

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

SOFIA NĂDEJDE

Părinți si Copii

ROMAN

BIBLIOTECA „ASTREI"
(Asociațiunea pentru l.t. rom. și cultura poporului rom. în)
Centrala Sibiiu.
Nr. 843

BUCUREȘTI
EDITURA „BIROULUI UNIVERSAL" ATANASIE I. NITEANU
STR. NEGRU VODA No. 21
1907.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1958

DEC 2012

Toate exemplarele sînt iscălite de autoare.

Sofia Vaida

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amintirei tale mult iubitul și mult
jelitul meu fiu

Iancușor

închin această lucrare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA I

Capitolul I

Tache Serafim păstra multe obiceiurĭ străbune. La unul maĭ ales ţinea cu sfinţenie: serbarea luĭ întîiŭ de Maiŭ: să mănînce miel fript şi să bea pelin roş pe iarbă verde.

Cîte-va zile înnainte era neliniştit ca un copil la apropierea Paştilor. «Va fi oare frumos, senin, cald?»

Tovarăşiĭ de la cancelarie, ştiindu-ĭ obiceiul, ĭi făceaŭ tot felul de păcălelĭ. Odată nimeriseră una bună. In ajunul zileĭ celeĭ marĭ, ticluesc eĭ o adresă, ca din partea şefuluĭ, că funcţionariĭ, pe ziua de întîiŭ Maiŭ, să fie cu toţiĭ la biuroŭ, de oare-ce sînt lucrărĭ grabnice.

Gluma prinsese de-al binele.

Serafim nu se uitase la iscălitură şi, făcîndu-se roş ca racul fiert, a zis răstit:

— Nu lipsesc nicĭ în ziua Paştilor, de-o cere; dar mîine nu vin, să ştiŭ bine c'o fi ce-o fi. Atîta am şi eŭ...

In alţĭ anĭ, căutaŭ, care de care, să găsească vre o păcăleală nouă; dar nu mergea. Serafim nu maĭ cădea în cursă.

Anul acesta, se mulţumeaŭ cu zeflemele.

Intre funcţionariĭ din biuroŭ, cel maĭ mucalit era Iorgulescu: cu acelea-şĭ haine ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

feniĭ iarna şi vara, de glumeaŭ tovarăşiĭ pe socoteala luĭ.

— «Iorgulescu în fie-care lună dă acont pentru haine la Cozman».

El nu se da bătut şi le respundea cu ifos :

— «Funcţionarul, halal ce bea, haram ce poartă ; tot pe biuroŭ i se rod coatele, de ar purta şi caftan.»

Pe ziua de azĭ, Iorgulescu avea, ca de obiceiŭ, maĭ mult cheĭ de vorbă de cît de lucru.

— Ce spune barometrul, Ghiţule? Bem pelin pe iarbă verde ?—zice Iorgulescu, chinuindu-şĭ barbetele roşcate, uitîndu-se şiret spre Serafim şi făcînd din ochiŭ la ceialalţĭ.

— E jos de tot, nene Iorgulescule. O s'avem furtună straşnică,—respunse Ghiţu, sculîndu-se să se primble prin cameră, după ce-şĭ trase vesta, aşezînd cu băgare de seamă haina, să nu aibă cute şi îndreptîndu-şĭ frizura într'o oglinjoară de buzunar.

— Maĭ ştiĭ? Am apucat eŭ odată c'a nins în ziua de sfîntul Gheorghe !

— Barometrul o nimeri saŭ ba, zise moş Nae, cel maĭ în virstă ; dar pisica se spăla azĭ anapoda. Semn de ploae !

— Bietul moş ! Trăeşte tot pe vremea luĭ Anton Pan, cînd porcul era astronom şi cuptorul doftor,—zise Iorgulescu îngîmfat.

— Tu, Serafime, ce zicĭ ? Facĭ cinste, dac'o fi vreme bună ?

— O să fie şi fără să vă daŭ de băut !

— Închiderea discuţieĭ şi condeele în mînă ! Vine şeful, îĭ aud paşiĭ, şopti Ghiţu.....

Slujbaş la ministerul de finanţe, Serafim abia o ducea de azĭ pe mîine, avînd de purtat greutăţile uneĭ familiĭ ce sporea la doĭ treĭ anĭ cu cîte-un suflet. Împlinise abia treizecĭ de anĭ, dar areta de patru-zecĭ. Grijile, doar, aŭ darul de-a îmbătrîni pe om, nu de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nadrr1901-1932

a-l întineri. Te loveaŭ la dînsul ochiĭ căpruĭ, blînzĭ, fruntea senină, pe care ceteaĭ că sub ea nu se ascunde nimic viclean, nicĭ reŭ. Gura nu-ĭ era veselă nicĭ dată pe glume, dar areta bunătate. Nu ţi-o puteaĭ închipui rostind cuvinte grele saŭ dojenĭ aspre.

Serafim tocmaĭ îşĭ luase iar la purtare hainele cele verzuĭ, o culoare cam deosebită.

Colegiĭ atîta aşteptaŭ : să facă glume pe socoteala lui.

— Unde-aĭ găsit, mă Serafime, raritaua asta? Să-mĭ fac şi eŭ ! zicea Iorgulescu.

— Vezĭ că el nu le face 'n rate ca la Cozman, zise Ghiţu. Serafim a înverzit, de-acum e vară în lege; mîine auzim cucul. Şi Ghiţu iar îşĭ aşează vesta, să fie la fason.

Tache Serafim zîmbea, lăsînd băeţiĭ să glumească fără a-ĭ ţinea de reŭ.

— Cînd veţĭ avea şi voĭ nevastă şi copiĭ, o să vedem ce florĭ veţĭ înflori.

— Haimanale ca noĭ nu se maĭ însoară azĭ.

— Scurtă vorbă şi pe lucru băieţi. Nu fiţĭ pierde-vară, — făcea Serafim.

— Nu ne om oftica muncind!

— Cum vreţĭ, numaĭ o s'o daţĭ reŭ prin spată cu şeful. Erĭ s'a făcut Dunăre pe moş Nae, că lipsea.

Serafim, harnic şi conştiincios, s'aşează la scris, făr'a pierde vremea ca tovarăşiĭ luĭ. La şase, plecă răpede spre casă, nerăbdător să-şĭ vază copiiĭ şi nevasta.

Ceĭ doĭ, maĭ resăriţĭ, îl întîmpinară de la poartă cu :

— Tăticule, ce ne-aĭ adus?

Serafim păstra totdeauna cîţĭ-va banĭ, să aibă cu ce lua zaharicale, migdale orĭ stafide. Pe la sfîrşitul luneĭ era greŭ ; dar iconomisea de la tramvaiŭ, fuma cîte-va ţigărĭ maĭ puţin, numaĭ să aibă cu ce cumpăra bunătăţĭ copiilor. Veselia lor îĭ umplea inima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mulţumire. Pentru a le face o bucurie cît de mică, s'ar fi lipsit şi de mîncare.

De cîte-va zile, tot punea la cale cu nevasta ce trebuea pregătit pentru ziua de întîiŭ Maiŭ.

— Orî-ce iconomie, Liză dragă, dar pentru ziua asta să fim mai darnicî.

— Se cam simte. Trăsurile tot mai scumpe, pe fie-care an.

— Fie, că face! E începutul vieţeî de primăvară, e veselia naturei întregî. Gîndeşte ce bucurie vor simţi copiî! O zi trăită la aer curat, în liniştea pădureî, departe de tartarul oraşuluî, de ura şi patimile ce clocotesc în el, unde nu poţî face un pas fără a fi clevetit orî pizmuit. Vaî, dragă Eliz'o, puţine zile frumoase are omul! N'avem a trăi cît lumea. Tot anul nu plăteşte pentru mine cît ziua asta trăită la ţeară, în mijlocul naturei.

Liza, bună şi blîndă, pricepea că, omul nu poate numaî la plugul nevoilor, îî trebuie şi cîte o plăcere.

Seralîm de la slujbă nu se abătea, în traiŭ şi'n viaţă, la o ţuică şi-o gustare ca tovarăşiî. Cînd le da leafa, intra la băcănie, lua cîte ceva mai deosebit şi pornea întins spre casă. Plăcerea luî cea mare era să-şî ia fetiţa pe un genuchiŭ, băiatul pe celălalt şi să-î desmierde, vorbindu-le cu drag.

— Cu alintările astea îmî stricî, tu, copiiî, zicea une-orî Liza, fiind supărată.

— Lasă-î, dragă, atîta sînt şi eî fericiţî, pînă nu încep grijile şcoaleî. Pe zi ce merge, învăţătura-î tot mai grea. Nu maî aŭ parte de copilărie nicî de tinereţe.

Cu o zi înnainte Liza făcu şi cozonacî mai buni de cît prăjiturile de la cofetărie. Fripse un miel întreg la cuptor. Tache îngriji de vin şi arvuni pe-a doua zi o trăsură de Hereasca, mai eftină de cît birjile.

Copiiî, veselî, se culcară devreme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cine nu s'o trezi dimineaţă, remîne acasă cu Gavril, zise Serafim.

— Să-l luăm şi pe dînsul, tată. Zeŭ să-l luăm. Ce, dacă e cotoiŭ, nu-ĭ şi el om? zise Georgică, băeţaş în vrîstă de vre-o cinci anĭ.

— Nu zice că e om, ci că are şi el suflet, îl îndreptă Zoe, fetiţa cea mare, de şapte anĭ.

— Voiţĭ să spuneţĭ că simte şi el, adăugă Serafim.

— Da. Uit' te cum se linge pe bot. Se vede c'a priceput că-ĭ vorba de el, zise Georgică. Zeŭ, să-l luăm!

— Cotoiul nu-ĭ cîine să meargă după om.

— De ce nu-ĭ cîine? Bine ar fi s'avem un cîine, tată.

— Să te muşte?

— Ce tot îĭ ţiĭ, hangul, frate? De gura lor, eŭ nu maĭ pot vorbi nimic.

— Spune, sor'o, ai cuvîntul.

— Aĭ scris unchiuluĭ că venim?

— Mi-a scris dînsul că ne aşteaptă. A găsit o poiană ca un raiŭ. La cucoana Tinca aĭ trimes?

— A fost ea p'aci.

Georgică nu-şĭ află loc.

— Tată, o să mă trezeştĭ dimineaţă?

— Dormĭ fără teamă, puiule, te scoală mama....

Plecaŭ la o mănăstire din apropiere, la cîte-va ceasurĭ de oraş. Tache avea acolo un unchiŭ, călugărul Dionisie, om bătrîn, dar vesel şi bun tovarăş de petrecere.

Liza era să maĭ uite, pe-o zi, grijile. Vederea cîmpieĭ şi a pădureĭ, cîntecul păserilor, poenile cu mărgăritărele îĭ aduceaŭ aminte de aniĭ copilărieĭ.

A doua zi, cînd se iviră zorile roşiĭ prin ferestrele cu perdelele anume netrase, Zoe, fetiţa, ca maĭ mare, zise:

— Mamă, mamă, eŭ sunt trează.

— Şi eŭ, strigă Georgică, sărind din pat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai dormiți, e prea dimineață.

— Nu ni-e somn, mamă, făcură copiii într'un glas.

— Să ne sculăm. Pînă bem cafeaua, pînă ne îmbrăcăm, vine și trăsura, zise Tache, care se trezise înnaintea tuturor.

Intr'un ceas era gata tot. Zoe luă o rochiță trandafirie, cusută de mîna Elizei. Pălăria de paie cu panglice albe îi aurea și mai tare părul ca spicul grîului. Ochi-i blînzi, albaștri, rideaŭ de bucuria plecăreĭ ; gura măricică părea că zîmbește mereŭ. Nu era frumoasă; dar drăguță, da.

Georgică, îmbrăcat cu hainele ce i cumpăraseră părinții, era mîndru că are haine de tîrg. Pînă acum îi cususe mă-sa. Se primbla cu mîinile în buzunare, alergînd mereŭ la poartă să vază : vine trăsura.

Serafim îngrijea să se împacheteze toate celea în coșuri, mustruluind servitoarea că nu umblă destul de răpede.

— Ce zor pe tine, Tache ? Nu daŭ Turcii!

— De ce să pierdem un ceas, în loc să-l petrecem în pădure ?

Eliza își pieptănă răpede părul negru ce-i încadra frumos fața albă, dar cam serbădă, de cînd alăpta fetița din urmă. Prinsă de grijea copiilor, nu mai avea pic de cochetărie. Își luă în pripă rochea cafenie, făcută în cute, și pălăria de anul trecut, la care pusese panglice nouă în locul crepului mototolit.

Lui Tache bucuria și bunătatea inimeĭ i se ceteaŭ în ochi-i mari. Veselia de azi îi da o înfățișare prietenoasă. Frumos nu era, dar era simpatic.

Georgică zări trăsura tocmai de la capătul străzeĭ și alergă vesel vestind pe ceĭ din casă. In vremea asta sosi și cocoana Tinca, gîfăind...

Innainte de resăritul soareluĭ trăsura plecă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe uliţile liniştite, urmată de lătratul ciinilor arţăgoşi.

Icĭ colea cîte-o mahalăgioaică se ivea la portiţă, rotind ochiĭ cu jind după norocoşiĭ ce mergeaŭ să petreacă, afară din oraş.

Aerul recoros al demineţeĭ şi mirosul primăvăratec de florĭ şi copacĭ înfrunziţĭ veselea pe călătorĭ: lăsate eraŭ grijile în zbuciumul oraşuluĭ, furnicar de patimĭ, ură şi nevoĭ.

. . . . . .

La cimp fie-care gusta plăcerea în felul său. Tache îşĭ alerga ochiĭ pe şesurile verzĭ, prins de farmecul lenevireĭ, în care nicĭ un gînd nu poate străbate.

Liza îşĭ amintea copilăria petrecută la ţeară: vremĭ nevinovate, lipsite de grijĭ. Cucoana Tinca se uita 'n dreapta, se uita 'n stînga, şi prin minte îĭ treceaŭ popasurĭ din viaţa trăită. Cu gîndul le vedea aevea. In liniştea natureĭ nimic nu le ştirbea.

Copiiĭ, cu mintea lor neiscusită, priveaŭ hăt departe, dorind să meargă pînă acolo unde cerul se taie cu Pămîntul, să-l poată ajunge cu mîna.

— Mamă, vezĭ colo departe-departe, ce aproape e cerul de pămînt?

— Aşa se pare numaĭ.

— Eĭ, cum se pare? Să mergem să vedem.

— Orĭ-cît aĭ merge, tot nu ajungĭ, fiind că ĭ părere.

— Da, părere! zise Georgică mulţumit, crezînd c'a înţeles.

— Dă la mine faia te-or fi durînd mîinile, zicea mereŭ cc. Tinca.

— Nu! Se trezeşte.

— Bine doarme, nu fie de de-ochĭ. De cîte lunĭ e?

— Acum e de-un an.

— Ceĭ mulţĭ înnainte!...

De la un loc începură a întîlni căruţĭ de lăptarĭ şi care cu lemne venind spre oraş. Toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

astea stricaŭ farmecul liniştei de ţeară. In schimb, gîndurile treceaŭ răpede de la un lucru la altul.

In ochiĭ tuturor era veselie curată, fie-care se simţea maĭ bun, maĭ fericit.

Cum aŭ eşit din oraş, părea că o mînă nevăzută i-a uşurat de povara ce ĭ apăsa.

— Uit'te, mamă, cum aleargă cîmpul, zise Georgică.

— E părere, mergem noĭ răpede.

— Da.... Va să zică e tot părere ? Dar părerea ce-ĭ ?

— Părerea e părere, zise Eliza cam plictisită.

— Uit'te, mamă, ce găină cu picioare lungĭ şi cu ciocul şi maĭ lung, zise copilul.

— Nu-ĭ găină, e barză, zise Zoe.

— Tot un fel de găină e. S'o luăm acasă.

— Nu se poate, dragă : barza trăeşte numaĭ la cîmp, zise Eliza...

Singur Serafim remănea tăcut, cu ochiĭ pierduţĭ în seninul cerului, fără vedea nimic deslușit, cum nu zărim viitorul ce ni se aşterne înnainte.

Drumul trecea pri'ntr'o pădurice de stejarĭ. Intrînd în recoarea eĭ, pe toţĭ i-a prins un fior plăcut. Copacii, de curînd înmuguriţi, băteaŭ în verde gingaş.

Prin năuntrul crîngului, s'auzeaŭ ciripirĭ gingaşe, destăinuirĭ în glasurĭ tremurate. Razele Soareluĭ ţeseaŭ păianjeniş auriŭ pri'ntre ramurĭ.

Uruitul trăsureĭ lăsa o dungă de sunet de-a lungul drumului, pierzîndu-se, tot maĭ stins, ca şi întîmplările vieţeĭ.

Cînd s'ŭ eşit din pădure, Soarele se ridicase de-o suliţă deasupra dealuluĭ din faţă, aruncînd o bură de pulbere aurie peste verdele cîmpiilor ce se'ntindeaŭ la dreapta şi la stînga. Di'nspre satul vecin suna talanga leneşă a vitelor, pornite a gale spre păşune;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mînate din urmă de un băetan ce legăna o doină trăgănată di'ntr'o foaie ruptă la o margene de drum.

Pe nesimţite se treziră la poarta mănăstirei. Tocmaĭ suna de polieleŭ.

— O s'apucăm liturghia, zise coana Tinca.

Trăsura intră pe poartă, trăgînd la chilia monahuluĭ Dionisie.

Călugărul, vesel, cu bucurie părintească, îşĭ sărută nepoţiĭ, luîndu-ĭ pe rînd din trăsură.

— Să trăiţĭ, dragiĭ taicăĭ: aţĭ potrivit tocmaĭ la sfînta slujbă. Răpede la biserică. Dă taica anaforă celor ce n'aŭ mîncat nimică.

— Am băut cafea, taică părinte, zice Zoe.

— Atuncĭ, vă puneţĭ pofta'n cuiŭ.

— Şi nu ne daĭ nimic, taică părinte? Zise Georgică.

— Ba da. Uit'te. Ţie, Zoe, o iconiţă a Maiceĭ Domnuluĭ, să te apere de nenorocirĭ, ea milostiva, care pentru noi păcătoşiĭ a răbdat cea maĭ amară durere.

— Mie, ce-mĭ daĭ, taică părinte? întrebă Georgică.

— Ţie, o cruciliţă, pe care-ĭ răstignit Domnul Isus, Mîntuitorul nostru.

Bătrînul legă iconiţa la gîtul feteĭ şi cruciuliţa la al băiatuluĭ.

— Dar ăleĭ micĭ? Făcu Tache.

— O binecuvîntare, să crească mare şi cu minte.

Răpede, să ne rugăm luĭ Dumnezeŭ, şi pe urmă vă duc în poiana ce-am ales.

— Sînt florĭ, taică părinte, întrebă Zoe.

— Sînt. Să le poţĭ numaĭ culege.

Văzduhul resuna de cele din urmă zîngăite ale clopotelor micĭ cu sunete ascuţite. Mănăstirea cu coperişul de şindrilă veche, cu zidurile înnegrite de ploĭ şi vreme, aşteptă credincioşiĭ.

Două şirurĭ de chiliĭ vechĭ, cam năruite,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își aretaŭ sărăcia di'nnăuntru prin ușile deschise. Tot farmecul era pădurea ce se întindea la cîți-va pași. Adia un vînticel, aducînd mirezmele florilor și verdeței de primăvară.

După eșirea de la slujbă plecară în pădure. Servitoarea cu birjarul duceaŭ coșurile cu mîncare și vin.

Călugărul, mărunt, uscățiv, mergea 'nnainte ca un tînăr. Eșiseră pe o portiță din coasta curței, de a dreptul spre poiana părinteluĭ Dionisie.

— Mai curînd, nepoților. Auziți? Ne chiamă cucul.

— Părintele e mai voinic de cît ceĭ tinerĭ, zise cc. Tinca.

— Unchiul n'are grijile noastre

— Am avut nenorociri, nu numaĭ griji, dragă nepoate; dar credința în Isus le-a alinat. Dacă, el, Dumnezeŭ, a suferit, ce să zicem noĭ, păcătoșiĭ?

În liniștea pădureĭ s'auzea foșnetul foilor uscate sub pașii grăbiți. Abia, departe, în fundul uneĭ luncĭ, cînta un cuc stingher. Georgică zburdalnic prinse în cale un melc și-ĭ cîntă cu glas limpede:

«*Melc, melc, codobelc, scoate coarne boerești și te du la Dunăre și bea apă turbure*».

— Nu boerești, *boureștĭ*. Nu-ĭ așa tată? zise Zoe.

— Firește!... Ascultați, cucul! zise Tache.

— Întrebă tușă-ta Zoița în ris: «Luăm și lăutarĭ», zise cc. Tinca.

— Chiar așa!

— Eŭ viŭ aci s'ascult isonul păserilor, nu zbierătul Țiganilor.

— Departe e poiana, taică părinte? zise Zoe.

— Numaĭ de cît o vezĭ. E raiul luĭ Dumnezeŭ, nu poiană.

De la un loc, pădurea se lărgea. Pri'ntre măsteacănĭ nalți, cu trunchiurile albe, odihnesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pîlcurĭ de iarbă smăltate cu dediţeĭ, toporaşĭ şi viorele. Untişorul galben se 'nnalţă maĭ semeţ. Toate zîmbesc în lumina caldă a Soareluĭ. Copiiĭ aleargă veseliĭ, culeg florĭ, bucurîndu-se de-atîta frumuseţe

— Eŭ culeg viorele pentru mama, zicea Zoe, alegînd pe cele maĭ învoalte.

— Şi eŭ pentru tata.

— Pentru mine nu culege nimenĭ? întrebă cucoana Tinca, prefăcîndu-se a fi mîhnită.

— Ba culegem şi pentru ma-ta, se grăbiră a zice amîndoĭ copiiĭ.

— Nepoţiĭ ăştia o să-mĭ dezbrace pădurea de florĭ.

— Şi te superĭ, taică părinte? zise Zoe.

— Eŭ nu, păserile să nu se mînie.

— Dar ce, ale lor sînt? zise Georgică.

— Vezĭ bine, ele staŭ în pădure.

Georgică remase cam pe gînduri.

— Culege, dragă, nu te potrivi; părintele te amăgeşte, zise cucoana Tinca...

De-o dată li s'a deschis înnainte o poiană veselă, pe jumătate luminată de soare. De jur împrejur fagĭ şi măsteacănĭ cu muguri verzĭ, se clătinaŭ alene.

Un stol de păserele cu pene strălucitoare zburaŭ, făşiind, speriate de năvălirea musafirilor. In margenea poieneĭ cînta o mierlă cu şuier prelung şi duios.

Pe-alăturĭ, prĭ'ntre foile verzĭ, late şi lungĭ, se vedeaŭ albind mărgăritărele mirositoare, legănîndu-şĭ florile sfioase.

Iarba verde îlĭ fura pe nesimţite vederile.

Îĭ prinse un farmec sfînt, tainic. Frumuseţa neîntrecută a naturiĭ le robise inimile. Cu toţiĭ simţiră acel fior de evlavie, ce-l dă frumosul neplăzmuit de mînă omenească.

Poiana, încunjurată de măstacănĭ cu trunchiurile albe, părea locaş închinat unor zine a tot puternice.

— Place-vă poiana, dragiĭ taicăl?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adevărat raiŭ. Nu te maĭ saturĭ s'o priveştĭ.

— De treĭ zile o caut. Dasem anul trecut peste ea, dar acum n'o nimeream. Să vedeţĭ, cum am aflat'o. Umblam astă vară după mînătărcĭ, cum e treaba noastră a călugărilor. Aud un raget. Ţeraniĭ n'aŭ voie să dea vitele în pădure. Zic: «S'o fi rătăcit vre-o vită şi bietul creştin o crede pierdută». Merg într'acolo, caut. Nimic! Pădurea deasă ca peria. «Ce-o fi, doamne? Năzăritură?».. Iar aud muget, dar maĭ aproape. Apuc razna într'acolo. Merg, merg. Şi de-o dată, mă văz aci. În mijlocul vereĭ, iarba la genunche! Doĭ boĭ, priponiţĭ cu funiĭ lungĭ, stăteaŭ tolăniţĭ, sătuĭ de atîta bielşug. Işĭ chemaŭ stăpînul! Singur un ţeran ştia de seama poieneĭ tăinuite. Pe la spatele mănăstireĭ ajungĭ răpede aci; pe drumul pădurei, e ocol, nu glumă. Coborĭ, vorba Turculuĭ, un deal, o vale şi-o limbă de pădure.

— Numaĭ în raiŭ o fi maĭ frumos, făcu iar Tache.

Copiiĭ culegeaŭ mereŭ florĭ, uitînd de melcĭ, de Dunăre şi de foame.

Cucoana Tinca ochi la umbra unuĭ măstacăn din mijlocul poieneĭ un loc nimerit pentru stat la masă.

Călugărul, zîmbind, scoase din buzunar o sticlă şi-un ţoiŭ.

— Pînă la vinul vostru din oraş, să vă cinstesc cu ţuică de-a noastră călugărească. Întîiŭ pe nepoată: o fi slăbit la inimă de cît a supt'o şarpele de fată.

— Eŭ nu-ĭ zic s'o înţerce? făcu cc. Tinca.

— Minunată, unchiule.

— De unde-o aĭ, zise Tache, după ce o privi în zare şi-o gustă sorbind încet.

— Dumnezeŭ să-l erte, de la răposatul stareţ. De Paştĭ şi de Crăciun dedea fie-căruĭ din noĭ cîte zece sticle. Cum nu prea beaŭ, am pus din ele la o parte. Cinstesc cîte-un prie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ten. Vorba aea: «dar din dar se face raiŭ».

— Un galben să daĭ pe sticlă şi nu găseştĭ la Bucureştĭ aşa ţuică.

— Bun suflet era bietul bătrîn! Şi zi, nicĭ pînă azĭ nu s'a aflat cine l'a ucis?

— Aŭ intrat ca'n pămînt. De judecata oamenilor aŭ scăpat, nu de-a luĭ Dumnezeŭ. Putea să între nepotu-so în temniţă, de nu dovedea că'n ziua aceea botezase unuĭ prieten şi-a stat la cumetrie pînă noaptea...

Liza adună copiiĭ la masă. Cu toţiĭ s'aşezară jur în prejur pe iarbă.

Călugărul binecuvîntă mîncarea şi băutura.

— Ce gustoase par toate! Fericiţi săteniĭ, carĭ îşĭ duc viaţa în mijlocul natureĭ.

— Cu atîta maĭ dovedesc şi eĭ. De n'ar avea nicĭ aer, chiar ar pieri, sărmaniĭ!...

Cu vorbe, cu glume, friptura şi vinul scădeaŭ, iar veselia creştea.

Lauda cea mare a primit'o Liza pentru cozonacĭ.

Pelinul roş îmbujorase obrajiĭ.

— Bietul stareţ! L'aŭ ucis chiar în pădurea pe unde venim la mănăstire? zise Tache.

— Drept la mijloc, unde sunt doĭ măstacănĭ gemenĭ.

— Ziua 'n amiaza mare?

— E drum neumblat. In zile de lucru, cine vine la mănăstire?

— Avea banĭ la el?

— Vezĭ bine. Zece miĭ de leĭ. Nepotu-so eru în vorbă să ia o moşie în arendă. C'o septămînă înnainte a fost aci.

Ce om de ispravă şi cu scaun la cap! S'aŭ înţeles, îndată cum o cădea la învoială cu moşia, să-ĭ scrie luĭ unchiu-so s'aducă baniĭ. Peste o septămînă primeşte o scrisoare în care îĭ zice: «E gata tot. Te rog, vin'o».

Stareţul nu vedea bine, i-a cetit'o băiatul ce-l avea pe lîngă dînsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A poruncit Sfinția-sa, de cu seară, să pregătească trăsura pe a doua-zi. Și-a plecat. Se zice c'avea cu el o mie de galbeni zimți.

Nu s'au mai întors viu, nici el, nici vizitiul. Pe amîndoi i-au adus morții!

— De unde au știut hoții de scrisoare și de bani?

— Scrisoarea fusese falșă, nu era de la nepotu-so.

— O fi fost de la unul, care știa de toată daravera?

— Vezi bine!

— Și nu s'a aflat nimic?

— Nimic. Cercetări, iscoade, în zădar!

Ca 'n pămînt au intrat și ucigași și bani! Caii și trăsura s'au întors singuri la mînăstire. Hoții, se vede au fost doi: unul a ținut caii, altul a ucis întîiu pe vizitiu. Bătrînul, ce putere avea? Adună, sărmanul om, bani și nu știe că-și adună moartea. Ce suflet bun! Bietul nepotu-so, plîngea în glas. Diavolul, cînd vrea să piarză sufletul omului, trimete întîiu lăcomia; ea aduce de toate. Au cercal ei hoții, de multe ori să-l prade. N'a fost chip: avea un cîine deștept și vizitiul, cari dormeau la ușă. Pe urmă, la mănăstire e strajă. De ce s's temut n'a scăpat.

— Unde să-i vie în gînd că l'or omorî ziua mare?

— Pe oara lui, starețul ăst nou nu ese din mănăstire. Umblă îmbrăcat mai prost decît mine și se vaeră că n'are și n'are bani.

— Să nu înnoptăm, Tache, zice Liza.

— Nouă, ce-or să ne ia? Copiii?

— Hoțul te bate dese ori pe datorie și te mustră de ce n'ai bani, zise cc. Tinca.

— Aea e 'n glumă!...

Au petrecut cu toții o zi veselă, cu soare darnic de viață și voie bună.

Mirezmele florilor primăvăratece le dezmierdau tainic simțirea. Păserile se întreceau în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cîntece, cînd duioase, cînd vesele. În mijlocul naturei, Tache se simţea uşurat de grijî şi nevoi. Nu mai era martor la viclenia şi hărţueala di'ntre oameni. Aci lupta nu e atît de făţişă ca'n oraş. Natura, cu frumuseţa-i neîntrecută, o ascunde. Trebuie ochi ageri, ca să zăreşti războiul veşnic ce poartă de la firicelul de iarbă şi furnica aproape nevăzută pînă la stejarul falnic şi omul, numit, în bătaie de joc, regele naturei. Auzi, rege! El, pe care 'n cîte-va ceasuri îl pot ucide fiinţele, nevăzute de micî ce sînt!

Copiii se jucaŭ de-a ascunsele prin margenea poieneî; zburdaŭ ca niște mieluşei. Georgică într'un tufăriş dase peste un şarpe încolăcit. Cît p'aci să pue mîna pe dînsul, strigînd:

— Tată, tată, vin'o de vezî ce-am găsit eŭ.

Liza, fiind mai aproape, alergă răpede. Inima'i spunea că-i o primejdie. Cînd aruncă ochii, ce să vezî? Era un şarpe vînăt-verzuiŭ pe spinare. Se făcù galbenă şi strigă fără sinc:

— Nu pune mîna, e şarpe.

Tache, venind şi el, îi linişti:

— Nu vă temeţi, e încă amorţit. Poftim: copiii netrăiţi la ţară. Nu-i cunosc nicî bucuriile şi nicî primejdiile!

— De punea mîna, îl muşca, zise Liza mai venindu şi în fire.

Georgică se uită mereŭ la jivina din tufă.

— Mamă, şarpele din povestea matale nu muşca.

— Ala e şarpe de casă.

— Nu fiţi aşa fricoşi. La noi şerpii veninoşi sînt rarî. Cît am hoinărit eŭ prin pădure, cînd eram mic, şi nu m'a muşcat nicî unul, zise Serafim, şi începu să fluere smomind cîntul uneî mierle...

Călugărul s'a culcat în glumă şi adormi într'adins pe iarbă. Bătrîneţa obosise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Copiliţa cea mică, Magda, dormea dusă, îmbătată de aerul pădureï. Cerul albastru, poiana verde se 'ntreceaŭ ademenind privirile ; liniştea adîncă da sufletuluï întipărirea veciniciei fără de început şi fără de sfîrşit.

Servitoarea, Zinca, adunase un mănunchiŭ de mărgăritărele. Împrejmui frumos cu foï umede capetele cozilor ca să nu se ofilească.

— Să-l ducem acasă. Tare's mîndre ! La noï le zicem sufleţele.

— Sufleţele ! Oare de ce ? Întrebă Liza.

— Poate unde înfloresc primăvara, cînd vin sufletele din ceea lume să-şï vază rudele.

— Ce-ï bun, dacă noï nu le vedem? zise c. c. Tinca oftînd.

Işï adusese aminte de părinţï, de copiliţa ce-ï murise mică şi de soţul cu care trăise o viaţă.

— Unora li se arată, zise Zinca.

Cc. Tinca şi Liza aŭ plecat împreună cu Tache şi copiï prin poiană.

Copacii bătrînï şi înnalţï işï clătinaŭ încet vîrfurile. În tăcerea domoală, s'auzea foşnetul şi pîrîitul crengilor uscate de sub paşiï lor. O veveriţă spăriată începu a sări din creangă în creangă, din pom în pom.

Copiï cu mirare întrebaŭ ce-ï aea cu coada groasă, pisică selbatecă?

Şi alergaŭ pri'ntre copacï s'o vază maï bine.

— Să nu rătăcim, Tache.

— Nu-ţï fie teamă: copil, hoinăream zile'ntregï prin pădure. E un fel de simţ care te face să nimereştï locul de unde aï plecat.

— Ca pisicile, zise zîmbind cucoana Tinca.

— Să mergem, tăticule, poate ajungem colo, unde se văd palatele alea albastre, zise Georgică.

— E cerul, nu-s palate. Nu-ï aşa tată? făcu Zoe

— Fireşte !

Serafim privea fericit veselia copiilor, aï

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căror obrăjorĭ se rumeniseră de soare şi aer.

In cadrul naturei liniştite, viaţa era lipsită de grijĭ. Le lăsaseră în haosul oraşuluĭ.

Luĭ Tache îĭ părea reŭ după traiul de la ţeară. I se treziseră amintirile copilărieĭ, cînd crescuse slobod, la cîmp şi în pădure, doinînd din fluer cu băeţiĭ de ţeran.

«Oraşul trage ca şi prăpastia, iar în el găsim numaĭ jale şi durere!» îşĭ zicea el.

Privind copiiĭ, gîndea, fără de voie, la viitor.

— «Ce-ĭ aşteaptă oare în această Sodomă şi Gomoră? Nu poţĭ şti ce-ţĭ aduce ziua de mîine. La ţară o zi s'aseamănă cu alta; poftele, nevoile nu sînt aşa marĭ

Nu întîmpină omul atîtea ispite. Viaţa, trăită în largul şi întinsul şes al naturei, nu pare încătuşată ca la oraş. Viitorul copiilor va fi cum a fost şi al tău Necunoscutul fioros nu te mistuie zi cu zi şi clipă cu clipă. Frumuseţele naturei, chiar grozăviile eĭ mărete, te răsplătesc de toate neajunsurile.

Îşĭ amintea de-o grindină ce-l apucase într'o primăvară la cîmp. Noroc de car: se tupilase sub el. Cînd a eşit, ce minune i se aretă ochilor!

Cîmpia verde se prefăcuse în potmol de ghiaţă. Boabele de grindină, marĭ cît ouăle de porumbel, străluceaŭ ca diamante la razele soareluĭ

Adevărată sărăcie, dar nespus de frumos!

Orĭ, cînd, după şuvoae şi furtunĭ, alerga pe pe malul gîrleĭ, ce curgea furioasă, blestămînd, că i s'a turburat liniştea.

Dar în nopţile senine, cum sta tolănit în iarbă, ascultînd rumegatul domol al vitelor?

Asemăna toate acestea cu grija şi sărăcia oraşuluĭ; îl prindea necaz de ce n'a remas în căsuţa şi pămîntul bătrînesc!

Cel plecat de la sat se izgoneşte pe el şi neam de neamul luĭ din mijlocul naturei dătătoare de viaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Plăcerile oraşuluĭ sînt ca şi beţia ; ştiĭ că te ucid pe tine şi pe urmaşĭ, dar nu te poţĭ desbăra de dînsa.

Plecarea de la ţeară se poate asemăna cu izgonirea luĭ Adam din raiŭ. El şi urmaşiĭ duc păcatul strămoşesc.

La oraş i se schimbă omuluĭ şi suflet şi credinţă.

Işĭ amintea de basmele neîntrecute prin frumuseţele palatelor, a zinelor şi-a feţilor frumoşĭ, cum le credea pe toate şi cîtă înălţare sufletească simţea.

Dar credinţele, datinele de la serbătorĭ, cît farmec şi bucurie nu-ĭ aduceaŭ!

Cu ce nerăbdare aştepta pe Moş Ajun, colindele, Anul Noŭ, steaua şi toate bucuriile ce-aduce prăznuirea serbătorilor. Işi amintea cu evlavie, cum, fiind copil mic, mumă-sa îl îmbrăca frumos cu primenele albe şi-l trimetea să împarţă ulcele şi donicioare cu florĭ la toartă, pline cu lapte orĭ cu vin. Cu cîtă bucurie alerga pe la case!

Eraŭ de sufletele morţilor.

In ziua aceea avea atîta bucurie ca şi cum ar fi dus daruri moşilor şi strămoşilor morţĭ.

Ast-fel de simţirĭ şi bucurĭĭ nu vor maĭ avea copiĭ de copiiĭ luĭ.

Şi pentru ce această izgonire din mijlocul naturei? Pentru o amărîtă bucăţică de pîine! Cerinţele în oraş sînt maĭ marĭ şi omul se chinuie să şi le împlinească. Tot cît cîştigă se duce. Atuncĭ, care-ĭ folosul izgoniriĭ din mijlocul naturei?»

Acum, cerca s'alunge ast-fel de gînduri, căutînd să se bucure de frumuseţa zileĭ.

Mergînd a lene, cucoana Tinca aduse vorba despre unchiul luĭ Tache, de la oraş.

— Zicea Zoiţa că nu ştie ce aveţĭ de nu maĭ mergeţĭ pe la eĭ.

— Făţarnică femee! De cîte orĭ ne ducem, dă ghionturĭ în rudele carĭ aşteaptă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moşteniri, în loc să fie iconoame, făcu Eliza.

— Dacă n'o lăsa nepotului de soră, cui să lase, rudelor ei?

— L'a întîlnit Tache pe unchiul Şandu, vre-o lună 'n urmă, era foarte supărat.

— Cum n'o fi? Zoiţica îşi adusese farmacistul în casă.

— Se poate?

— A venit de la Craiova slab, prăpădit. Voea să moară la ea.

— Auzi îndrăzneală!

— Se ţine de şapte ani cu dînsa. Sandu a suferit el două-trei zile pe urmă i-a hotărît să plece c'aduce poliţia: «Ce vrei, să-ţi îngrop ibovnicul?» i-a zis, fie-i ei acolo.

Era atacat, a murit peste trei septămîni. Dumnezeu nu bate cu ciomagul.

Multă morfină a înghiţit bietul Sandu!

Mergeam une-ori pe la nouă ceasuri. Ea, gătită de petrecere, de ducă.—«Cuconul Sandu ce face?».—«Doarme, somnorosul!». Altădată mergeam pe după masă, ziua. Tot dormind îl aflam!—«Sandu are boala somnului», zicea dînsa rîzînd.

— Adevărat, totdeauna căsca şi-i era somn.

— Îl îndopă farmacistul.

— De cînd a botezat pe Magda, nu ştiu de-a fost de două ori la noi.

— Cît s'a certat cu dînsul să nu boteze!

— Rea-i la inimă! Cînd vine, n'aduce o zaharică unui copil.

— Toate ca toate, dar testamentul e ce e.

— Dacă n'ar face de loc, tot mai bine ar fi. Ar lua ea şi ne-ar veni şi nouă ceva...

Obosiţi de primblare, s'au întors la poiană.

Călugărul a făcut din nueluşe un coşuleţ, l'a îmbrăcat cu foi, a pus pămînt, şi a aşezat în el mărgăritărele cu rădăcină cu tot.

— Mamă, frumos e buchetul ăsta? O să-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duc mîine profesoareĭ, zise Zoe, venind şi ea cu'n smoc de florĭ.

— Aĭ dormit bine, unchiule? făcù Eliza.

— Somnul nu strică. Numaĭ cînd doarme, nu păcătueşte omul.

— Nu-ţi e sete?

— Un pelinaş n'ar strica, doar o dată pe an e zi întîiŭ de Maiŭ;

— Pelinul s'a dus!

— Aferim! Şi să nu mă treziţĭ?

— Să te trezim la păcate!

— Pe lîngă cele multe, mergea el şi ăsta, făcù bătrînul clipind şiret.

— Nouă ni-ĭ foame.

— Iosif n'a venit? Zicea că se răpede, îndată ce scapă de la stareţ. Frumos viers are.

— Se vede cine-va venind.

— O fi el. Cîntă nişte doine olteneştĭ...

Iosif sosi şi el.

La masa a doua, veselia a fost maĭ mare ca la cea di'ntîiŭ. Ciocnind păharele cu vin roş, se hiritiseaŭ s'ajungă anĭ multĭ.

Părintele Iosif, maĭ mult tînăr de cît bătrîn, părăsise valurile lumeĭ de focul uneĭ dragostĭ. În loc să se omoare, s'a închis în mănăstire. Avea glas frumos. Le-a cîntat doine de cele ce-ţĭ merg la inimă.

N'a fost petrecere zgomotoasă, care să turbure simţirile, aducînd oboseală, ci, din potrivă, sufletele eraŭ într'o linişte domoală, odihnite de grijĭ.

Spre'nserate, plinĭ de voie bună, aŭ plecat cu toţiĭ la mănăstire.

Liniştea pădureĭ, întreruptă numaĭ de glasul privighetorilor ce se întreceaŭ în cîntece, îĭ umplea de evlavie, deşteptînd simţirĭ taĭnice, şoapte din vremĭ de mult trecute.

Recoreala sereĭ de Maiŭ domolea patimile şi tuturora li se pogorîse în suflete liniştea. Eraŭ ca nişte copiĭ nevinovaţĭ, lipsiţĭ o clipă de suferinţĭ şi grijĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La mînăstire şi-aŭ luat remas bun, plecînd mulţumiţĭ de petrecere.

Magda adormise la sinul Elizeĭ.

Fericirea copiilor era singura eĭ bucurie. Copila zîmbea gingaş prin somn.

Cocoana Tinca sta alăturĭ, ţinînd în braţe pe Zoe. In faţă sta Serafim cu Georgică. Servitoarea şedea pe capră.

— Am avut noroc de zi frumoasă.

— Or fi zece anĭ, de cînd am fost cu Dumnealuĭ, Dumnezeŭ să-l erte ! Ce ploae ne-a apucat în pădure ! Tocmaĭ cînd era cheful maĭ în toiŭ.

— Tache are noroc. Şi anul trecut a fost vreme bună.

— Cînd e frumos de zi'ntîiŭ de Maiŭ, prind curaj tot anul. Poate unde e ziua în care ne-am cununat.

Ce veselie era, cum veniseră podgoreniĭ cu urcioare de vin !

Treĭ zile încheiate a ţinut petrecerea cu lăutarĭ, cu danţ, cu mese şi băutură.

— Mergem cam încet. Bieţilor copiiĭ le-ĭ somn.

— Pe la nouă sîntem acasă. Cc. Tinca doarme la noĭ. O fi obosită. Cînd s'ajungă în dealul Spireĭ ?

— Nu se poate. Găinele mele plînă în ziuă cer de mîncare

— Nu fac ele, cît ţine mîncarea.

— Le ţin de mîngăiere. Fie-care îşĭ ştie numele. Am una care nu se ouă, pînă n'o pun după sobă.

— Aĭ de lucru, de !

— Aşa-ĭ, cînd remiĭ pe lume singur cuc. Ţiue urechile de singurătate. Nu poţĭ în toate zilele eşi de-acasă Ceĭ carĭ aŭ greutăţĭ şi familie se vaeră, dar greşesc. Ferice de zilele tale, cînd nu le simţi cum trec !

— Ia un copil de-aĭ primărieĭ ?

— Azĭ greŭ se nimeresc bunĭ copiiĭ tăĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar încă de strînsură? O să iaŭ o fată a vereĭ mele de la țară

— De ce nu iaĭ un băiat, par'că are destuĭ.

— Fata o măriți și cu ginerele te înțelegĭ maĭ lesne de cît cu nora, care, după ce-o aducĭ în casă, vrea să te joace ca pe urs.

In vremea asta, soarele asfințise. O adiere recoare venea di'nspre cîmpiile proaspăt arate și de pe lanurile verzĭ. Cc. Tache cîntă doine auzite în copilărie

— D-le Serafim, reŭ facĭ că nu te îmbuni pe lîngă Sandu. Bună oară a-zĭ, de ce nu i-aĭ poftit?

— Pe ursul ăla! El, de cînd a avut dambla, nu bea vin. Dînsa ne iubește ca sarea în ochĭ. Ne strică toată veselia cu înțepăturile eĭ.

— De-ar avea copiiĭ noroc, să nu moară el înnaintea eĭ.

— Are ea grijă de asta, fiĭ pe pace, zise Eliza.

In depărtare, zgomotul orașuluĭ vuea ca un clocot nesfîrșit.

— Auziți tartorul în care fierb bieții oamenĭ? zise Tache.

— Tu trebuea să remîĭ țeran, la sat, făcu Eliza.

— Ce bine ar fi fost! Borșul cu buruene și mămăliga mîncate pe brazdă sînt maĭ gustoase de cît carnea și bunătățile orașuluĭ! Cum să fie omul sănătos în zarvă și gălăgie, unde colcăesc patimĭ, urĭ și zavistie? Se luptă frate cu frate de la bucata de pîine! Prietenĭĭ te sapă, rudele te-ar sorbi într'o lingură de apă. Nu maĭ e dragoste nicĭ încredere; interesul cel maĭ josnic îĭ mînă pe toți. Pămîntul de-ar fi să-l moștenească, tot n'ar desfășura atîta viclenie, n'ar alerga la atîta reutate și fără de lege. D'aea m'am des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gustat de oraș, unde și aerul și casele înghesuite și oamenii vicleni te înnăbușe.

— Par'că la țară e mai bine? zise cc. Tinca.

— Barim sînt mai rari. Și reutatea țeranului e mai pe față, nu ascunsă ca a orășanului.

— Nu se ucid de la o drîmbă de pămînt?

— Te uiți ce scriu jurnalele! La atîtea milioane de oameni e și cîte un nebun. Pe cînd la oraș, cel care-l crezi mai prieten, acela te pizmuește mai reu. Ciți nu mă sapă pe mine!

— Viață mai grea! S'ar mînca om pe om!

— Dacă ești reu îmbrăcat, din calic nu te scot; de ești bine, se miră ce hoție ai făcut, de te-ai înțolit. Unde întorni ochii, necinste, clevetire, zavistie. De atîția ani sînt la biuroŭ. N'am un singur prieten. De ce? Fiind-că nu le dau de băut, nu merg cu ei la chefuri.

— D-ta ai grijî, copiî.

— Dinșii, chiar de aŭ, puțin le pasă. La cărți, la biliard îs nelipsiți...

De odată văzduhul resună de chiote și de zurgălăi. O trăsură cu șase cai venea în goana cea mare.

Pocnete de harapnice despicaŭ văzduhul cu șuere de șerpi.

Birjarul, zăpăcit, căută să dea în lături; surugiul furios lovi în caii de la trăsură, cari, spăriați, o luară razna pe cîmp.

A fost o minune de nu s'aŭ răsturnat.

Vizitiul, om înțelemănatec, s'a răpezit și-a luat caii de hățuri și, cu vai nevoe, i-a liniștit.

S'aŭ coborît cu toții jos din trăsură, pînă a adus'o iar la drum.

— Poftim ce va să zică înglmfarea ciocoiului! Putea să ne omoare. Fumuri de calic înțolit. Cine știe ce Grecoteiŭ îmbogățit!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am ținut caiĭ țeapăn, alt-fel ne culegeaŭ oșcioarele. La două-zecĭ de pașĭ e o ripă, zise vizitiul.

— Am scăpat de cumpănă ca prin urechea aculuĭ. Prea s'a înnoptat.

— Resare Luna îndată. Surugiul o fi fost beat. Cu nebunĭ de ăștia se putea întîmpla pacoste și ziua mare.

De-aci în colo drumul s'a petrecut în liniște.

Copiiĭ picuraŭ de somn.

Din pricina trecereĭ de la liniștea natureĭ la zgomotul orașuluĭ, o jale le încătușea sufletele tot maĭ mult.

Serafim se întreba nedumerit.

— «Ce-a fost nu maĭ e, ce va fi nu-e încă. Șubrede temeliĭ are sărmana noastră viață!»

Copiiĭ dormeaŭ somn liniștit. Tache privindu-ĭ gîndea:

— «Dormiți, dragilor, păn visurĭ rele nu vi-l turbură, păn greutățile vieței nu vă apasă piept;orul gingaș».

Luna se ivi mare, luminoasă, vărsînd asupra drumuluĭ o ceață de argint străvezie. În văzduh se lăsase mirosul cîmpieĭ înverzite. Cu cît s'apropiaŭ de oraș, cu atîta îĭ prindea părerea de reŭ după ceasurile petrecute în farmecul pădureĭ.

Fie-care avea simțirea nestatorniciеĭ lumeĭ acesteia.

Birjarul, ca să se desvinuească, tot îĭ da cu vorba:

— Să fim bunĭ bucuroșĭ c'am scăpat cu spaima. Maĭ an țerț, un tovarăș al mieŭ ducea niște negustorĭ la Urzicenĭ. Tot așa aŭ întîlnit o trăsură cu patru caĭ, în șir. Berecheții eraŭ beți și mînaŭ turbat. Dă omul să se ferească. Aș! Caiĭ speriați iaŭ vînt și răstoarnă căruța. Unuia i s'a rupt o mînă, altuia un picior, trăsura s'a sfărmat. A trebuit s'aștepte niște care, să-ĭ întoarcă la oraș. Ceas reŭ și pace!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Capitolul II

Treceaŭ aniĭ, şi nimic nu se întîmplă în căsnicia domoală şi ticnită a luĭ Tache Serafim. Copiĭ creşteaŭ încet, pe nesimţite. Liza îşĭ petrecea zilele cu grija şi trebile caseĭ; Serafim, cu slujba.

S'apropia Crăciunul. Liza nu era tocmaĭ bine din pricina sarcineĭ. Într'o seară, Serafim, venind de la slujbă, ca de obiceiŭ, dezmierdă copiĭ pe rînd, dîndu-le cîte o mandarină. Privind de-amănuntul pe Zoe, o văzu îmbujorată la faţă. O pipăi la frunte. Avea căldură!

La masă copila nu mîncă maĭ nimic.

A doua zi, doctorul spuse că e scarlatină. Pînă'n seară se bolnăvi şi băiatul. Pe Magda a dus'o la cc. Tinca.

Copiĭ boliră şase septămînĭ. Liza i a căutat singură, zi şi noapte.

Cînd Serafim vroea s'o ajute, trimiţînd'o să doarmă, era în zădar.

La fie-care ceas alerga să vază ce este şi de nu le trebuie ceva.

Boala copiilor o slăbi şi pe dînsa.

Vorba cucoaneĭ Tinca: «Bolnavul zace o boală; ceĭ de lîngă el, două: boala osteneleĭ şi a supărăreĭ».

Grija, teama de-o complicaţie orĭ de o nenorocire, nu-ĭ lăsa linişte nicĭ o clipă. Nu putea mînca maĭ nimic, simţea lîncezeală şi sete; i se usca mereŭ gura ca de friguriĭ. Ceasurile îĭ păraŭ nesfîrşite.

— «Oh! De-ar putea o mamă să zacă ea toate boalele copiilor iubiţi!» Se gîndea mereŭ Liza, sfărşită de oboseală şi frică...

Necazurile s'aŭ uitat lesne, cînd primejdia a trecut. Văzîndu-şĭ iar copiĭ în jurul meseĭ, îĭ păreaŭ maĭ dragĭ, maĭ cuminţĭ şi maĭ frumoşĭ. Bunurile lumeĭ întregĭ nu preţueaŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru biata mamă cît însănătoşarea copilaşilor.

A fost pentru familia lui Serafîm o iarnă grea, plină de grijî şi de cheltueli.

Nădejduea că primă-vară va fi mai bună.

Boala îl ţinuse destuĭ banĭ; dar nu se plîngea; nimic nu era prea scump, ca să-şi mîntuie copiĭ.

Pe vară hotărîse să meargă Liza cu eĭ unde-va la aer curat. Căpătase o lucrare de contabilitate la o casă. Cîştigă vre-o cîteva sute de leĭ. Cu acestea şi mai cu leafa, se bucura, că va putea trimite familia la aer curat.

Cu drag ar fi muncit zi şi noapte pentru nevastă şi copiĭ; dar, vaĭ, anevoie găseşte funcţionarul cinstit vre-o lucrare în adaus. În leafă îĭ e toată nădejdea. Dacă ajunge saŭ ba, dacă cheltuelele i s'aŭ sporit cu copiiĭ saŭ cu bolile, nimenĭ nu-l întreabă. Se zbate ca peştele pe uscat. Nu ştie, bietul, de unde ar scoate pitaciĭ ce-ĭ lipsesc!

Pentru toată lucrarea avea să-ĭ vie vre-o patru sute de leĭ.

— «Poate maĭ găsesc şi la alţĭ negustorĭ!»

Serafîm era fericit, amăgindu-se cu aceste gînduri.

Căsnicia luĭ era model între cunoscuţĭ: funcţionar harnic, om cinstit, soţ şi părinte iubitor. De cînd se luase cu Liza, nicĭ odată nu se ivise ceartă între eĭ. Puneaŭ lucrurile la cale cu bună înţelegere.

Din venitul celor zece miĭ de leĭ aĭ zestreĭ, plăteaŭ chiria Leafa o da în mîna Elizeĭ, s'o cruţe cum o şti ea.

Tovarăşiĭ de la minister îl porecliseră «patriarhul», menind c'o să aibă doĭ-spre-zece copiĭ ca Iacov.

— Numaĭ să am cu ce-ĭ ridica. Mi-s dragĭ copiiĭ maĭ mult ca viaţa.

— Înnainte era vorba că unde vine un co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pil, vine şi-o pîine mai mult pe masă. Dar ţie, pîrlit de funcţionar, mai curînd te poţi aştepta la vre-o scădere, la vre-o curbă nouă, de cît la un spor, zicea Iorgulescu.

— E grea viaţa slujbaşului şi tot daŭ năvală la slujbe ca orbiĭ. Pentr'un loc de nimică năvălesc sute de candidaţi, zise Serafim

— Ce vreĭ, nene, să facă? De ce să se apuce omul? Negoţul pe mîna străinilor, fabricile şi atelierele tot aşa. De la stăpîn pînă la rîndaş, toţi străinĭ! Noĭ ca noĭ, dar ce vor face ceĭ ce vin în urma noastră? zise Ghiţu.

— De cînd lumea, negoţul la noĭ a fost în mîinile străinilor, zise Iorgulescu.

— Te'nşelĭ, vericule. Am avut negustorĭ, am avut meşteşugarĭ, dovadă breslele şi bisericile ce le poartă numele.

Şi eraŭ o putere. Străiniĭ se furişaŭ pe icĭ pe colea. Pe cînd azĭ! Nenorocirea-i că aĭ noştriĭ n'aŭ deschis ochiĭ din vreme, nu şi-aŭ trimis feciorii să înveţe negoţ şi meseriĭ în străinătate, ci aŭ dat busna să fie advocaţi, profesorĭ, doctorĭ, slujbaşĭ.

Bun lucru şi ăsta, dar vezĭ că negustoriĭ şi breslaşiĭ vechĭ aŭ murit şi străinii le-aŭ luat locul. Aŭ venit cu maşinĭ, cu oamenĭ iscusiţi, şi-aŭ prins tot.

Ce n'aŭ putut face în ţeară, ne-aŭ trimis de-a gata mărfurĭ din ţerile lor, dar tot la de-aĭ lor.

Şi, încet-încet, Romînii aŭ pierdut şi ce brumă de credit maĭ aveaŭ.

Străinul, dacă a deschis prăvălie orĭ atelier, şi-a adus de-aĭ luĭ, rude orĭ cunoscuţi, nu ne-a luat pe noĭ.

Acum stăm, nene, cu degetul în gură ca şi copilul dorit de ţiţă.

Ne uităm cum cîştigă milioane, cum trăesc bine, întemeiază familiĭ şi se răsfaţă în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toate, iar noĭ scîncim la stat după o lefşoară de-o sută, două de leĭ.

Vezĭ asta-ĭ, încheę Tache Serafim, par'că mirîndu se singur, de unde atîta oratorie pe el.

— Zi : Doamne fereşte de maĭ reŭ, adăogă moş Nae.

— Maĭ reŭ cum ? Doar să ajungem să cărăm apă la străinĭ, vorba luĭ vlădică Suhupan, zise Serafim.

— Uit'te, pîn'acuma, eraŭ măcar moşiile în mîinile Romînilor, face Iorgulescu.

— Cu numele, că arendaşiĭ doar străinĭ eraŭ şi eĭ.

— Or să fie numaĭ străinĭ, dacă merg lucrurile tot aşa.

— Se vede că nu meritărn maĭ mult. Romînul, vorba luĭ Tache Ionescu, «e bon vivant». Care din noĭ nu cheltuim maĭ mult de cît avem ? Nu trăim pe datorie ? zise Iorgulescu.

— Nu se'mbogăţeşte ţara cu iconomiile funcţionaruluĭ. Uit'te, eŭ sînt bătrîn : de cîte orĭ am cercat să pun la o parte cîte ceva, par'că era vrăjit. Cum aveam două treĭ-sute, mă lovea o boală orĭ o nevoie şi se ducea tot.

Imĭ era necaz, că'n loc să cheltuesc pe niscaĭ-va plăcerĭ, ĭi dam pe necazurĭ, zise Nae.

— Tot era bine c'aveaĭ. Ce te facĭ la o boală, de n'aĭ lăscae chioară ? zise Serafim...

— Păzeà ! mă ! Vine şeful... la iscălit ! Lăsaţi politica. Nu planurile voastre vor împiedeca ţeara să se ducă de rîpă, Romînul e gură bogată, vorbeşte mult şi nu face nimic. Străinul tace şi face, zise Iorgulescu.

— A spus şi Iorgulescu o vorbă de ispravă ! Pe ziua de azĭ să tacĭ. El, bietul, munceşte, de-l trec sudorile... la Cozman, făcu Ghiţu, tocmaĭ cînd şeful era să între, ca să nu-ĭ maĭ poată respunde cel ciocnit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iorgulescu, de necaz, îi aruncă o căutătură să-l bage 'n speriaţi. Ghiţu pufni de rîs, înnăbuşit, schimbînd peniţa de la condeiŭ, deşi era nouă nouţă.

— Iroseşti banul statuluĭ, mă musù, zise Iorgulescu, aruncîndu-ĭ peniţa cea nouă sub nas.

Capitolul III

Stelele sclipeaŭ din depărtarea lor albastră, aruncînd lumină rece asupra nopţeĭ de primăvară.

Din cînd în cînd cîte una fulgera săgeată aprinsă, se prăbuşea în lumĭ necunoscute, măsurînd adîncul nesfîrşituluĭ.

Străzile lăturalnice, tăcute, amorţiseră într'un somn domol. Lumea obosită încetase goana după cîştig şi pradă. Rar cîte-un trecător, întîrziat la petrecere, se'ntorcea spre mahalaua depărtată.

Într'asemenea noapte Serafim eşise grăbit de-acasă, ascultînd şi uitîndu-se în toate părţile, doar ar găsi vre-o trăsură. Supărarea îl mîna cu biciul eĭ neîndurat. Din cînd în cînd gîndea tare : «Numaĭ de-ar fi acasă !»

Inima îĭ sărea la orĭ-ce uruit : «Oare e goală ?»

Se oprea loculuĭ să strige. În zădar. Era un muscal ce ducea doĭ îndrăgostiţĭ la şosea.

Din noŭ apucă răpede, spre piaţa teatruluĭ. Abia acolo găsi una goală, o luă şi dădu adresa doctoruluĭ «Oh ! Sărmana Liză, s'o pot scăpa ! Aşĭ da tot ce am ! Sfîntă Născătoare, aibĭ îndurare de copiĭ !»

Alt gînd îl năvălise şi-ĭ muncea sufletul : «Oare l'oiŭ-găsi ? E cel maĭ mare doctor. El a scăpat pe nevasta şefuluĭ din gura morţeĭ. De-ar fi acasă ! Şi-o maĭ aduce aminte c'am fost colegĭ în gimnaziŭ ? Doar eram la clasificaţie înnaintea luĭ. Pe dînsul norocul l'a săltat, pe mine m'a părăsit de la început».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Răpede însă uită toate astea. O vedea pe Eliza galbenă, istovită, prinsă de leşin.

Din aceste gînduri îl trezi trăsura oprită di'ntr'o dată, în faţa unei case mari, luminată peste tot cu electricitate.

Din lăuntru s'auzeaŭ sunete de piano, se vedea lume, mişcare. Era o serată.

Cu tot chinul sufletesc, gîndul, tiran nestăpînit, îi şopti : «Băiat nevoiaş ca şi mine! Unde-i el şi unde eŭ ?»

In curte aşteptaŭ cupele şi echipaje de casă.

Tache, cu inima strînsă de durere şi teamă, că nu-l va primi, sună.

Feciorul deschise.

— D-l doctor. E grabnic. Chiamă-l, zise Tache răstit că să-şi învingă sfiiciunea.

Servitorul, deprins cu astfel de vorbe. tără a se grăbi şi, fără măcar a-l pofti s'aştepte, se roti pe călcîie, mergînd spre camera, unde se jucaŭ cărţi.

Peste cinci minute, cari luĭ Serafim îi părură anĭ, doctorul întră în sală cu zîmbetul neisprăvit după gluma unuĭ prieten.

— D-le doctor, vă rog, veniţi răpede: nevasta mi-i în primejdie de moarte.

— O facere probabil.

— Da, zise Serafim, prins de teamă că n'o voi să meargă.

— A născut? E o emoragie ?

— Da. De opt zile, a născut. Dar acum e reŭ, a leşinat !

— Are căldură ? Eşti cu trăsura ?

— Da, da, d-le doctor.

— Niculae, pardesiul şi pălăria! De întreabă duduea, spune că m'a luat la un bolnav. Intr'un sfert de ceas sînt îndărăpt

Spuse acestea încheindu-şi pardesiul, eşind pripit.

Pe drum, doctorul cercetă despre boală, de vrîstă, cîţi copiiĭ are. Serafim, văzînd că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se interesează de el, crezu nimerit să-ĭ amintească trecutul.

— D-le doctor, nu ştiŭ de vă maĭ aduceţĭ aminte de Dumitru Serafim, coleg de gimnaziŭ.

— Serafim, poreclit «Cumintele mameĭ»? D-ta eşti?

— Chiar eŭ.

— Cu ce te ocupĭ?

— Funcţionar la ministerul de finanţe. Orfan, n'am avut cu ce merge maĭ departe.

Trăsura s'a oprit la o casă mică încunjurată cu ulucĭ.

Serafim sări răpede, ajutînd şi pe doctor.

Amîndoĭ intrară pripiţĭ în săliţa luminată de-o lampă ce împrăştia miros înnăbuşitor de petrol. Una di'ntre uşile ce dădeaŭ în săliţă se deschise, o femeie grasă, cu înfăţişare nu tocmaĭ plăcută, eşi plecîndu-se smerită înnaintea doctorului.

— A! D-ta eştĭ? zise doctorul cu o mutră cam acră. Ce-ĭ cu lăuza? Să nu dea Naiba să fi făcut iar vre-o boroboaţă? Doamne, doamne! Să fie cîte-va sute de anĭ în urmă, aşĭ aprinde un foc mare s'arunc în el moaşele cu truse cu tot, —zise doctorul lepădînd pardesiul.

— A fost bine, d-le doctor. De-o dată, ca din senin, a prins'o reul.

— Din senin! Om vedea noĭ acuşĭ de unde vine nourul. De cîte zile a născut?

— A doua-zi de Dumineca Tomeĭ. Facere uşoară.

— Spune de cîte zile. Nu-mĭ umbla cu socoteliĭ băbeştĭ.

— Azĭ avem Joĭ. Tocmaĭ zece zile. Toate aŭ mers bine. Are niţele friguriĭ de alaltăeriĭ.

— Ce spuĭ, cucoană?

— De treĭ zile nevasta e reŭ şi reŭ, adineaorĭ a leşinat, zise Tache.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Unde e lăuza ? Cu dumnealor e greŭ de înţeles. Cred că boala fuge de minciuni.

În camera bolnaveĭ, îngustă, şi joasă, ardea o lampă micşorată. Cum întrară, moaşa o mări.

— Atîta lucru nu ştiĭ că la bolnave trebue ars lumînare ? !

Un pat de fier, un lavoar de lemn, cîte-va scaune şi-o canapea mobilaŭ odaea. Ba maĭ era în colţul di'nspre resărit o măsuţă cu icoane deasupra, înnaintea cărora ardea o candelă de argint, atîrnată de-un piron.

Bolnava, culcată pe perinĭ albe, la faţă istovită, sta cu ochiĭ închişĭ într'o piroteală adîncă. Niciĭ nu simţi cum întră doctorul. Păru-ĭ negru, răsfirat pe pernă, îĭ areta faţa şi maĭ albă. Părea un chip de marmoră, abia săvîrşit de mîna unuĭ maestru, ce ar fi voit să întrupeze durerea supusă.

Cu tot vuetul celor treĭ carĭ întrară, bolnava nu deschise ochiĭ. Resuflarea-ĭ era deasă şi scurtă. Doctorul s'apropiè încet, îĭ luă mîna cu duioşie de frate, par'că temîndu-se ca oasele degetelor, pe carĭ le puteaĭ număra, să nu se împrăştie.

Bolnava, simţindu-l, deschise ochiĭ, spăriată.

Serafim îĭ netezi duios fruntea.

— E d-nul doctor, Eliz'o; o să te facă bine.

— Sînt bine, numaĭ căldura mă ţine şi-o durere jos, cam la dreapta.

Dortorul numără pulsul. Fruntea i se încreţi. Voind să se încredinţeze de temperatură, scoase termometrul şi, gingaş, cu duioşie părintească, i-l potrivi la subsuoară, privind mereŭ bolnava.

Era unul di'ntre ceĭ maĭ buniĭ doctoriĭ şi di'ntre ceĭ maĭ cu inimă. La sărac ca şi la bogat, nu se îngrijea cît o să fie plata, dar să-l poată scăpa. Boala şi primejdia le judeca din cîte-va semne. Ca om de ştiinţă, pricepînd mărimea respunderei, nu făcea niciĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odată diagnosticul desăvîrşit, pînă nu cîntărea toate simptomele. După zece minute luă termometrul şi-l aretă moaşeĭ.

— Ce zicĭ !

Moaşa, galbenă, înginä.

— I-am dat cîte-un gram de chininä în fiecare zi.

— De cînd, mă rog, aĭ voie să fiĭ şi doctor?

— Am zis d-luĭ Tache...

— Nu-ĭ nimic, făcu doctorul, căutînd să nu sperie bolnava. Cuconiţa se va face bine.

Pe urmă dădu încet plapoma la o parte; punînd genunchiul pe-un scăunel, ca înnaintea uneĭ sfinte, lipi uşor urechea de pieptul bolnaveĭ şi-ĭ ascultă inima. Nemulţumit cu-a tîta, scoase stetoscopul şi ascultă din noŭ.

In tăcerea nopţeĭ s'auzeaŭ bătăile încete ale ceasuluĭ din mîna doctoruluĭ. Tache îşĭ ţinea resuflarea, par'că se temea să nu căşuneze bolnaveĭ vre-un neajuns; doctorul, ridicîndu-se, nu-şĭ putu stăpîni un oftat înnăbuşit, dar adînc.

— In sfîrşit, o să fie bine, zise doctorul, ca să-şĭ facă singur curaj, poate spre a-şĭ maĭ domoli credinţa că o nenorocire ameninţă.

Trecînd în altă cameră, zise luĭ Serafim :

— Iţĭ daŭ un bilet să vie un intern de la spitalul mieŭ. Ştie tot ce se face în asemenea caz. Nu trebuie să cheltueştĭ nimic, aduce el tot.

Om de inimă, în faţa datorieĭ, uitase de prietenĭ şi petrecere. Grija ce i se aşternu pe faţă, nu scăpă nebăgată în seamă de Tache. Cu paşĭ înceţĭ, gînditor, merse doctorul la lighean de-şĭ spălă mînile. Făcea acest rit din obiceiŭ, căcĭ gîndul îĭ era la primejdia bolnaveĭ şi la mijloacele de scăpare. Pe urmă ceru moaşeĭ sublimat.

— Avem acid fenic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Frumos ! Atîta zise, dar abia îşi stăpînea mînia.

Scrise un bilet şi-l dădu luĭ Tache :

— Mă ducĭ pe mine acasă şi mergĭ la spital. Internul ştie ce e de făcut. Dimineaţă trec p'aci....

A doua zi doctorul se ţinu de cuvînt. Întîia vizită o făcu la Tache. Găsi totul cum ordonase.

Lăuza nu era nicĭ maĭ bine nicĭ maĭ reŭ. Se părea că frigurile făceaŭ un popas. Doctorul, cunoscător de toate fazele boaleĭ, o privi pe Eliza lung şi cu multă încordare a minţeĭ; ca augurii vechĭ, par'că vrea să cetească viitorul.

—«Va învinge puterea de viaţă orĭ va cădea doborîtă de otrava milioanelor de microbi ? O fiinţă atît de desăvîrşit alcătuită, al căreĭ mecanism vital e opera cea maĭ perfectă ce-a făcut natura, cădea-va oare învinsă de niştе ticăloase fiinţi microscopice, carĭ izbutesc numaĭ prin înmulţirea lor covîrşitoare şi-a otrăveĭ blestemate ?»

Internul, tînăr cu simţul datorieĭ, sta nedeslipit la patul bolnaveĭ, priveghind ca irrigatorul să lucreze neîncetat.

Eliza era ce-va maĭ liniştită. Temperatura, ca de obiceiŭ, se coborîse puţin dimineaţa.

De la bolnavă, doctorul trecu într'un salonaş mic, simplu, dar curat ca un păhar. Toate eraŭ cu rînduеală aşezate, nimic de prisos, nimic care să lovească neplăcut vederea. Pe o măsuţă sta încadrată fotografia uneĭ mirese tinere, frumoase, din aĭ căreĭ ochĭ schinteea fericirea nădejdeĭ într'un viitor necunoscut încă, dar plin de vise fermecătoare. În jur eraŭ alte fotografiĭ maĭ nouă : două fetiţe şi un băiat.

Doctorul, par'că obosit de primejdia cazuluĭ, îşĭ aruncă privirea pe aceste fotografiĭ ; dar, în loc de odihnă, mintea-ĭ destăşură una

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

di'ntre acele grozave drame ale vieţeĭ : O mumă răpită de moarte, lăsînd un soţ iubit şi copiĭ orfanĭ, lipsiţĭ de îngrijire şi desmierdare.

«Sărmană fată ! Cîte visurĭ îţĭ umpleaŭ sufletul nevinovat ! Lumea părea prea mică pentru fericirea ta închipuită. Bună, blîndă, supusă datoriilor şi cinsteĭ, nu-ţi putea trece prin minte că viaţa, pentru ceĭ maĭ mulţĭ, e o vale a plîngereĭ. Nu ştiaĭ că e asemenea acelor ape line, limpezĭ, şi ademenitoare, în carĭ prea mulţĭ găsesc o moarte prea timpurie».

Pe faţa luĭ se aşternuse durerea, mâhnirea omuluĭ de ştiinţă în care obicĭnuinţa n'a putut toci mila. In faţa acestor nenorocirĭ se simţea umilit, că el, omul ştiinţeĭ, jertfise în zădar o tinereţă, maĭ mult de-un sfert de viaţă, ca să fie folositor omenireĭ, alinîndu-ĭ durerile! Ca năluci batjocoritoare îĭ treceaŭ pe di'nnainte iluziile frumoase de student, cînd îşĭ zicea :

— «Se poate maĭ mare mulţumire de cît cea pe care ţi-o dă împlinirea datorieĭ sfinte de medic ? Icĭ o soţie şi mamă, pe care o scapĭ din gura morţeĭ ; di'ncolo un copil drag, pe care îl dăruieştĭ părinţilor, izbăvindu-l de boală; un părinte, sprijinul familieĭ, pe care îl mîntui de moarte, ca prin minune».

In faţa acestor iluziĭ se rînjea acum batjocoritoare realitatea crudă. Moartea, stăpîna lumeĭ în vremĭ trecute şi viitoare, nu se înjosea să-l ia'n seamă. Gînditor, par'că voind s'adune şi să'nchege toată puterea ce i-o da ştiinţa, scoase creionul să scrie o reţetă. Apoĭ se opri la zgomotul uşeĭ şi, văzînd'o pe moaşă, nu se maĭ putu stăpîni !

— Eştĭ bună de pus în streang. Tu aĭ bolnăvit femeea. Arse de vĭĭ aţĭ trebui cu haine, cu trusă, cu tot. Voĭ purtaţĭ molima de la femee la femee, nelegiuitelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnule doctor....

— Sînteţi mai rele ca nişte vite. Ştiţi că femeea moare? Numai o minune o mai poate scăpa. De-o septămînă zace de friguri puerperale? Cu cinci-şase zile 'n urmă, puteam s'o scap. Acum ce să-i fac? Inima e atinsă... Ar trebui un foc mare să vă aruncăm pe toate. Numai aşa am curăţi lumea de molimă.— Mă chiamă, cînd nu mai am ce face!

— Domnule doctor, era bine. Ştiu eu ce-o fi făcut în lipsa mea?

— Boala asta o aduce ori doctorul ori moaşa. Doctor n'a fost; d-ta ai adus'o.

Acuma uşa se deschise şi Tache întră înfrigurat.

— Doctore, vin'o, scap'o, îmi remîn copiii fără mamă!

Doctorul se răpezi în camera bolnaveĭ, ceru apă de Colonia, începu să-i frece mâinile, tîmplele, îi scoase pernele de sub cap, ca să-i fie trupul mai orizontal, şi porunci moaşeĭ să frece picioarele cu cîrpe calde.

După vre o jumătate de ceas, bolnava îşi veni în simţire, doctorul se gîndi cu groază:

— Otrava boaleĭ atacă tot mai mult inima; dar să nu desnădejduim.

In vremea asta soţul remăsese mut în faţa primejdieĭ. In camera de-alături s'auzea micuţul plîngînd; nime n'avea grija luĭ. Doctorul dădu cîte-va porunci şi voi să iasă.

— Pleci, doctore? Încă un leşin ca ăsta şi moare în mîinile noastre!

— Nu vă temeţi, internul va da ajutor ca şi mine. Să avem nădejde, natura face dese ori minuni.

«Cîte cazuri condamnate de ştiinţă n'am văzut vindecate! Natura e măeastră neîntrecută! Ce cîrpaci sîntem faţă de ea!», gîndi doctorul, trecînd în salonaş. Copilul alături ţipa tot mai tare.

Doctorul, înnainte de plecare, mai întră pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la bolnavă. Eliza deschise ochiĭ marĭ, privi de-a rîndul pe toţĭ, şoptind :

— Ce vă speriaţĭ ? Mi-ĭ maĭ bine. Cum plînge bietul copil, aduceţi-mì-l.

— Poate alăptezĭ ? Intrebă doctorul.

— Il hrănim cu biberonul. De cîte va zile, nu maĭ are strop, zise moaşa.

— Cum ţipă, mititelul ! Pe toţĭ i-am alăptat ; ăsta, sărăcuţul, e obijduit !

— Nu vorbi. Să te facĭ bine. Ne îngrijim pe urmă de el, zise doctorul, privind bolnava cu luare aminte.

Rare orĭ se înşelă în diagnoze. Era artist şi doctor. Cîte-va simptome, cîte-va privirĭ aruncate unuĭ bolnav şi i se lămurea tot. Adesea ar fi dorit să se înşale, să-şĭ zică : «Va scăpà». Dar zădarnic voea cugetarea rece să 'ntunece presimţirile ascunse. De cum o văzuse pe Eliza, o apăsare dureroasă i se aşternuse de-a lungul pieptului. Ĭĭ era milă de soţia fostuluĭ coleg. In minte ĭĭ veni povestea cu doctorul care vedea moartea stînd bolnavuluĭ la cap orĭ la picioare. Aci par'că o vedea amenințătoare la cap.

Işĭ aduse de-a binele aminte de Serafim. Ce bun coleg era ! Odată, la joacă, băieţii spărseseră un geam. Cu toţiĭ aŭ dat vina pe doctor. A scăpat de năpaste, mulţumită luĭ Tache, care avea crezare la director, ca băiat cu minte. In săliţă, zise moaşeĭ :

— Să nu dea dracul să mergĭ la altă lăuză. M'aĭ înţeles ?

Moaşa plecă ochiĭ în jos ca un vinovat, deşi, în gîndul eĭ, îl socotea nebun.

—«Auzĭ? Ce sînt de vină eŭ! Pot opri boala? Nicĭ duşmaniĭ să nu maĭ mănînce pîinea asta. Cîte boroboaţe nu fac eĭ ? Cuĭ daŭ seamă ? Noĭ ! Mereŭ vinovate! De-ĭ o facere grea, de n'are lăuza puterĭ, de-ĭ maĭ ştiŭ eŭ ce, pe moaşă cade năpastea. Aŭ apucat'o frigurile pe lăuză ? Moaşa le-a adus ! Nu maĭ departe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aci. Aşĭ zice de m'aşĭ şti, cît negru sub unghe ! Doamne fereşte, poate asta moare. N'o să maĭ merg la alta ?

«Chiar septămîna ce vine aştept una ! Oare el nu se duce d'aci la alt bolnav ? Cine îl întreabă? Cine ĭ ia dopros ? Vezĭ; eĭ sînt marĭ şi tarĭ, corb la corb nu scoate ochiĭ. Doar n'o să-mĭ schimb trusa şi hainele la fie-care facere ! El le schimbă ? De cînd cu microbiĭ ăştia, s'a zăpăcit lumea. Doar şi maĭ de mult făceaŭ femeile copiĭ. Cine maĭ auzea de atîtea fleacurĭ ? Ba carbol, ba dracul !

«Acuma nicĭ ásta nu-ĭ bun ! Trebue sublimat. Şi mîine or scoate alt-ceva. Toate eresurĭ curate. Zece copiĭ am făcut fără maşinĭ, fără atîtea drăciĭ ; cu ceaiŭ de muşeţel şi mă făceam bine. La şase zile eram în picioare, vedeam de gospodărie şi de copiĭ. Doar tot de carne eraŭ şi pe-atuncĭ femeile !»

Cu asemenea gînduri întră la bolnavă, care, tot maĭ mult lipsită de puterĭ, sta cu ochiĭ închişĭ. Faţa galbenă istovită o areta ca moartă.

Internul, obosit de vegherea nopţeĭ, trecuse în salonaş, să aţipească un ceas.

Moaşa priveghea bolnava.

Uşa din fundul camereĭ se deschise. O fetiţă, ca de vre-o un-spre-zece anĭ, întră ţinînd copilul în braţe.

— Cucoană moaşă, băiatul sughiţă..Ce să-ĭ fac ? I-am dat ceaiŭ şi-l varsă.

— Să-ĭ suflăm niţel praf de zahăr, dragă Zoe, şi o să-ĭ treacă numaĭ de cît.

Fetiţa, năltuţă cu părul bălaiŭ împletit într'o coadă lăsată pe spate, nu era frumoasă, dar icoana blîndeţeĭ. Ochiĭ albaştri, de-o bunătate nespusă. Gura cam mare, dar c'o duioşie gingaşă. Ţinea copilul strins la piept şi, legănîndu l încet, zicea :

— Puĭuşorul mameĭ, drăguţul mameĭ puiŭ, cum îĭ sare pieptul de sughiţ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bolnava deschise ochiĭ şi, desmetecită din slăbiciune, zise:

— Zoe, drăguţa mameĭ, fie-vă milă de el; nu-l necăjiţi, mamă! Tu eştĭ maĭ mare, păzeşte-l ca şi mine.

— Nu, mamae dragă, toată ziua îl ţin în braţe, îl legăn, îĭ daŭ ceaiŭ. Mi-e drag. O să-l cresc păn te-ĭ face mata sănătoasă.

— Da, fetiţă, ţie să-ţĭ fie de toţĭ milă. Tu eştĭ, drăguţă, cea maĭ mare.

Şi două lacrimĭ lunecară pe faţa Elizeĭ.

Pe urmă întrebă cu glas slab:

— Unde e Tache?

— La farmacie

— Vaĭ, nu maĭ vine. Tare mi-ĭ reŭ! Marĭ tăieturĭ am.

— Răbdare. Cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ o să te tacĭ bine. Aşa í lăuzia, cînd maĭ reŭ, cînd maĭ bine.

— La alţĭ copiĭ, a opta zi mă ridicam din pat.

— Eĭ, de, sor'o, eraĭ maĭ tînără, maĭ cu putere.

Bolnava oftă adînc, închise ochiĭ, prinsă de slăbiciune.

Moaşa, în vremea asta, pusese copilul pe canapeaua de la fereastră, luă praf de zahăr pe coada unei linguriţe, deschise guriţa copilului şi i-l suflă în gît.

— Vezĭ? I-a trecut.

— De-acuma ştiŭ. Deseară îl scald eŭ. Da? Mi-í aşa de drag, cum dă din mînuţe, cînd îl bagĭ în baie.

— Trebue ţinute El se sperie, d'aea dă din mîinĭ.

— Dar ştie şi el de speriat?

— Ştie. Îl crezĭ prost?

— Vezĭ, eŭ nu i le pociŭ ţinea.

— Să-l înveleştĭ într'o cîrpă, o să ţĭ arăt cum.

— Voiŭ să fac şi eŭ ca mata: îĭ daŭ apă pe spate, pe cap şi odată: ţuştĭ în baie!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu poţi. Eşti prea mică. O s'arăt Zincăi. S'o pricepe ea atîta.

— Ba nu vreaŭ. Cu mîinile ei ciotoroase, o să-l doară pe mititel. Pielea lui e delicată. Îl scald eŭ. Să vezi c'o să pot.

— Du-l de acuma alături; a adormit. Să n'o supărăm pe mamaea.

Zoe luă copilul, zicînd :

— Tare mi-e drag. Nu-l las o clipă singur. Magda mereŭ îi bagă degetele în ochi şi zice: «Coca are ochi, coca are ochi !»

Lăuza, ca prin vis, şopti :

— Luaţi seama. Magda e neastîmpărată. Sărmani copii ! Cine o să vază de voi ?

— Dumnea-ta, cînd te'i face sănătoasă. Bun şi mare-i Dumnezeŭ.

— Boala mă poate ţinea luni de zile. Bietul Tache se prăpădeşte : noaptea nu doarme şi ziua alergături, slujbă, cheltueli, răsipă... Of ! Cum aşi vrea să fiŭ sănătoasă. Cită neregulă o fi în toate !

— Lasă-le ciorilor de grijî !

Cînd am lipsit ceea septămînă, te-ai coborît din pat... Vezi asta e : n'ascultaţi.

Bolnava, istovită de cele cîte-va vorbe, închise ochii. Un oftat îi ridică pieptul. Slăbiciunea o doborea tot mai mult, era cufundată într'o amorţeală. Vise şterse, dar iuţi ca fulgerele, îi treceaŭ prin paiajenişul minţei. Teamă îi era să nu-i remîie copiii orfani, lăsaţi pe mîini străine, cum eraŭ ai vecinei. «Bărbatul fie cît de bun, e egoist ; ţine la nevastă, nu la copii.» Visuri amestecate cu presimţiri rele o făceaŭ să tresară. Deschidea ochii mari, sperioşi, înghinînd :

— Dumnezeule, nu te îndura de sărmanii copii ..

Tache, cu sufletul cătrănit de supărare, mergînd la biuroŭ, tot drumul nu vedea, îşi auzea numai jalea. Acuma preţuea trecutul, cînd a casă găsea nevasta şi copiii sănătoşi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce n'ar da să poată întoarce acele vremi! Necazurile îl chinueaŭ şi presimţirile îi ţineaŭ ison jalnic. Pe faţă-i era zugrăvită atîta supărare că tovarăşii nu'ndrăzneaŭ nicĭ să-l mîngîe nicĭ să vorbească.

La masă abia atingea mîncarea, maĭ mult de hatîrul copiilor. E tristă casa unde e bolnav. Nu maĭ e nicĭ masa masă şi nicĭ o rînduială; dar cînd e mama bolnavă; dînsa, stîlpul de razăm, atunci toate se clatină, se nărue; toţi tînjesc şi sufăr.

E tristă casa, unde stăpineşte mirosul doctoriilor, care alungă veselia şi voioşia.

Doctorul, venea regulat, dar ce putea face? Cerceta mersul boaleĭ şi aştepta mereŭ o minune a natureĭ, izbînda vieţeĭ în potriva morţeĭ!

Internul îşĭ făcea datoria, urmînd poruncile doctorului din punct în punct. Dar boala înfruntătoare şi încăpăţinată nu da un pas îndărăpt; dimpotrivă, înnainta.

Într'o seară. doctorul, ca de obiceiŭ, ascultă inima. Faţa i se posomorî. Otrava frigurilor o slăbise. Bolnava căzuse într'o stare de toropeală. Din minunt în minunt se putea întîmpla un leşin, din care să n'o maĭ poată deştepta. De fierbinţeală, buzele îĭ eraŭ arse: din roşe se făcuseră vinete. Sărmana deschise ochiĭ marĭ, dar nu maĭ cunoscu pe doctor.

— De-o trece noaptea, mare lucru. Sărmana femee! îngînă doctorul către intern.

— Să-ĭ facem cîte-va înjecţiĭ, zise internul.

— Orĭ-ce vom face, zădarnic. Organismul e otrăvit. Inima abia maĭ bate. Vaĭ, dragul mieŭ, decepţiile arteĭ noastre sînt îngrozitoare! Momentul cel maĭ greŭ o să-l trec dîncolo: bărbatul m'aşteaptă să-ĭ spun adevărul. Imĭ vine să mă furişez din casă ca un hoţ, doar n'aşĭ da ochiĭ cu durerea lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am însă datorie să-l pregătesc. Auzi-ĭ paşiĭ în antret. Imĭ ţine calea.

Doctorul eşi.

— Eĭ? Zise bărbatul, un «eĭ» scurt, dar îngrozitor de dureros. Ar fi înduioşat şi-un ucigaş.

Doctorul îşĭ aşează ochelarii, carĭ nicĭ gînd n'aveaŭ să cază. Iĭ era numaĭ să cîştige amînare de-o clipă. Par'că vorbele nu puteaŭ lua întruparea graiuluĭ. Tuşi, făr'a avea tuse, şi trecŭ în salonaş. Cu ochiĭ plecaţĭ, ca un vinovat, rosti:

— Fiĭ bărbat, domnule Serafim.

— Doctore, spune: e pierdută, sărmana Eliză? Şi lăcrămile îl înnecară.

— Ascultă, dragă: copiiĭ aŭ nevoie de dumneata. Facem tot ce omeneşte se poate; dar cu Dumnezeŭ nu ne putem lupta.

— Va să zică, o pierd?

Încleştînd mîinile, căzu pe-un scaun. Durerea îl sfăşià.

— Dumnezeule Doamne, de ce nu te înduriĭ de noĭ? Ce ţi-am greşit?

— Viaţa, domnule Serafim, e războiŭ crîncen; numaĭ mişeiĭ se daŭ bătuţĭ. Gîndeşte. Aĭ patru copiĭ şi le ducĭ respunderea.

— Maĭ lesne muream de-un glonte duşman.

— Te cred. Adesea e maĭ greŭ de trăit de cît de murit. Eştĭ dator să trăeştĭ. Nu te lăsà doborît de durere. Aibĭ curaj, fiĭ bărbat.

— Dumneata aci şi nu-ĭ poţĭ face nimic! Toată iscusinţa d-tale, neputincioasă? La ce maĭ eştĭ doctor, atuncĭ?

Luĭ Serafim, iĭ eraŭ ochiĭ plinĭ de lacrimĭ; luă mîna doctoruluĭ să i-o sărute:

— Iartă-mă sînt nebun! Scap'o, scap'o! doctore, scap'o!

Doctorul trase răpede mîinile la spate,

Vorbele luĭ Serafim îl ardeaŭ. «Atîtea cunoştinţĭ grămădite, anĭ de zile de muncă şi nicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o putere în faţa boaleĭ ucigaşe, care nu se lasă învinsă ?»

— Am făcut tot ce ştiinţa mea de doctor poate. La ce te-aşĭ înşela ? Doar nu eştĭ copil. O vezĭ în ce hal e. De are fraţĭ, părinţĭ orĭ d-ta, de aĭ, chiamă-ĭ : în nenorocirĭ nu e bine să fiĭ singur.

— Să-ĭ fac maslu, s'o împărtăşesc. Poate o minune !

— Fă tot ce conştiinţa de creştin te 'ndeamnă !

Zicînd aceste vorbe, doctorul eşi pripit; o lacrimă i se furişase la coada ochilor.

Icoana luĭ Serafim, de pe cînd era băiat voinic şi vesel, îĭ trecu pe di'nnainte şi gîndul îĭ şopti:

— «Iată ce face din noĭ viaţa ! Ferice, sărmanul, că are credinţă ! Da, credinţa îl va mîntui ! Vaĭ de ceĭ lipsiţĭ de dînsa ! Cînd ştiinţa e neputincioasă, singură credinţa într'o putere maĭ pre sus de fire te poate mîngăia

«Ferice de ceĭ ce se opresc la mijlocul drumuluĭ şi maĭ pot ridica ochiĭ spre cer.

«E fioros să n'aĭ cuĭ cere ajutor în mijlocul celor maĭ îngrozitoare furtunĭ ale vieţeĭ !

«Sărmane Serafim, poate maĭ bine e că ţi-aĭ oprit învăţătura înnainte de-a pierde credinţa!»

Gînduri, ca valurĭ furtunoase, treceaŭ prin capul doctoruluĭ. Şi el era soţ şi tată. Suflet artist, se închipuea în locul luĭ Serafim. Îl prindea groază şi milă. Buzele-ĭ şopteaŭ fără de ştire :

— «Sărmanĭ oameni ! Credinţă, ştiinţă, scepticism, toate sînt deşertăciunĭ în faţa morţeĭ eterne. Agaţe-se fie cine de ce poate, numaĭ să afle o rază de mîngăere. Chinuiţiĭ din iadul luĭ Dante nu sînt maĭ vrednicĭ de plîns de cît ceĭ loviţĭ de desnădejdea ce o dă lipsa celor pe veciĭ pierduţĭ».

Se urcă în trăsură, făr'a spune vizitiuluĭ în cotro să-l ducă. Gînduri negre, ca stolurĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de ciorĭ într'o zi noroasă de toamnă, îĭ cuprinseseră sufletul. Farmecul sereĭ de Maiŭ n'avu putere a împrăştia jalea ce-ĭ pricinuea nenorocirea luĭ Serafim.

Fusese, cu el, coleg în gimnaziŭ. De la multe bătăĭ îl scăpase Serafim care era voinic. Pe urmă, viaţa i-a despărţit.

Trecuseră anĭ mulţĭ, nu maĭ auziseră unul de altul. Serafim, băiat sărac, întrase copist, şi, cu greŭ, neavînd spete, ajunsese, subşef.

El, şi-a urmat studiile, a ajuns doctor cu vază. Atîtea amintirĭ prăfuite i se înşiraŭ în minte ; dar jalea mereŭ îl muşca de inimă că n'a putut face nimic pentru acest prieten din copilărie, vechiŭ şi uitat.

Vizitiuluĭ i se păru că i-a făcut semn s'apuce spre şosea, cum avea doctorul obiceiŭ, cînd era prea obosit de multe vizite. Din gîndurile triste abia se desmetici, cînd simţi recoarea copacilor şi-şĭ zise : «De m'ar impresiona multe cazurĭ aşa, ar trebui să mă las de medicină !»

Capitolul IV

Cerul vioriŭ cuprindea c'o dragoste desăvîrşită toată zidirea lumeĭ.

Cîmpiĭ şi pomĭ înverziţĭ, cîntările păserilor, întreaga natură părea dătătoare de viaţă. Lumina soareluĭ înveselea toate, firea era cuprinsă de o bucurie negrăită.

Tăriile nesfîrşite ale văzduhuluĭ momeaŭ vederile nesăţioase de-atîta frumuseţe. Numaĭ casa luĭ Serafim era întunecată de jale. Cernită era poarta, cerniţĭ copiiĭ şi rudele. Încătuşaţĭ în durere, umblaŭ încet, vorbeaŭ şi maĭ încet, par'că le era teamă să nu strice liniştea celeĭ pe vecĭ adormită. Sărmana Eliză ! Dînsa singură părea veselă, îmbrăcată în roche trandafirie, împodobită cu florĭ şi horbote. Faţa albă şi ochiĭ închişĭ de som-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nul de veci. Uitate eraŭ pe veci grijĭ şi necazurĭ! Cu toată slăbiciunea, părea că doarme dusă, visînd visul veciniciei. Numaĭ ochiĭ prăbuşiţĭ în văgăune aretaŭ chinurile boaleĭ. Mîinile de marmoră, stăteaŭ aşezate la piept în semn de pocăinţă şi veciuic repaos. N'aveaŭ să maĭ cuprinză nicĭ soţ iubit nicĭ copilaşĭ dragĭ! Durerea şi plînsul celor mult scumpĭ nu maĭ găsea resunet în sufletul eĭ bun. Părea că moartea îĭ curmase firul vieţeĭ în vremea unuĭ vis adînc.

Două făclii de ceară îĭ ardeaŭ la cap, respîndind un miros înnăbuşitor.

Florile dimprejur tăceaŭ jalea şi maĭ amară Dacă ar fi putut vorbi, mult i-ar fi mustrat Eliza: «La ce bucuria florilor, cînd pretudindene e numaĭ durere şi lăcrimi?»

Mirosul de tămîie te umplea de smerenie şi cucernicie

În dimineaţa zileĭ a doua un bătrîn istovit de puterĭ intră pe uşă. Cu paşĭ şovăiţĭ, cu faţa îndureraţă, s'apropiè strigînd:

— «Eliz'o, Eliz'o! La ce bucurie m'aĭ chemat? Eliz'o!» Şi căzu cu fruntea pe mîinile recĭ. «De ce nu sînt eŭ în locul tăŭ, drăguţa mea, copila mea? Dumnezeule, ce ţi-am greşit, să-mĭ bocesc copila în loc să mă plîngă ea pe mine?» Şi casa resună de un hohot jalnic, nestăpînit.

Trăise bătrînul o viaţă, un nămol de simţirĭ. Pe toate le tocise vremea dar durerea părintească, durerea ce nu poate graiul omenesc s'o răspice, îl sfăşia fără îndurare pînă în adîncul fiinţeĭ.

Durerea, maĭ crudă de cît o fiară, îĭ sfăşia măruntaele, lăsîndu-l viŭ, s'o poată simţi. De suferinţă, bătrînul şi-ar fi smuls inima din piept, dacă o putere necunoscută nu l'ar fi oprit. El, creştinul pravoslavnic, se răzvrîtea împotriva proniei cereştĭ.

—«Trăesc atîţia nenorociţĭ dornicĭ de moarte;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trăesc eŭ, părinte obidit, care cu drag aşĭ fi murit în chinurile mucenicilor în schimbul vieţeĭ copileĭ iubite! Şi moartea neîndurată o răpeşte pe dînsa, ca să sufăr eŭ cazna pe care graiul omenesc n'o poate spune! Doamne, nepătrunse staŭ tainele tale!»

In casă domnea liniştea ce aduc durerile marĭ, durerile fără leac.

Copiĭ plînşĭ, îndurerăţi! Inimioara lor gingaşă simţea adînc pierderea.

Tîrziŭ noaptea adormiseră care în cotro! Pe cel mic îl daseră la doică, în mahala. Serafim, zdrobit de oboseală şi chin, căzuse toropit în camera unde zăcuse Eliza. Toate i se păreaŭ haos. Nenorocirea, venită atît de răpede, îĭ sleise toate puterile vieţeĭ.

Treaz fiind, se'ntreba de-ĭ vis orĭ aevea nenorocirea ce-l izbise.

Uneorĭ nu-ĭ venea a crede că Eliza luĭ, cea sănătoasă şi veselă, nu maĭ e. In minte îĭ năvăleaŭ mereŭ bucăţĭ din vieaţa trăită: par'că le vedea aevea.

Inima i se stringea de durere că n'a putut opri 'n loc acele vremĭ Auzea glasul blînd al Elizeĭ, sfaturile şi respunsurile eĭ, şi sufletu-ĭ secat de durere nu putea pricepe că tot ce-a fost nu maĭ e. Nebunie şi deşertăciune i se părea viaţa întreagă. La ce zbucium, la ce strădanie, la ce năzuinţĭ şi nădejdĭ, dacă mîna nevăzută a morţeĭ pune tuturor capăt, te loveşte de năprasnă?

Nicĭ odată sarcina de tată nu i-a părut atît de grea. Pentru copiiĭ săĭ rob s'ar fi dat; dar să trăească supt de durere, i se părea prea groaznic! La asemenea gînduri simţea că mintea i se întunecă.

Vrea să cugete. Un gol, un pustiŭ, îl prindea ca un somn.

—«Să nu fie copiiĭ, aşĭ dormi şi eŭ de vecĭ? îşĭ zicea... Cucoana Tinca, pătrunsă de durere şi milă, priveghea la toate. Văzîndu-l acuma şi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bătrîn prăpădit de jale, simţea cît de greŭ e să mîngîĭ pe cel ce nu maĭ poate fi mîngîiat. Ştia că vorbele eĭ, în loc de alinare, vor stîrni şi maĭ adînc durerea. Dar te lasă inima să remîĭ de piatră în faţa celuĭ ce se zbate în suferinţă? S'apropie şi zise:

— Voea luĭ Dumnezeŭ, cucoane Vasile. Pentru păcatele noastre trebuie să suferim!

— Eliza mea! Bucuria bătrîneţelor mele, drăguţa mea!

Şi hohote de plîns îĭ zbuciumaŭ pieptul şi maĭ năprasnic.

Deprinsă era c. c. Tinca să privească jalaniĭ; dar să vezĭ bătrînul, înnălbit de greul vieţeĭ, plîngîndu-şĭ cu lăcrămĭ şi'n glas copila, era prea dureros. Se'nmlădie, se'ncovoae, se rup crenguţele tinere de furtunele vieţeĭ; dar cînd stejarul ce-a ţinut piept vijeliilor, cade doborît sub greul loviturei, jalea nu maĭ are nume.

De două zile ţinea c. c. Tinca luptă cu chinurile din casă. Era încredinţată că vremea le va aduce mîngîere celor tinerĭ; dar ce cuvinte de alinare să spuĭ părinteluĭ ce-şĭ vede copila moartă în floarea vîrsteĭ?

Graiŭ omenesc în vecĭ nu veĭ putea respica cu vorbele tale suferinţa, cum nu poţĭ areta urletele furtuneĭ orĭ mugetele selbatece ale măreĭ înfuriate. Simţea dînsa că îĭ datorie sfîntă să domoleştĭ durerea celuĭ ce sufere. Dar cum? Orĭ ce-ar fi spus, avea să sune calp. In faţa celor în potriva fireĭ nu-ĭ mîngăere.

Şi pentru părinţĭ moartea copiluluĭ e lucru nefiresc.

Cucoana Tinca îl luă de braţ şi-l duse la un scaun.

— Nu, nu; lasă-mă!

— Cc. Vasilică, stăpîneşte-te pentru co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pii și pentru ginere. Destul sînt de amăriți, nu le mai crește durerea.

Bătrînul n'auzea nimic. Își sorbea amarul durerei. Să nu sufără? Cu putință? Îi era milă de ginere, de copii; dar se potrivea durerea lor cu a lui? Și lui i-a murit nevasta. A plîns'o. Dar suferința după copilul iubit cu nici o suferință din lume nu poate fi asemănată. Cum te-ai prinde să te dumice bucăți, pe roată, cu cleștele să te rupă, să-ți simți carnea hăcuită, nu mai să nu ți vezi moartea copilului! E în potriva legilor firei această înfrîngere a vieței. Cu cît drag și-ar fi dat, el, sufletul în locul Elizei?

Și ea l'ar fi plîns, dar rana ei avea leac. A lui, va sîngera mereu.

La ce ar trăi el, bătrînul fără de rost, și ea dornică de viață, cu atîtea datorii de împlinit, să se ducă?

In desnădejde gîndea mereu:

—«Mari sînt tainele tale, doamne, dar nedrepte le găsesc».

Înmărmurise bătrînul cu ochii țintă la ceea ce nu mai era. Durerea, din ce în ce îi înfigea mai adînc colții în inimă și'n piept. Era suferința nemărgenită, fără de mîntuire, dureri chinuitoare ce nu omoară, par'că anume ca să se bucure de zvircolirea sufletului neputincios.

O vălmășeală ca de potop năprasnic era în mintea lui. Se uita cu priviri rătăcite, voind să ceară ajutor în potriva acestei nedreptăți. Dar la cine să ridici ochii? Cui să te jelui? Pe cine să'nvinui? Și cine să te ajute, cînd nu mai e nici o mîntuire?

Dacă valuri omoritoare l'ar fi înghițit de o dată, dacă foc mistuitor l'ar fi înnăbușit cu fum și flacări, simțirea i-ar fi fost mai puțin lovită! In această clipă, piară ori-ce suflare! Pentru dînsul era tot una. Ce folos de Soare? Ce trebuie lumină pentru cel orb!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Stingă-se de pe Pămînt orĭ ce schintee de viaţă, prăbuşească-se Soarele, fie vecĭnică moarte şi întunerec..

Durerea, fioroasa durere, trecuse margenile dreptelĭ cugetărĭ.

Sărmane om, în sufletul tău sînt furtunĭ atît de groaznice că-ţĭ zdrobesc tăriile minţelĭ, orînduite de veacurĭ; precum, marea, în furia eĭ, doboară ca nişte nemernice jucăriĭ, zăgazurile cele maĭ puternice...

In salonaşul, în care Eliza se maĭ odihnea pentru cea din urmă zi, toate păreaŭ posomorîte, veştede; praful le cuprinsese pe toate: amorţite eraŭ pe vecĭ mîinile cele harnice, carĭ cu atîta grijă le curăţa.

Oglinda în hobotul eĭ negru, n'avea să maĭ resfrîngă faţa blîndă a stăpînelĭ.

Soarele străbătea de-a pieziş prin fereastra deschisă, ocolind încet masa. El a toate încălzitorul, se temea să nu'ngheţe atingîndu-se de giulgiul rece.

Prietenilĭ, cunoscuţiĭ, s'aŭ fost adunat să împlinească datoria cea maĭ tristă Toţĭ păşeaŭ încet, vorbeaŭ în şoapte, ca şi cum le-ar fi fost teamă să n'o deştepte din somnul adînc şi liniştit, în care zăcea pe vecĭ. Unilĭ îĭ sărutaŭ icoana de la piept; alţiĭ, lăcrămînd, rosteaŭ: «Dumnezeŭ s'o erte».

Cucoana Tinca istorisea cu jale'n glas, cum şi-a dat biata sufletul ca un prunc nevinovat...

Cînd a început arhiereul a ceti prohodul, aŭ adus şi copiiĭ.

Zoe cernită, cu părul despletit, ţinea de mînă pe Magda, fetiţa maĭ mică; alăturĭ era Georgică, în vrîstă de vre-o şapte anĭ. Vederea sărmanilor orfanĭ umplu şi maĭ tare inimile de jale.

Bătrînul, ţinîndu-şĭ de mînă nepoţelul îşĭ petrecu odorul. Cu capul plecat, păşea încet ca un osîndit pe viaţă la cele maĭ amare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chinurĭ. Alăturĭ, Serafim, tot aşa de nemîngăiat. Amîndoĭ eraŭ ca'ntr'un vis reŭ.

Cu ochiĭ pironiţĭ, de sticlă, priveaŭ fără a vedea nimic. La bubuitul bulgărilor peste sicriŭ o ameţeală, un leşin îĭ prinse. Li se rupea ceva de la inimă. Pe veci se prăbuşea în pămînt tot ce avuseră maĭ scump! Putea să se nărue de-acum tăria cerului şi Pămîntuluĭ pentru că durerea le omorîse orĭce simţire!

Soarele, dătătorul de viaţă, cobora mereŭ spre apus, par'că zicînd:

—«La ce zadarnică jale? In faţa morţeĭ stăpînă a tot puternică şi eu, dătătorul de viaţă, mă închin. Şi mie o să-mĭ vie rîndul! Tu, omenire îmbătrînită, n'aĭ înţeles taina tainelor? Tot ce se naşte menit este morţeĭ; zile, anĭ, veacurĭ, sînt clipe ale veşnicieĭ, de-o potrivă de lungĭ înnaintea eĭ.

«N'aĭ priceput că truda ta de veacurĭ, cu ştiinţa întreagă, cu tot zbuciumul ce te frămîntă, sînt asemenea jucăriilor copilăreştĭ? Suflarea vremeĭ le spulberă pe unele ca şi pe altele; o clipă orĭ un veac trecut tot una preţuesc. La ce atuncĭ răsipa atîteĭ jelĭ? Sărmană omenire, din nimic venită, nimicul te aşteaptă. Pentru eĭ nu e azĭ nicĭ erĭ nicĭ mîine. Una e totul şi totul e una! Zădarnică e rîvna fericireĭ, cîtă vreme e pentru tine un mîine, care nu ştiĭ ce-ţĭ poate aduce. Veşnicia nesimţireĭ e nimic faţă de o clipă de nenoroc trăită!

Capitolul V

Se împlinise anul de la moartea sărmaneĭ Elize.

Nime din aĭ eĭ n'o uitase o clipă. Amintirea trăea vie în inimile tuturor. Serafim se maĭ lua cu slujba, cu nevoile; dar tatăl eĭ, bietul Neagu, o ducea în jale amară şi în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tr'un oftat. I se părea că face o nedreptate Elizeï luï. Cum, el, care nu maï are nicï un rost, să trăească şi ea nu? Cu ce drept să vieţuească dînsul cu treï-zecï de anï maï mult de cît ea?

Se credea un egoist nemernic, pentru că n'a ştiut să'mparţă, să dăruească viaţa copileï iubite. In mintea ï slăbită de durere i se părea că viaţa s'ar fi putut împărţi orï dărui.

—«Doamne, cu ce drag ţi-aşï fi hărăzit remăşiţa zilelor mele, numaï să-mï fi cruţat acest păhar»!

Zădarnic preutul Ioan cercase să-l mîngăe, zicînd:

— Oare Mîntuitorul nu ne-a dat pilda suferinţeï luï? Maica Domnuluï, ca mamă, n'a răbdat durerea morţeï singuruluï eï copil? Cînd fiiul luï Dumnezeŭ a suferit, îndată ce-a voit să ia veştmîntul vieţeï noastre, cum vrem noï, oamenï păcătoşi, să scăpăm de durerile neapărat legate de-o mînă de ţerînă?

Neagu îï respunsese:

— Suferinţa e surdă la orï-ce mîngăerï, ea ştie s'asculte de îmboldul durereï; eï i se închină ca uneï stăpîne, de care nu se poate despărţi, fără care nu poate trăi; suferinţa e umbra nedesliptă a durereï. Vreţï să nu sufăr? Scoateţi-mï inima şi atuncï poate n'oiŭ suferi. Să nu plîng odorul şi bucuria vieţeï mele? Să nu plîng, cînd mi-e traiul pustiŭ, cînd pentru mine toate resună a jale? Tot ce văd mă sfăşie; mă doare că le maï văd eŭ, cînd nu le vede, nu le maï simte ea. Ce vreţï? Mă doare că trăesc eŭ şi nu trăeşte ea. Mă doare că 'nverzesc pomiï, mă doare că 'nfloresc florile, îmï rupe inima cîntul păserilor. Mă doare, mă doare, că o lume 'ntreagă trăeşte şi nu trăeşte odorul sufletuluï mieŭ. Suferinţă, umbră nedesliptă, numaï moartea mă poate desface de tine!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Credința, îi aducea însă, din când în când, alinări sufletului zbuciumat. Atunci îl prindea dor neogoiat de moarte. Să meargă și el acolo unde-i e copila iubită. Gîndul, drumeț neobosit, călătorea anevoe în acea lume necunoscută, dar atît de dorită sufletelor nenorocite.

. . . . . .

Neagu își vînduse via de la Focșani. Sta cu ginerele, să-l ajute. Dragi îi erau nepoții, dar, zădarnic, rana făcută de copil n'are leac. Erau zile în cari durerea îi rupea fără milă inima; îl stăpînea un dor nebun de cea pe care nu o mai putea vedea.

Privindu-i portretul, bocea ca un copil. «O-dorul tatei! Frumoasa tatei, înțeleapta tatei!»

Și ochii cuminți ai Elizei priveau senini, neștiutori, suferința bătrînului. Unele, zile părea că durerea amorțește și rana prinde a se herestui. Păreri! Era sleirea puterilor, nu vindecare. Nu era clipă, cînd lui Neagu să-i fie gîndul deslipit de Eliza. Serbătorile mari erau pentru toți prilej de jale.

Cerca bătrînul să-și înfrîneze durerea prin rugăciuni. Mergea la biserecă. Ogoirea însă abia ținea vremea unei clipe! Sta mereu într'o așteptare, i se părea că are de făcut un drum spre limanul dorit, unde va vedea aevea, în vecie, pe cea mult iubită, pe cea mult dorită. Era drumul mormîntului, așteptat cu nespus dor, să pue capăt suferinței!...

Anii treceau, bătrînul, privind jocul nepoților, dus din gînd în gînd, uită vremea și zilele. Învieau timpurile trecutului, cînd Eliza era mică, iar el, cu ochii iubitori de tată, părea că vede în copilul său minunea minunilor. Une ori atîta era de cufundat în amintire că, văzînd pe Magda, că o să cază, striga: «Eliz'o, o să cazi!» Tresărea apoi, străpuns de o săgeată; șoptind: «Nu fie de-o măsură.»

Ilie, băețașul cel mic, creștea ca din apă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îĭ lăsaseră plete lungĭ. Toţĭ îĭ ziceaŭ fetiţă. Georgică şi Zoe umblaŭ la şcoală.

Bătrînul avea tot-deauna ascunse prin buzunare stafide, alune orĭ zaharicale. Stînd sub bolta de viţă, privea la jocurile copiilor, şi, cînd îĭ vedea că aŭ gînd să se încaere la bătaie, striga :

— Cine-ĭ fetiţa cuminte să vie la tata mare.

Ilie, deprins cu porecla, alerga numaĭ de cît.

— Eŭ, tată mare.

Magda îl împingea cu reutate.

— Ba eŭ. Tu eştĭ băiat.

— Vorba-ĭ c'am zis «fetiţa cea cuminte» şi Magda sare la bătae, nu e cuminte.

— Dacă nu vrea să m'asculte.

— E maĭ mic.

— Tocmaĭ d'aea: e maĭ prost. Eŭ, cum ascult de tataea?

Ilie în vremea asta scotocea prin buzunare.

— Ia seama, tată mare, pungaşul de Ilie face revizie.

— Nu-ĭ treaba ta, dacă îl las eŭ.

— Aşa! Atuncĭ staĭ, dacă e p'aşa, că nicĭ eŭ nu sînt proastă.

Şi Magda căuta în celealalte buzunare.

— Staţĭ, bre, că mă daţĭ jos.

Avea bătrînul o clipă de veselie. Slabă şi trecătoare ca o rază palidă prĭ'ntre norĭ groşĭ de iarnă, căcĭ icoana Elizei răpede i se areta şi un oftat adînc, dureros, îĭ rădică pieptul. Uneorĭ, ştiind că n'are maĭ nimic, ca să nu strice cheful copiilor, strecură cîte-o migdală în buzunare, zicînd :

— N'am nimică. Uit'te : daŭ un ban celuĭ ce-o găsi ce-va.

— Banul, tată mare! Am găsit eŭ,—striga Magda.

— Şi eŭ, tata mare.

— Vă daŭ prinsoarea; dar să nu vă maĭ bateţĭ. Tu, Magd'o, eştĭ mare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, nu-l bat; dar să m'asculte, să se joace cu mine de-a cucoana.

De cîte orĭ bătrînul voea să plece de-acasă, Ilie îĭ aţinea calea, zicînd :

— Nu voiŭ să plecĭ, mi e urît fără de tine.

Bătrînul se furişa, dimineaţa, cînd băiatul dormea.

Ilie, cum se trezea, arunca ochiĭ la cuer. Dacă nu vedea pălăria bătrînuluĭ, plînsul era gata.

— Tata mare s'a dus! Voiŭ să merg cu tata mare!

O gură ţinea pîn'la întoarcerea luĭ.

— Prea răsfeţĭ, tată, băiatul ăsta, zicea Serafim.

— Tu alinţĭ pe Magda, care i maĭ mare. Ilie e mic, i se şade desmierdat.

Magda era slăbiciunea luĭ Tache. Orĭ cît se păzea a nu fi nedrept faţă de ceialalţĭ, tot nu se putea stăpîni. Bomboanele maĭ bune şi maĭ marĭ veneaŭ în partea Magdeĭ ; tot aşa prăjiturile şi fructele. Adesea bătrînul, scos din răbdărĭ, zicea :

— Bine, frate, dă întîiŭ Zoeĭ, că e maĭ mare orĭ, dacă începĭ de la ceĭ micĭ, dă luĭ Ilie.

Zoe, cu blîndeţa eĭ obicĭnuită, zîmbea, zicînd :

— Lasă, tată mare, tot una e, la urmă orĭ la început. Nu maĭ sînt doar în rîndul copiilor.

Capitolul VI

Gospodăria luĭ Serafim mergea, cum merg, unde lipseşte mîna destoinică a femeeĭ. Aveaŭ o servitoare veche : făcea cît putea, cît nu, maĭ remănea şi nefăcut. Orĭ cît ar fi fost de vrednică, lipsea capul care să cîrmuească. Bătrînul, văzînd că, de multe orĭ, nu sînt toate cum se cuvine, gîndea cu jale la biata luĭ Elizĭ, care ducea casa cu rîndu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eală. Toate la locul lor, toate curate strălucitoare ca un curcubeŭ de primăvară. Nicĭ nu-ĭ prindeaĭ de veste, cînd regula gospodăria, copiiĭ şi bucătăria. I se rupea inima de atîta nedreptate pentru copila luĭ iubită. Să trăească el, bătrînul fără nicĭ un rost, şi dînsa, odorul caseĭ, mîngăerea soţuluĭ, sprijinul copiilor, să se prăpădească ! Alte orĭ simţirea de tată întuneca pe cea de bunic, şi, cu ochĭ plinĭ de reutate se uita la Ilie. Gîndul îĭ şoptea : «De nu se făcea el, nu murea Eliza.»

Judecata îĭ zicea însă îndată: «Nu-ĭ de vină, sărmănelul ! Răsplăteşte el destul, că-ĭ lipsit de grija şi de desmierdările mameĭ.»

Cucoana Tinca venea şi dînsa, din cînd în cînd, ajuta la gospodărie, maĭ învăţă pe Zoe la dulceţurĭ şi murăturĭ :

— E greŭ, cucoane Vasilică, dacă nu ĭ mînă de stăpînă în casă : Sluga ca sluga. Ce-o doare ?

— Ba greŭ de tot ! făcea bătrînul, dimineaţa, cînd mă scol, nu ştiŭ de unde le-oiŭ începe. Păn le daŭ cafeaua, păn îĭ văd plecaţĭ, mă nebunesc; ăla n'are caet, ăluialalt îĭ trebuie peniţe ; ba li s'aŭ rupt nasturiĭ. Biata Zoe, şi ea, ce e maĭ mult de cît un copil ?

— Te cred. Numaĭ cînd lipseşte gospodina din casă, vede bărbatul cît preţueşte ea. Dumnezeŭ să-l erte pe Dumnealuĭ, adesea, la vre-o ceartă : «Dar tu ce facĭ ? Muţĭ lucrurile de colo colo !» Vezĭ ! Şi mutatul are rostul luĭ.

— Unde puĭ cît costă? Copiiĭ strică, rup. N'are cine drege. Bietul Tache greŭ o s'o ducă. Uit'te-ĭ cresc ; cheltuelele cresc şi ele.

Noroc de Zoe, la toate s'apucă ; le coase şorţurĭ şi le drege hainele. De cînd a pierdut pe biata maică-sa, odată n'am văzut'o jucîndu-se şi ea ca un copil.

— Da, biata : n'are parte de veselia copilă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rieĭ. E maĭ mare şi pricepe tot. Numaĭ să-ĭ dea Maica Domnuluĭ noroc.

— E de şase-spre-zece anĭ ?

— Da, e în clasa a treia.

— În curînd îĭ trebuie zestre.

— N'are apucăturĭ de măritiş.

— Vaĭ de copiiĭ fără mamă.

— Ales de fete...

Zoe tocmaĭ veni de la şcoală. Crescuse naltă dar slabă. Părul bălaiŭ îl purta împletit în două coade, aşezate frumos pe cap.

— Cucoana Tinca vrea să-ţĭ arate cum se face dulceaţa de caise.

— Tot greul e să nu se zaharisească. La mine dulceaţă de treĭ anĭ par'că e făcută acuma.

— Vorba-ĭ să ştiĭ.

— Un lucru de nimic. Să fierbĭ zahărul bine cu lămîie, pănă se leagă.

— Nu ştiĭ: stricĭ tot.

— Fetiţa maicăĭ, pănă sorb eŭ cafeaua c'o ţigară, tu pune pe foc tingirea cu treĭ păhare de apă pline. Cît fierbe zahărul maĭ mult cu lămîie, cu atîta maĭ bine.

— Numaĭ de cît, să-mĭ iaŭ alt şorţ.

— Aşa, fata mameĭ. Cartea e bună, dar şi guspodăria trebuie s'o ştiĭ. Fie bărbatul cît de bogat, dacă femeea nu e gospodină, în zădar. Le văz eŭ prin unele case, Doamne păzeşte ! Cînd stăpîna nu ştie rîndueala, slugile îşĭ bat joc. Cunoştĭ pe advocatul Scoruş ?

— Cum nu, e de la noĭ din Focşanĭ, făcu Neagu.

— E însurat de vre-o treĭ anĭ. A luat nevastă frumoasă, învăţată, cu zestre ; el cîştigă bine. Are doĭ copilaşĭ. Cînd îĭ auzĭ, tot de banĭ se plîng ! Şi cele mese orĭ cel lux, nu văd. Ce ţi-e bun ! Casă şi copiiĭ pe mîna servitoarelor. Ea, nu e zi lăsată de la Dumnezeŭ să nu iasă la vizite şi primblărĭ.

— Iconomia, ştiinţa gospodărieĭ, ţine loc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de zestre. Sărmana Eliză! Puține femeĭ s'or găsi ca dînsa!

— D'aea pe Zoe s'o facem gospodină.

— Păn's'o mărita, i-o fi lui Tache de ajutor. Eŭ ca mîine nu maĭ sînt.

— Astea sînt vorbe!

— Tusea mă omoară. Ales noaptea, îĭ trezesc pe toți. Trebuie s'aprind lampa; lumina mă liniștește puțin.

— Bea ceaiŭ de enupere și muguri de brad.

— Aș! Leacul e sapa și lopata.

— Nu vorbi așa că mă supăr.

— La toamnă o șterg la mănăstire. Nu voiŭ să necăjesc bieții copiĭ cu boala mea. Bătrîneța e supărăcioasă; boala și ¦ maĭ și. Acolo văd călugării de mine. Am o rudă de pe mama.

— Reŭ facĭ! Copiiĭ merg la școală, domnul Tache la slujbă. Cînd îĭ lipsi și d-ta, ce-o maĭ fi?

— Pentru binele lor, cucoană. Simț eŭ că mult n'o duc. În Bucureștĭ viața e scumpă și nu prea; dar o moarte topește. Lumea știe să critice, nu'ntreabă de aĭ orĭ ba. Așa, merg la mănăstire; ca frate, îmĭ daŭ mîncare; cîte-va chile de cafea și de zahăr îmĭ ajunge un an. De mor, mă 'ngroapă călugării și pace bună. Chiar, te rog, de vine vorba, nu fiĭ contra, nu-l maĭ înțeți pe Tache.

— Maĭ staĭ, barim vre-o doĭ anĭ.

— Nu se poate Am și eŭ suflet. Ajuns la vrîsta mea, maĭ trebuie și pocăință. Aice cu nevoĭ, cu grijĭ, nu poțĭ. De cînd am venit în Bucureștĭ, nicĭ a mă griji n'a fost chip. Te supără copiiĭ, certĭ servitoarea; cu tîlharĭĭ de Olteni, păn nu-ĭ înjurĭ, nu facĭ treabă, te'nșală de la ochĭ. Azĭ, cumpăr de la unul ouă. Ca un boscar, mă fură cu treĭ, știĭ, de la ochĭ. Nu e zi să fiĭ cu sufletul împăcat. Te poțĭ griji?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De! Ce să zic!

— La ce să fiŭ povară copiilor?

— De-ar avea noroc, să le remie ceva de la unchiul luĭ Take!

— Puţină nădejde de la un Zgîriebrînză ca el. Má tem că pune muerea cu rudele eĭ mîna pe tot.

— Mă duc să văz ce-a făcut Zoe.

— Dumnezeŭ ţi-o răsplăti pentru truda ce-ţĭ daĭ cu nişte orfanĭ. Dacă trăea Eliza, cum i-ar fi învăţat!

Bătrînul îşĭ şterse lăcrimile. Nu era zi lăsată de la Dumnezeŭ, să nu-şĭ bocească fata. Rana, care sîngera mereŭ, era fără leac. Singură moartea avea s'o vindece.

— Mititica, bună gospodină şi duioasă mamă! De cîte orĭ nu-ĭ ziceam: «Maĭ eşĭ la primblare, cucoană Eliz'o Or să-ţĭ scoată perĭ albĭ casa şi copiiĭ».—«Ce-mĭ foloseşte primblarea! Haine stricate şi ghete tocite!».

— Eliza, drăguţa mea! De i-ar semăna fetele! zicea bătrînul, ştergîndu-şĭ lacrimile.

Cc. Tinca eşi. Bătrînul remase cufundat în amintirea fie-sa. Îşĭ iubea nepoţiĭ, dar moartea eĭ era rană adîncă: sîngera la cea maĭ mică atingere.

—«Îĭ iubesc, sînt frumoşĭ, sînt ca aĭ mieĭ; dar ce s'a rupt de la inimă, rupt remîne. Pe Eliza, pe odorul scump sufletului mieŭ, nime n'o poate înlocui».

Capitolul VII

La început Neagu luase în piept de tot casa luĭ Take.

Ca să economisească un bań, mergea singur la piaţă, şi, cînd era maĭ cîte puţin ceva, aducea în basmaua luĭ roşe.

— Doamne, tată, zicea Take, de ce n'aĭ luat un hamal?

— Eĭ, de ce? (Scotea din buzunar o hîr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tie cu zaharicale)... Uit'te, cu doĭ banĭ, am adus ce-va la copiĭ.

— Vezĭ că lumea...

— Dec ! Lumea grija mea are ? Un bătrîn c'o legătură. Cine ce are cu mine ?

Cea maĭ mică tîrgueală trecea pe sub ochiĭ luĭ Neagu. Număra tot şi cîntărea.

— Mă băieţĭ, eŭ vă daŭ baniĭ neştirbiţĭ, şi voĭ să-mĭ daţĭ marfa cinstit.

Pe servitoare, Neagu o ţinea din scurt. S'amesteca pînă şi la foc, cînd trebuie să fie mare şi cînd potolit.

Iĭ da cu socoteală, tot.

— Tată, dar e slugă veche.

— Dragul mieŭ, s'o ştiĭ de la mine : Omul cinstit nu se supără de-l ţiĭ din scurt cu socoteală ; privegherea face pe om cinstit. Cînd iĭ daŭ leafa, pune ea nenumăraţĭ baniĭ în buzunar?

Voĭ să faceţĭ cum veţĭ şti, pe mine aşa mă duce mintea. Cal bătrîn la umblet nu'nveţĭ. Ştiŭ de la bietul tata, era răzeş getbeget, de baştină :

— «Ascultă băiete, ce daĭ, numără de treĭ orĭ ; ce ĭaĭ, de două». Tu, Take, facĭ reŭ, ales cu băieţiĭ, că nu-ĭ ţiĭ din frîŭ.

— Să-ĭ fac de micĭ să sufără ? Destul n'aŭ mamă. Ştiŭ eŭ ce 'nseamnă asprime.

Bietul tata era preot şi-a remas văduv. De scîrba mameĭ, luase darul beţieĭ. De cîte orĭ nu mă trimitea, în puterea nopţeĭ, să-ĭ aduc apă proaspătă !

Par'că-l văd pe bietul tată, cînd ne-a adus la oraş. La toate circiumile se oprea. Bea, săracul, dar mintea nu-şĭ bea. Nouă ne lua covrigĭ, smochine; ţuică orĭ vin, doamne fereşte. «E otravă, băeţĭ, nu vă deprindeţĭ cu ea. Eŭ, de mare durere, am luat obiceiul. Voĭ, de acuma o să trăiţĭ în lume şi băutura nu duce la bine».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamne, reŭ ne bătea une-orĭ! Par'că să ne ajungă, pe cînd n'o maĭ fi. A murit, bietul de idropică. Noĭ ne-am făcut rostul, cum am putut. Aveam aci un unchiŭ de pe mamă, ne-a ajutat cît am făcut gimnaziul. Bietul frate-mieŭ s'a prăpădit tocmaĭ cînd scăpase la liman.

Ce vreĭ? Băeţĭ săracĭ, de cîte orĭ ne culcam nemîncaţĭ! Viaţa pentru unĭĭ e ca o stîncă tăioasă: te căţărĭ zdrelit, sîngerat şi, cînd s'ajungĭ sus, ţi s'a scurs tot sîngele şi cu el viaţa. Destul am suferit eŭ, cel puţin copiiĭ mieĭ aşĭ fi dorit să aibă parte de bucuriile vrîsteĭ lor.

Copiiĭ ascultaŭ povestirile şi li se păreaŭ tot aşa de minunate ca şi cele cu zmeiĭ. Pe eĭ nu-ĭ bătea nime.

Casa, în care şedeaŭ, o cumpărase bătrînul, cînd a vîndut via. «Cel puţin, nu plătiţĭ chirie şi nu umblaţĭ ca Ţiganiĭ cu laea».

Dorinţa de-a se duce la mănăstire îl muncea mereŭ.

Nu se putea însă despărţi lesne de nepoţĭ. Îl bătea mult gîndul de-a nu le face durere. Şi, tot cu grija economieĭ, ajunsese zgîrcit. Îl maĭ stăpînea şi simţire religioasă

— «Am făcut multe păcate. Cine zice viaţă, zice păcate.

«Poate am obijduit orĭ, din lăcomie, am nedreptăţit orĭ năpăstuit. Cu voe orĭ fără de voe, cîte păcate n'oiŭ fi săvîrşit. De toate va trebui să daŭ samă înnaintea judecăţeĭ. Aicĭ, încunjurat de ispite, nu mă pot pocăi».

Aşa îl munceaŭ pe bătrîn gîndurile zi şi noapte. Era şi un fel de simţire ascunsă: moartea îĭ părea o uşurare, va putea merge la fata luĭ mult iubită. Dragĭ îĭ eraŭ nepoţiĭ; dar cea pe vecĭ pierdută, nemăsurat maĭ dragă; un dor ascuns îl mistuea.

Tot gîndind ajungea la încheere că face bine să plece:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— «Aci cheltueala mea însamnă mult; acolo n'o să ţie maĭ nimic».

Intr'o seară prinse prilej.

Eraŭ cu toţiĭ maĭ veselĭ, Zoe luase premiul întîiŭ şi venise şi cucoana Tinca.

— Să vă spuĭ şi eŭ ceva, zise cucoana Vasilică.

— O poveste, de cînd eraĭ mata tînăr? zise Ilie.

— Par'că eŭ am fost vre-o dată tînăr?

— N'aĭ spus c'aĭ fost băiat ca noĭ şi te jucaĭ dînd roata din vîrful dealuluĭ?

— Nu. O să vă spun alte celea. Tata mare pleacă la mănăstire, voĭ s'ascultaţĭ pe tata.

Ilie îĭ sări pe genuche

— Eŭ nu te las.

Magda era mare, dar tot răsfăţată, prinse pe Neagu pe după gît.

— Ne crezĭ proştĭ, să te lăsăm?

— Staţĭ, bre, voĭ mă gîtuiţĭ, pînă plec.

— Nicĭ de-acasă nu maĭ plecĭ singur.

— Imĭ tocmiţĭ paznic?

— Să-ĭ ascundem pălăria, Magd'o, zise Ilie.

— Staĭ ţară, că nu plec în seara asta; sărutaţi-mă frumos şi vă culcaţĭ.

— Pe onoare că nu plecĭ? zise Ilie, făcînd gestul ca un om mare.

— Da.

— Nu aşa, zi: «Pe onoarea mea că nu plec».

— Pe onoarea mea că nu plec astă seară.

— Ia seama: să n'o pierzĭ, ca Magda.

— Cum, Magda şi-a pierdut onoarea? zise rîzînd cc. Tinca.

— Atîta pagubă! Abia nu-ĭ maĭ duc grija.

— Fată de moda nouă!

— Pînă una alta, na-vă cîte-o bomboană d'ale faine de la Capşa!

— Da, că mata de la Capşa le iaĭ! făcu Magda.

— De unde le iaŭ, sînt ele dulcĭ orĭ ba?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Duceți-vă la culcare. Închinați-vă și vă rugați să dea Dumnezeŭ sănătate tatei.

— Și luĭ tata mare, zise Ilie.

După ce eșiră copiiĭ, toți tăceaŭ, așteptînd fie-care să 'nceapă celălalt vorba. Tache ne maĭ putînd răbda, zise:

— Ce vorbe sînt astea, tată? Imĭ închipuiŭ că e vre-un lup cu care umbli să sperii nepoții.

— Ba de loc, dragă Tache. Orĭ-cît vă iubesc și mă iubiți, n'aveți drept să mă împiedecați a-mĭ căuta de suflet. Voŭă nu vă sînt de cel folos. Simț: multe zile n'am. Și, de, ajuns la vrîsta mea, trebuie să mă gîndesc la pocăință.

— Cine te oprește să te închinĭ aci? Dumnezeŭ primește rugăciunea de orĭ unde.

— În lume maĭ facĭ păcate, nu să ispășești celе vechĭ.

— Nu te pot opri, dar ne facĭ mare supărare.

— Crezĭ că mie nu mi se rupe inima? Imĭ închipuiŭ că moŭ cu'n an înnainte.

— Frumoasă mîngîere!

— Am regulat tot, de Sîntă Mărie mergem la hram. Voĭ vă întoarceți acasă, eŭ remîn acolo. Cînd v'o păli dorul de mine, nu-i așa departe: luați o trăsură și veniți.

În seara aceea cu toțiĭ aŭ fost posomoriți, nimănuĭ nu-ĭ veni gust să joace preferanțul, ca alte dățĭ.

Tache înțelese că bătrînul e nestrămutat în hotărîre. Cum nu'ntornĭ cursul apeĭ, așa n'aveaĭ să-l schimbĭ pe dînsul.

Neagu toată noaptea nu închise ochiĭ. De mîhnirea luĭ Tache și-a copiilor îl durea; dar hotărîrea, o dată luată, trebuea ținută. Se mîngăea gîndind: «e pentru binele lor».

Tache simțea di'nnainte tot golul ce era să se facă prin plecarea bătrînuluĭ. De la moartea Elizeĭ, se obicĭnuise cu el. Venind acasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

găsea un om cu care să vorbească şi să pue nevoile la cale.

Necăjit, avea cui spune nădufurile şi cu cine se sfătui de viitorul copiilor. I se părea că bătrînul moare.

Tache, amărît, abia despre ziuă aţipi ...

In ziua de Sîntă Mărie, zi plină de soare, aŭ plecat la hramul de la mănăstire.

Neagu, îmbrăcat cu hainele luĭ cafeniĭ, cu pălăria de pîslă neagră, pe care o dă la dres în fie-care an, amăgind apoĭ nepoţiĭ că-ĭ alta nouă, cu capul şi barba albă ca neaua, areta şi maĭ bătrîn.

In ochiĭ blînzĭ se oglindea un trecut de suferinţĭ. Dar durerea îl făcuse maĭ bun : «E destulă suferinţă pe bieţiĭ oameni, să nu o maĭ sporim prin faptele noastre» zicea el, cînd vedea pe cineva reŭ

Copiiĭ uitaseră de planul bătrînuluĭ, numaĭ Zoe, văzînd cum tot sărută nepoţiĭ şi cum ochiĭ îi pluteaŭ în lăcrimĭ, începu la bănat.

Pe furiş dusese lădiţa cu haine şi-o ascunsese sub capră. Sacul cu aşternut îl legase la spatele trăsureĭ. Se tot învîrtea prin casă, să-şĭ întipărească pe vecĭ, cum eraŭ aşezate lucrurile. Deprins cu ele, par'că ar fi fost oamenĭ, le privea duios, luîndu-şĭ remas bun. Colo pe canapea stătea seara şi desmierda nepoţiĭ. In capătul meseĭ, despre uşă, veghea ca toţi să aibă de-ajuns, mulţumit, cînd le făcea cîte-o bucurie cu fructe orĭ cu vre un dulce. In odaea copiilor s'a uitat de-a rîndul la paturile fie-căruia, cum venea noaptea tiptil să-ĭ vază de sînt învăliţi. In salonaş jalea i-a fost adîncă. Acolo a văzut'o pe Eliza luĭ, cea din urmă dată. Ochiĭ i-aŭ căzut pe portretul eĭ din părete, şi lacrimile îl podidiră. Il sărută cu drag, strîngîndu-l la piept ca pe o icoană sfîntă.

Afară s'auzea glasul nepoţilor :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tată mare! Tată mare, sîntem gata! Vin'o!

Zoe, care le ţinea loc de mamă, îngrijise ca toţi să fie îmbrăcaţi curat.

Tot drumul le-a istorisit o poveste cu lupi, de pe cînd era el tînăr. Cum într'un rînd a dat de nişte puĭ de lup, juraĭ că's căţeĭ. I-a adus acasă; iar noaptea lupoaica a venit şi i-a furat.

La hram a fost lume multă. După slujbă aŭ mîncat la arhondărie bucate de peşte. Căzuse Sîntă-Măria într'o Vineri. S'aŭ primblat şi prin pădure. Seara, la plecare, bătrînul a zis: «Eŭ merg cu altă trăsură, prea staŭ înghesuiţi copiiĭ». Tache îşĭ stăpîni mîhnirea...

Ziua fusese plină de zăduf, apăsa greŭ.

— Mînă maĭ răpede, ne-apucă o ploae zdravănă.

— Cum o vrea Dumnezeŭ, zise birjarul, dînd biciŭ cailor, de mîntueală, ar da, n'ar da.

Soarele asfinţise. Di'nspre miază-noapte se ivea o negreaţă de norĭ groşĭ. Fulgere vărgaŭ cerul, în toate părţile; s'auzeaŭ bubuiturĭ înnăbuşite. Ajunseseră în pădurea ce venea cam la jumătate de cale. Aci, întunerec beznă. Scăpărarea fulgerelor albea c'o lumină albăstrue copaciĭ mărginaşĭ. Tunetele şi vuetul vîntuluĭ priîntre ramurĭ le asurzeaŭ. Cîte o minuntă părea că încetează, apoĭ de o dată furtuna se pornea maĭ cu turbare. Caiĭ, lăsaţi în voe, mergeaŭ cu chibzueală, luînd aminte la fie ce pas. Trăsura s'afunda ca într'o prăpastie neagră fără capăt.

Tache, nesimţitor la furtună, asemăna drumul nevăzut, în care s'afunda el şi copiiĭ, cu viaţa.

«Aşa înnaintăm în întunecoasa prăpastie a vieţeĭ, fără să ştim ce ne aşteaptă! Croim un traiŭ ticnit, dornicĭ de bine pentru noĭ şi aĭ noştri şi, de-o dată, nicĭ nu ştim de unde, nenorocul ne ese în cale, ne izbeşte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi ne doboară. Cu cîte iluziĭ n'am început viaţă cu biata Elizã ! Şi unde-mĭ e acum norocul ? Am dorinţă să-mĭ văz copiiĭ fericiţĭ, dar eŭ ce sînt ? Un om lipsit de orĭ-ce bucuriĭ !»

Ilie începu a scînci

— Ce aĭ ? zise Zoe.

— Mă tem. Nu vezĭ cum tună ? Ia !

— Fă-ţi cruce. Nu păţeştĭ nimic, fricosule !

— Să te ia tata 'n braţe ! zise Tache :

Băiatul i se lipi cu căpşorul la piept

Abia ispravise vorba şi trăsura se prăvăli ca împinsă de-o mînă nevăzută. Caiĭ daseră alăturĭ cu drumul.

Tache, sprinten, sări răpede cu Ilie. Zoe, pe de ceea parte, apucă pe Magda, şi, cît aĭ clipi, fură jos amîndouă. In vremea asta, începu a plouà, turna cu găleata. Prin crengile copacilor, stropiĭ marĭ făceaŭ zgomot asurzitor. Copiiĭ rideaŭ, făcînd haz de întîmplare : le trecuse frica. Tache era îngrijit să nu recească vre unul, cum eraŭ îmbrăcaţi sprinten.

— Indreaptă, creştine, maĭ curînd trăsura ; ne udă ploaea păn la piele.

— Nu maĭ de cît, ce să facĭ ? Intunerec de-ţĭ daĭ cu deştele 'n ochĭ. Bieţiĭ caĭ, aŭ poticnit. Greşesc, eĭ, oamenĭĭ, dar mi-te niște dobitoace ?

Tot vorbind a îndreptat trăsura şi s'aŭ urcat cu toţiĭ.

Frumos era la mănăstire ; dar aci cam urît. Cît pe ce de nu mi-am scrîntit piciorul, zise Georgică.

— Ce maĭ cavaler eştĭ şi tu,—zise Magda, rizîndu-l.

— Bine că nu era tata mare. El nu putea sări, făcu Ilie.

— El, bietul, s'ar fi recit pe aşa ploae, zise Magda.

— Tare e întunerec, Zoe, eŭ mă tem, ţine-mă de mînă, zise Ilie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tache cercă s'aprinză vre-o două chibrituri: peste putinţă; vînt cu ploae bătea de pretutîndene.

— Nu s'a stricat nimic, birjar? Plecăm?

— Nimic, trăsura mea e ţeapănă, nu dă greş cu una cu două. Să fi fost una d'astea de modă, ne lăsa în mijlocul drumului. Vorba Ţiganului: mă duceam la mănăstire să zic: «Părinte Roată, dă-mi un hleab de popă, că mi s'a rupt drumul în mijlocul căruţei».

Copiii aŭ început să rîză de încurcala vorbelor; iar birjarul care îndreptă hamurile pe'ntunerec, mai mult în bobote, s'a mulţumit c'a făcut pe copii să rîză.

— Aşa, mai ridem de nevoe Diavolul, cruce de aur, crapă de necaz.

De odată, o lumină orbitoare le luă ochii. Pădurea străluci într'o zare albastră; ca prin farmec, ochii străbătură departe pri'ntre copaci.

Iarba bătea 'n verde siniliu, să-i numeri firele.

Numai o clipă ţinu lumina şi-o lume întreagă s'aretă minţei. Întocmai cum o izbitură a nenorocului ne dezvăluie nimicnicia a tot ce-am muncit o viaţă, a tot ce-am aşteptat în viitor!

O fluturare luminoasă; apoi un tunet cutremură pădurea şi Pămîntul. Toţi îngroziţi făcură cruce.

— A trăsnit aproape.

Nu bine isprăvi birjarul vorba şi se văzu foc şi fum.

Fagul trăsnit s'aprinsese.

— Avem luminaţie, zise Georgică, bătînd din palme, ura!

— Noroc de ploae, alt-fel ardea pădurea. Păcat, frumos crîng!

— E la o margene.

Cu toţii înghesuiţi sub poclit, se pitulaŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de ploaea ce vintul împrăştia şi vînzolea avan.

Birjarul, isprăvind de potrivit hamurile, s'aruncă pe capră, zicînd:

— De acum înnainte! Cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, eşim din pădure. Pe şosea e maĭ lumină.

Tache îşĭ făcu iar cruce.

Birjarul vîntură din biciŭ, trăsura porni hlobănîndu-se ca beată.

— Ce-o să zică tata mare de păţania noastră? întrebă Ilie vesel.

— Ia-ţĭ grija de la tata mare, zise Georgică. — El pricepuse tot planul bătrînuluĭ.— De acuma să te porţĭ bine cu Magda. De nu, o să fiĭ sacul bătăilor. N'are cine sări pentru tine.

Ilie remase puţin pe gînduri, apoĭ începu a plînge.

— Georgică, îţĭ trebuie şi muzică pe drum! zise Zoe.

— E drept, tatae, că ne-a lăsat tata mare? zise Magda.

— Cum să ne lase? Noĭ ce ne facem fără el? Cu cine remănem? zise Ilie.

— Cu mine şi cu Dumnezeŭ. Fiţĭ cu minte; alt-fel vă las şi eŭ, zise Tache, să scurteze vorba.

Copiiĭ se întristară, păn ce, legănaţĭ de arcurile trăsureĭ, aţipiră,

Zoe simţea un greŭ la inimă Părăsirea bătrînuluĭ o măhnea adînc; gîndul îĭ zicea: «De-acum tot greul pe tine cade.»

Munca gospodărieĭ îĭ plăcea, ar fi voit să lucreze orĭ-cît de mult; dar să ducă grija chel tuelelor, să se lupte zilnic cu nevoile, să poată cu puţin îndestula casa, astea o înfioraŭ.

Lesne-ĭ de făcut gospodărie, unde e bielşug. Dar cînd venitul e mic, cerinţĭ multe şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

marĭ, e ştiinţă grea să eşĭ la căpătul luneĭ fără datoriĭ.

Asta nu se'nvaţă 'n carte, singură nevoea e învăţătoare pricepută; dar şi foarte aspră, foarte neîndurată, chiar crudă.

Zoe nu pricepea bine tot greul ce o ameninţa, dar ce-va tainic i-l spunea : deşi nu prin vorbe deslușite, simţea că drumul anevoios al vieţeĭ de-acum avea să înceapă. O jale neînţeleasă îĭ cuprinse sufletul tînăr, care n'avuse parte de bucuriile copilărieĭ.

Sunetul regulat al ploeĭ izbea coviltirul, sporind maĭ mult jalea ce-o robea şi o purta din gînduri în gînduri tot mereŭ maĭ triste, maĭ întunecoase, ca şi drumul pe care mergeaŭ şi unde nu se areta nicĭ zare de lumină.

Sufletul luĭ Tache era trist ca al omuluĭ lovit de soartă, pentru care viaţa nu maĭ are farmec, ci trăeşte numaĭ pentru împlinirea datorieĭ, pentru fericirea copiilor.

Zoe, la vrista eĭ, nu putea simţi adevărata jale a vieţeĭ ce-o aştepta ; dar cunoştea destul traiul copiluluĭ, ce nu maĭ poate zice, cu glas alintat : «mamă». Gîndul o purta în trecut, cînd trăea biata Eliza.

— «Ce bine era să fi avut şi eŭ mamă, ca alte fete? Alea n'aŭ grijă ca mine. Tot li se dă de a gata. Şi cum le îngrijesc, cum le resfaţă! Aŭ toate bucuriile, ce numaĭ dragostea mameĭ le poate da. Ce-am greşit noĭ să ne ia Dumnezeŭ tot ce e maĭ scump? Mama, ce bună era? Ne răsfăţa, muncea pînă noaptea tîrziŭ! Doamne, de ce nu m'aĭ luat pe mine s'o fi lăsat pe dînsa?»

Fără să vrea, îĭ treceaŭ prin minte desmierdările mameĭ. Cum, după ce o pieptăna dimineaţa, o săruta cu drag pe frunte.

Mintea eĭ de copil chinuit prea de curînd, avea judecata şi părerea de reŭ a oamenilor în vrîstă.

«Ce bună şi frumoasă era mămuca mea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Altîtea fete aŭ mamă şi eŭ n'am? Se zice că Dumnezeŭ e bun, atunci ce i-am greşit, de ne-a luat'o? De ce s'o fi supărat pe noi? Poate-om fi păcătuit ce-va, dar el, ca Dumnezeu, trebuea să fie mai îndurător ca noi oamenii?»

Gînduri deslînate, întrebări căror mintea ei de copil nu ştia să le respunză, o năpădeaŭ în întunerecul drumului.

Tache, adîncit şi el în jalea nemărgenită, simţea suflarea înceată a lui Ilie, adormit în braţe i.

Gîndurile se'nlănţueaŭ, s'agăţaŭ unele de altele şi, din negura durerilor, îl strămutaŭ în vremile fericite. Işi amintea cum, doi ani după însurătoare, făcuse tot acest drum cu Liza.

Aŭ fost petrecut la mănăstire şi se'ntorceaŭ veseli. Zoe era micuţă şi adormise pe braţele maicăi-sa. Ce tînără, ce frumoasă, era Eliza lui cu fetiţa pe braţe!

Par'că le vedea şi-acum într'un asfinţit cald de soare. Cît de fericiţi eraŭ în liniştea serei! N'ar fi schimbat soarta lor pe bogăţiile lumei. Fericiţi, fără a-şi face închipuiri de ranguri şi averi; mulţumiţi, nu şi amăraŭ viaţa cu planuri mari nici nu aşteptaŭ cîştiguri la lotăria soartei.

Aveaŭ o singură dorinţă: să muncească, ducînd traiŭ domol, să şi ridice copiii la o stare socială mai vrednică de cît a lor. Eliza, fiind însărcinată, par'că o vedea cît de fericită zîmbea la gîndul că, poate, vor avea un băiat. Din culmea fericirei ce nu mai era, căzu zdrobit în realitatea jalnică. Vremea neîndurată îi zdrobise sufletul de tot, lăsîndu-i viŭ numai ca să-şi împlinească datoriile de părinte.

Aci îşi zicea:

«Amintiri, de ce ar fi să remăneţi vii în sufletul nostru, cînd din voi nu mai e nimic?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cînd prăbuşite sînteţi în vecia vecilor, de ce, fără îndurare, ne maĭ sfăşiaţi inima?»

În nenorocire, amintirile fericirilor trecute sînt prilej de durere.

Aci ca să-şĭ ogoae suferinţa, se gîndea:

«Voiŭ face din copiiĭ noştri tot ce-a dorit sărmana Elizăa. Icoana eĭ mă va călăuzi. Pe cruce, ca Hristos, mă voiŭ răstigni, să le daŭ creştere aleasă. Singurul mieŭ ideal, singura dorinţă ce maĭ am pe lume, e să fac din eĭ oameni».

Tache ţinea mult la copiiĭ şi le cruţa orĭce neplăcere. Işĭ aducea aminte de copilăria sa zbuciumată, grea, anevoioasă, în care, de cum murise maică-sa, nu găsea urmă de desmierdărĭ. Şi tare i se părea pustiu, lipsită de acea căldură ce-o simte copilul, cînd îĭ stringe părintele căpşorul la piept şi-ĭ sărută cu drag fruntea.

Işĭ amintea doar de maidanul verde şi de băeţiĭ cu carĭ se juca. Sărmanul tată-so! Suflet amărît, chiar în zilele de serbătorĭ, cum venea de la biserecă îĭ descălţa şi le zicea:

— Na, alergaţĭ de-acum cît v'o plăcea, tălpile voastre nu mă ţin banĭ.

Alte orĭ se vedea Dumineca neprimenit, cînd băieţiĭ, şi ceĭ de vădană, eraŭ cu cămeşuica albă. Durerea copilului orfan avea şi acum resunet în sufletul lui. Nu-l învinuea pe tată-so; dar nicĭ odată n'ar fi putut face copiilor săĭ aşa traiŭ. Vaĭ de viaţa aceluia care nu găseşte popasurĭ fericite în amintirile copilărieĭ! Viaţa?! Cine ştie ce le păstrează? Cine ştie dacă, şi dîndu-le învăţătură şi mijloace de traiŭ, soarta nu le-o da nefericirĭ de alt soiŭ! Cel puţin, fie cît sînt micĭ, fericiţĭ. Dar cum? Cum voiŭ reuşi să le daŭ fericirea? Blîndeţa, desmierdările mele, n'ajung. Copiiĭ, cît sînt micĭ, pun pe ele puţin preţ. Abia marĭ, amintindu-şĭ, le preţuesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pân acuma era bătrînul, care îĭ priveghea, şi eĭ, drăguţii, se mulţumeaŭ cu puţin : o jucărie cît de eftină, puţine zaharicale, şi fericirea era a lor. Cu vremea cresc, cerinţele se fac marĭ. Cum voiŭ putea să le împlinesc ? Nu ştiŭ. De trăea sărmana maica lor, altfel putea să-ĭ crească şi să-ĭ îndrumeze. În lipsa mea eraŭ ochiĭ eĭ ageriĭ carĭ îĭ păzeaŭ pas cu pas, le citea gîndurile şi pricepea apucăturile !»

La aste amintirĭ, vedea iar pe băieţiĭ de vrăsta luĭ, cum îĭ răsfăţaŭ mamele, cum se puteaŭ juca fără a se teme de bătaie ca dînsul, pentru care nu sărea nimenĭ să-l apere. Îşĭ aducea aminte cum de niște Paştĭ a plîns toată ziua, fiind-că taică-so n'a voit să-ĭ dea ghetele. Preotul, om bun; dar, cînd se'mbăta, era fiară. El, sărmanul copil, s'a ascuns în coşar, pe niște paie, gîndind : «De ce Dumnezeŭ a fost aşa de reŭ şi nu i-a lăsat şi luĭ mamă ca şi celoralalţĭ copiĭ ?» A plîns pân a adormit. Cînd s'a trezit, era noapte, întunerec beznă; de o dată s'a spăriat, pe urmă, pe 'ncetul, simţind în sin oul de bibilică, îşĭ aduse aminte că voea să meargă la dulap şi să ciocnească ouă roşe cu băieţiĭ.

Toate aceste amintirĭ triste ale copilărieĭ îl făceaŭ să se poarte blînd cu copiiĭ : «Destul, sărmaniĭ, n'aŭ mamă !»...

Abia cînd simţi hurducătura caldarîmuluĭ, luă de seamă că intraseră în oraş.

Capitolul VIII

Trec aniĭ, vremea nepăsătoare de fericirĭ şi nenorocirĭ, ce-ĭ aţin calea, în fuga-ĭ făr de popas, pe toate le doboară. Bătrînul odihnea de mult întru Domnul.

Cum era astmatic, i-a fost de-ajuns o iarnă grea. Rugăciunile în biserecă rece l'aŭ făcut să cază la pat. În cîte-va zile o pneumonie i-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curmat viața. Simțindu-se reŭ bolnav, avea un fel de bucurie, par'că o dorință mult așteptată s'apropia de împlinire Gîndul copileĭ moarte n'avea să-l maĭ chinue: mergea la dînsa. Dorul de cea pe vecĭ pierdută era maĭ puternic de cît dragostea pentru ceĭ viĭ.

Cu inima și cugetul senin luă sfintele taine, așteptînd moartea ca o ușurare de grijile și povara vieței. Era obosit și somnul vecînic părea nespus de dulce, întocmaĭ ca o ațipire într'o noapte de vară, sub cer senin. I se părea că păn acum își nedreptățise copila iubită, trăind el în loc să trăească ea. In sfîrșit, soarta nemiloasă și nedreaptă și-a adus aminte și de el. Cu ochiĭ țintă la icoane, o zărea pe Eliza plutind într'un nor. Visul mult dorit se înfiripa. Copila dragă îĭ eșea întru întîmpinare. Dorul de cea pe vecĭ pierdută mult îĭ arsese sufletul nemîngăiat! Vedenia sfîntă și mult așteptată înveseli inima celuĭ de atîta vreme chinuit! In ceasul de-apoĭ, ce-ĭ oare viața întreagă de cît vedeniĭ pierdute ca și înșelătoarele ape ale morței? Bătrînul remase de la o vreme cu ochiĭ țintă la icoane. Licărire de pe urmă a vieței fiĭ bine-cuvîntată! Rarĭ sînt fericiții de carĭ aĭ atît de milostivă îndurare

Rugase pe călugăr să-l vestească pe Tache tocmaĭ la o septămînă după înmormîntare...

De cînd lipsea și bătrînul o jale maĭ mult s'așezase la inima luĭ Tache. Copiiĭ îl pomeneaŭ mereŭ: «Colo ședea tata mare?», «Luĭ tata mare îĭ plăceaŭ bucatele astea», «Unde-ĭ tata mare să mănînce miezul și eŭ coaja»? zicea Georgică. Mereŭ era vre-o amintire, mereŭ vre-o povață de a luĭ, carĭ îl tot aminteaŭ...

După ce-a plecat Neagu, cucoana Tinca stăruise mult de Tache să se'nsoare.

— La ce? Cînd știĭ bine că mamă copiilor n'am să găsesc? Uit'te s'a însurat Cozmescu de-alăturĭ. Trebuea întîiŭ să-și gîtue copiiĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dînsa face lux şi copiiĭ umblă desculţĭ şi goĭ. Băiatul e de opt anĭ şi nu l'aŭ dat la şcoală.

— Şi ce copiiĭ drăguţĭ! Dar ea n'are ochĭ să-ĭ vază.

— Ce-ĭ sînt de vină copiiĭ?

— Zi căţea şi pace!

— Vezĭ? Aşa-ĭ femeea. Nu poate suferi puiĭ alteia. Eŭ nu sînt prost să crez că voiŭ afla una maĭ bună. Păn n'o luase, ce-ĭ maĭ desmierda, unde le aducea zaharicale peste zaharicale! Şi acuma, nu le dă pîine de-ajuns. O bate pe fetiţă, de-ĭ plîngĭ de milă. Pe băiat îl pune să-ĭ tragă ghetele şi să-ĭ spele picioarele. Ce tată e Cozmescu? Nu pricep cum aşĭ lăsa o străină să-şĭ bată joc de copiiĭ mieĭ!

— Cozmescu a greşit c'a luat nevastă tînără. Nu te gîndeştĭ însă? Acuşĭ fete marĭ fără mamă. Ce zice lumea? Casa unde nu-ĭ gospodină e ca luntrea fără de cîrmaciŭ. Maĭ sînt şi bătrîneţe. Şi la o boală, Doamne fereşte, cine te caută? Copiiĭ zboară, cum fac aripĭ.

— De însurat, nicĭ vorbă. N'am avut parte de cea care mi-a fost dragă, s'a isprăvit; altă tinereţă n'o să'ncep. Să iaŭ calăŭ copiilor, să văz că i prigoneşte o străină? Nu!

— Dar mama cea adevărată nu-ĭ bate?

— Unde dă ea, creşte; unde loveşte străinul, scade. Aşa-ĭ sufletul omuluĭ! Cîte bătăĭ mîncam de la tata! Şi nu-l ţineam de reŭ. De la unchiul, o singură palmă am căpătat şi par'că şi acum mi ĭ necaz. Vezĭ, tata, de te şi bate, simţĭ că-ĭ pare reŭ. În ochiĭ luĭ pare că vezĭ lăcrimĭ, în a străinuluĭ vezĭ ură. Toate bătăile tateĭ nu mi-aŭ făcut atîta amărăciune şi durere cît palma unchiuluĭ. Bătaea de la părinte doare şi trece; de la străin, nu.

— De! Voea la dumnea-ta.

— Să-mĭ văz eŭ copilul asuprit, mîncînd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca un căţel la o parte, ca la Cozmescu? Mai curînd moarte!

Să vii odată, drept ciudă, pe la opt seara, cînd mănîncă ei, şi să vezi cum stau copiii de o parte la un scaun, în loc de masă, stărcind ca nişte calici, aşteptînd să le dea blidul cu mîncarea ce remîne.

— Ce inimă! Ce tată!

— Nu sînt ai mieĭ şi mi se rupe inima de jalea lor.

— Bărbat prost şi ticălos! Dumnea-ta nu ştii încă tot. Cît a adunat şi-a iconomisit ceealaltă, toacă asta. A pus casa la credit pentru opt mii şi-a luat cinci mii.

— Vezi bine, trei mii a plătit bacşişuri. Alt-fel cine i-ar fi dat bani pe hodoroaba aea?

— Zice că ţine advocatul, mai sînt taxe şi cîte.

— Cu alte cuvinte a vîndut casa; patru sute de lei pe an e tocmai chiria cît face. Îndată ce n'o plăti două trei rate, l'or da afară.

— Atîta n'ar fi încă nimic, dar a luat banii de i-a făcut ei haine şi mobile. Mă rog: garderob cu oglindă, să aibă Dumnea-ei la ce se găti. Şi paturi de lemn. Cele vechi, de fier, nu mai sînt la modă! De cîte-va ori pe septămînă o duce la grădină, la berărie: e tînără şi trebuie să petreacă! De!

— Vezi: asta e! Eri a venit la gard, se lăuda către Zoe c'o ţine rochia o sută de lei... Nu.. Mai bine şireang de gît de cît însurătoare! Trebuie să-mi cresc copiii... Să am la bătrîneţe mîngăere c'am făcut din ei oameni, de fericirea lor să uit netraiul meu.

— Auzi?! Roche de o sută de lei şi biata Mărioară cumpără o linică de zece lei şi o cosea singură. D'aea s'a atacat. Prea era iconoamă. A strins, sărmana, pentru alta! Sînt copii. Cum a putut el amaneta casa la credit?

— Foarte bine. E a lui, nu e de la răposata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cît a iconomisit biata Mărioară ! Cînd aŭ luat casa, eraŭ numaĭ două odăiţĭ.

— Ce are a face ? E a luĭ.

— De unde o să plătească el ? Leafa, cum o ia, n'o maĭ are.

— Întreabă-mă, să te'ntreb ! Nu plăteşte Oltenilor. Ia cîte-o servitoare. Cînd e aproape să împlinească luna, o bate şi-o goneşte. Îĭ pune vină c'a furat ba asta, ba aea. Vine une orĭ fetiţa la noĭ şi-o întreabă Zoe : «Ce-aĭ mîncat, Floric'o, azĭ ?», «Fasolică cu oţet.» Şi dacă e zi de dulce ? Mămiţica e econoamă, fierbe Miercurea fasule să remîie şi pe Joĭ. Seara dumneaeĭ se duce cu dumnealuĭ la berărie şi, în loc să cheltuească un leŭ acasă şi să mănînce cu toţiĭ, cheltueşte la berărie treĭ. Copiiĭ ? Mănîncă fasolică !

— Asta e o lichea. Surorile eĭ n'aŭ tocat baniĭ bărbaţilor şi pe urmă i-aŭ lăsat ?

— Femeile de azĭ maĭ toate sînt la fel.

— Nu trebue puse toate într'o ciorbă ! Maĭ sînt ele şi bune

— Eŭ nu le văz. În două-zecĭ de anĭ lumea s'a schimbat, n'o maĭ cunoşti. Nicĭ bărbaţiĭ nu sînt maĭ brejĭ. Cozmescu, de bucurie, cînd a luat baniĭ, mi-a făcut cinste ! N'am de lucru ! Zic : «Ar fi bine s'asiguriĭ pentru copiĭ cîte-o mie de leĭ, acolo. Baniĭ se duc. Cînd or fi marĭ, le-o prinde bine.» Se vede c'a spus femeeĭ. De atuncĭ, cum mă zăreşte, fuge să nu-ĭ daŭ ziua bună.

— I-o fi asigurat eĭ zestre.

— Aş ! Îĭ toacă pe lux. Pălărie de patruzecĭ de leĭ şi-a luat septămîna asta !

— Să nu morĭ de necaz ? O biată fată de dascăl. Mamă-sa umbla odată legată cu barij.

— Foarte bine: îşĭ ţinea femeea portul. Ia-şĭ la urmă şi pălărie, nu zic ; dar maĭ eftină, după mijloace.

— Dacă s'aŭ făcut fetele marĭ, i-aŭ pus şi mă-seĭ pălărie. Par'că era o sperietoare. Pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fete, în loc să le dea la şcoala de meseriĭ şi să le înveţe gospodăria, le-aŭ dat la externat, să le facă profesoare ! Cînd ar face toate muştele miere, ar fi treĭ parale ocaua !

— Aice n'aĭ dreptate. Fie-care părinte doreşte să-şĭ ridice copilul. El, bietul, şi-a făcut datoria.

— Să am ertare. Eŭ ştiŭ ce spuĭ d-ta. Vezĭ că fetele luĭ nu călcaŭ a popă.

— Poate călcaŭ a preutese.

— Da. A preutese maĭ curînd, dacă le învăţa să fie cuminţĭ şi gospodine. Să le fi strins ceva zestre, le mărita.

Să zic ca d-ta. Vede un copil cuminte, că-l trage inima la carte? E dator părintele să-şĭ rupă de la gură şi să-l dea în şcolĭ. D'apoĭ fetele luĭ Nae d'astea'mĭ eraŭ?

Aproape de urechĭ le-a scos tat-so păn să treacă şcoala primară. Cîte poclonelĭ, cîte rugăciunĭ pe la profesoare!

La externat, umblaŭ ca niştе zbrelıude pe stradă, rideaŭ cu băieţiĭ, primeaŭ scrisorèle. Nu era lună să nu-l cheme directoara pe tat-so să l amenınţe că le aruncă din şcoală. Asta a luĭ Cozmescu a avut noroc, e măritată; alealalte nu le ştie nicĭ mă-sa de capăt Auzisem că sînt cîntăreţe pe la Constanţa.

— Aŭ moştenit meşteşugul de la tatul lor.

— Să ferească Dumnezeŭ ! Azĭ e greŭ de fete : nu se mărită fără zestre, doar mare lucru să fie.

Tache oftă adînc la aceste vorbe. Şi el avea două. Zoe, ca Zoe, nu părea de loc doritoare să se mărite. Casa, fraţiĭ, o interesaŭ prea mult, nu se maĭ gîndea la sine însăşĭ. Nicĭ prin minte nu-ĭ putea trece că şi-ar părăsi pe aĭ săĭ, să meargă cu'n străin.

Magda era acum de vre-o treĭ spre-zece anĭ. Se făcuse naltă şi bine închĭată pentru vrîsta eĭ. Zoe era bălae, cu ochiĭ blînzĭ, nespus de liniştiţĭ şi bunĭ ; Magda avea ochiĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vii, verzi, pătrunzători, gene lungi negre şi sprîncene arcuite. Faţa-i încununată de păr negru părea şi mai albă. Cocoana Tinca zicea: «Fata asta are ochi de şerpoaică şi multe pozne or să facă. Numai de-ar fi cu minte, să pue mîna pe un băiat bun.»

Purtă roche scurtă. Cochetă, făr'a şti, se pricepea a da întorsătură elegantă celei mai neînsemnate panglicuţe. Ori cît îi era pălăria de ne la modă, o aşeza s'o prinză. Şi-o areta drăguţă de tot.

Capitolul IX

Cu griji, cu nevoi, anii treceau, dînd mereu brînci vieţei spre mormînt. Era primăvară şi natura, nepăsătoare de supărările noastre, înlinerea din nou Se împliniseră un-spre-zece ani de la moartea Elizei. Lui Seralim îi păreau un-spre-zece veacuri; căci e lung pănă şi trecutul care nu mai este, cînd în el n'a fost nici o bucurie şi nici nu-i vre-o nădejde să fie în viitor.

Îi făcuse pomenire ca de obiceiu. La cimitir aŭ fost Tache şi cucoana Tinca, după masă, Magda veni c'un trandafir alb gălbiu în păr.

— Sînt frumoasă, tatae?

Cucoana Tinca apucă 'nnainte:

— O slută mai mult pe lume!

— Cine ţi-a dat trandafirul? făcu Tache.

— Cucoana Miţa.

— Nu ţi-am zis să nu-ţi calce piciorul la ea?

— Am dus colivă copiilor. Le părea aşa de bine.

— Puteai trimete pe Dochiţa.

— Zoe a zis să le daŭ eŭ, cu mîna mea, copiilor. Ce-i cu aea, dacă vorbesc?

— La toamnă te 'nchid în pensîon. Libertăţile astea nu-mi plac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Foarte bine, zise Magda îmbufnată, şi eşi.

— Mare ştrengăriţă o să se facă. Trebuie ţinută din scurt. La şapte-spre-zece anĭ s'o măriţĭ.

— Uşor de zis : mărit'o ! Dar cîte se cer ? Truso de miĭ de leĭ, başca zestre. Nu maĭ e de trăit. Imĭ stă gîndul să facă liceul şi pe urmă la universitate.

— Nenoroceştĭ fata. Impleteşte cosiţă albă. Pierde farmecul tinereţeĭ şi pe urmă cine o ia ? Dă o la pension să 'nveţe franţuzeşte, piano. Aşa se cere. Peste cîţĭ-va anĭ punem mîna pe-un bărbat bun şi gata. Ascultă-mă pe mine ; eŭ cunosc lumea. Uit'te vecina d-tale, ce bărbat a nemerit.

— Aşa noroc nu doresc eŭ Magdeĭ.

— Bine, nu zic. Vorba e : de unde scoate el atîţia banĭ, Dumnezeŭ ştie. Cînd veneam, tîrguea puĭ. Auzĭ puĭ, cînd e doĭ leĭ perechea şi numaĭ cît vrăbiile ?

— De unde cheltueşte ? Urma o s'aleagă. Urciorul nu merge de multe orĭ la apă.

— Are pe mînă banii ?

— Şi dacă nu-ĭ are ? La biroul unde-ĭ el, multe se pot face.

— Ascultă-mă pe mine, cucoane Tache. Magda o să fie coz de frumoasă, educaţie numaĭ să aibă şi face partidă faină. O ştiĭ pe Bogdăneasa ?

— Nevasta căpitanuluĭ ? Eram ceva rudă depărtată cu el.

— Din pensie, a făcut, cum a putut, şi-a ţinut fata cinci anĭ la călugăriţe : vorbeşte franţuzeşte, par'că nu-ĭ Romîncă. Dar piano ! Uit'te are noroc : peste-o lună e nunta.

— Cine o ia ?

— Un bogasier. Negustor, nu-ĭ vorbă; dar bogat-putred. Noroc dacă e, toate merg.

— Vorba e să-l aĭ.

— I-a făcut zestre cinci-zecĭ de miĭ de leĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi nu-i frumoasă ca Magda ; e numaĭ drăguţă.

— Cu fetele, cum îĭ da, tot greŭ.

În vremea asta veni şi Georgică.

— Ar trebui să-ţĭ punem lingurile 'n brîŭ, zise cucoana Tinca.

— Am avut curs maĭ tîrziŭ, zise el din fugă şi cam ţepos.

Georgică, se făcuse nalt. numaĭ cam slab. Părul castaniŭ, ochiĭ căpriĭ cu privirea blîndă. Nu semăna nicĭ cu Zoe nicĭ cu Magda. Foarte silitor şi cuminte, nicĭ o dată n'a primit de la profesorĭ vre-o observaţie nicĭ nu-l prindeaŭ cu lecţiĭ neînvăţate. Era în clasa a şaptea.

Cuconul Tache zise: că Georgică o fi luat şi partea de hărnicie a lui Iliuţă, care nu se prea da la carte.

— E mic şi, ca mezin, maĭ răsfăţat.

— Ce mic?! Ba nu dă semne bune. Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă.

— Bieţii copiĭ, prea li se cer multe.

— Cînd nu-ĭ avere, dacă nu le daĭ nicĭ învăţătură, maĭ bine să-l stringĭ de gît de cît or ajunge nişte derbedeĭ, nişte pungaşi.

— Aşa-ĭ azĭ : se cere carte, nu glumă. Cu Georgică scapĭ acuşica.

— Ce scăpare? Vrea să 'nveţe medicina. Trebuie anĭ.

— Grele învăţăturĭ!

— Şi grele cheltueli! Ce poţĭ tu răzbi c'o biată leafă? Cînd o iaŭ, nu ştiŭ în cîte s'o împart.

— Zoe e gospodină bună.

— De nevoe. Ce să facĭ? Cum a plecat bietul socru, a trebuit să vază ea de casă.

— Prea e serioasă pentru vrîsta eĭ.

— Toată vremea lucrează ori face lecţie cu ceĭ micĭ. Cînd o văz aşa sîrguitoare, mă prinde o frică în spete să n'o pierz.

— Cînd i-o veni vremea de măritat, zboară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ține prea mult la mine și la frații ca să ne părăsească.

— Ei aș! Tinerețea își cere drepturile.

— Dac'o vrea, n'o pot opri.

In vremea asta intră Zoe.

Foarte simplu îmbrăcată; părea obosită. S'așează pe canapea cu mulțumirea omului care are prilej să se odihnească.

— Ai isprăvit, Zoe?

— Păn' încep din nou.

— Așa-i casa. Eu sînt singură și, de m'aș potrivi, toată ziulica găsesc de lucru.

— Lucrez cu spor, dar sînt multe. Acuși m'apuc de călcat.

— Femeea nu știe?

— La scrobituri nu pricepe și nici n'are vreme.

— A întrebat preuteasa de ce nu mai vii pe la ei, te-ai supărat?

— Aș, supărat! N'am cînd.

— Nu e bine, te selbătăcești. Trebuie să mai eși în lume.

— Drept, la dînșii sînt altfia că te slieșți, cînd intri în casă.

— Las' dacă n'are popa copii, zise Tache.

— De cînd merg eu acolo și tot nu știu pe care cum îl chiamă!

— Preuteasa a fost rodnică, nu fie de deochi, ca o știucă; opt îi trăesc și i-au murit vre-o zece.

— Opt! Cheltueală e acolo. Cîte-un covrig de cinci parale dimineața și fac patru-zeci de bani. Noroc! Are poporeni cu dare de mînă. La zi'ntîiu adună patru-zeci, cinci-zeci de lei.

— Bine, de mîncare face omul ce face. Grija cea mare, care nu te lasă zi și noapte, e cum ai scoate din ei oameni.

— Nițică minte și mult noroc dacă au, toate es bine. Vorba lui bietul tata: «Un car de minte, o mînă de 'nvățătură și-un dram

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de noroc, cu astea apucí pe Dumnezeŭ de-un picior».

Zoe, din dragostea către fraţí, nu se gîndea la viitorul sĕŭ. Soarta îi părea nedesłipită de casa părintească. Grija de gospodărie, de fraţí, o stăpînea prea mult.

Nu era zi, în care să nu-í treacă prin minte icoana maică-sa, care o încuraja şi-o povăţuea. Adese sta pe gînduri la unele treburí; «Oare cum făcea mama?» Din anií copilărieí se iveaŭ amintirí frînte, carí o îndrumaŭ. Nu ştia cum să í intre lui tată-so în voe să fie mulţumit, să-l scutească de griji. Cu cît trecea vremea, cu atîta pricepea cît i-a iubit Tache şi cum, de hatîrul lor, nu s'a mai însurat. Ce-ar fi fost de dînsa şi de bieţii fraţí, dac'ar fi avut o mamă vitregă ca femeea lui Cozmescu? La asemeneă gînduri, nimic i se părea jertfa eí pe lîngă a luí taică-s'. Alte orí îşí zicea: «Cine să ia o fată săracă şi nicí frumoasă?» Gînduri d'astea, cunoştinţa co avea de fetele azi mărítate şi mîine despărţite din pricină că daseră de bărbaţí reí, mojicí orí beţivi, o făceaŭ să nu-í prea pară reŭ că nu s'a măritat şi nicí n'o să se mărite.

Tache se apropia de cincí zecí de anî. Dar areta foarte trecut. Viaţa de biuroŭ, traiul în aer închis, lipsa de orí ce plăceri, grija copiilor îl secătuiseră înnainte de vreme. Părul căruntise, ochií căprií nu mai aveaŭ luciu nicí viaţă. Peliţa veştedă, barba tăiată rotund, căruntă îl aretaŭ şi mai veştezit.

De la o vreme pierduse şi somnul. Noptí întregí nu putea închide ochií. Aprindea lumînarea, se furişa în vîrful degetelor să vază cum dorm copiií. pe urmă cădea pe gînduri, muncit de dorul să le asigure un traiŭ mai ticnit de cît al luí. I se părea că fericirea, de care n'a avut el parte, o va avea în copiií.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

•Băieții, își zicea el, n'am grijă, îi voiŭ ținea prin școlĭ, să-i scot oameni. Învățînd, avînd titlurĭ, orĭ cît va fi de mult hatîr în țara asta, tot vor răzbate și-aĭ mieĭ. Pentru dinșiĭ, m'așĭ bate și cu Dumnezeŭ. Dar vorba e: ce te facĭ cu fetele? Magda? E frumoasă, deșteaptă, îi daŭ învățătură; dar, fără zestre, cine ți-o ia? Lumea e egoistă, interesată, nu maĭ ține nicĭ la familie, nicĭ la copiĭ, ci vrea lux. Traiul bun îĭ momește pe toțĭ, mai mult de cît orĭ ce.

Cînd gîndurile începeaŭ să se depene, știa bine că nu maĭ închide ochiĭ noaptea întreagă-întregulă. Atunci îĭ venea o părere de reŭ că nu era chip să întrebuințeze cum-va acest timp, să poată cîștiga, să-și înmulțească venitul. Cu leafa de slujbaș, ce viitor putea nădejdui pentru fată? Își amintea de-un tovarăș de școală. Nu'nvăța nimic: un băiat de circĭumar. Dac'a văzut tată-so și-a văzut că școala nu ĭ de el nicĭ el de școală, l'a băgat în negoț. Și ce bine a nimeritʼo! Uitʼte: azĭ e om la cincĭ-sute de miĭ de leĭ, și-a măritat o fată cu'n doctor, alta cʼun profesor de universitate.

Și eŭ, băiatul bun și silitor, muncesc pentru două sute cincĭzecĭ de leĭ pe lună!

Aste gîndurĭ deseorĭ îl amăreaŭ pe Tache. Oh! să fi putut el începe viața de la capăt, alt-fel ar croi-o acuma! Alte orĭ învinuea sărăcia. Dac'a ar fi avut cu ce să fi urmat învățătura maĭ departe, era azĭ doctor orĭ advocat; alt rost ar fi avut copiiĭ. Părerĭ de reŭ despre trecut, gîndurĭ ce zbuciumă și seacă mintea fără de nicĭ un folos!

Din ele nu eșeaŭ doar învățăturĭ pentru viitor, ci tînguirĭ sterpe.

Alte orĭ, stînd seara de vorbă cu cucoana Tinca, da unde da și iar gîndul îl aducea la nevoĭ și la copiĭ.

— Mi-s dragĭ copiiĭ maĭ pe sus de viață,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar grija de viitorul lor mă răpune. Gîndeşte, viaţa e ca un codru în care se deschid zeci de cărări; nime nu ştie pe care s'apuce ca să nu'i ducă în prăpăstii. De ce să te prinzi, să nimereşti?

— Dacă e noroc ori de ce te ai apuca, tot bine o să iasă.

— Norocul e de multe ori o vorbă.

— Ba nu-i vorbă. Uit'te, bună oară, fata lui Mîrza, s'a măritat c'un milionar din străinătate. A văzut'o la băi astă-vară, i-a plăcut şi gata.

— Dar cîte altele n'aŭ noroc?

— Vorba mea: Cele mai multe căsătorii sînt halimă. Par'că-i făcut: se despart pân la anul, pe-un cap.

— Ce zic eŭ? Măritatul e lotărie, la care trebuie fie-care să joace.

— Ştii pe Nae pantofarul. I am botezat, cînd trăea dumnealui, vre-o doi copii. A măritat fata şi-acum o desparte.

— Il ştiŭ şi-a făcut case mari nouă.

— Da, cu bani de la credit. Şi a pierdut şi locul. Acuma s'a mutat iar în cea bătrînească.

— A lăsat'o de rea şi-a luat'o de bună.

— Om bătrîn şi nebun. A strîns banii, bătînd cuie şi punînd pingele ca să-i răsipească ginere-so. M'am certat cu el încă de la nuntă. A venit mai eri să mi se jelue. I-am zis: «Ai ce meriţi».

— A dat bani lui ginere-so?

— Om muncitor, cu cinci copiii, aruncă opt mii de lei pe ferestre!

— Şi ginerica îi lasă fata?

— D-le Tache, e reŭ: oamenii aŭ luat cîmpii, toţi vor să fie mari; toţi, învăţaţi. O să vie vremea s'arunci c'o piatră şi'n loc să nemerească un cîine, să loveşti doi învăţaţi. Ce vrei? Nae pantofarul şi-a dat fata la externat, să'nveţe franţuzeşte! Par'că era să vor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

beasca franţuzeşte cu ucenicii lui tat'so. I-am zis de-atunci: «Cumătre, reŭ faci. Dă-o la şcoala profesională: meşteşugul e brăţară de aur».

—«Dar' ce? O s'o fac croitoreasă?» a sărit mă-sa cu gura.

—«Bine, sor'o, n'o s'o faci croitoreasă; dar, pentru dînsa, i-o strica să ştie coase o bluză, o roche?»

— «Dec, vorbă! Croitorese pe toate cărările! Bani să fie»

— «Bine, zic eŭ, atunci învaţ'o gospodărie. Se nimereşte un om bun, o dai la casa ei. Vezi: acuşi aĭ altele în loc».

— I-aĭ dat sfat prietenesc.

— Aş! cucoana cizmăreasa unde a sărit cu gura: «Dar ce, adică numaĭ cenuşeriĭ pot să-şĭ crească fetele în pensiun? Ba o s'o daŭ! E fată curăţică, de-o fi învăţată, o da şi peste ea norocul. Că doar nu ne-o fi strigat pe gîtiţă de lup».

Am tăcut.

— Te bătea, cît eraĭ de cumătră, să maĭ fi cricnit ceva.

— A isprăvit fata mea externatul. Trece un an, trec doĭ; norocul nu vine. De unde şi cum, o cere un cavaf, băiat bun, cu prăvălia lui la obor. Tat'so ar fi dat'o; fata, nici s'auză şi mă-sa îĭ ţinea hangul. Într'o zi mă pomenesc cu cizmăreasa gătită, cu pălărie, cu roche de modă şi veselă, par'că ar fi cîştigat lotul cel mare: «Ce ĭ cumătră?» «Mărit pe Lida». «Noroc să dea Dumnezeŭ. Cu cine?» «Un băiat fain.» «Bine băiat, băiat; dar ce-ĭ, meseriaş, bancher, negustor?» «Licenţiat. Pănă una alta, are o slujbuliţă; dar îşi face el rost. O s'ajungă şi deputat! E deştept lucru mare.» «Bine, cu noroc!» zic eŭ «Facem Lideĭ truso de treĭ miĭ de leĭ; cincĭ miĭ îĭ dăm banĭ.» «De! cumătră, opt miĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sînt banĭ. Maĭ aveţĭ alţĭ copiĭ în urmă şi aşa bogătaşĭ, păn pe-acolo, nu vă prea ştiŭ.»

— «S'o pun la cale pe cea mare. Să vezĭ cum mi-ĭ ridică pe ăialalţĭ. Cînd o fi el advocat orĭ judecător, ce crezĭ? Să ştiŭ bine, că-mĭ vînd şi cămaşa». Scurtă vorbă: i-a dat. Aŭ făcut nuntă, cu cupea, cu muscalĭ. Eĭ? A cheltuit într'un an tot şi s'a maĭ îndatorat pe unde a putut. Cucoana a învăţat franţuzeşte; nu ştie fierbe un oŭ, nu ştie găti o ciorbă. Toată ziua îşĭ curăţă unghile şi se uită 'n oglindă. O sută doŭă-zecĭ de leĭ nu se pot lungi şi n'ajung. După ce aŭ isprăvit miile pe roţĭ de cauciuc, cu berăriile, cu mesele la Andreĭ, carĭ costă cel puţin cîte zece leĭ pe seară, mergea greŭ.

— Se 'nvăţaseră oamenii cu traiŭ bun! Şi, cînd nu maĭ sînt grăunţe 'n traistă, caiĭ se apucă la harţă.

— Mă rog, licenţiat, are gusturĭ alese. Crezĭ c'avea licenţă? I-a minţit. Din ceartă aŭ ajuns la palme şi la divorţ.

— Apoĭ spune: norocul e de vină?

— Aci e vinovată mintea.

— Nu era maĭ bun cavaful?

— Vezĭ că răul a început, cînd aŭ dat'o la externat şi-aŭ scrîntit mintea feteĭ.

— Vezĭ bine! N'avem ce ne face noĭ, funcţionariĭ. Nu te lasă inima să-ţĭ laşĭ copiiĭ maĭ jos de cît eştĭ tu.

— Ne e mintea sucită. Dar, să mă crezĭ, sînt meşteşugarĭ, carĭ cîştigă de speriat! Duc traiŭ bun şi 'n bielşug. Adică un meseriaş orĭ un negustor cinstit, cu scaun la cap, nu preţueşte maĭ mult de cît un cenuşar orĭ licenţiat, carĭ tremură la ori-ce schimbare de guvern? Adică fericirea vieţeĭ, mintea şi caracterul staŭ în diplome!

— Aice nu prea aĭ dreptate: o fată cu maniere nu poate lua un bărbat fără educaţie.

— Fire-ar a Naibeĭ de educaţie!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ursul învaţă a juca şi femeea nu l'o putea învăţa pe bărbat maniere ?

— Nu prea: Omul la teapă şi apa la matcă !

— Manierele nu ţin de saţ. Vezi ginerele lui Nae. Greşeala e c'a dat'o la externat, zise cucoana Tinca.

— De, a crezut că învăţătura nu strică ni măruĭ.

— Dumnezeŭ mă erte : ele ştiú ce 'nvaţă. De ce folos le-e, nu văz ; dar es sucite la cap. Profesoare nu ; gospodine, nu. Curat vorba : Nicĭ Turc nicĭ turleac, ia un fleac ?

— Nu maĭ ştiŭ, bieţiĭ părinţi, ce-or face! zise Tache oftind.

— D'aea fac lucrurĭ fără cap şi fără coadă? Profesoare e sigur, n'or să fie. Tot măritatul remîne. De gospodărie habar n'aŭ, nu ştiu nicĭ cît mamele lor, cum vreĭ să meargă căsniciile? Casa are multe rotiţi şi multe şurupurĭ : unul, dacă n'o fi la locul luĭ, nu urneşte. Bărbatul, cu slujba lui ; femeea are o groază pe cap. Şi dacă nu le ştie de căpătîiŭ, nu merge ; ajung la ceartă şi la divorţ.

— Aĭ şi n'aĭ dreptate. Şi carte şi gospodărie merge greŭ, dar ce să facĭ ? Patru anĭ la şcoala primară şi vre-o opt cu externat cu liceu, taman doĭ-spre-zece, şi cu şeapte, ese din şcoală la nouă-spre-zece anĭ. Uit'te Zoe, ce să facă gospodărie, a lăsat cartea baltă.

— Bat'o focul de carte : dacă nu te hrăneşte, maĭ bine leag'o de gard. Aşĭ zice, să văz că fetele învăţate sînt maĭ bune gospodine, maĭ bune mame şi maĭ bune neveste; dar aşa nişte moftăngioaice orĭ nişte stricate. Lasă mă, d-le Tache, ce văz eŭ azĭ mă speriiŭ. Bine că n'am copiĭ.

Cînd o croeşti strîmb de la început, strîmb ese la capăt. Maĭ de mult fata era fată şi băiatul băiat. O învăţaĭ puţină carte şi, de la zece doĭ-spre-zece anĭ, era mîna cea dreaptă a mameĭ, la gospodărie. Cînd venea vremea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de măritat, o dedeaĭ la casa eĭ, ştiaĭ că va fi casnică şi mamă bună. Azĭ, cu moda asta nouă, nu's fetele nicĭ gospodine, nicĭ mame şi nicĭ soţiĭ, că nu bine s'a măritat şi face cu ochiul la alţiĭ. Ce ştiĭ dumnea-ta? Sînt femeĭ măritate carĭ joacă toată ziua la cărţi. Casă, copiĭ, de izbeliştel Zicĭ că nu se 'nsoară bărbaţiĭ fără zestre?... D'apoĭ s'aŭ îngrozit şi eĭ de păţaniile celor însuraţi.

— Pentru cel reŭ sufere şi cel de treabă. Nicĭ nu poţĭ lăsa, azĭ, o fată fără învăţătură.

— Vaĭ de mine. Nu zic. Să înveţe, să aibă educaţie, dar să fie gospodină şi modestă, să ştie a iconomisi, a ţinea casa 'n regulă cu venitul bărbatuluĭ. Mă rog să fie femee casnică, aşa cum era, bună oară, Eliza dumnitale, Dumnezeŭ s'o erte.

— Sărmana! Puţine calcă pe urmele eĭ. Azĭ bate alt vînt.

— Tare reŭ!

— Nu ştiĭ cum aĭ face s'o brodeştĭ maĭ bine. De ce nu-s negustor, orĭ meseriaş! Cu mintea mea, aşĭ fi fost di'ntre ceĭ maĭ de soiŭ. Ca slujbaş, aĭ orĭ n'aĭ, trebuie să ţiĭ rangul. Te întinzĭ pe cruce să creştĭ şi să daĭ educaţie copiilor. Spune: ce o pot face pe Magda?

— Poate nu asemenĭ pe Magda cu Lida. Dumneata eştĭ domnul Serafim, nu Nae cizmarul! Magda e frumoasă. Şi o fată ca dînsa lesne să mărită.

— Nu-ĭ vezĭ cum fug de 'nsurătoare? Iar ceĭ carĭ nu fug sînt ca ginerele luĭ Nae.

— Tot să maĭ prinde cîte unul. Magda e frumoasă, are maniere şi ochesc eŭ un băiat bun pentru Magda. Să maĭ treacă vre-o cîţi-va anĭ.

— De! fac şi eŭ ce pot.

— Mult să n'o laşĭ; e fată cu temperament.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Capitolul X

Cu grijí, cu suferinţi aniĭ treceaŭ, cînd maĭ încet cînd maĭ răpede, după sufletul celui ce-ĭ numără. Georgică isprăvea liceul. Băiat bun, sîrguitor, îşĭ vedea numaĭ de şcoală. Nu se încărdăşise cu alţiĭ de seama luĭ, carĭ umblaŭ nopţile, făceaŭ chefuri orĭ s'adunaŭ la cîte unul din eĭ şi pierdeaŭ serile de-a surda. A doua zi, cu lecţiile nefăcute, cu temele nescrise, se milogeaŭ pe la băieţĭ să le dea de copiat orĭ să le sufle. Georgică era pătruns că e băiat sărac şi fără proptele. N'avea rude bogate nicĭ neamurĭ boereştĭ, să-l ajute. Adese Zoe îl găsea noaptea tîrziŭ învăţînd :

— De ce te oboseştĭ prea mult, de ce-ţĭ sleeştĭ puterile din cale afară? i-a zis o dată.

— Ce vreĭ să fac? Dacă nu voiŭ şti maĭ bine de cît ceĭ cu spete, nu căpătŭ nimic. Trebuie să fiŭ cel maĭ bun ca să am în viaţă măcar ceea ce o rămînea de la ceĭ neisprăviţiĭ cu razime. E luptă, dragă Zoe, luptă maĭ grea de cît la războiŭ. Acolo morĭ într'o clipă, aĭcĭ te ucizĭ pe'ncetul, muncind peste măsură, zi cu zi. N'aĭ ce face.

Zoe plecă oftînd. Frate-so avea dreptate. Tare îl era însă jale, cînd îl vedea şubred, la faţă tras de nesomn şi muncă. Drept. Era cel întîiŭ în clasă, dar prea cu multe jertfe. Sufletul i se umplea de mîhnire, gîndind cum alţiĭ vor reuşi lesne în viaţă fără atîta muncă. Nu-şĭ zicea respicat, dar simţea ce neleguire e că tocmaĭ minţile maĭ alese es istovite din şcoală, pentru o bucată de pîine. La acest gînd, fără de voe, se 'ntreba dacă în felul de-a fi al şcoaleĭ nu e ceva putred, ceva nefiresc, de vreme ce în loc să 'ntărească minţile, ea le striveşte : ucigînd trupul, prăpădeşte şi creeriĭ. Cunoştea ea destuĭ tineriĭ morţĭ, cînd eraŭ să fie bucuria familieĭ. Fratele uneĭ co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lege de şcoală nu murise de meningită, tocmaĭ cînd întrase în facultate? Altul nu se atacase? Toate astea făceaŭ s'o ia fiorĭ. În ceasurĭ pline de gînduri amare, se'ntreba singură: cum de atîţia profesorĭ, oamenĭ de ştiinţă, nu văd că tocmaĭ ceĭ maĭ aleşĭ fiĭ aĭ neamuluĭ, mințile cele maĭ agere, se pierd, fiind că vor să cuprindă tot, să împlinească în conştiinţă programul?

Une orĭ vorbea cu frate-so.

— Ce fel de oameni sînt oare profesoriĭ? Nu se gîndesc eĭ că voĭ nu sînteţĭ de fier! Dacă s'ar cere unuia dintre dînşiĭ, în jumătate cît vĭ se cere de bună seamă că n'ar putea face. Apoĭ voĭ, plăpînzĭ, cum o să puteţĭ?

— Ce le pasă lor? Fie-care dă lecţiĭ şi gîndeşte la materia luĭ. Care e maĭ deştept, încă merge; dar unuĭ cer rostimĭ, te ascultă de pe carte! Ce să le faĭ? Eşti la cheremul lor. Iţĭ place? Vin'o băete la şcoală. Nu? Mergĭ de te primblă. Şcoala, zic eĭ, face o selecţie.

— E maĭ reŭ ca la curse. Oare şcoala are menire de-a pune la întrecere mințile? Cele carĭ nu se pot ţinea la galop să piară, iar cele ce ajung la ţel să fie prăpădite şi secătuite, de nicĭ un folos lor şi ţereĭ?

— Aĭ dreptate, dar ce vreĭ? Eŭ nu pot schimba nimic. Am intrat în maşinărie, voiŭ eşi toafar orĭ zdrobit, n'am ce face.

— E îngrozitor. Şcoala vă pune atîta poverĭ, în cît vă zdrobeşte mintea şi trupul

— E drept. Ajunge tocmaĭ la ceea ce n'ar trebui. În loc ca, eşind din şcoală, să te simţĭ cu mintea întărită, să poţĭ răzbi în lupta grea a vieţeĭ, eşĭ încovăiat de cîte ţi-aŭ turnat în cap cu pîlnia, fără de nicĭ un folos. La fie-care pas te simţĭ stîngaciŭ, neştiind ce să întrebuinţezĭ din tot ce ţi-am dat. În tocmaĭ ca un meşteşugar, care, în loc să aibă uneltele hotărîte meseriei luĭ, are a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amestecat tot ce e pe lume: îi trebuie un cleşte şi dă de-o pensulă! La noi e şi mai reŭ, că totul e numai din carte şi de pe carte. Dar anul acesta scap. Intru la medicină. Cel puţin acolo nu-i numai chestie de carte, ai spital, laborator. E mare deosebire.

— Veĭ găsi şi acolo destule, n'avea grije.

— «Vivere est militari!» zice profesorul nostru de latină Cred că înţelegĭ atîta latinească.

— De şapte anĭ, de cînd te-aud pe tine, cum Dumnezeŭ n'oiŭ înţelege, doar îl ajut şi pe Ilie la teme.

— Sărmană Zoe! Cu toate astea, unul la bacalaureat a tradus cu: «Vin militarii». Ĭi vezĭ? Unul ca ăsta o să-mĭ fie poate şef.

— Vezĭ bine, doar nu din prostie, n'a ştiut; ci, fiind că se bizue pe spete. Ştia că n'are nevoie să'nveţe...

Ilie era răsfăţat şi nepăsător de şcoală. De pe oara lui Georgică, nu-i sileaŭ prea mult cu'nvăţatu'. Tache adesea, îngrijat şi el de băiatul cel mare, zicea:

— Învăţătura e ca o beţie: te-ai cufundat prea mult într'însa, nu te mai poţĭ lăsa. Ilie o merge mai încet, dar o merge; prost nu e. Şi vorba lui bietul tata: «O mînă de'nvăţătură şi-un car de minte».

Ilie se folosea de toate astea, se ţinea de şotiĭ la şcoală, de ghiduşii acasă. În cîte-va rînduri l'aŭ dat afară de la liceŭ pe cîte o septămînă.

De la o vreme, Tache se cam luase pe gînduri de purtările băiatului. Se hotărî a fi mai aspru.

Într'o zi, vorbind cu preutul Ioan, care-i era cam rudă, zise:

— Georgică e silitor, cuminte, chiar prea mult. Cu Ilie merge greŭ, îi place să hoinărească. Nu mai ştiĭ cum s'o iaĭ azi cu copiiĭ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi iaĭ maĭ aspru, e reŭ. Aĭ auzit de bietul Irimia? I s'a împuşcat băiatul, fiind-că maică-sa l'a certat că prea vine tîrziŭ seara!

— Pricina e că nicĭ şcoala nicĭ părinţiĭ nu îngrijesc de sufletul copiluluĭ. Rele vede pretutindenĭ; dar cum să se apere, nime nu-l povăţueşte, zise preutul, luînd tabac.

Om bun era preutul Ioan, numaĭ avea păcatul că da mereŭ sfaturĭ şi poveţe. Prindeaŭ orĭ nu, el îşĭ făcea datoria; multe înse aveaŭ şartul lor. Serafim îl pricepea şi'l asculta cu drag ca pe un părinte orĭ frate maĭ mare. Dacă nu venea preutul cîte-va septămînĭ, la toţĭ par'că le lipsea ceva. Chiar Ilie, pe care l mustra, tot nu-ĭ ţinea mînie. Il poreclise: «Gură de aur».

Odată Tache, tot cu ale luĭ, i-a zis:

— E greŭ, părinte, Georgică par'c'a luat şi hărnicia celuĭ mic. Şi doar tot eŭ l'am crescut.

— Domnule Serafim, te pricep: părintele ar vrea, toţĭ copiiĭ să-ĭ fie la fel. Nu se poate; cincĭ degete are omul la mînă şi nu-s de-o potrivă. S'o drege el, cînd o maĭ pricepe că'n lume e greŭ de trăit. E copil încă.

— Ziua bună de dimineaţă se cunoaşte.

— Ce şirengar nu s'areta şi Grigoraş al mieŭ?! La treĭ gimnaziĭ l'am schimbat. Dacă am văzut nevoea, l'am virît la şcoala de la Bistriţa De n'o merge Ilie, fă ca mine

— Să vedem cum o eşi anul ăsta. A pierdut treĭ anĭ; ar trebui să fie într'a cincea şi el abia e într'a doua. Făgăduieşte c'o să facă în vacanţie o clasă.

— Aşa făgăduea şi-al mieŭ. Să-ţĭ pară bine, de n'o remănea repetent.

— Pe cît mă bucură cel mare, pe atîta mă întristează ăst mic.

— Care părinte e în ziua de azĭ fericit şi mulţumit de copiĭ? De ce sînt maĭ mulţĭ şi maĭ marĭ, de ce maĭ multe supărărĭ şi maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

marĭ grijĭ. Vorba luĭ bietul tata: «Cînd sînt micĭ, grijile's micĭ; cînd sînt marĭ, grijile's marĭ». Ce văd prin unele familiĭ!! Zic bogdaproste, că aĭ mieĭ nu-s cartofori, beţivi şi stricaţi.

— Ilie e brudiu încă!

— Ce ştiĭ d-ta! De micĭ încep a prinde năravurĭ rele. Azĭ copiiĭ nu vor s'asculte de părinţi. Nu e ca maĭ de mult, cînd flăcăul era de'nsurat şi din voea luĭ tat'so nu eşea. De aceea nu te prea lăsa moale la inimă. Ţine-l din scurt. Fiĭ maĭ aspru. Nu uita vorba luĭ David: «Varga şi toiagul tău m'au mîngăiat pe mine».

— Dacă nu se bate de vorbă!

— Cu ideĭ d'astea stricaţi copiiĭ Cînd e mic, e detreabă de nevoe şi pe urmă se deprinde a fi bun. Copilul e ca şi cătelul. Să-ţi spun o istorie. Eram băiat Aduc eŭ acasă un coteiŭ frumuşel, soiŭ bun, lucru mare, dar stricător şi murdar. Mama zice, să-l arunce; tata, nu, c'o să-l facă el cline detreabă.

A luat o biciuşcuţă, a pus'o în cuiŭ. Cînd Ciocoiu, aşa-i ziceam clineluĭ, strica orĭ făcea altă poznă, tata lua biciul din cuiŭ şi arde-l! Până 'ntr'o lună, Ciocoiu era cel maĭ de treabă coteiŭ.

— Clinele e cline şi omul e om.

— Sînt eĭ şi oamenĭ cu fire de cline, ba şi de lup.

— Pe lup nu l facĭ de treabă, să l baţĭ cu toată pădurea.

— Vezĭ bine că nu, oamenĭ cu fire de lup sînt menirĭ să fie puşcăriaşĭ.

— Doamne fereşte şi pe duşmanĭ.

Serafim simţi o arsură prin piept, gîndind la durerea părinteluĭ ce-şĭ vede copilul că s'a ales un mişel. Copilul tăŭ! Nu e o parte din creerii şi din trupul tăŭ? A greşit eĭ? E ca şi cum aĭ greşi tu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'a căpătat de la tine destulă putere de-a cugeta? Slăbiciunea lui dă pe față slăbiciunea ta. Caracterul se moștenește ca și boala. Une ori o slăbiciune mică la părinți, poate ajunge mare la copii.

La aceste gînduri adăugă tare :

— Nu mai știi ce să zici, ad sea părinți buni aŭ copii reĭ.

— S'aruncă la vre-un neam mai depărtat.

— Te miri de unde sare cîte o apucătură blestemată.

— Cele bune se moștenesc mai anevoe. Ca și la plante. Cîtă osteneală nu-și daŭ grădinarii să nu se selbătăcească unele flori ori unii pomi!

— Prea adevărat. Uit'te Zoe : a semănat florile astea. Par'că le zic Nemțișori. Anul întîiŭ aŭ fost numai albe și roșii; al doilea tot așa; al treilea an aŭ eșit, ca din senin, unele albastre. Vezi că 'n soiul lor aŭ și albastre și aŭ fost odată corcite. Tocmai al treilea ori al patrulea an s'a dat la iveală moștenirea strămoșească. Așa și cu oamenii. Ducem cu noi și păcatele strămoșilor. Unele trec peste noi și se arată în copii, pentru nenorocirea noastră.

Cine știe cum, le păstrăm, poate le întărim și, făr de voea noastră, le trecem bieților copii.

— Vorba aea : «Bunii aŭ mîncat aguridă și nepoților le-aŭ strepezit dinții»

— Și tu, părinte, suferi.

— O fi și ce zici dumnea-ta, dar omul, și mai ales puiul de om, e ca maimuța: ce vede, face și el, și, de, în orașul ăsta răutăți berechet.

— Poți să-i ții în colivie?

— Nu zic. Vina e a guvernului că nu închide cafenele, berării și ori ce local de distrăbălare. Îți trebuie să bei? Ia și bea acasă.

— Asta ar fi prea prea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba nicĭ un prea. Duminicile pînă la amiază să nu fie nicĭ birturile nicĭ cărciumile deschise. Să vie la biserică, să audă cuvîntul Domnuluĭ.

— La noĭ e slabă religia.

— Fiind că nime n'o întăreşte ; dar să zicem : Doamne fereşte de maĭ reŭ. Orĭ ce ne-ar veni, să nu ne pierdem credinţa în Dumnezeŭ şi 'n bine.

— E greŭ să n'o pierzĭ, cînd loviturile sorţeĭ te izbesc fără milă.

— Viaţa e un amestec de bine şi de reŭ. Pilda suferinţeĭ ne-a dat'o însuşĭ Mîntuitorul.

— Mîngăerile sînt bune pentru cel ce le dă, nu pentru cel căruĭ sînt menite, maĭ ales cînd izbitura e fără de leac

— «Credinţa ta te va mîntui pe tine», a zis domnul. Zoe nu-ĭ acasă ?

— E în oraş.

— Cu bine, maĭ daţĭ şi pe la noĭ.

— Bucuros.

Capitolul XI

Era după examenul de vară. Georgică isprăvise liceul, luînd premiul întîiŭ.

Zoe, împreună cu tată-so, hotărîse să-l trimiţă măcar o lună la munte, să se maĭ întrămeze.

Amîndoĭ se uitaŭ la el cu atîta dragoste şi milă, că prea era slab. Zoe avea pentru frate-so căutare deosebită. Seara îĭ da un păhar cu lapte înnainte de culcare. Seralim se uita îngrijat, cînd îl vedea că la masă nu prea mînîncă.

— Aerul o să ĭ facă bine. Munca intelectuală prea l'a istovit.

— Medicina, tată dragă, e grea şi primejdioasă.

— Să-l trimetem, dragă Zoe, el e nădejdea şi bucuria noastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'o da el şi Ilie la brazdă. A fost prea răsfăţat de mic.

— Să dea Dumnezeŭ. Ştiĭ că altă bucurie n'am pe lume : Să-ĭ văz pe eĭ oameni...

Ilie, cînd a aflat că Georgică merge la munte, a început a face gură :

— Cu ce drept să meargă el şi eŭ nu ? strigă el.

— Cu dreptul că-ĭ maĭ slab şi-a muncit şapte anĭ în şir, a eşit întîiŭ, n'a remas ca tine repetent, îĭ respunse Zoe.

— Zi maĭ bine c'o fi oftigos şi vă temeţĭ să nu dea pielea popeĭ filosoful vostru !

— Ruşine, Ilie, să vorbeştĭ cu ură de frate-to

— Dacă sînteţi pentru unul mumă şi pentru altul ciumă. Auzĭ ? ! El, boerul, merge la munte şi noĭ ce sîntem ?

— Nu'nţelegĭ că n'avem banĭ ? Cînd într'o familie unul e maĭ slab orĭ bolnav, nu trebuie căutat ? Nu e pentru binele tuturora ca Georgică să fie sănătos, să poată ajunge cît maĭ curînd să cîştige, şi să ne facă bucurie şi cinste ? Pe urmă e chestie de suflet, nu de interes, zise Zoe scurt.

— Nu mă duceţĭ şi pe mine ? O să vă fac traiul netraiŭ.

— De ce nu eştĭ cuminte ? Tu aĭ de pregătit. N'aĭ remas corijent la două obiecte ?

— C'am nebunit s'ajung gălbăgios ca Gheorghe. Cheltuiţĭ voĭ, dar, n'o s'aveţĭ parte de el.

— Ruşine ! Tacĭ. Vine şi, de-o vedea, că-ĭ scoţĭ ochiĭ, e în stare să nu meargă.

— Pagubă'n ciupercĭ !

— Ilie !

— Poftim.

— Fiĭ maĭ omenos. Na cincĭ leĭ, du-te şi-mĭ scoate ghetele.

— La slujbă mă puneţĭ ?

— O să-ţĭ vie şi ţie vremea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ilie luă banii.

— Ascultă, Zoe, zise el rizînd. De-acuma la revedere. Merg la Băneasa să iaŭ aer.

— Nu glumi. Îmĭ trebuie ghetele pe după masă. Vin'o curînd, e gata dejunul.

— Mi-ĭ da alțiĭ.

Zoe remase pe gînduri. E 'n stare s'o facă și asta. De cîte-va orĭ, cerîndu-ĭ socoteală de la tîrguelĭ, mi-a respuns obraznic: «Eŭ nu-s sluga voastră să vă daŭ socoteală»..

După plecarea lui Ilie, Georgică veni în sufragerie, unde Zoe regula tacîmurile.

Nu eraŭ bogați, dar la masa lor curată și cu rînduială, putea sta orĭ-cine. Totul, alb, lustruit și lucitor de curățenie. Cum îl văzu, pe frate-so, îĭ zise:

— Ce aĭ? Eștĭ cam supărat.

— Bucuriĭ de-ale luĭ domnul Ilie. Credeați că e corijent! E chiar repetent. Prea'l lăsați să-și facă de cap!

— Ce vreĭ? Tata e moale. De mine n'ascultă.

— Tatei o să-ĭ pară reŭ. Numaĭ păcat! Va fi prea tîrziŭ. Nu'nvață și să ia de gît cu toțĭ reiĭ. Știĭ că e între eĭ o bandă de cartofori?

— Aș! El? De unde banĭ?

— Știŭ eŭ? Întreabă-mă, să te'ntreb Prea 'l trimiți la cumpărăturĭ.

— Atîta de mișel n'o maĭ fi, să fure de la coș ca servitoarele.

— El zice că ia, nu fură; doar e din al tateĭ.

— Ar fi prea din cale afară!

— Să nu te apucĭ de nimic. Lenea și relele se țin de mînă. Tata pe tine te-ascultă maĭ mult, zi-ĭ să-ĭ dea fricĭ.

— Luĭ Ilie numaĭ armata o să-ĭ vie de hac.

— Prea l'ați lăsat în voie.

— Tu n'aĭ fost crescut tot aci?

— Vezĭ că el are apucăturĭ rele, moșteniriĭ cine știe de la ce strămoșĭ nenorociți. Nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ravul reŭ e ca şi negelul, taie-l de mic, pînă nu-şĭ înfige rădăcinile 'n carne. Tata prea i-a căutat luĭ Ilie în coarne.

— Bietul tata! Nu e de vină. Mereŭ îl munceşte gîndul că destul n'avem mamă, să nu ne maĭ osîndească şi el.

— Vezĭ. Prea multă milă strică şi ea...

Era o zi foarte călduroasă. Tache veni de la biuroŭ obosit de căldură. De obiceiŭ, la prînz, nu aşteptaŭ pe ceĭ carĭ lipseaŭ; le opreaŭ mîncare. Seralim pleca de-acasă de-mineaţa numaĭ cu cafea neagră şi venea flămînd.

— Ilie iar nu-ĭ la masă? zise Tache.

— L'am trimis să-mĭ scoată ghetele de la cizmar şi n'a maĭ venit.

— S'o fi întîlnit cu tovarăşĭ. Mare păcat! Se ia de gît cu toţĭ reiĭ?

— Ştiĭ că e repetent? zise Zoe.

— Poftim bucurie! Şi, dacă ar fi prost, l'aşĭ da la o meserie; dar e deştept: să vrea, ar putea fi cel dî'ntîiŭ.

— Brînză bună în burduf de ciine, zise Georgică.

— Păcatele mele! Să-l văz c'a isprăvit patru clase şi-l bag la Bistriţa.

Masa s'a petrecut în tăcere. Pe faţa luĭ Tache s'aşternuse suferinţa şi supărarea. Nime nu maĭ îndrăznea a zice o vorbă. Chiar şi Magda, cea atît de zglobie, tăcea.

La urmă, după masă, apucă pe frate-so de mînă şi-ĭ zise:

— Georgică, a zis Cozmeasca, de ce eştĭ aşa mîndru? Te faci că n'o vezĭ, cînd îţĭ trimete bezele.

— Eŭ nu's bebè să-ĭ fac paa! Dac' ar fi femee serioasă, aşĭ saluta-o, dar aşa n'am poftă.

— E femee veselă.

— Aĭ face bine să nu staĭ cu ea de vorbă, că nu-ĭ de tine, zise Georgică scurt şi îndesat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ziua fusese o zăpuşeală ne mai pomenită. Abia spre seară se recorise. S'apropia noaptea şi Ilie... nicăerĭ.

Seara mîncaŭ sub bolta de viţă din faţa ferestrelor. Serafim, cum veni de la slujbă, întrebă dacă tot n'a venit Ilie.

— N'a venit, tată, zise Magda, care-şĭ prefăcea o pălărie.

Georgică se uita pe-un ziar. Nu voea să mai zică nimic.

Zoe era la bucătărie, priveghea să fie toate în regulă.

Soarele asfinţise de multişor, în văzduh plutea o pulbere aurie, luminată de raze nevăzute Pe cerul albastru se întinsese un văl subţire trandafiriu. Lumea din oraş pleca mereŭ. Zgomotul se micşorase, strada lui Serafim era şi mai adormită.

Tache întrerupse tăcerea, văzînd pe Zoe că vine şi stă pe scaun.

— Ce-ĭ oare cu Ilie?

— I-am dat cincĭ leĭ şi, uit'te, nu s'a mai întors.

— Marĭ păcate! De ce n'aĭ trimes femeea!

Zoe simţi amărăciunea acestui bănat; dar se stăpîni. Ştia că bietul tată-so din prea multă dragoste vorbeşte aşa.

— Femeea n'avea timp. Pe urmă: el să nu ajute la nimic?

— Uit'te: înlesnire de la el. Supărare deajuns.

Georgică nu se mai putu stăpîni şi zise:

— Va să zică să trăim sub tirănia lui Ilie?

— Nu, dragă, dar să nu-ĭ dăm prilej de-a fi mai reŭ de cît e.

— Cu asta nu l'aĭ îndreptat, tată dragă.

— Spune tu, care eştĭ învăţat, ce să-i fac?

— Vreĭ să zicĭ: ce trebuea să-ĭ facĭ.

— Te oiŭ vedea eŭ ce 'ĭ face cînd veĭ avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și tu copiii. Să-l fi bătut? N'am avut curaj să vă lovesc pe voi, eu care n'am bătut un ciine în viața mea.

— Dar nu e vorbă de bătaie, dar de niţică severitate.

Tache se mulțumi să clătine desnădejduit din cap și adause :

— Cînd a fost cine-va lovit, cum am fost eu, e numai pe jumătate om.

Și ca să scurteze vorba :

— Să dea la masă, ceĭ mulți n'așteaptă pe ceĭ puținiĭ.

— Asta n'a făcut'o păn acuma. Să lipsească la două mese în șir! Doar știe cît mă supără, zise Zoe, uitindu-se mereu spre poartă.

— Vă faceți de-a surda singe reu. Luĭ, cine știe pe unde îi sticlesc ochiĭ. Zicĭ că se lăuda că merge la Băneasa, făcu Georgică.

— Ce copil bun și drăguț s'areta de mic! De trăia biată mă-sa, alt-ceva s'alegea de el, zise Serafim.

In sufletul luĭ Tache lovise atît de crud moartea neveste-sa, în cît orĭ-ce nenorocire o punea pe seama acesteĭ pierderĭ, negîndind că toate bănaturile Zoe le lua asupră-și, măhnindu-se că nu și-a putut face datoria, cum i-ar fi dorit inima.

Zoe numaĭ oftă adînc

Masa se petrecu iar în tăcere. Nime nu maĭ găsea să zică o vorbă. Zoe suferea gîndind: «Muncesc, cheltuim să fie bine, să aibă ce le trebuie, și, cînd colo, poftim: toți supărați, toți înghit mîncarea cu noduri! Și pentru ce? Pentru isprăvile luĭ Ilie!». Ca o mamă adevărată îșĭ iubea fraților! Iĭ părea reu de ceĭ carĭ mîncaŭ supărați și-o durea inima de cel ce lipsea. Mereu gîndind: «Ce-o fi cu el?», dînsa, aproape, nu luă nimic în gură.

Pe cît Ilie era de zglobiu și vesel, ținîndu-se numaĭ de năzbătiĭ, pe atîta era Georgică de așezat, gînditor și cam trist. Rar îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vedeaĭ rîzînd. De pe cît celise şi văzuse, simţea că viaţa nu e glumă, că-ĭ va fi greŭ să răzbată în lumea asta rea şi vicleană. Era destul să-şĭ amintească numaĭ de colegiĭ din şcoală, ca să vază cu cine va avea de luptat în viaţă. Dintre atîtea zecĭ de băieţĭ, dacă întîlnise treĭ-patru, cinstiţĭ şi cu simţ de dreptate. Pentru ceialalţĭ orĭ ce mijloc, orĭ ce armă eraŭ bune ca s'ajungă la scop. În şcoală copiaŭ, înşelaŭ pe profesorĭ, cercaŭ să falsifice în catalog. Cu drag, de-ar fi putut, ar fi cumpărat pe secretar să le schimbe tezele orĭ notele. Şi pe deasupra nerușinaţi, făcîndu-şĭ laudă din toate aceste înşelăciunĭ, socotindu-le arme de luptă şi decĭ bune spre a învinge.

Cu aceştĭ inşĭ avea să se lupte el în viaţă. Şi, dacă de tinerĭ aleargă la aceste arme, ce nu vor face în lupta cea grea a vieţeĭ, cînd la mijloc va fi slujba, leafa şi traiul bun? Pe alţiĭ îĭ auzea fălindu-se cu rudele, cu planurĭ de viitor, că prin ajutorul acestora vor ajunge la slujbe marĭ.

Pe dînsul îl priveaŭ cu milă, văzîndu-l cum se istoveşte învăţînd. Dinşiĭ se credeaŭ mai pe sus de asemenea datoriĭ şcolare. La ce să învețe, dacă vor izbuti şi fără atîta muncă?

— Toate astea le simţea Georgică, şi, pe zi ce trecea, tot mai mult şi maĭ mult îĭ săpaŭ brazde adînci în suflet.

Odată Zoe luase vorbă de medicină, tot gîndind că-l va depărta de la hotărîrea de-a se face doctor.

— Dragă Georgică, sînt atîtea cariere, carĭ cer maĭ puţină muncă şi nu 's aşa de primejdioase...

— Eĭ, şi de-oiŭ muri? Crezĭ că o să se întîmple vre-o catastrofă universală pe urmă?

— Nu glumi cu lucrurĭ d'astea. Tu vezĭ că eştĭ singura nădejde şi bucurie a tateĭ şi-a familieĭ. De cîte orĭ, bietul, vede pe unul din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voĭ ceva bolnav, zice : «De cît să pierd un copil, îndure-se Dumnezeŭ să mor eŭ c'un ceas înnainte».

— N'avea grijă, învață medicina maĭ slabĭ de cît mine. Abia deprinzĭ să te aperĭ de boale.

— Dacă nu te doboară vre-o una, cînd o înveți.

— Ce vreĭ ? E singura carieră cu care maĭ poți trăi, cînd n'aĭ spete. Nu s'ajungĭ celebritate orĭ să aĭ locurĭ grase, ci măcar un biet loc într'o plasă.

— Vaĭ, Georgică, băiat inteligent ca tine, la atîta aspirĭ ?

— N'ajung aspirațiile. Tu nu cunoștĭ societatea noastră ? Nu știĭ că totul atîrnă de politică ! Banĭ orĭ voturĭ, altfel morĭ cu toate cunoștințele și cu toate meritele.

După masă n'aŭ maĭ stat de vorbă ca de obiceiŭ. Ba chiar Magda, care era guralivă și dintr'o vorbă scornea zece, tăcea și ea.

S'aŭ făcut un-spre-zece, Ilie nicăerĭ ! Gîndeaŭ să dea veste la poliție ; le era să nu-l facă de ris. Poate e la vre-un băiat orĭ poate a plecat cu niște prietenĭ la vre-o vie. Tot soiul de gîndurĭ le treceaŭ prin minte. Georgică într'un tîrziŭ zise :

— Să ne culcăm. E destul de mare, să nu se rătăcească. Nu vă temeți, soiul reŭ nu piere.

Tache, la aceste vorbe aspre ale băiatuluĭ maĭ mare, oftă gîndind : «Orĭ cum, un frate nu trebuie să zică așa»

Toată noaptea n'a închis ochiĭ, a stat îmbrăcat. I s'a părut an. Mereŭ asculta zvonul din uliță; la orĭ-ce pașĭ credea : poate e dînsul. Nenorocirĭ de tot felul îĭ treceaŭ rînd pe rînd prin minte : «Poate Ilie e la spital în gura morțeĭ și eŭ nu știŭ nimic. Nu m'a vestit nime, neștiind al cuĭ e. Poate s'a luat la ceartă și bătaie cu băieții. Orĭ s'o fi dus la scăldat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la Teĭ, cum a maĭ fost de cîte-va orĭ. Şi doar l'am oprit, i-am spus cîte înnecurĭ se'ntîmplă acolo!» Toate aceste gînduri îl frămîntaŭ fără de milă.

Îĭ venea să plece în puterea nopţeĭ la Teĭ. Par'că vedea lacul întins, bătînd în verde, cu malurile pline de buruene Din loc în loc zărea nuferiĭ albĭ şi galbenĭ ce se legănaŭ în adierea vîntului. Ilie s'o fi dus la scăldat, o fi voit să culeagă florĭ şi-a dat maĭ la adînc orĭ buruenile acăţătoare din apă l'aŭ prins. Voind să se descurce, maĭ tare s'a afundat în nămol. Şi ce-ĭ a se înneca. Păn s'alerge oamenii, a fost gata. Cînd mintea i se 'nfierbîntă în asemenea gînduri, nu se maĭ îndoia că Ilie s'a înnecat, şi poate mîine îl va găsi la Morgă. «Ce trebuea oare să-l trimiţă de-a casă? De nu-ĭ da banĭ, el nu se ducea şi ne trecea păcatul. Într'un tîrziŭ îşĭ luă pălăria să plece. Dar încotro? La secţie? Cine ştie de va găsi pe cine-va? Se 'ntoarse îndărăt din sală, şoptind: «Ce-o vrea Dumnezeu, s'aştept pînă mîine».....

Gîndul, tiran neînduplecat, începu să depene altele: «Avea cu el cinci leĭ, s'o fi apucat la vre un joc de noroc cu niscaiva haimanale, văzînd că-l pungăşesc, o fi sărit la bătaie. Cine ştie, de nu l'aŭ lovit c'un cuţit? Potlogariĭ din mahală sînt maĭ reĭ ca selbaticiĭ. Cum de lasă poliţia atîtea cuiburi de stricare! Vezĭ că'mpart în de eĭ. Hoţi cu diplomă! I-or fi băgat cuţitul în piept şi gata. Du-te, tu tată, şi-ţĭ găseşte mîine copilul la Morgă. Doamne, ce urgie aĭ de gînd să-mi maĭ trimiţĭ? Sărmanul băiat, are apucăturĭ rele; dar astea se'ndreaptă, să nu fi dat păcatul şi nenorocirea peste el. Cum să nu fi dat? Ba de sigur a dat. De bine şi de voie bună nu lipseşte el de-a casă. Cînd a maĭ făcut asta? Întîrzia un ceas la şcoală şi mergeam să-l caut, dar o zi şi o noapte! Ştie el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că pentru mine e mai chinuitor ca iadul să nu ştiu ce-i cu unul din ei. Nu, bine nu e; o nenorocire cu bună seamă s'a întîmplat. Uit'te aşa din senin . . . Doamne apără! Oare Georgică nu l'o fi amenințat că-i spune că-i repetent şi, de teamă, să şi fi luat lumea 'n cap ori să-şi fi făcut seama?»

La fie-care închipuire nouă i se părea neîndoios că s'a întîmplat aşa cum mintea lui atîţată din calea afară le plăzmuea. Toate le încheia: «De nu-i dădea Zoe cinci lei, el nu pleca şi l'ar fi trecut păcatul». Cele mai mari nenorociri atîrnă de la un nimic. Un fir de năsip poate strica echilibrul şi prăbuşi stînci. Aşt-fel sînt întîmplările: de primejdii mari ne păzim; dar nu putem prevedea nemicurile, cari le pot provoca».

Zoe era şi dînsa destul de îngrijată. Îşi zicea: «I s'a întîmplat ceva. Nu mai e îndoeală!»

Îi era milă de frate, dar mai tare o măhnea neliniştea lui tată-so. O nenorocire îl putea ucide. Abia aştepta ziua să vază ce le va mai aduce....

Serafim dădu ştire la poliţie Merse singur pe la cîţi-va colegi de-ai lui Ilie. Nici unul nu-l văzuse. La urmă află de la un băiat c'a fost pe la dînsul şi l'a îndemnat să meargă împreună la Băneasa, că are bani şi că se vor opri la Flora să bea lapte bătut. Băiatul a zis că e prea cald şi se lipseşte.

A trecut o zi, aŭ trecut două, trei, Ilie nicăieri Poliţia a telegrafiat pe la gări, prin oraşe. Nici o veste! Tache era ca smintit Mergea la biroŭ, dar nu putea lucra. Colegii îl ajutaŭ, îl mîngăiaŭ că s'o fi dus la vre-o vie ori la o mănăstire, că tot aşa făcuse unul din ei, cînd era băiat şi-a stat o septămînă la vie. «Cînd am venit acasă, ai mieĭ, cari plîngeaŭ, cari rideaŭ. Eŭ nu-i pricepeam. Copil, îmi închipuiam că, dacă eŭ ştiusem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că nu mi-i nimic și ei trebuea să știe». După ce le-a trecut bucuria, tata, Dumnezeŭ să l erte, a descins cureaua și mi-a tras o sfîntă de bătae. Plîngea biata mamă și se ruga să mă erte?!»

Tache n'auzea mai nimic.

Îi suna mereŭ în cap: «Ilie e mort.» A fost și la Tei, dar n'a aflat ceva.

A patra zi, ca de obiceiŭ, Serafim a trecut pe la poliție. Nu daseră nici de-o urmă. A mers pe la biuroŭ, a stat ce-a stat, și a venit acasă, poate o găsi vre-o veste.

Cum întră în casă, atita putu zice:

— Nimic, nimic.

Zoe era tristă, cu ochii plînși. Doar îl iubea pe Ilie, nu ca soră, ci ca mamă. Nu-l crescuse de mic?

— Nimic, tată dragă.

Masa o puneaŭ, dar vai de mîncare. Toți cu ochii plecați, triști, nu scoteaŭ o vorbă.

Tocmai erau pe isprăvite, cînd Magda, care venea în fața ferestrei și se uita afară, de-o dată striga sărind de pe scaun.

— Uit'te: Ilie!

El era: galben, prăpădit ca de boală. Întră, clătinîndu-se ca beat. Toți aŭ sărit, întrebîndu-l într'un glas:

— Ce-ai pățit? Unde-ai fost?

— Ilie căzu obosit pe un scaun.

— Mi-i foame, de trei zile n'am mîncat.

Zoe i-a adus un păhar de lapte. Îi da singură să bea cîte o lingură.

— Incet, cîte puțin.

Serafim remase cu ochii țintă la băiat. Apoi zise:

— Unde-ai fost?

— M'aŭ legat niște pungași în ruina de la Băneasa.

— Cine te-a dus acolo?

— Mă primblam pe lîngă ruină, scosesem un creion să desemnez palatul. Știi cum îmi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plac mie ruinele. Văz că vine doi băetanĭ la mine şi mĭ zic:

— «De aice nu se vede nimic Haĭ cu noĭ maĭ aproape, pe de ceea parte, să vezĭ ce minunĭ. Are înlăuntru nişte bolţi, de remîi cu gura căscată».

M'am gîndit: «Ce-or să-mĭ facă, doar oamenĭ sînt şi eĭ ca şi mine. Imĭ povesteaŭ că ruina e pe loc necurat, d'aea n'a putut'o prinţul isprăvi.

— «Noaptea, ziceaŭ eĭ, ese o bivoliţă neagră. S'aŭ făcut rugăciunĭ şi aiazmă, dar în zădar. Pe locul ăsta sînt comorĭ ascunse de pe vremea Turcilor şi le păzeşte Necuratul».

Tot aşa, cu poveştĭ, m'am văzut într'o hrubă. Cînd m'aŭ prins acolo, m'apucă de piept şi mă întreabă.

— «Ce banĭ aĭ tu, mă?»—«Am cincĭ leĭ.»—«Scoate-ĭ la nenea».—«Pentru ce?»—«Pentru c'aşa».—«Dar nu voiŭ». «Staĭ că-ţĭ aretăm noĭ, cine-ĭ maĭ mare aci!».

M'aŭ legat frumuşel de mîinĭ şi de picioare de-un ţeruş. Mi-aŭ luat banii şi s'aŭ dus zicînd în ris: «Să-l lăsăm să se odihnească, doar e domnişor de şcoală. O veni la noapte bivoliţa să-l mîngie» adause ălălalt.

Două zile nu s'a aretat nime. A treia zi veni unul. Mi-a adus o bucată de pîine. Am început a plînge să-mĭ dea drumul.

— «Vezĭ, mi-e frică de tovaráş, că ţi-aşĭ da» zise el. Dar, după multe rugăminţi, m'a dezlegat. Vroea să mă dezbrace; dar i-am făgăduit, pe cinste şi pe amintirea mameĭ, că o să-ĭ pun Duminică dimineaţă la colţul din dreapta de la statuea luĭ Roseti, un piesoiŭ de cincĭ leĭ.

— Nu te maĭ saturĭ de hoinărit. Cine te ducea? Păcatele tale? zise Serafim.

— Nu sînt fricos, dar să petrecĭ o noapte în ruină e grozav! Intunerec, de-mĭ scăpăra pe dinnaintea ochilor. Noaptea 'ntîia am dor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mit. A doua, a fost grozav. Aveam vedenii că hruba se umple de schelete, cari joacă în juru-mi. Une-ori mi se părea c'aud cum le pîrăe oasele, cum se ciocnesc între ele ; par'că fălcile înşirate numai cu dinţi scrîşneaŭ la mine. Din cînd în cînd ţipetul bufniţei mă 'nfiora şi mai grozav. Uneori tăcerea era aşa desăvîrşită, în cît mă credeam la capătul pămîntului. Din toropeala asta mă trezea fluerul trenului.

— Ce căutaĭ aĭ găsit, zise Georgică.

— M'am fost dus să iaŭ aer.

— Te iaĭ cu haimanalele şi n'o să eşi la capăt bun. Ştiŭ eŭ ce ţi s'ar cuveni.

— Acuma, ce-a făcut a făcut, să făgăduească pe onoare că nu maĭ face.

— Pe onoare că nu maĭ mă prinde nime pe la şosea. Ce-am suferit, numaĭ eŭ ştiŭ. De foame am leşinat de cîte-va orĭ. Ştiĭ, m'apucă întîiŭ o slăbiciune, pe urmă un fel de circeĭ. Mi se părea că sute de şerpi îmĭ sug pieptul. Abia a treia zi s'a îndurat cel care m'a deslegat şi mi-a dat o coajă de pîine. M'am răpezit la ea ca fometoşiĭ din Indiĭ. Grozavă trebuie să fie moartea de foame.

In vremea asta servitoarea i-a adus o ceaşcă de supă.

— De-o dată îţĭ daŭ numaĭ supă şi lapte, să nu-ţĭ fie reŭ, zise Zoe.

— Ilie era galben ; mustaţa abia-ĭ mijea ; nalt, ochiĭ micĭ, dar foarte viĭ. Părul puţin creţ, castaniŭ închis.

— Ilie, Ilie, o să-ţĭ pară ţie reŭ o dată de toate astea. Nu gîndeştĭ cum fie care supărare îmĭ scurtează viaţa ? Şi aveţi încă nevoie de munca mea ! zise Serafim şi eşi oftînd.

Bun tată, dar fără putere sufletească de-a ţinea piept şi-a înfrîna apucăturile rele ale copiilor. Cînd l'a văzut pe Ilie, prăpădit şi flămînd, l'a apucat o milă nesfîrşită : Bucuria că-l vede viŭ, după ce atîtea zile îl cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zuse mort, îi tăiase orî ce putere de a-l mustra, ne cum de-a-l pedepsi!

— Mă Ilie, de ce-l superî tu pe tata? Te uiţî că nu zice nimic? Maî bine te-ar bate, de cît ar suferi ce sufere. S'ar recori; dar aşa se ucide singur.

— Lasă-mă şi tu cu morala. M'aŭ pedepsit destul hoţiî. De mîine m'apuc de citit. Crezî că nu ştiŭ materia? N'ar maî ajunge Capra că m'a lăsat corijent. Ce? Nu ştiŭ eŭ latineşte?

— Pe tine toţi te persecută. In an aî avut cu matematicile. Pe urmă, te 'nşelî: eştî repetent.

— De unde o maî scoţi? Eŭ, repetent? Sînt alţii maî reî ca mine; dar, vezî, aŭ stăruinţî. Tata nu pune o vorbă.

— De ce n'aveam eŭ nevoie de stăruinţî?

— Pînă plecî, dragă Georgică, ia-l de scurt, zise Zoe.

— Dac'ar fi corijent.

— Mă duc mîine să v'aduc notele. Sînt corijent la latină şi istorie.

— La istorie! Halal! Să vedem. Dar să ştiî: cu mine nu glumeştî tu.

— Cînd vrea, poate să 'nveţe, zise Zoe.

Capitolul XII

Georgică era mic de stat, slab şi deşirat la trup, foarte smead şi cu înfăţoşare aspră. Cînd a dat bacalaureatul, cunoscuţii ziceaŭ să ia o slujbă, să-l maî uşurereze pe tată-so.

Serafim se 'mpotrivi.

— Destul m'am înnecat eŭ în funcţionarism, lasă-l să înceapă medicina. Cum e silitor, în doî anî e extern, pe urmă intern; se ţine pe dînsul.

— Maî e vorbă! zise Zoe.

Tache Serafim s'ar fi aruncat în foc pentru copiî. De cum îi murise nevasta, numaî un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dor îl stăpînea şi-l ţinea în viaţă : Fericirea copiilor. Era mâhnit, cînd nu le putea împlini, nu nevoile, dar chiar capriciile. Un ban n'ar fi cheltuit pentru sine, îi părea că şi-ar asupri copiii. Apucătura asta mergea pînă la manie. Une ori îşi zicea : «Cum trăesc pustnicii numaĭ cu pîine şi apă, n'aşĭ putea trăi şi eŭ ?»

Dar Zoe era de altă părere, se 'ngrijea foarte mult de sănătatea luĭ tat'so.

Zoe, iconoamă şi foarte harnică, c'o singură servitoare ţinea toată gospodăria. Ba, găsea vreme să şi lucreze tot ce era de cusut în casă. Cît fusese copiiĭ maĭ micĭ le prefăcea hainele : din una mare ponosită făcea alta «nouă» ceva maĭ mică. Toate astea eraŭ înlesnire mare pentru venitul slab al luĭ Serafim. Cu toată iconomia, de Crăciun şi de Anul noŭ cumpăra copiilor, cînd eraŭ micĭ, jucăriĭ şi zaharicale, după ce aŭ crescut marĭ, tot le lua daruri, să-ĭ bucure.

— Ori ce iconomiĭ, dragă Zoe, înse de serbătorĭ măcar, să aibă şi eĭ cîte-o bucurie. Fericirile copilăreştĭ costă aşa de puţin. Cine ştie ce le păstrează soarta!

Zoe, de-asemenea, din iconomiĭ făcea cozonacĭ şi cumpăra un purcel de Crăciun. La aceasta ţineaŭ copiiĭ mult de tot. Era un haz nespus, cînd îl aducea pe masă rumăn-castaniŭ cu 'hreanul alb în bot, par'că muşcînd cu dinţiĭ albĭ din rădăcină, proptit în cele patru labe. Cînd eraŭ maĭ micĭ, copiiĭ băteaŭ din palme, rideaŭ veselĭ de bucuria friptureĭ.

Serafim zicea maĭ în fie-care an aceleaşĭ vorbe : «Acuma cine taie purcelul !» Ilie cînd era mic, respunsese o bucată de vreme, duios : «Nu-ĭ bietul bunel !»

Serbătorile de alt fel le petreceaŭ destul de triste. Serafim nu zicea nimic, îşi stăpînea jalea, numaĭ pe faţă i se citea gîndul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vecînic: «Ce tericiţi am fi, să trăească biata Elizã!»...

Oftările lui Serafim îi străpungeaŭ la inimă pe copiĭ. Singura prietenă şi rudă ce le venea în casă era tot cucoana Tinca şi maĭ rar preotul Ioan. Unchiul tot nu-i poftea nici odată la masă şi, cînd mergeaŭ, nevasta luĭ s'arăta foarte rece.

Cu cît creşteaŭ copiiĭ, cu atîta cheltuelile se măreaŭ, dar venitul bietuluĭ funcţionar rare orĭ e menit să crească. Grijile îĭ aduceaŭ nopţi de nesomn. De la o datorie neînsemnată ce avea de plătit adouazi, începeaŭ a i se depăna în cap nevoile de-acuma şi cele viitoare. Cînd închipuirea i se prea înfierbînta de gînduri năvalnice ca valurile, se simţea ferecat cu lanţurĭ, văzînd cum n'are nici un chip să-şĭ poată mări veniturile. Şi în minte îi veneaŭ atîţia cunoscuţi, carĭ s'aŭ îmbogăţit. Şi nu doar maĭ deştepţi de cît dînsul. El n'a urnit un pas, stă legat ca un boŭ la jugul slujbeĭ. Ştia pe unul care remînea mereŭ repetent, tată-so era cherestegiu. De la o vreme s'a lăsat de şcoală. Părinţiĭ i-aŭ murit; nu-ĭ remăsese vre-o avere. Cu toate astea, azĭ era bogat. A făcut banĭ din antreprize de pădurĭ.

Maĭ ştia pe unul, un reŭ de ciinĭ. Se ţinea în şcoală numaĭ de boroboaţe A făcut cîteva clase de gimnaziŭ numaĭ în hatîrul unuĭ unchiŭ,care era arhiereŭ. L'a fost pierdut din ochĭ. Acum aflase că bate milionul. Avuse un locşor moştenire Cu cîte-va miĭ de leĭ luaţĭ zestre, a clădit o casă. A pus'o la credit pe de două orĭ cît făcea; cu banĭĭ a luat loc în rate, a clădit cîte-va rînduri de case, le-a vîndut cu cîştig bun şi-aşa, din una în alta, a ajuns constructor mare şi s'a îmbogăţit. Gîndul îĭ scotea pe toţĭ înnainte. Împreună porniseră spre dealul vieţeĭ: aceia se îmbogăţiseră, nicĭ nu se maĭ uitaŭ la el, un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pîrlit de funcționar, care nu se'ndură să bea o bere, cînd îi e sete; pe cînd ei, cu banii lor, pot să-și rîză de cei carî în școală erau cărturarii claseî. Il mustră cugetul, își zicea: «Eŭ n'am fost tată adevărat cu grijă pentru copiî. Nu maî bine întram la o prăvălie?»

Aci își aduse aminte de-un coleg din școala primară, băiat de vădană. N'a avut cu ce merge maî departe, deși foarte deștept. Intrat la o pielărie, ajunse calfă și din calfă tovarăș. Și azî e stăpîn, are două-treî sute de miî de leî. Grozav îl durea greul anilor trecuți fără de nicî un rost. Fost'a oare el maî prost de cît alțiî? La ce i-a folosit toată munca de funcționar conștiincios? Își aducea aminte de glumele colegilor din biuroŭ.

— Bre Tache, ce lucrezî pe neresuflate? O să dea oftica 'n tine.

— Lasă-l, mon cher, aspiră să capete «serviciul credincios».

— Ține oare cald iarna?

— Uit'te bre Tache, la noî. Maî ascuți un creion, maî schimbî penița, pe urmă muți călimara din loc, răscolești hârtiile, să aî ce regula. Maî te uiți pe fereastră, maî fumezî o regală; dar tu daî și daî, par'că aî fi cu bucata. Ne compromiți breasla cu atîta hărnicie, zicea Ghițulescu, resucindu-și mustața castanie orî trăgînd vesta să vie la fason.

Serafim își vedea avidoma tovarășii cum clătinaŭ din cap, zicînd: «Așa, așa dă-i, nene Ghițule, banî pe miere, o să se oftigească. Și ne pune la cheltueală pentru coroană».

La toate astea se gîndea Tache. Și cu drept se întreba: ce i-a folosit luî toată strădania? Dacă lucra cu atîta sîrguință, hărnicie și credință la un stăpîn, azî ar fi fost departe. A apucat o cărare greșită, nenorocită, pe care vor merge și copiiî luî. Ca funcționar nu și-î poate da la tejghea și la șorț verde; pe cînd el, băiat de țară, se putea apuca orî de ce. I

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se părea că-l mustră copiii, drăguți și blânzi, îi bănuesc de nevrednicia lui.

De cîte ori Magda nu vorbește de colegele de la pension, cari se laudă cu averea părinților! Uit'te Micescu, di'ntr'un sat cu dînsul, cirezar. Nici mai mult nici mai puțin a dat fetei opt-zeci de mii de lei. Dar Ionescu, un văr de departe, care mai nu se respunde cu el, nu se laudă că-și are ginerele în buzunar, magistrat? Dă fetei o sută de mii.

Și doar a venit în București apostolește cu traista la spinare! Ce-a făcut, ce-a dres, a pus mîna pe ce-va părăluțe. A dat cu septămîna pe cămătă mare și-a prins chiag. S'a însurat c'o văduvă care avea ce-va bani și s'a aruncat la arendășie de la stat, întîiu la o moșioară mică, unde-a plecat cu bățul și cu catastiful. Și iată-l acuma bogat, dar bogat, nu glumă.

«Îmi iubesc copiii. Ce folos însă de dragostea mea, dac'am călcat 'n viață cu piciorul stîng? Am desprețuit îndeletnicirile bănoase. Credeam să fiu cărturar și, uit'te, nu-s nici una nici alta!

«Dacă m'am izgonit pe mine și pe urmașii mei de la viața ticnită a satului, barim să mă fi îmbogățit, să fi lăsat copiilor arma cea mai puternică, banul. Dar cum să-l fi făcut? Venit de la țară îmi închipuiam că învățătura e averea cea mai de seamă. Nu-mi trecea prin minte că mă osîndesc pe mine și copiii la sărăcie lucie, la grija zilei de mîine, la dorințî ce nu se pot împlini».

In nopțile de nedormire își trăea din nou copilăria și tinerețea. Gîndul, coborîtor și urcător de rang și averi, îi zicea uneori că nu-i atît de vinovat. Isprăvise liceul, luase slujbă și vrea să urmeze la drept. In vremea asta a îndrăgit'o pe Eliza și-a trebuit să se 'nsoare. Copiii, boalele și nevoile l'au luat înainte ca o apă răpede. Slujba îi da așa de puțin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rágaz! A trebuit, vrînd nevrînd, să lege cartea de gard. Vorba luĭ taică-so: «Așa mi-a fost soarta!» încheea șirul gîndurilor Dar începeaŭ altele. Acuma o dorință îl stăpînea: fericirea copiilor, să-ĭ vază pe toți destoinicĭ, în stare să-și cîștige cu vrednicie viața: «Să fie, barim, eĭ ceva maĭ mult ca mine. Mulțumesc luĭ Dumnezeŭ, mult puțin, dar mi-ĭ cugetul curat și numele cinstit, Georgică o isprăvi medicina: cuminte și harnic, o să meargă departe. Ilie urnește cam greŭ din loc, dar armata o să-ĭ vie de hac. Cu fetele înse o să-mĭ fie greŭ de tot. Biata Zoe nicĭ nu maĭ gîndește la măritat. Liniștită cum e, pare fericită să-și împlinească o datorie sfîntă, jertfindu-se pentru frați. Dar cu Magda ce mă fac? Credeam c'o isprăvi școala, dar n'a mers. Pe urmă ar trebui încă anĭ de muncă și ea, fată cu temperament, vorba cocoaneĭ Tincăĭ, trebuie măritată. Cu cine? Băieții vor zestre. Un biet scriitoraș și tot are pretenție să-ĭ puĭ cincĭ-șase miĭ de leĭ în palmă. Și Magda abia are pentru trusò!»

La gîndul fetelor o sudoare rece îi broboana fruntea. Simțea fiorĭ prin trup. O lîncezeală, o jale și un desgust de viață îl prindea. I se zugrăvea maĭ puternic și maĭ aevea tot nerostul vieței sale: «La ce porți numele de părinte, dacă nu poți să-ți ducĭ copilul la sfîrșit bun, dacă nu eștĭ în stare să-ĭ croești o soartă vrednică și fericită? La ce, nenorocitule, i-aĭ dat zilele, dacă nu-ĭ daĭ mijloc să și le păstreze? Oare, dacă Zoe nu simte acuma, n'o veni o vreme cînd îl va învinui, fără să vrea, de jertfa uneĭ vieți?

Dar Magda, ce va ajunge, dacă n'o putea-o mărita la vreme?

«Nu cetea el în fie-care zi despre atîtea și-atîtea nenorocirĭ cu fetele tinere? La vrîsta asta mintea e cel maĭ reŭ sfetnic. Și eĭ, care n'are mamă, cine știe ce-ĭ trece prin cap?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se învinuea şi iar se'nvinuea nu numaĭ de nepricepere, dar chiar de lene. Atuncĭ simţea putere să muncească nopţĭ de-a rîndul, zile întregĭ fără popas, numaĭ să poată croi copiilor o soartă maĭ bună. Dar ce să munceştĭ? De ce să te apucĭ? Un negustor poate să-şĭ mărească daraverile. Un meşteşugar deasemenee poate spori munca sa şi-a lucrătorilor. Un moşier poate semăna maĭ multe pogoane, dar el ce să muncească?

La biuroŭ, de-ar lucra orĭ cît de mult, tot o leafă va lua la sfîrşitul luneĭ. De'nnaintat nicĭ vorbă. Şi cheltuelele se'nmulţeaŭ pe fiecare zi!

Magda eşise din pension şi avea nevoie de haine maĭ bune. Georgică, ce ĭ drept, ca extern, avea de cărţĭ.

Ilie era foarte stricător la haine şi la ghete, par'că le rupea cu dinţiĭ.

Zoe, cu toate economiile, anevoe scotea la capăt. Sfîrşitul luneĭ era greŭ de tot.

Ce putea dovedi dînsa cu schiverniselele eĭ de două-zecĭ orĭ treĭ-zecĭ de leĭ pe lună, cînd cheltuelele se măriseră atîta?

Pe faţa bietei Zoe se cetea suferinţa neajunsului. Făcea iconomie de la lucrurile cele maĭ trebuitoare ale mîncăreĭ chiar. La masă da la toţi, iar ca se lăsa la urmă, cu te mirĭ ce. Dar era mulţumită în ziua, cînd în loc de cu un chilo jumătate de carne, putea scoate la capăt cu unul.

Tot aşa făcea cu toate, lăsîndu-se pe sine.

Serafim nu-şĭ făcuse de vre-o treĭ anĭ haine, Magda, tot zglobie, zicea cîte-odată:

— Tată, hainele matale cer să le scoţĭ la pensie.

— Eĭ las', fetiţ'o, n'am să mă'nsor doară.

— Ma-ta n'o să te'nsorĭ, dar, vezĭ, eŭ o să mă mărit şi de.....

— Nu doresc un ginere, care să mă ia socru de pe haine. Luxos îmbrăcat poate fi orĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce pungaș. Haine poți înnoi ori cînd, dar cinstea n'o mai poate avea cel ce a pierdut'o odată.

Vorbele cu împunsături de la Magda îl dureau, ca săgeți veninose îi pătrundeau inima. Băgase de seamă și că Magda nu prea voea să iasă cu el. Dar își zicea: «Nu-i de vină, drăguța de ea. Așa e lumea: cinstește haina, nu omul».

La urmă, Zoe, cu toată iconomia, hotărî că Serafim trebuie să-și facă haine.

Pe dînsul și-atunci, tot îl mustra cugetul. I se părea că-și fură copiii. «Adică hainele vechi n'o mai puteau duce? Mai bine aceĭ bani îi întrebuința pentru copii. Dragostea lui pentru dînșii era ca la fanaticii cari ajung la jertfirea desăvîrșită nu numai a plăcerilor, dar a ființei lor întregi. Toate pentru copii, nimic pentru el.

Numai Zoe înțelegea adîncul acestei simțiri; chiar după ce-și făcea haine nouă, dînsa le curățea pe cele vechi, le spăla cu amoniac, le călca, găsind că pe vreme rea mai merg și le cruță pe cele nouă, că «lesne se ponosesc, dar greu se fac».

— Așa Zoica tatei, haina veche cruță pe cea nouă, suta de lei a zburat, și, de, sutarii nu se iau din drum.

— Las', tată, zicea Magda, că hainele matale sînt departe de sută.

— Ce știi tu? Banii se fac azi greu!

— Aș! Greu! Alții îi fac ușor de tot. Uit'te Moisescu. Din nevoiaș, acum trăește boerește.

— Cinstea lui ție-se de el. Eu nu fac ce face el.

— Dac'ar face vre-un rău ar sta la pușcărie. E portărel și-i cade bine.

— Păn i s'o înfunda ca și celor cu timbrele. Urciorul nu merge de multe ori la apă.

— Ei aș! Fac toți și cine'i prinde? Știu ei cum s'o întoarne.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu vorbi așa, Magdă dragă. Mă superi. Mai bine sărac, dar curat. Și noaptea, cînd vîntul o bate cu crengile în geam, să credem că e poliția ?...

Georgică semăna cu Zoe : așezat, silitor, bun la inimă, deși aspru la vorbă. Numai cu sănătatea era foarte șubred. Totuși uneori, vorbind cu Zoe, zicea :

— Rușine, băiat mare ca mine stau pe seama tatei ! Ce fericit o să fiu în ziua, cînd voiu cîștiga să pot ajuta și eu. Cît suferi tu pentru noi, biată Zoe ! Ne-ai fost ca o mamă. Ai făcut ce nu erai datoare. Ești jertfa noastră.

— Tare mă mîhnești vorbind așa. Mi-am făcut datoria de soră mai mare.

— De-aș fi și eu sănătos, să mi-o pot împlini la rîndul meu. Nu-i așa, tata mare spunea că buna a murit tînără ? De ce ?

— De schiros, cum zicea el.

— Cancer ! Grozavă boală ! Cine știe care din noi vom fi moștenit predispoziția !

— Mama n'a avut cancer.

— Dacă trăea, poate 'l căpăta.

— Firește, învețî acuma despre cancer ! Iar o să capeți ipohondrie ca și cînd citeai de oftigă.

— Nu e, dragă, ipohondrie. Mai zilele trecute a murit de cancer la stomah un doctor, a cărui mamă se prăpădise, de boala asta. Era abia de trei-zeci de ani, bietul.

— Nici o regulă fără de excepții. Ba aci excepțiile sînt regula

— În sfîrșit, ce o să fie, o fi...

Într'una din zile, Serafim veni mai vesel ca de obiceiu.

— Știi ceva ? zice. Să vă spun o bucurie.

— Ce ? sări Magda.

— Mergeți cu toții anul ăsta la munte.

— Ei aș ! Nu se poate, tată dragă, zise Zoe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba se poate. Tu nu ştiĭ. Trebuie să-ţĭ mărturisesc : din iconomiĭ, de icĭ, de colo, am luat şi eŭ un sfert la lotăria ungurească şi, vezĭ, de data asta am avut niţel noroc.

— Cît ? Cît ? începu a striga Magda.

— Cincĭ sute de leĭ ! Tocmaĭ cît să v'ajungă pe-o lună la munte.

— Numaĭ atîta ? Credeam că vre-o sută de miĭ, zise Magda îmbufnată.

— Eĭ, atuncĭ am fi bogaţĭ. Dar şi-atîta nu se ia din drum. Bietul Ghiţu m'a silit : «Ia, nene, şi ia. Poate are vre-un copil noroc şi ciştigĭ». Acuma o să ne prinză bine.

— Dar ma-ta cum remîĭ ? zise Zoe.

— Merg şi eŭ pe vre-o două septămînĭ. Pe urmă oiŭ mînca la birt.

— Asta n'o maĭ fi, să te las singur. Eŭ vin în dărăpt, o remănea Magda cu băieţiĭ.

— Dragă Zoe, prea mă răsfeţĭ.

Capitolul XIII

Mult aŭ stat pe gînduri, unde să meargă, doar i-ar ţinea maĭ eftin. Magda ar fi voit la Sinaia. După multe socotelĭ, aŭ hotărît să ia o căsuţă la Poiana Ţapului : acolo nu tăbărise încă lumea şi mai ales străinii. Viaţa era maĭ eftină.

— Magd'o, noĭ nu mergem de petrecere, ci pentru sănătate. Lume vezĭ destulă la Bucureştĭ, pe calea Victorieĭ, i-a zis Zoe...

Cît a stat Zoe la munte, o ţinu din scurt pe Magda, care, de unde pînă unde, făcuse cunoştinţă cu vre-o doĭ-treĭ tinerĭ, la un bal în Buşteni.

— Tu, Magd'o, prea nu eştĭ serioasă i-a zis cînd a văzut'o ce face. Răpede te 'nfierbînţĭ, îndată ce vre o unul îţĭ face curte, ca să-şĭ treaca vremea şi să rîză de tine.

— De pe ce cunoştĭ că vrea să rîză de mine ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fiind că-ĭ văz. Ăştia sînt de însurat?

— Ce? Vreĭ să fie de patru zecĭ anĭ, neapărat?

— Ca să se'nsoare trebuie să aibă rost. Doar n'o să-l ţie tată-so cu nevastă cu tot.

— Isprăveşte la Crăciun.

— Tacĭ, Magd'o. Îmĭ vine reŭ. Iaĭ vînt.

— De astă dată e serios. Îl iubesc, aşa cum n'am iubit nicĭ odată. O să vezĭ.

— Eştĭ naivă. Crezĭ toate minciunile. Dînsul e un taler cu două feţe. Vrea o aventură, cu care se va făli tot anul.

— Tu, de fie-care vorbeştĭ reŭ.

— Nicĭ de unul nu m'am înşelat.

— Cu ăsta o să remîĭ de minciună. E prietin şi cu Georgică.

— Asta e vre-o garanţie la tine? Să vedem însă ce zice Georgică.

— Dînsul zice ca şi tine. Vă potriviţĭ.

— Magdă dragă, pe nevrîstnicĭ d'ăştia nu poţĭ pune temeiŭ. Nu-ĭ de două-zecĭ şi cincĭ de anĭ? Pune-ĭ cruce. Tată-so nu-ĭ dă voe şi idila se receşte în două-zecĭ şi patru de ceasurĭ. Tu, biată, veĭ suferi, şi o să te alegĭ iar c'o iluzie pierdută.

— De nu-ĭ dă consimţimînt, îl ameninţă că se'mpuşcă.

— Prostiĭ! Cine ameninţă, nu se omoară. Şi ce ţi-ar folosi moartea lui?

— Mă omor şi eŭ!

— Nu vorbi nebunii. Vezĭ, unde ajungĭ?

— Tată-so e om bun o să-ĭ dea voe.

— Fie care părinte e bun, dar cînd e vorba la adică, întoarnă cojocul. Cel puţin, te rog, nu te compromite. Nu te primbla mereŭ cu el.

— Ce reŭ fac? E şi Ilie.

— Lumea nu zice aşa. Ia seama, remîĭ acuşĭ aci numaĭ cu fraţiĭ. Şi, de, pe-o fată fără mamă tot-deauna o critică lumea. Aseară, cînd am venit, era aci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei da. Am stat de vorbă. Şi ce-ĭ cu aea.

— Aşa începe toate nenorocirile. O vorbă, un zîmbet, o stringere de mînă; el prinde curaj; patima vă orbeşte pe tine şi pe dînsul. Din o mie, de-ĭ om cinstit unul, să-şĭ ţie cuvîntul. Stăm veciînic pe culmea unei prăpăstiĭ, un pas greşit şi praf s'alege din noĭ şi din strădania bieţilor părinţĭ!

Luĭ, ce-ĭ pasă? zice: «De ce-a fost proastă? N'o înşelăm eŭ, o înşela altul». Din nenorocul tăŭ îşi face glorie. Lumea e lesne ertatoare pentru bărbaţĭ, neîndurată pentru femeea greşită.

— Oh! Nu mă ameţi cu morala. Zestre n'am; dacă prin sentiment n'oiŭ reuşi, atunciĭ...

— Ştiĭ cît ţine tata la tine. Nenorocirea ta l'ar omorî

— Fetele carĭ fac flirt, reuşesc să se mărite. Mironosiţele, nu le ia nime 'n seamă. Cuĭ o să-ĭ placă femeea cărei lĭ tot ninge şi-ĭ plouă?

— De la aşa ce-va păn la a te compromite e mult. Pentru una care reuşeşte, se nenorocesc sute.

— Cum mi-o fi norocul, zise Magda cu glas întristat.

—Iţĭ mai spun, nu te supăra. In Bucureşti se va schimba, ca şi Urzicescu Toate idilele tale sînt nişte fata morgana Crezi că ĭ cine ştie ce odor şi, la urmă, te alegi cu plîns şi cu nervĭ stricaţĭ. Te cred, inima ta, drăguţă, e dornică de iubire adevărată; dar ce să faci, dacă n'aĭ noroc? Ce să faci?

Magda începu a plînge. Vorbele blînde ale Zoeĭ i-aŭ mers la inimă. Aşa-e. Dînsa era, cu tot sufletul, îndrăgostită. Pe Lili îl iubea, cum nu iubise păn acuma. De ce oare Zoe, îl prevesteşte tot de reŭ?

— Il iubesc atîta că pentru el aşĭ face orĭce jertfă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Care te-ar duce departe. O fată nu trebuie să facă nicĭ odată jertfe pentr'un bărbat. Dacă e om cinstit, nicĭ nu i le cere. Bărbaţiĭ sînt maĭ toţi egoiştĭ, necinstiţi în daraverĭ de dragoste, şi fără cruţare. Dragă Magdă, trebuie să vezĭ în fie-care din eĭ un duşman, un pîndaş care cearcă să-ţĭ fure cinstea, osîndindu-te chiar la moarte. Nu vezĭ pe fie-care zi atîtea întîmplărĭ?

Uiţĭ pe sărmana Dora? Ce fată bună, învăţată, cu simţul datorieĭ! Şi cum s'a prăpădit! Biata mă-sa l'a văzut că vine de-un an în casă şi i-a hotărît: «Dacă-ĭ e de fată, s'o ia? De nu, să n'o compromită.» N'a maĭ venit, dar a minţit'o, a zăpăcit'o aşa de bine, păn'ce a ademenit'o să vie la el.

Vezĭ cîtă mişelie, cîtă ticăloşie şi reutate? Iţĭ spun: te fereşte ca de moarte. Nicĭ odată să nu remiĭ singură nicĭ cu bărbatul cel maĭ sfînt. Patima şi îmboldul ce s'ascunde sub ea sînt maĭ vechĭ şi maĭ puternice de cît mintea. Ştiĭ ce i-a zis ticălosul cînd ea, biată, l'a întrebat ce are de gînd să facă, şi că starea eĭ nu maĭ îngăduie nicĭ o amînare?

— «Te priveşte!»

Atunci, sărmana, în culmea desnădejdeĭ, s'a otrăvit. Unde eraŭ jurămintele de dragoste? Biata mamă îl cunoscuse pe mişel; dar fata, ameţită de patimă, nu putea crede că un bărbat care zice că te iubeşte, poate fi maĭ crud de cît un criminal. Nicĭ o milă pentru femeea iubită, nicĭ pentru rodul iubireĭ lui! Ert hoţul, care ucide pentru banĭ; dar pe-asemenea mişel nu-l pot erta. Şi, cu toate astea, societatea nu-l osîndeşte, bărbaţiĭ daŭ mîna cu el, poate socotindu-l eroŭ; femeile îĭ zîmbesc, gata să-ĭ cază în cursă ca fluturiĭ în lumina înşelătoare a felinarelor. Şi mîine veĭ auzi c'a luat o fată cinstită şi cu zestre. Iar biata Dora putrezeşte'n pămînt şi mama eĭ, nenorocita de mamă, stă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la casa de nebuni. Poftim unde duce patima?

Nu s'a încrezut în sfaturile mameĭ. Ii era dușmană pentru că vedea unde-o duce patima oarbă pentru un nimernic, care caută să fure inima uneĭ fete și pe urmă să și rîză de dînsa! Vaĭ, cît de oarbe sîntem! Să despreţuească iubirea, jertfele și sfaturile scoase din suflet ale mameĭ, care, sărmana, gata să se arunce în foc pentru odorul eĭ! Să se ascundă de ea, ca de-un vrăjmaș, s'o mîntă zi cu zi, nespuind unde merge și cum o duce în prăpastie un venetic?

Sărmana mamă!

Ţi aĭ jertfit nopţĭ, anĭ de-a rîndul; aĭ tremurat cu inima de ghiață la căpătîiul eĭ, cînd a fost bolnavă; aĭ pus atîta dragoste, atîtea nădejdĭ de bucurie în drăguța ta, și să te vezĭ, de-odată, înlăturată, alungată din inima eĭ de un venetic. El prietenul bun, el binevoitorul, ba chiar idolul, la care se închină, și, tu, mamă, socotită dușmană fericireĭ. Vaĭ, Magdă, fioroasă e orbirea patimeĭ! Ea a murit; el, nepăsător, își poartă fără de legea. Sărmana mama sufere. În durerile eĭ nebune mereŭ își frînge mîinile, mereŭ își zmulge părul cărunt, strigînd: «Dora! Dorica mea, fetița mea, e mișel. De ce n'aĭ crezut? Mama și-ar fi scos inima din piept, numaĭ s'o crezĭ. De ce mi te-aĭ ascuns, Dorica mameĭ?» Oh, sarmana, spunea Georgică, ți se rupe inima s'o vezĭ cum plînge ceasurĭ întregĭ! Se miră doctorii de unde mai are atîta plîns. Pe fața-ĭ de marmoră lacrimile și-aŭ săpat albie adîncă. Și el și prieteniĭ aŭ ui-tat'o, numaĭ biata mamă nu.

Și doar era atît de limpede: O iubea? De ce n'a luat'o? Dacă nu-ĭ vrîstnic, să-și caute de drum. Azĭ tineriĭ prea sînt cu nervii aţiţaţĭ și nu pot trăgăna logodnele cu anii. Iubirile platonice maĭ staŭ prin romane doar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iar patima, ajungîndu-şĭ scopul, se veştezeşte, şi piere.

El işĭ găseşte desvinuirĭ: că ea l'a ademenit, că i-a întins curse ca să-l prinză, că l'a vînat s'o ia! Auzĭ? Bieţiĭ de eĭ! Fata nevinovată o ponegresc şi eĭ se cred jertfe? Mă crede: cel maĭ mare duşman al fetelor tinere sînt Don Juaniĭ ăştia, carĭ le spun cîte'n basme, ca să le fure mintea. Să-l vezĭ că ia foc cu gura, nu trebuie crezut, păn ce n'o dovedi că e om de treabă. Destul că poate fi ticălos chiar luîndu-te; dar cel puţin nu eştĭ tu compromisă şi ruşinată.

— Căutînd asemenea îngerĭ, trebuie să nu maĭ iubim.

— De! Ce să zic? O fată, cred eŭ, trebuie să aibă ideal, ambiţie şi simţul datorieĭ. Altfel se nenoroceşte nu numaĭ ea, dar şi pe copiiĭ eĭ.

— Zi-ĭ pe nume: Calcul!

— Nu mă speriiŭ de nume. Dacă vreĭ, fie şi calcul Femeea trebuie să-l aibă fără a-şĭ da seamă, fiind că de la alegerea eĭ atîrnă sănătatea, mintea şi soarta copiilor. Focul dragosteĭ trece, dar nenorocirea copiilor, dacă nu ştiĭ să alegĭ, îţĭ zdrobeşte viaţa întreagă. Să zicem că vezĭ un fecior de ţeran orĭ un lucrător frumos peste seamă, te poţĭ îndrăgosti cu el? Tu, cu creşterea ta, o să te poţĭ coborî în lumea luĭ, să duci viaţa grea a nevoilor?

— Dar cine'ţĭ spune asta?

— Vezĭ? Am luat anume un exemplu exagerat. Tot una e dacă veĭ lua un băiat uşuratec, făr de simţul datorieĭ;—căcĭ a nu avea nimic şi-a ameţi capul fetelor, e, după mine, necinste.

— Cu atîta cumînţenie remîn şi eŭ ca tine, zise Magda cu reutate. Patima o orbea!

Şi plecă mînioasă.

Zoe se 'ngălbeni la cuvintele Magdeĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aruncate fără pic de orutare. In suflet i se făcu un gol: «Va să zică: toată jertfa, pleavă aruncată 'n vînt! Fraţii cred că nu m'am măritat din pricina pretenţiilor prea mari, nu pentru c'a trebuit să uit de mine să le slujesc lor de mamă?» O clipă ţinu părerea de reu; dar cugetul îi şopti: «Mi-am făcut datoria!» Trei cuvinte, cari o răsplăteau de-o viaţă pierdută.

«Cum l'aşi fi lăsat pe bietul tată? Ce-ar fi făcut el fără de mine? Toată ziua la slujbă, cine ar fi economisit de la praful de sare păn la bucăţica de zahăr? Copiilor nu le-a lipsit nimic: li s'a dat învăţătură şi creştere să poată trăi mai uşor, să se poată ridica pe o treaptă mai înaltă, în loc să cază mai jos. Toate astea s'au făcut cu jertfe».

Zoe remase pe gînduri, privind coamele verzi ale munţilor, coperite de-un văl fumuriu. O clipă zavistui viaţa acelor selbătăciuni, cari păreau dezlegate de ori-ce legături şi sentimente de familie. In ochi-i blînzi licăriră două lăcrimi

Işi iubea fraţii, dar cît de străină era pentru ei! Chiar Georgică, de la o vreme, se făcuse mai aspru.

Magda, par'că fără a-şi da seamă de lovitura vorbilor ei, veni din casă cu pălăria Zoei.

— Vai, Zoe, ce nu-ţi iai o pălărie ca lumea?

— Pentru mine e bună, n'am grijă să plac.

— Asta! Trebuie neapărat pretăcută. Par'că era mai alt-fel! La tine toate pălăriile au, de la o vreme, acelaşi fason.

— Iau forma capului.

— Ca ghetele vechi? zise Magda rizînd.

Zoe o privea liniştită. Multe îi treceau prin gînd, dar zădarnic i le-ar spune. Magda tot zglobie, tot uşoară avea să remîe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A ! O idee: iaŭ voalul de la pălăria mea de excursiĭ. O să vie minunat.

Şi alergă 'n casă să-l aducă. Zoe uită toată uşurinţa surori-sa şi-o privea cu drag. Simţea atîta iubire pentru dînsa, văzînd'o frumoasă, sprintenă, vorbareaţă ca o bibilică. Şi, ca o mamă adevărată, o ertă.

Serafim a stat, cum zisese, două septămîni la munte şi pe urmă s'a întors la slujbă.

Zoe, cu vaĭ nevoe, a maĭ remas o septămînă. Fraţiĭ şi Magda aŭ stat o lună şi jumătate.

Vorbele Zoeĭ făcuseră pe Magda melancolică: în nopţile cu lună se furişa din casă în livede.

In lumina albă şi rece, munţiĭ pleşĭ păreaŭ castele tainice ; pădurile negre eraŭ ca nişte prăpastiĭ fără de fund ; în văzduh pluteaŭ un painjeniş luminos. In liniştea neîntreruptă a nopţeĭ o prindea jale de sine, i se părea că-i singură pe lume, că nime n'o iubeşte şi n'are pe nime. O apuca un dor de ducă : s'apuce peste livezĭ şi ripĭ, să tot meargă pân departe în munţĭ, să uite de toţĭ şi de toate. «Ce ţi-e bună lumea, dacă nu te poţĭ încrede în nime, dacă toţĭ vor să te 'nşale ?»

Capitolul XIV

Era pe la nişte Paştĭ. In familia luĭ Serafim nu se'ntîmplase nicĭ o schimbare.

Zoe vedea toată ziua de gospodărie.

Servitoarea veche, mama Zinca, maĭ îmbătrînise şi greul cădea tot maĭ mult pe Zoe.

Magda, mereŭ cu toanele măritişuluĭ, nu da nicĭ un ajutor în casă. Abia dacă vedea să fie salonaşul curat.

Ilie întrase la şcoala de la Bistriţa, ca să iasă ofiţer în administraţie.

Georgică era aproape de isprăvit doctoratele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trecuseră cele treĭ zile de Paştĭ, ca de obiceiŭ, puţin vesele pentru Serafim, a căruĭ durere la zile marĭ era maĭ vie. Cîte amintirĭ, ce năzuinţĭ pusese el în viaţă, din carĭ i-a remas numaĭ împlinirea datoriilor de tată! Să-şĭ vaz i pus la cale viitorul copiilor şi va închide ochiĭ liniştit. E mic numărul celor fericiţĭ şi el n'a încăput între eĭ. Viaţa e o osîndă, trebuie s'o trăeştĭ aşa cum ţi-e dată. Astea eraŭ gînduri mîngăetoare, în zilele cînd nu avea de mers la biuroŭ.

Dar a patra zi de Paştĭ, Serafim, cam recit. sta a casă. In noaptea de înviere eşise înfierbîntat de îmbulzeala lumeĭ din biserecă; afară pornise un vînt rece, tăia ca sabia şi recise.

— Hristos a înviat, cucoane Tache, zise cucoana Tinca întrînd răpede.

— Adevărat a înviat. Tocmaĭ a patra zi ţi-aĭ adus aminte de noĭ? Zoe se frăsuea grozav că se'nvechesc cozonacii şi nu viĭ să vezĭ cum i-aŭ eşit

— N'am fost nicăerĭ. Frig ca de Crăciun. Şi nu mi-e nicĭ tocmaĭ bine. Am venit să-ţĭ aduc o veste: Sandu e slab. Să mergĭ.

— De cîte orĭ n'a fost el pe moarte şi tot n'a murit. Cum să merg? Te poţĭ apropia de gura muerilor, ales de cînd a venit şi sora eĭ?

— Testamentul l'a făcut. Ce-o fi scris Dumnezeŭ ştie Am fost în ziua de Paştĭ. Nu ştiŭ cum veni vorba, fără să fie vidmele. Mi-a respuns înţepat:

— «Cuĭ trebuie avere, să muncească».

— «De! fac eŭ, ar fi păcat să nu laşĭ nepotuluĭ, pe Magda aĭ botezat'o d-ta, îĭ eştĭ tată sufletesc, se chiamă. Cu ceva zestre s'ar mărita şi aĭ avea pomană».

El pufnea mereŭ şi-a zis:

— Multe zile n'are nicĭ Zoiţa după moartea mea şi-al eĭ tot luĭ o să-ĭ remîie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu bine sfirşi vorba şi numaĭ ce intră striga de nevastă-sa. De rea ce e o suflă vîntul de slabă.

—«Ce-ĭ vorba? Iar aĭ venit advocătoare-o? Ce maĭ avere pân pe acolo? De unde, doamne, s'o maĭ împarţi la un sat de calicĭ?»

— «Ce tot nu 'ncapĭ de copiiĭ oamenilor? Unde n'aĭ tu, ţi-e necaz pe alţiĭ?» făcu el.

— «Nu mi-e necaz; dar ce tot se'ndeasă cu copiiĭ? Cum i-a făcut, să-i înzestreze, nu să cază altora belea?»

—«Dar, cucoană Zoe, nu era vorbă de asta».

—«Las, pricep eŭ, nicĭ n'a venit să ne hiritisească de Paştĭ. Dar ian s'auză c'a închis Dumnealuĭ ochiĭ, ar tăbărî ca niştе corbĭ. «Ĭ averea unchiului», ar striga, «par'că el n'a făcut'o cu mine?!»—«Ho, ţar'o, ce te-a apucat? Dă maĭ bine niştе cozonac», zise el. In sfirşit s'a maĭ potolit. Ce-o fi scris în testament, nu ştiŭ. Ceva bun, nu. Prea e dînsa cu gură mare. N'aĭ face reŭ să daĭ pe-acolo. O sută de miĭ e avere. Nu se dă cu piciorul. Sînt un neam de mueriĭ anapoda: cine ştie ce-or fi pus la cale?

— Nu pot face nimic, e stăpîn pe voea luĭ. De-o fi să-mĭ lase ceva, bine. De nu,... atîta pagubă.

— Ar fi păcat de Dumnezeŭ să-ĭ lase eĭ tot. Dînsa e numaĭ umbră de om. Să remie neamurilor eĭ? Şi rudele luĭ să fie depărtate de la baniĭ munciţi de dînsul? Mie nu-mĭ place. A adus'o şi pe soru-sa: aea încheagă apa.

— Dumnea-ta vorbeştĭ, par'că nu l'aĭ cunoaşte ce om îndărătnic şi năzarnic e! E la vrîstă, cînd are necaz pe ceĭ maĭ tinerĭ; ar dori ca lumea să piară odată cu el.

— Aşa sînt toţi ăştia, carĭ n'aŭ avut copiĭ.

— Am fost la el de Blagoveştenii şi vor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

beam de prăpăstiile ce s'aŭ întîmplat într'o parte a lumeĭ.

— «Da, ţara de unde ne vine cafeaua martinică. Păcat! Eŭ care m'am deprins numaĭ cu cafea d'aea! Aŭ şi scumpit'o băcaniĭ»,— zice el.

— «Eĭ da, şi d-tale nu ţi-ĭ de oameni, ci de cafea!»

— «Ba, doamne fereşte de moarte năprasnică, sărmaniĭ de eĭ, arşi de viĭ. Zice că pe unul l'aŭ găsit ars cu lingura 'n gură.» Ĭĭ povesteam de grozăveniile alea; dar el, unde zece: «Poate o veni potopul şi p'aci. Murim în caltea cu toţiĭ la olaltă.»

— Luĭ care şi-a trăit traiul, ĭĭ dă mîna!

— Vezĭ omul? De cîte orĭ merg ĭĭ citesc pe faţă gîndul: «A venit să vază, nu mor, să-ĭ remîe luĭ averea mea?»

—Doamne, iartă-mă; doar cu baniĭ în groapă n'o să între.

— La ce m'aşĭ duce? Sînt oameni pe carĭ nu-ĭ poţi schimba; sînt solomoniţi în potriva datorieĭ, a mileĭ şi a bineluĭ.

— Dar Zoe, Magda, ce fac?

— Zoe, la bucătărie; Magda, la o prietenă; Georgică tot cu învăţătura.

— Silitor. Numaĭ să-ĭ dea Dumnezeŭ zile şi noroc, să-l vedem doctor. Iţĭ găsesc o fată cu zestre şi de familie.

— De!

— Nu de! Ar fi păcat să-l laşĭ după voca luĭ. Tineriĭ nu ştiŭ ce e viaţa: cred cîte cioare zboară că toate se mînîncă. Ce văd azĭ nu e bine. Însurătoarea e cel maĭ mare pas ce-l face omul şi, dacă păşeşte cu piciorul stîng, se nenoroceşte pe viaţă. Ce să priceapă tineriĭ? Maĭ de mult, părinţiĭ, cu cunoştinţele lor despre viaţă, puneaŭ la cale soarta copiilor. Orĭ cît ar fi fost voinţa lor de tirană,— dar să mă crezĭ,—tot era maĭ bună şi tot e-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şeaŭ căsătoriile mai fericite ca azĭ, cînd divorţurile, nu mai încap la tribunal.

Imĭ aduc aminte, cum era maĭ de mult, cînd vrea un părinte să-şĭ însoare feciorul. Căuta o fată di'ntr'o familie de seama luĭ, să nu fi fost muma eĭ vre-o rea orĭ bolnavă, să n'aibă nume reŭ De era vorba de ginere: să nu fi fost tată-so un beţiv orĭ un cartofor. Şi mult cercetaŭ şi cumpeneaŭ, cum ar fi mai bine, se sfătueaŭ şi cu rudele.

— Vrea să mai plece şi în străinătate.

— Să te ferească Dumnezeŭ să-l laşĭ neînsurat. Cine ştie ce litfă de noră îţĭ aduce!

— Georgică nu ĭ d'ăia.

— Nu fi copil, cucoane Tache. Să nu-ţĭ facĭ cruce cu stînga. La vrîsta luĭ lesne-ĭ tură minţile. Nu ştiĭ ce-a păţit Grindeasca? Un singur băiat avea, ruşinos ca o fată. S'a dus mă-sa cu el la Paris, l'a aşezat femeea. Peste o jumătate de an a venit în ţeară să reguleze o moştenire. Cînd s'a întors, peste cîte-va lunĭ, nora se înfiinţează. Să nebunească biata femee, ea care-i ochise o fată de familie, cu zestre şi frumoasă.

Eĭ vezi?

— Dar îl poţĭ însura cu sila?

— Trebuie să fim şireţĭ. Îl facĭ să cunoască o fată, două, frumoase, cu zestre, şi, de cît să-ĭ ia mintea o străină, maĭ bine una care vreĭ dumnea-ta.

— Cum îĭ întoarce-o, tot greŭ. S'a făcut lumea rea, fățarnică. Fata, pân se mărită, e bună, blîndă; pe urmă, îşĭ arată arama.

— Atîrnă mult, cum ştie s'o ia şi bărbatul.

In vremea asta întră Zoe.

— Hristos a înviat, cucoană Tincă.

— Adevărat a înviat şi la mulţĭ anĭ. Am auzit c'aĭ făcut nişte cozonacĭ fainĭ de tot şi-am venit să-ĭ gust.

— Cine ţi-a spus?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eĭ cine? N'am eŭ o păserică? Imĭ şoptește tot ce faceţĭ voĭ.

— Da?

Baba Zinca aduse tablaua cu ceaiŭ şi cozonac.

— Atîta osteneală pentru mine!

— Tot d'astea s'avem. Mă iaĭ cu vorba să nu te-apuc de ce n'aĭ venit pă'n acum, de mi s'aŭ învechit cozonacii.

— Dar voĭ ce nu veniţĭ pe la mine? Aţĭ prins năravŭ: să vin tot eŭ? Cozonacii tăĭ sînt bunĭ, nu se învechesc.

— Par'că nu ştiĭ cîte am pe cap!

— Dar Magda?

— Magda se duce la prietene.

— Pe la unchiu-to n'aţĭ fost barim voĭ?

— Ce să mergĭ? Tuşa ne-ar sorbi într'o lingură de apă, de dragĭ ce-ĭ sîntem.

— Dînsa a fost bolnavă şi-a chemat pe soru-sa. Doamne iartă-mă, scăpa lumea de-o vidmă.

— Nu doresc moartea nimănuĭ; fie-care cu norocul său.

— Aĭ dreptate, sănătate să fie, norocul vine el pe urmă.

Capitolul XV.

Intr'o Duminecă, pe la stîrşitul luĭ Maiŭ, cucoana Tinca venise, ca de obiceiŭ, să-şĭ vază prieteniĭ. Tache sta sub boltă. Foile verzĭ. gingaşe, se dezvăliseră bine şi pri'ntre ele cădeaŭ răsfirate razele Soarelui ce da'n apus. Lumina se micşora pe 'ncetul ca o muzică lină, la sfîrşitul uneĭ bucăţĭ. Fetele o rugaŭ să remîe la masă, dînsa zise:

— Dacă nu vă e greŭ de mine, remîn fetelor. Şi mie, singură cuc, mi-e urît. Zeŭ, nicĭ nu-mĭ vine să gătesc. Reŭ e să n'aĭ pe nime.

— Şi nouă ni-ĭ urît. Cînd viĭ Ma-ta, e maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vesel. Aĭ noştri, par'că tot le ninge şi le plouă.

— Vă spuneam eŭ, fetelor, că n'a fost lucru curat moartea luĭ Sandu.

— Aş! Om bătrîn. Mult îĭ trebuea? zise Tache.

— Ce ştiĭ d-ta! L'am văzut c'o seară înnainte, bun teafăr. Spre Dumineca Tomeĭ se lăsase un vînt rece Má nimerisem acolo. El zice:

—«Zoiţică, să-mĭ facĭ foc bun în sobă Noaptea o să fie frig. Mi ĭ că se duc draculuĭ caişiĭ. De-aşĭ maĭ trăi să mănînc şi anul ăsta din eĭ; pe urmă, ce o fi, o fi. Mi s'a scîrbit de toate. Nu cum-va s'astupe.

— «Ce astupat, frate? Soba nicĭ n'are capac».

A doua zi mă trezesc păn în ziuă cu Unguroaica.

— «Haĭ că morit boerul?»

— «Eşti nebună, Zofi? A jucat aseară cu mine tabinet».

— «Ba zoŭ, morit!»

— Cînd aţĭ venit voĭ, drept, era c'am vînăt; dar cînd l'am văzut eŭ, era roş, ca viu Dumnezeŭ mă erte: Cine ştie ce-a pus la cale cu soru-sa! Grozav se temea hoţoaica de Mariţa să nu moară Zoiţa înnaintea luĭ. Atuncĭ se ştergea pe bot de moştenire. Cînd a fost ea bolnavă, numaĭ pe la cărturărese umbla vidma de soru-sa. Unde-ĭ da: «De-ar ţinea-o D-zeŭ cu zile pe Zoiţica, barim un an».

— Şi ce crezĭ c'a facut? zise Zoe.

— Cred c'a astupat.

— Eĭ aş! Cine, ea orĭ soru-sa?

— Asta nu ştiŭ.

— Eŭ nu crez, zise Tache.

— Nu crezĭ? Toma necredinciosul! Eŭ cred, fiindcă aşa este.

— Nu se poate, zise Georgică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu se poate? Dac' am găsit eŭ capacul pus, ce maĭ ziceţi?

La aceste vorbe, toţĭ remaseră nemişcaţi.

— Mult nu-ĭ trebuea, că era slăbit de bromura şi de morfina, cu carĭ îl îndopase mereŭ, de pe vremea amantuluĭ, a farmacistuluĭ.

— Ce lume! zise Serafim făcîndu-şi cruce.

— Heĭ, domnule Tache, azĭ pentru banĭ omoară copilul pe tată şi soţul pe soţ. E lacomă lumea.

— Bine, dar ştiaŭ de testament că-ĭ pentru ele.

— Fireşte, dar, cît e omul în viaţă, îl poate schimba; pe urmă, dacă murea Zoiţa întîiŭ, testamentul cădea 'n baltă.

— Soru-sa a făcut.

— Păĭ? Dînsa avea interesul cel mare.

— Să ne lase cîte două-zecĭ de leĭ! Bătaie de joc. Avere de o sută de miĭ întră pe mîna unor venetice.

— Cucoane Tache, să facĭ proces.

— Tata şi proces! zise Magda.

— Nu-l lăsaţĭ voĭ. În ziua de azĭ te rod moliile, dacă n'aĭ inima să te lupţĭ voinicește. Să le vezĭ cum se lăfăesc în toate! Ce doliŭ şi-aŭ turnat! Mă rog, le dă mîna. O sută de miĭ nu se iaŭ din drum. Unde-o auzĭ pe urîcioasa de soru-sa: «Bietul cumnat, mult ţinea la mine! Să viĭ, Miţ'o, să viĭ la soru-ta. De te-oiŭ şti aci, mor liniştit.» Auzĭ? Şi el n'avea ochĭ s'o vază. Din Caiafă şi taler cu două feţe n'o scotea.

— La înmormîntare, amîndouă în cupea şi noĭ era să n'avem trăsură, zise Magda.

— Păĭ! Şi-a cocoţat toate ţerănoaicele de rude. Tache, nepot de văr de văr primar şi să dea ele punga pe mîna Năstăsoaeĭ! Un cad de bărbat nu putea regula maĭ bine ca o femee? Bietul Sandu! Nu ştia el pentru cine strînge!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşa sîntem noĭ fără de noroc. Uit'te: Miricescu a moştenit două sute de miĭ de la un văr al doilea, zise Zoe.

— De. Sînteţĭ şi voĭ de vină. L'aţĭ lăsat pe mîna lor. Eŭ vă tot ziceam.

— Nu-l ştiĭ ce om sucit era? zise Tache.

— Trebuie stricat testamentul.

— Cum? zise Magda.

— Ştiŭ eŭ cine o să jure că testamentul e falş. Vorbim, noĭ în de noĭ, după masă, cucoane Tache. Aşa lucrurĭ se pun la cale în casă nu afară.

După masă, Magda le-a dat zor să meargă 'n odaie.

— Ma-ta să-l înduplecĭ pe tata să facă proces zise Magda?

După ce-aŭ întrat în casă, cucoana Tinca închise uşa. Innainte de-a începe vorba făcu o ţigară. Vrea să-şĭ dea toată osteneala să-l hotărască pe Tache la proces.

— De advocat n'aĭ nicĭ o grijă, ştiŭ eŭ unul, care se mulţumeşte cu plata la urmă.

— Vorba-ĭ, dacă se cîştigă.

— D-ta eştĭ curat ca baba, care voea să cîştige la lotărie fără să ia bilet. Zeŭ aşa!

— Lesne de zis proces, dar sînt cheltuelĭ cu timbrele.

— Scoate act de paupertate.

— Nu se poate, am casă, leafă.

— Atunci să le facă Zoe proces. E majoră şi dînsa n'are nimic. Şi domnĭa ta, renunţĭ.

— O să'ntreb un prieten. Nu te codi mult. Ele umblă să vînză tot şi pe urmă nu-'ĭ lua nimic. Zoe să dea hîrtie şi opreşte moştenirea 'n loc. Dacă nu m'aĭ ascultat, s'a întîmplat cum ţi-am prorocit.

— Omul peste umbră-şĭ nu sare şi noroc singur nu-şĭ poate croi. Norocul e ca vîntul! suflă di'ncotro îĭ abate.

— Să mă erţĭ. De multe orĭ, norocul e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum şi-l face omul. Testamentul e falş, dar trebuie să te porţi.

— Chiar de am şti şi am avea dovezi, testamentul e pus la tribunal după toate regulele.

— Dar eŭ îţi aduc pe cel care l'a scris şi a schimbat copia şi pe cea de la care a luat Zoiţa bani de i-a plătit celuĭ ce-a făcut falşul.

— Eĭ cum?

— Uit'te, cum: Sandu nu vedea mai de loc; abia se iscălea în bobote. Cel căruĭ i-a dictat testamentul, avea pregătit unul dinainte ticluit, după cum aŭ voit ele şi, când la iscălit, i l'a dat pe ásta.

— Nu se temeaŭ că va da cuĭ-va să i-l citească?

— Te puĭ cu muerea draculuĭ? Hoţ tricos şi muere rea cu ruşine, văzut'aĭ vre-o dată?

Testamentul l'a isprăvit pe seară, l'a citit tare cel ce l'a scris, iar la iscălitură a făcut boscăria. Dînsa a stăruit să-l închidă în plic chiar atuncĭ: «Peste noapte să nu întri la bănat!» Se făcea credincioasă, hoaţa! Preuteasa, care le-a împrumutat banĭ, era faţă. Treĭ sute de leĭ a dat scriitoruluĭ şi i-a făgăduit cincĭ sute după moartea luĭ Sandu. A doua zi s'a ţinut gae de om păn la tribunal. Nu-l lăsa un pas singur. Heĭ, dacă te nimereaĭ în dimineaţa aceea acolo, îl făceaĭ să-l deschiză şi se da pe faţă hoţia lor. Vezĭ asta-ĭ! Nu mergeaĭ cu lunile.

— S'ar fi încrezut el mie? Acum, ce pot face? Ele aŭ banĭ, vor lua advocaţĭ marĭ, or să cumpere marturiĭ.

— Asta-ĭ?! Trebuie cercat.

— O să cerc; dar mare nădejde n'am. Vor fi experţĭ, carĭ pentru banĭ vor mărturisi ce va cere advocatul eĭ.

— Păcat, înzestraĭ fetele! Maĭ erĭ am întîlnit pe Delescu, un chiriaş de-al luĭ. Când a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

auzit, şi-a făcut cruce. El jură că, bătrînul, cu cîte va septămîni înnainte, l'a întîlnit şi i-a spus c'a făcut testamentul şi că lasă femeei venitul avereĭ pe viaţă, iar după moartea eĭ s'o ia rudele luĭ, după cum zice legea, cu 'nsărcinare să îngrijească de sufletele răposaţilor.

— Voiŭ cerca, dar tare mi-ĭ teamă să nu cheltuesc în zădar. Ele or s'arunce banĭ în dreapta şi 'n stînga.

— Dacă ne-am teme de vrăbiĭ, n'am maĭ semăna mălaiŭ. Omul e dator să cerce. Poate, în norocul copiilor, să cîştigĭ. Cînd nu se ştia ce-ĭ în testament, ciţi-va îmĭ vorbiseră de Zoe şi de Magda. Ce vreĭ? Azĭ banul te urcă.

— Interesul pretutindeni.

— Viaţa-ĭ grea. Dumnea-ta nu doreştĭ să ia băiatul fată cu zestre?

Cuconul Tache se gîndi:

— «E logica de fier a stăreĭ de azĭ. Nesiguranţa zileĭ de mîine, pretenţiile tără de seamăn ale tuturor. Amestecul îngrozitor de clase, fie-care ţinînd a imita nu pe vecinul orĭ cunoscutul de-o seamă cu el, ci pe ceĭ carĭ staŭ mult maĭ sus ca avere şi rang. Îngrozitoarea întrecere de-a părea fie-care ceea ce nu-ĭ, de-a se areta maĭ bogat şi maĭ cu venit de cît e! Pe nime nu jigneşte faptul că s'ar putea cine-va întreba: «De unde funcţionarul cu două sute de leĭ pe lună, cheltueşte patru? Orĭ fură orĭ se vinde el saŭ nevasta.» Nu, asemenea bănuelĭ nu le turbură cugetul. Bine că poate cheltui. De unde? Cine ce treabă are? Facă şi eĭ ca dînsul, de pot. Banul nu miroase reŭ. Da, e setea de-a ajunge, de-a uimi pe trecătorĭ, de a-ĭ face să te crează că aĭ averile luĭ Iov. Năzuinţi maĭ pe sus de puterile fie-căruia! Setea de lux şi petrecerĭ chinue lumea de azĭ, ucide simţirile alese, calcă în picioare legile firiĭ. Ambiţia nebună de întrecere zbucneşte pretu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tindene. Un abur de gunoae putrede înnăbuşe pe omul cinstit. Societatea se simte bine şi fericită în această putrejune. Pe feţele multora ceteşti înfruntarea nerușinată: «Cîrteşti, fiind că ne invidiezi!» Femei cari-şi vînd cinstea, te privesc de sus din muscalii plătiţi de amanţi, cari şi ei aŭ tocat averile părinteşti ori, şi mai reŭ, pradă şi vînd ţara, robind norodul neştiutor sărăciei şi degenerărei! La aceste adevăruri crude, cari îi chinueaŭ mintea, se gîndi cu jale la copiii lui, siliţi să trăească în acest aer molipsitor. Ce vor face fetiţele lui dragi?! Cît n'ar fi dorit ca, înnainte de-a muri el, să le ştie cu rostul lor! «Zădarnic te-aĭ chinuit şi le-aĭ crescut, zădarnic le-aĭ scăpat, cînd eraŭ bolnave, din gura morţei, dacă nu le poţi face fericite.» Vedea, mîhnit, că Zoe îşi luase gîndul de la măritat. Dar Magda?»

După cît-va timp de tăcere, cucoana Tinca zise:

— Banii sînt astăzi tot. Cînd le spuĭ de-o fată, numaĭ decît întreabă: «Cît îi dă?» Frumuseţe, creştere, suflet ales vin pe urmă, dacă vin.

— Ce lume! Ce oameni!

— Asta-i! Dacă nu s'amesteca scorpia de soru-sa, Zoiţa nu se pricepea la atîta şiretlic. Mariţa e şireată, de abia o ţine pămîntul. Cum a trecut ea prin viaţă, e de poveste. Măritată n'a fost, avere n'a avut, vre-un meşteşug să aibă, a ferit'o Dumnezeŭ; n'a ştiut în zilele ei să pue un petec la o cămaşă ori să ţirlească un ciorap. Şi uit'te a trăit, şi încă bine. Tot deauna din sacul altuia, n'a ştiut ce-i iconomia nici nevoea.

— De, a fost şi ea tînără!

— De cînd am pomenit'o, tot bătrînă era. Ce-a făcut, ce-a dres: s'a linguşit pe lîngă cucoana aea oarbă, tot era pe mîna ei. Ba i-a mai lăsat şi două mii de lei. Cînd are in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teres se linguşeşte de crezĭ : suflet maĭ bun nu-ĭ pe lume. Cînd nu, te rupe cu dinţiĭ; să te soarbă într'o lingură de apă ! Nu maĭ departe : ce ţi-a făcut d-tale, e adevărat roman. A falşificat testamentul, pe urmă l'a ucis pe bietul Sandu,cu nicĭ o fricĭ de păcat ! Şi făr s'o poţĭ dovedi. Mare blăstămată !

— Nu s'a temut de Dumnezeŭ ?

— Lăcomia de banĭ i a întunecat mintea. Ce şi-a zis : «Sandu tot e bătrîn; c'o muri acuma orĭ peste cîte-va lunĭ, ce-ĭ cu aea ? De moare Joiţica înnainte, cum e slabă, s'a dus averea; pe cînd aşa, o moştenesc eŭ. M'o erta Dumnezeŭ că am un sat de nepoate calice, trebuie să le înzestrez».

— Tribunalul e de vină, trebuea să-ĭ citească testamentul tare înnainte de-al închide.

— Vezĭ, cucoană Tincă: l'aŭ pus ele bine la cale. N'a făcut testament autentic, care să dă la tribunal deschis şi făţiş, pe care îl poţĭ orĭ cînd cili. A făcut testament mistic, scris de altul şi iscălit de el, l'a dat pus în plic ; tribunalul a făcut formele pe plic.

Magda intră în odae.

— Eĭ, destule secrete, vin de-ascultă o doină.

— Aĭ învăţat una nouă orĭ minţi ?

— Să moară ăl de minte. Vin'o, maĭ sînt Lelia şi Antonescu. Aŭ zis că le e dor să te vază.

— Să mergem, cucoane Tache. Maĭ lasă gîndurile. Noĭ bătrîniĭ bolim de grija tinerilor şi lor nicĭ nu le pasă.

— Le-o păsa saŭ ba, ce folos ?

— Fie care la rîndul luĭ, aĭ dreptate.

Capitolul XVI

In ziua de Sf. Dumitru, zi de bejenie şi răscoală pentru uniĭ, iar pentru alţiĭ de odihnă şi petrecere, era patronul luĭ Serafim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Seara s'adunaŭ ciţi-va colegĭ de la biuroŭ, preotul Ioan şi Glodeanu, fost coleg de şcoală, acuma advocat, care nu mersese departe din pricina caracterului. Nu voise de loc să se dea după lume, cerea ca lumea să se dea după el. Nu lua procese nedrepte, orĭ cît i s'ar fi plătit de mult. Ĭi spunea omuluĭ curat: «O să pierzĭ». Şi advocaţiĭ ceialalţĭ tocmaĭ din acestea trăeaŭ. Ceĭ carĭ aŭ dreptate sînt maĭ puţin pretenţioşĭ Dar ce ţi-e bun? De obiceiŭ oamenĭ săracĭ, chiar de plătesc, daŭ puţin.

— Eĭ, cum îţĭ merg treburile, frate Glodene. Aŭ prins a-ţi veni clienţĭ?

— Azĭ avocaţiĭ cinstiţĭ mor de foame Eŭ am apucat vremĭ bune şi tot n'am făcut vre-o brînză

— N'aĭ priceput cum s'o iaĭ, zise Seralim.

— Ce priceput! Ba am fost străin şi sărac. Două metehne, carĭ nu ţi le iartă lumea. N'am avut trecere la judecătorĭ, nu mă înrudeam cu dînşiĭ, nu puteam petrece cu eĭ la Capşa, nicĭ juca la cărţĭ cu eĭ.

— Ba aĭ fost şi tu un ariciŭ.

— Judecĭ fără să cunoştĭ lucrurile. La cele dintîiŭ procese eram plin de încredere, le-am studiat în drept şi'n fapt, pot zice că le-am adîncit ca şi cel maĭ bun jurist. Pentru siguranţă, m'am adresat luĭ Cornea, Dumnezeŭ să-l erte, mi-a zis: «E prea bine şi prea frumos studiat; dreptate aĭ, numaĭ să dea Domnul să şi cîştigĭ». Atuncĭ n'am priceput ce'nseamnă vorba din urmă. La proces, pledez; colegiĭ mă felicită; dar cînd, la urmă, acţiunea se respinge, ca neîntemeiată!

— Eĭ asta-ĭ! zise preutul. Vorba luĭ Cornea: «Numaĭ să-l cîştigĭ».

— De! Pe urmă aflaĭ că adversarul mieŭ era cununat de preşedinte.

— Bine de tot, zise preutul, luînd tabac.

— Crezĭ, poate, că m'am lăsat? De loc!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Las, zic eŭ, la apel avem magistraţĭ juriştĭ, nu glumă; acolo nu merge cu nepotism şi favoruri. Pregătesc procesul maĭ fain, pledez, vorba colegilor mieĭ, ca Ioan gură de aur. Unul dintre ceĭ păţiţĭ şi pîrliţĭ ca şi mine, mi-a şoptit: «Nu-ţĭ face iluziĭ. Dacă n'aĭ stăruinţĭ, la apel e maĭ reŭ ca la tribunal. Protivnicul tăŭ cîştigă, fără nicĭ o manevră pe lîngă judecătorĭ, pe simplul motiv că aştia nu vor să dea peste nas tribunalului, numaĭ, «pour l'amour de l'art».

— Ţi s'a 'ntîmplat precum cucul ţi-a cîntat, zise preotul.

— Nu o dată, dar de maĭ multe orĭ. Cu toate că zece procese le pierdeam pentru unul care'l cîştigam, din ce pricină, vă mărturisesc, nu ştiŭ.

— Se vede că protivnicul era vre-un nătîng ca şi tine.

— Samsariĭ înse puseseră ochiĭ pe mine. Mi-aŭ propus să-mĭ aducă procese berechet, numaĭ să le daŭ cincĭ-zecĭ la sută. «Bine, zic eŭ, tot e maĭ mult ca nimic». Cînd mi-aŭ adus procesele, mi-am pus mîinile 'n cap. Zic, fie lor acolo: «Procesul e nedrept şi se pierde, nu-l iaŭ». «Despre cîştig garantăm noĭ». «Nu-l iaŭ că nu-l pot apăra». «Cum nu-l poţĭ, odată ce eştĭ advocat, nu ştiĭ face din alb negru şi din negru alb?». Şi i-am dat afară.

—Reŭ aĭ făcut! Advocatul şi preotul e dator să ajute unul cu sfatul, celălalt cu rugăciunile chiar pe hoţ şi ucigaş, zise preotul.

— Nu era vorba de asistenţă, ci de apărat o pungăşie, o hoţie, dacă vreĭ, de mîncarea avereĭ unor orfanĭ şi altele de-acest soiŭ.

— Atuncĭ e alta.

— Hoţĭ, ucigaşĭ, am apărat pe gratis...

Toate aceste începuturĭ grele l'aŭ descurajat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de la început, şi vedea, poate, lucrurile mai în negru de cît sînt.

I s'a părut viaţa prea grea şi nu s'a mai însurat. Şi-a zis că nu va putea duce povara unei familii. Să pună peţitoare să caute femee cu zestre, i se părea o înjosire. Cu asemenea caracter nu e minune că se'nprietenise cu Serafim, nici că remăsese becher.

O ducea de azi pe mîine. Nu cîştiga mult, dar destul ca să se îmbrace curat şi să ţie casă bunişoară, la apartament.

— Ba să vezi, zisese el, vorbind cu Serafim. Un doctor, un advocat şi un dentist, dacă nu pot ţinea casă înpunătoare, mai bine la apartament. Nu te ştie nime cîte camere ai nici cîtă chirie dai. Clienţii,după ce te plătesc ca vai de lume ori te trag pe sfoară, apoi vor să fii bine îmbrăcat, să mănînci la Capşa şi să stai în palat. Curioase jivine şi clienţii!»

În salonaş tinerii petreceau în de ei, cîntînd la piano şi dănţuind. Bătrînii în odaea de peste sală beau ceaiul în ticnă şi puneau ţeara la cale.

— Ce mai zici, Tache, apucăm oare vremi mai bune? făcu Glodeanu aprinzînd o ţigară.

— Zi : doamne fereşte de mai reu. Unde vezi schimbări în bine? Oamenii, din ce în ce mai mincinoşi şi mai fără ruşine.

— Nu toţi, dragii mieĭ. Sînt şi oameni cinstiţi, dar, vezi, se daŭ la fund, zise preotul Ioan.

— Ce folos atunci, dacă nu te poţi resufla de rei? Pretutindene înşelăciune, coţcărie şi pungăşie. Ştiţi o escrocherie la modă? întrebă Glodeanu.

— Numai una?

— Asta-i nouă în felul ei: Candidaţii de 'nsurătoare. Cine are azi fete, se miră cum ar scăpa de ele. Şi, de, vorba ăluia, se găsesc negustori şi pentru limbi de muscă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Păcăliţi sînt mahalagiii cu avere, carî vor să-şi mărite fetele cu funcţionarî. In mahala e obiceiŭ că daŭ ginereluî, la logodnă, cincişase sute de leî. Uniî şmecherî, aŭ făcut cîte treî patru logodne.

— Poftim ! Mîncare, petrecere şi sutele de leî başca !

— A venit unul la mine, că vrea să facă proces.

— Ce să-ï iaï, năravul ? îï zic.

— Barim să-mï fac gustul,să-l închid, să-mi sărez inima.

— Cum? Zice el că nu-ţi ia fata ?

— Am aflat că-ï un sec şi nu i-o daŭ eŭ.

— Atunci judecata n'o să-l găsească vinovat. Ba încă o să te condamne pe d-ta.

— O să-mï fac eŭ dreptate. O să-ï rup oasele.

— Rupe-ï, că pe d-ta te-or închide.

— Vezî. D'astea se ţine Romînul nostru, în loc să s'apuce de muncă. Şmecheriî, hoţiî şi bătăï ! zise preotul.

— Nu toţi, zise Tache.

— Destuî, prea destuî, ca să stînjenească şi pe ceî de treabă.

— Nu maï sînt boieriî şi fie-care trage să fie boier. Bună oară mahalagiul mieŭ. Voea să aibă ginere funcţionar, să-şi facă fata cucoană !

— Slăbiciune de părinte, zise Tache.

— Cu slăbiciunî de astea ne cotropesc străiniî. Eî se'mbogăţesc, noî calicim. Mare meşter ar fi cine ar scoate din capul Romînuluî fumurile boerieî şi leneî.

— La noî e boier de la opincă pînă la Vlădică, zise preotul. Unde-s oameniî de la 48 să vază ce-aŭ croit şi ce-a eşit? De la sate, de la oraşe, aŭ dat năvală pe slujbe. Avem cîte două şi treî rînduri de funcţionarî pentru aceleaşi locurî. Aşteaptă căderea unuî guvern, să între eî. Curat vorba :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Scoală tu, să şez eŭ». Atîtea miĭ de oameni, carĭ nu fac nimic. Şi voim să meargă bine?

— Dar ce-o să fie peste zece anĭ? Copiiĭ de slujbaşĭ, de profesorĭ, vor să trăească din buget; de meşteşug, de negoţ, nici nu vor s'auză. Învaţă, sărmaniĭ, zecĭ de anĭ; pierd sănătatea şi tinereţa pe băncile şcoaleĭ şi, la urmă, aŭ drept să moară de toame, zise Glodeanu.

— Aicĭ e greul şi problema cea mare. Pot eŭ, funcţionar, care am făcut gimnaziul, să-mĭ las copiiĭ maĭ proştĭ de cît mine, să-ĭ daŭ la cizmărie orĭ la băcănie? zise Serafim.

Se făcu o tăcere. Întrebarea era grea. Preotul avea şi el vre-o patru băeţĭ toţĭ în liceŭ şi la universitate. Tuşi, tără să zică nimic. Alţiĭ nu ştiaŭ ce-ar putea respunde; Glodeanu fuma.

— Eĭ, respunde, dragă. Tu care n'aĭ copiĭ poţĭ vedea maĭ fără de patimă şi maĭ adevărat.

— Bine, zic şi eŭ că e greŭ; dar ce vreĭ? Nu sînt şcolĭ de comerţ, de meseriĭ, case marĭ de tot soiul de întreprinderĭ, şcolĭ de agricultură?

— Toate pline. Şi, cînd es din şcolile astea, nu'ncap de străinĭ, carĭ ţin toate locurile. Negustoriĭ străinĭ iaŭ funcţionarĭ străinĭ; casele de comerţ aŭ, de la director păn la rîndaş, tot străinĭ, aşa că Romînul n'are ce face în ţara lui. Asta e pricina de ce d'aŭ năvală la funcţiĭ şi de ce n'avem oamenĭ neatîrnaţi. Funcţionarul trebuie s'asculte de cel ce-l plăteşte. Orĭ cît aĭ voi să mergĭ după capul tăŭ, nu poţĭ, zise Serafim.

Glodeanu tuşi, stinse capătul de ţigară în farfurioara de scrum, şi zise:

— Vezĭ e şi aci un dacă. Să am copiĭ şi să văd că se daŭ greŭ la carte, n'aşĭ sta o minută la îndoeală să-ĭ trimet la meşteşug.

— Aşĭ vrea să te văz! E greŭ să daĭ brîncĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copilului tău mai jos de cît eşti tu. Deprins a trăi în altă lume, cu alte apucături, cu traiu mai bun, va putea oare duce viaţă de ucenic, de lucrător şi chiar de meseriaş? zise Serafim.

— Nu faci jumări fără să stricĭ ouă. Trebuie să se deprindă. Atîţia străini trăesc, zise preutul.

— Sînt pregătiţi din tată'n fiiŭ; vin la noi bine înarmaţi, hotăriţi ce să facă; rudele-i cunoscuţii îi ajută. De ce să se apuce băiatul mieŭ, dacă ar învăţa şcoala de meseriĭ? Chiar de ar avea capital, e prea tînăr şi fără experienţă ca să înceapă ceva. Trebuie să între la o fabrică orĭ la un atelier mare; dar acolo tot e plin de străini şi-ţĭ închid uşa 'n nas. Aşa cu toate.

— Vorba din biblie: trebuie să piară în pustie toţĭ ceĭ ce-aŭ mîncat din oalele cu carne ale Egipetuluĭ. S'aŭ ridicat la ranguri şi funcţiĭ altădată inteligenţi mijlociĭ, pe cînd era nevoie. Copiiĭ acestora sînt, dacă nu mai proşti, dar mai fără vlagă de cît părinţiĭ. Azĭ se cere, cînd n'ai spete, inteligenţă mare. Cele mijlocii nu vor ajunge nici cît părinţiĭ lor. Ce vreĭ, cunosc eŭ băieţĭ de profesorĭ, de căpitanĭ, de subprefecţĭ, ajunşi poliţiştĭ de rînd; ba alţiĭ sînt şi mai reŭ. Şi numărul ăstor nenorociţĭ creşte pe fiecare zi, sporeşte armata derbedeilor şi-a pungaşilor.

— Care-i leacul după d-ta? zise Serafim.

— Leacul e cinstea şi alegerea celor mai deşteptĭ. Din şcoală, să se dea întăietate nu celor proştĭ şi leneşĭ, dar cu spete bune. Sînt băieţi carĭ aŭ fost întîiŭ în liceŭ, aŭ eşit din facultate cu bile albe; cu toate astea abia de-aŭ căpătat un loc de ajutor de judecători pe la vre-o plasă, unde aŭ să putrezească. Pe cînd codaşiĭ sînt magistraţi la oraş, aŭ luat fete cu zestre, azĭ mîine s'apucă de politică şi de advocătură şi ajung tarĭ şi marĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vor face gheşefturĭ, vor ocroti pungăşiile micĭ ca să poată şi eĭ face de cele marĭ. Şi aşa, din necinste în necinste, ţara se duce de rîpă; omul cinstit, nu numaĭ că nu-ĭ sprijinit, dar e prigonit, amărît, şi de multe orĭ, dacă nu începe a face şi el pungăşiĭ, le lasă să se facă. Alt-fel nu poate trăi.

— Prea le vezĭ în negru.

Glodeanu pufni de necaz.

— Le văz, fiind că le observ. Rominul e deştept, la nevoie, muncitor; dar nu-ĭ iconom şi cinstit. Fără aceste două însuşirĭ, o naţie piere. Cu asemenea temeliĭ vraĭ să fie clădirea trainică? Zădarnic puĭ frontoane şi statuĭ, totul se va nărui nicĭ nu ştiĭ cînd. Fie care om poate fi de folos, dar să fie la locul luĭ, după meritul şi priceperea ce are şi să fie cinstit.

— Bun, bun, dar ce facĭ cu slujbaşiĭ ce staŭ pe di'nnafară?

— Crezĭ că nu e leac?

— Să-l vedem.

— Orĭ ce slujbă să se dea prin concurs, şi o dată căpătată să nu poată fi dat omul afară cu schimbarea guvernuluĭ. Dacă face vre-o faptă rea, dă-l în judecată. Numaĭ aşa vom avea, cu vremea, slujbaşĭ cinstiţĭ ca'n Germania, bună oară. Cei remaşĭ pe di'nnafară şi-or lua randeaua de la slujbă şi s'or apuca de ce'ĭ va ajunge mintea. Nu se lasă omul să moară de foame cu una cu două. Iată comerţ, meseriĭ, agricultură! Vor căuta să concureze pe străinĭ. Cu vremea, străiniĭ vor pleca în altă parte saŭ cel puţin n'or veni mereŭ. E ruşine ca miĭ de oamenĭ să aştepte căderea unuĭ guvern, ţipînd că le mor copiiĭ de foame, iar străiniĭ să vie şi să trăească aci ca'n sinul luĭ Avraam.

Nu cu revoluţiĭ, nu cu tirade patriotice o să înlocuim pe străinĭ, ci cu muncă şi iconomie; dînşiĭ vin şi se încuibează la noĭ de zecĭ de anĭ, aŭ ajuns să îndeplinească funcţiĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neapărate în organismul nostru social şi nu-ĭ poţĭ scoate peste noapte. Trebuie, pe 'ncetul, să le ia locul Romînilĭ. Alt-fel nu se poate. Gîndeşte că din Bucureştĭ ar lipsi peste noapte ceĭ o sută de miĭ de străinĭ! Case pustiĭ! N'aĭ avea de unde cumpăra nicĭ de-ale hraneĭ, nicĭ îmbrăcăminte. Ar fi o zăpăceală ne maĭ pomenită. Pe nesimţite aŭ venit, tot aşa trebuie să se ducă.

— Heĭ domnule, întreabă-mă pe mine, zise un bătrîn ce tăcuse şi ascultase păn atuncĭ. Era nenea Nae, colegul luĭ Serafim. Nu 'nvinuiţĭ pe ceĭ carĭ ne-aŭ scos din adevărată robie. Poate că aĭ dreptate. Dar atuncĭ era atîta de făcut, că nu se putea prevedea, pe lîngă binele ce-a urmat, şi reul. Trebuea scoasă din pămînt o armată de slujbaşĭ, de aceea a fost nevoie de şcolĭ şi universităţĭ. Dacă feciorĭĭ de negustorĭ s'aŭ apucat de slujbe, de vină era apăsarea, dispreţul la care era supus bietul negustor. Unchiul mieŭ, ca să nu-l bată boieriĭ la scară, cînd cerea plata mărfeĭ dată pe credit, a trebuit să se facă supus englez Azĭ lesne e să criticĭ, dar să te fi văzut atuncĭ.

— Prea adevărat, zise preotul, maĭ luînd tabac.

In salonaş s'auzea pianul; tinerĭĭ jucaŭ.

— E o vorbă: după războiŭ mulţĭ voinicĭ s'arată. Dar aşa-ĭ, cu părere de reŭ, trebuie să vă spun, şi poate o să mă luaţĭ de ruginit, dar e aşa, zise Glodeanu micşorînd glasul, par'că se temea să nu-l audă şi alţiĭ.

— Nu ne trebueaŭ universităţĭ; de aceea e comerţul în mîna străinilor.

— Ce vorbeştĭ prăpăstiĭ? strigă Serafim. Cum numaĭ boieriĭ să 'nveţe, la Paris?

— Heĭ frate! Scump plătim licenţiaţiĭ, carĭ azĭ mor de foame cu teşcherelele în buzunar. Stă şi ascultă. Avînd universităţĭ, două nu una, toţĭ băieţiĭ de negustor, meseriaş,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

funcţionăraş, popă,—iartă-mă părinte,—ba şi de văduve ce trăeaŭ din milă, aŭ năzuit să fie doctorĭ, profesorĭ, advocaţi, oamenĭ marĭ! Omul îşĭ zicea: «Rabd cîţi-va anĭ, dar pe urmă trăesc». Ştiŭ eŭ o biată femee care spăla rufe şi băiatul urma la liceŭ!

— Bravo eĭ, zise Serafim.

— Foarte frumos. Dacă ar fi fost numaĭ pletora de intelectualĭ, ce sînt azĭ o nenorocire pentru eĭ şi ţară, n'ar fi încă nimic; dar vezĭ că feciorii de negustorĭ şi de meseriaşi s'aŭ făcut cărturarĭ, bătrînii aŭ închis ochii unul cîte unul; iar în locul lor aŭ tăbărît străiniĭ, aŭ prins locurile carĭ trebuea să le ţie cu cinste feciorii lor. Şi azĭ, toate firmele sînt străine; toate meşteşugurile, în mîna lor. Eĭ fac milioane, duc lux, trăesc ca niştе beĭ; iar la aĭ noştri le ghiorăe mațele de foame cu diplomele în buzunar. Pentru cîţi-va norocoşi, carĭ aŭ apucat vremĭ bunĭ,—cînd, drept, era nevoie de cărturarĭ, — sufăr miile; iar ţara e osîndită la pieire, dacă nu se face îndreptare.

— Poate e mult adevăr în ce spuĭ, dar, cu părere de reŭ, vedem că te rugineştĭ.

— Vi se pare, fiind-că interesul vă orbeşte.

— Ce interes, frate? zise preotul.

— Interesul că voiţĭ să vă faceţĭ din copiĭ numaĭ miniştri şi oamenĭ marĭ. Eŭ, care n'am copiĭ, văz cum vă orbiţĭ de patimĭ. Voiţĭ să săriţĭ cîte zece trepte; dar nu merge, frate, nu merge.

— Ce vreĭ să facem?

— Zi: ce trebuea de făcut cu cincizecĭ de anĭ în urmă?

— Ce bine am simţit şi eŭ progresul! Ce cuminte eram de întram la prăvălie orĭ la meşteşug! zise Serafim.

— Te-a dus apa fără de voea ta. Vezĭ, cînd boieriĭ bătrînĭ ţipaŭ să nu mergem prea ră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pede; tineretul, în avîntul luĭ spre civilizaţie, îĭ numea işlicarĭ. Eĭ, sărmaniĭ, simţeaŭ că se merge pripit şi că croitoriĭ de giubele şi anteree nu vor putea face fracurĭ şi haine nemţeştĭ, şi ne-or năpădi străiniĭ. Nu eraŭ învăţaţĭ şi nu puteaŭ dovedi cele ce spuneaŭ, dar de cuminţĭ, eraŭ cuminţĭ. Prea am uitat vorba l talianuluĭ: «Chi va piano, va sano; chi va sano, va lontano». Ce zicĭ, părinte?

— N'aĭ dreptate. Sînt bune şcolile; dar nu trebuea să ne lăsăm de negoţ şi de meşteşug, zise preutul.

— Aĭ spus'o curat ca popa Smîntînă al luĭ Creangă: «în această mică ţară, n'ar fi reŭ să fie bine». Nu-ĭ vorba de asta. Vorba mea e că boieriĭ aveaŭ dreptate să fie în potriva întemeereĭ universităţilor.

— Bine, mă, dar tu eştĭ reacţionar, zise Serafim.

— «Rele or zice că sînt toate, cîte nu vor înţelege». Cine-o trăi, o vedea. Comerţul, meseriile şi, pe zi ce trece, moşiile sînt pe mîna străinilor. Să dea Dumnezeŭ, să nu se împlinească vorbele luĭ vlădica Suhupan, cînd a strigat în senat: «Ce nu deschideţĭ ochiĭ? Nepoţiĭ noştri or căra apă la Jidanĭ».

Glodeanu era avocat şi ceĭ de faţă nu se măsuraŭ la discuţie cu dînsul. Vedeaŭ eĭ că sînt şi lucrurĭ adevărate în spusele luĭ, dar eraŭ şi multe lucrurĭ slabe.

Pretul Ioan, maĭ luînd tabac, zise:

— Maĭ de mult doctoriĭ, farmaciştiĭ, ba şi profesoriĭ, eraŭ străinĭ şi, uit'te, acuma sînt maĭ toţĭ Romînĭ.

— Patru cincĭ într'un oraş, iar sutele eraŭ negustorĭ şi meseriaşĭ romînĭ, dovadă bresle şi biserecile întemeiate de ele. Azĭ avem treĭ patru doctorĭ romînĭ cu clientelă; ceialalţĭ orĭ slujbaşĭ orĭ vaĭ de eĭ; iar în comerţ, meseriĭ, industriĭ, sute şi miĭ de străinĭ!

— Prea adevărat: că e reŭ, vede şi o babă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chioară. Ce facem însе să fie bine ? zise, preutul.

— Heĭ, părinte, reul s'a pregătit într'un veac şi nu-l poţi drege peste noapte.

— Nu ţara e de vină, ci oamenii, cîrmuirea, zise preutul.

Serafim asculta spusele lui Glodeanu şi se gîndea :

«Ce lesne taĭ şi spînzurĭ cu vorba, dar cînd aĭ mieĭ sînt în joc, cît e de greŭ să nu mă chinuiŭ să-mĭ înnalţ copiiĭ cît maĭ sus ? Magdeĭ i-am dat creştere de salon, ca şi cum aşĭ avea să-ĭ daŭ zestre. Drept, nădejdueam în moştenirea de la unchiul. Cu Georgică n'am cheltuit în zădar : e doctor. Ilie mi-a dat mult de-lucru ; dar iată-l şi el acuşĭ eşit ofiţer. Zoe, da Zoe, e jertfa tuturor».

— Ce staĭ, d-le Serafim, pe gîndurĭ, par'că ţi s'aŭ înnecat corăbiile ? zise preotul.

— Mă gîndesc că uşor taĭ în dreapta şi în stînga, cînd n'aĭ copiĭ. Şi eŭ sînt patriot şi om cinstit, dar cît am strădănuit să-mĭ urc copiĭ ! Din Ilie, dacă-l lăsam, ce s'alegea ?

— D-ta aĭ copiĭ buniĭ.

— Urma alege.

— Vezĭ asta-ĭ : după războiŭ mulţĭ voĭnicĭ s'arată. Dacă ese reŭ un copil, zicĭ că de făceaĭ aşa orĭ aşa, era bine. De unde ştiĭ că, chiar de făceaĭ aşa, nu eşea tot reŭ ?

— Foarte drept. Ştiĭ unde daĭ, nu unde crapă.

— Cînd ese un lucru bine, toţĭ te laudă, ca şi cum n'ar fi deseorĭ meritul întîmplăreĭ.

— Omul, păn la un punct, are în mînă frîele întîmplăreĭ, zise Glodeanu.

— Cele maĭ de multe orĭ îţĭ pune ea zăbale. Poftim : chestia mea cu unchiul.

— Eştĭ de vină. Prea nu l'aĭ cultivat de loc.

— Tu, spuĭ asta, care nu ţi-aĭ făcut rost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din pricina caracterului tău? Dar ştiĭ că nu pot linguşi.

— Nu-ĭ vorba de linguşire. Să fii cu omul politicos, bun, îndatoritor.

— Ce crezĭ, ciştig procesul?

— După mine, poţĭ să-ĭ puĭ cruce.

— Dar e hoţie adevărată.

— Vezĭ? Aşa făptuesc azĭ hoţiile şi n'aĭ ce face, măcar că-l ştiĭ pe hoţ. Martoriĭ nu plătesc doĭ banĭ; pe experţĭ i-or cumpăra şi aşa maĭ departe.

— Ce nelegiuite! Nu maĭ e cinste, nicĭ frică de D-zeŭ.

— Nu-ĭ era destul venitul? A dezbrăcat pe bieţiĭ nepoţĭ. A schimbat voinţa de pe urmă a bărbatu-so! zise preotul.

— Şi poate copiiĭ luĭ mor de foame, zise Glodeanu.

— A avut copiĭ? întrebă preotul.

— A fost craiŭ în tinereţe. Păn a nu se însura, avuse un băiat şi-ĭ arunca bieteĭ femeĭ cîte-un pol doĭ. Pe urmă, nu s'a maĭ îndurat nicĭ atîta să-ĭ dea. Pe cînd eşisem eŭ advocat, venise femeea la mine să-l dea în judecată. I-am zis să-şĭ vază de nevoĭ, că n'are ce-ĭ tace.

În vremea asta servitoarea aduse o depeşă.

Seraſim o luă încet, crezînd că-ĭ o felicitare, iscăli recipisa şi pe urmă o deschise.

Se făcu galben.

— Ce-ĭ, frate?

— Băiatul e cam bolnav, se'ntoarnă în ţeară.

— O fi cheltuit baniĭ şi vine. La ce-ar fi maĭ stat? N'a învăţat aice destul? Acolo s'a dus, ca să nu zică şi el că n'a fost la Paris, făcu Glodeanu.

— Nu-ĭ el d'ăia. Maĭ trebuea să stea vre-o jumătate de an, să-şĭ facă o specialitate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— N'avea grijă, el, doctor, nu se bolnăveşte.

— Scrisese el în cîte-va rînduri că nu i e tocmai bine.

— Vestea aceasta a cam stricat cheful de vorbă.

După ce-aŭ plecat mosafirii, Serafim a remas şi mai pe gînduri. Fetelor nu le-a spus nimică.

— «La ce, sărmanele, să le daŭ o noapte de chin?»

Gîndul izvoditor neîntrecut îl zbuciuma fără de milă.

—«Ce-o fi avînd Georgică? Slăbuţ a fost el de mic. Aşa e neamul nostru; dar îl credem sănătos. Nu. Ceva primejdios nu poate fi. Atît de crud nu mă va pedepsi Dumnezeŭ». Voi să se culce; nu putea: îl ardea patul. Nerăbdarea şi neliniştea îl furnicaŭ prin tot trupul. «Ce bine era să nu mă fi născut, să nu mai fi trăit!». Nevrînd îşi făcea răfueala vieţei. Rar de tot zărea în trecutu-i zbuciumat cîte o rază luminoasă. Nici odată însă bucuria fericirilor trecute nu poate ţinea cumpănă celei mai mici di'ntre nefericirile de faţă. A fost şi el odată fericit, cînd s'a însurat: se luaseră din dragoste. Era de două-zeci şi doi de ani; traiul s'areta vesel, fericit. Atunci nici o nevoe nu părea grea de învins, nici o nenorocire nu putea să le ştie calea, Viaţa a tot puternică le dădea iluzia că sînt solomoniţi în potriva ori-cărei primejdii. Dar toate acele bucurii s'aŭ spulberat ca nălucî şi moartea i-a luat pe Eliza. Atita îl izbise de par'că nu mai simţea dragoste nici pentru copii. Durerile mari amorţesc, dacă nu ucid pe veci, ori ce simţiri duioase, ori ce bucurii. Fericirea te saltă, îţi înmieşte puterile vieţei; nenorocirile, durerile, zdrobesc dorinţi şi simţiri, aducînd nevoea somnului de veci».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La aste gînduri se simţea obosit de traiu. De cînd îi murise nevasta părea un veac de chin trăit. Datoria de tată, mila de copii, dorinţa de-a i vedea oameni îl ţineaŭ în viaţă. Gîndul, Mefisto chinuitor, îl purta cînd în trecut, cînd în viitor, aretîndu-i ba fericiri, ba nenorociri. Noaptea îi păru nesfîrşită.

Mereŭ cutreera camera în lung şi în larg. Un leŭ închis în cuşcă nu-şi frămîntă oasele mai fără de milă. Avea şi clipe de cugetare bărbătească: «O fi poate obosit şi doctorii îl trimit să se odihnească. Între străini cine să-l îngrijească? Sărmana Zoe! Altă grije şi pentru dînsa. Biata copilă, tristă tinereţe i-am pregătit! Cînd o văz atîta jertfindu-se pentru fraţi, mi se sfîşie inima. Nu mi-am făcut datoria de părinte: dînsa, cea mai bună, e cea mai oropsită di'ntre copii

Orî-cum înturna, gîndul tot la Georgică ajungea. Trebuea să vie cu trenul de amiază. Atîtea ceasuri de 'ndoeală şi neştire.

Era o toamnă călduroasă. De pe la vre-o cinci zorile începeaŭ să se reverse. Serafîm deschise fereastra. Liniştea dimineţei, par'că îi mai amorţea durerile, după o noapte nedormită, lumina purpurie îi îmbărbătă sufletul slăbit, îi întrămă puterile.

În gînd şoptea:

— «Fă, Doamne a tot puternice, să m'aleg numai cu spaima! Păzeşte, doamne, şi pe duşmanul ce vrea să mi răpue capul, de durerea de a-şi îngropa copiii. Maică prea curată, tu, care ştii ce-i suferinţa aceasta, aibî îndurare!»

Recoarea dimineţei, puterea rugăciunei îi alinară grija. Lăsîndu-se pe jeţ, aţipi cu capul răzămat de spetează.

Avu un vis fioros.

I se părea că-i într'o casă mare: linişte şi aproape întunerec. Voea să deschiză ochii, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu putea; pleoapele atîrnaŭ grele, de plumb. Abia zărea. Mergînd în neştire din cameră în cameră, de-odată simte o mînă care îl apucă. Se uită îndăret. Era nevastă-sa, albă ca varul.

— «Te-aĭ speriat? Ce mi-aţĭ făcut cu Georgică?» Şi, ameninţînd cu degetul, se făcu nevăzută. Îngrozit, începu iar a trece din cameră în cameră: păreaŭ nesfîrşite. După multă colindare, zări pe Georgică, galben, culcat pe-un pat. La această vedenie bătrînul scoase un ţipet sfîşietor. Se trezi, tot trupul tremura ca varga. Inima se zbătea ca o pasere tăiată, vedenia îl zguduea ca o realitate. Innaintea lui stătea Zoe, cere'ĭ aducea cafeaua.

— Ce-ĭ tată, nu ţi-e bine? Te-aĭ îmbrăcat aşa demineaţă?

— Nicĭ nu m'am desbrăcat, dragă Zoe. N'am vrut să vă turbur şi vouă somnul. Georgică a depeşat că vine. Scria dînsul că nu e bine. Şi se vede că-ĭ e maĭ reŭ.

Zoe îngălbeni.

— O fi ceva cu stomahul? Tot scria că nu se simte bine. Doar n'o fi vre-o boală de piept?

— N'am avut în familie.

— Bun e Dumnezeŭ, n'o fi nimic, zise Zoe ca să-l maĭ liniştească pe taică-so.

— S'o fi pus iar pe muncă. Nu trebuea să plece! Prea marĭ ambiţiĭ tot-de-auna nu duc la bine...

Raze strălucitoare de soare străbăteaŭ pe fereastră, cu ele neliniştea se maĭ micşora. Grijile ca şi bolile sînt mult maĭ grele noaptea de cît ziua. Lumina le slăbeşte, dînd vioiciune minţeĭ şi putere trupului.

In faţa bătrînuluĭ, Zoe se stăpîni, cu teama eĭ nu voĭ să-ĭ mărească neliniştea. La ştirea că fratele se 'ntoarnă, o săgeată îi dase prin inimă. Un greŭ i se lăsase pe suflet. Ce-o fi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se 'nvirtea în loc, muta lucrurile de colo-colo. Se duse la Magda, care cînta la piano.

— Ştiĭ că vine Georgică?

— Aş!

— A depeşat aseară. E cam bolnav. Bietul tata n'a dormit toată noaptea.

— Ce o fi avînd?

— Unde nu e noroc şi binele se 'ntoarnă în reŭ. Prea mult munceşte, prea e ambiţios.

— Las', că n'o maĭ fi nimic. Aşa-ĭ el, fricos, zise Magda. Ea nu vedea niciodată primejdiĭ, nu se temea de nimic. Nici viitorul eĭ n'o îngrijea de loc. Îşi aştepta norocul din senin, păn' atunci făcea ochi dulci tinerilor, «flirta», glumea orĭ de cîte orĭ avea prilej. Dojanele Zoeĭ nu o supăraŭ prea mult. Lua lucrurile în uşor. De se bolnăvea vre-un frate orĭ tat'so, nu-ĭ sărea inima din loc ca Zoeĭ. «De ce să-mĭ stric inima înnainte? Nu voiŭ suferi destul, cînd s'o întîmpla vre-un reŭ? Cu toţiĭ o să murim, de acolo nu urmează să ne bocim necontenit unii pe alţii. Avem destul de jelit în viaţă, după ce ne-a întîmpinat nenorocul». Cînd Zoe o prea întrecea cu dojeana, ea respundea: «Vaĭ, Zoe, maĭ reŭ ca la pension. Acolo ne urcam în pod şi ce maĭ bezele trimeteam băeţilor de la pensionul de vis-a-vis».

— «Frumos te lauzĭ».

— «Era admirabil. Urît a fost, cînd ne-a prins directoara. A încuiat podul. Noĭ am descoperit alt loc. Ce vreĭ? Era vrista risuluĭ şi a glumeĭ».

La ast-fel de destăinuirĭ Zoe o certa că nu e fată serioasă şi-ĭ spunea că se teme de viitorul eĭ.

— «Eĭ aş! Nu sînt eŭ maĭ de cît altele! Azĭ, dacă nu-ĭ fi maĭ desgheţată, te ia lumea de proastă».

— «Doamne fereşte de aşa deşteptăciune! Nu maĭ merg cu tine la biserică în traiŭ şi viaţă! Să fiŭ în locul părinteluĭ, v'aşĭ da afară».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— «Nu cum-va s'ascult poliloghiile luĭ?»

— «Dar, dragă, biserica nu-ĭ salon, nicĭ grădină, nicĭ podul Mogoşoaeĭ. Acolo vine lumea să se'nchine şi s'asculte slujba. Nu-ţĭ place? Nu veni. Dar atîta bun simţ trebuie: să nu turburĭ pe alţiĭ.

— «Par'că cine se maĭ roagă azĭ!»

— «De unde ştiĭ asta? Eŭ cred că dacă aĭ întra, nu în biserica legeĭ tale, dar într'o sinagogă orĭ într'o giamie, deşi nu ĭ legea ta, datoria te face să respecţĭ locul unde aĭ întrat. De nu-ţĭ place şi nu-ţĭ poţĭ stăpîni limba, eşĭ. E lipsa de bun simţ. Nu maĭ vorbesc de credinţa de care vă bateţĭ joc, nu c'aţĭ fi învăţaţĭ orĭ filosofĭ, dar fiind-că aşa-ĭ moda şi secăturile nu cunosc altă lege afară de modă.»

— «Ĭţĭ mulţumesc de compliment.»

— Aĭ pentru ce, fiind-că te'nvăţ de bine...

Cu asemenea caracter nepăsător şi uşor, nu e minune că Magda nu se spăria de boala luĭ Georgică...

Bolise maĭ toată iarna. Slăbea, n'avea poftă de mîncare şi era trist.

Doctorii ziceaŭ că e maĭ mult o ipohondrie, că-ĭ va trece cu vremea. I-a venit din prea multă silinţă şi muncă neîntreruptă. În liceŭ a fost întîiŭ şi a muncit maĭ mult de cît se cerea.

La medicină a lucrat peste seamă. Nu numaĭ că şi-a trecut examenele cu bile albe; dar lucra: ştia maĭ mult de cît cereaŭ profesoriĭ. Vorba luĭ era: «Maĭ bine se 'ntreacă de cît să n'ajungă». Nopţi întregĭ le trecea cetind şĭ studiind. Cînd avea el vre-un examen, veneaŭ studenţĭ din toţĭ aniĭ şi ascultaŭ. Era adevărată plăcere. Toată lumea lĭ prorocea viitor frumos.

La Paris doctoriĭ n'aŭ hotărît ce are: uniĭ se temeaŭ să nu fie un început de cancer la stomah; alţiĭ ziceaŭ că-ĭ numaĭ neurastenie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— «Așa sînt orientalii ăștia : orî muncesc prea mult orî de loc. Ciudat soiu de oameni ! Întîlnești inteligenți strălucite și harnice, putînd sta alături cu ale celui mai cult popor, dar și oameni de rînd și leneși. Numai toți se tocesc răpede. O fi soiul de vină, o fi clima orî viața necumpătată orî toate la un loc? Nu mai departe Serafim : băiat minunat, inteligență aleasă, s'a istovit muncind. Ca să-și vie în fire, îi trebuie cîți-va ani de odihnă !»

Așa a zis doctorul de nervi,care l'a căutat mai mult timp, și care l'a și sfătuit să plece în țeară să se odihnească.

Cea care suferea mai mult din pricina stărei lui Georgică era Zoe. Ea pricepea cît de mult îl costă pe frate-so boala. Pricepea cît de adînc e lovită ambiția lui. «Aveam dreptate să țip în potriva programelor și a chipului cum sleește nervii școala de azi. E crimă că ucid și prăpădesc tocmai mințile mai alese! Sărmanul Georgică! Ce cuminte, ce bun și ce harnic ! A venit un Mîntuitor pentru ceî obijduiți, pentru ceî umiliți. Oare n'o să vie un Hristos pentru copiî și tineretul nevinovat? N'o să se schimbe oare școala-tortură de azî într'o școală întemeiată pe dragoste, într'o școală de unde tineretul să iasă cu mintea și trupul puternic? Nu știu cum s'ar cuveni să fie ea ; dar așa cum e, văz că e rea. Dovadă tinerii de azî, pesimiștî, bolnavi de nervi, slabi și atîtea sinuciderî? Cum să nu fie cu nervii slăbiți, cînd școala e întemeiată pe frică! Zilnic stă peste capetele bieților copiî teama de note, de concursurî lunare, de examene și observațiile fără milă de la profesorii lor. Teama asta de toate zilele, vreme de opt-sprezece anî, slăbește energia vitală, și ne dă neurastenicî. Dar, azî ceî mai mulți profesorî nu sînt părinții sufletești aî tinerimeî, cum s'ar cere să fie. Bietul Georgică, multe nopți albe a petrecut el în ajunul exa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

menelor! Şi ce-ĭ sînt bune acum, cînd sănătatea lĭ e zdruncinată? Nu, nu, orĭ-cît a-şĭ fi eŭ de nepricepută, dar e rea şcoala, cînd în loc să scoată tinerĭĭ cu mintea ageră şi trupul sănătos, lĭ scoate cu capetele îmbăcsite de cunoştinţĭ, carĭ, poate, nu le vor folosi nimic în viaţă, dar pentru carĭ şi-aŭ pierdut sănătatea.

«Şi par'că e un făcut: ceĭ nesimţitorĭ, ceĭ carĭ nu se daŭ la învăţat nicĭ cît trebuie, aceia sînt zdravenĭ. Uit'te Ilie.»

Zoe, la asemenea gînduri, simţea o jale nespusă pentru Georgică. Nu mai era simţire de soră, ci de mamă adevărată. «Să am noroc să cîştig la vre-o lotărie, aşĭ face tot pentru el, ca să-l văz mai fericit».

Capitolul XVII

Zoe cu Magda şi cu Georgică eraŭ pe cîte-va septămînĭ la Cîmpul lung. Băiatul era mai bine. Doctorĭĭ îl sfătuiseră să ia pe cîţĭva anĭ o plasă la munte. Aerul curat, munca trupească aveaŭ să-l întrame. Înnaintea de a-şĭ lua locul, venise aci să se mai întărească la aer...

Magda se făcea tot mai frumoasă şi tot mai mult se deosebea de soră-sa, care era, pe zi ce trecea, tot mai măhnită şi mai închisă.

Suferinţele uneĭ copilărĭĭ şi tinereţĭ netrăite se ceteaŭ pe faţa-ĭ trecută înnainte de vreme, pe cînd Magda era tot mai fărmăcătoare.

În ochiĭ Magdeĭ, verzĭ cu gene lungĭ negre, se cetea încrederea în noroc şi dorul de-a fi iubită şi de-a iubi. În unele zile era cuprinsă de fiorĭĭ dragosteĭ nemărginite, ce părea a pluti în văzduh. Desmierda cu privirea florile, pomiĭ şi albastrul cerului. Pornită de-o dragoste nesfîrşită, pe toate ar fi dorit să le stringă la piept. În nopţile senine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se uită cu nesaţ la stele, cetind în tainicile sclipiri spovedaniile de veacuri ale îndrăgostiţilor. Dese ori îşi vărsa focul ce-o mistuea, îmbrăţişînd pe Zoe.

— Zoe dragă, ce bună eşti tu pentru mine! Tu munceşti şi eu stau toată ziua ca o leneşă. De ce nu mă baţi, de ce nu mă certi, drăguţă? Aşi plînge, par'că mi s'ar recori inima de o jale neînţeleasă.

— De ce nu lucrezi? Toată ziua clădeşti castele în Ispania, din cari nu ese nimic. Ba mai reu: îţi aprind mintea şi iar te paşte vre-o prostie.

— Dragă, tu nu visezi nici odată aşa cu ochii deschişi? Oh, ce fericire e asta!

— La ce-ţi folosesc visurile? Spune: pogoritu-s'a din cer pe pămînt vre-o-unul?

— Tocmai de asta visez. De-aşi fi fost vreodată iubită, cum voiu, crezi c'aşi mai visa?

— Sărmana Magdă, fete ca tine nici odată nu sînt fericite. Zic şi eu fericire, par'că e pe lume fericire! Cuvînt gol ca multele altele. Cînd eşti fericit, nu i daĭ preţ. Ţi se pare ce-va care trebue să fie, cînd îi simţi preţul, e de mult trecută şi lipsa te face nenorocit. Cînd trăea biata mamă, nu mi se părea că-i o fericire, ci că aşa trebuie să fie. Cînd am pierdut'o, am gustat nenorocul, am preţuit'o; dar era prea tîrziu!

— Vezi aice e farmecul visărilor cu ochii deschişi. Visezi o fericire viitoare, ceva netrupesc, lipsit de barbaria realităţeĭ. O sărutare visată şi dorită e mult mai delicioasă în închipuire. Tu, Zoe dragă, n'aĭ sărutat nici odată?

— Iţi înfierbînţi închipuirea şi iar o să facĭ vre-o prostie. Crezi tu că Lionel e statornic? Un flirt pe vară. Să nu i se urască cît o sta la munte.

— Se leagă c'o să mă iubească toată viaţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce-aĭ voi să spue alta, ca să-ţĭ fure minţile? Nu-ţĭ închipuĭ cît sînt de iscusiţĭ şi la ce mijloace aleargă numaĭ să se poată lăuda c'aŭ maĭ scos o fată din sărite. Eĭ zic că virtutea celor maĭ multe femeĭ se datoreşte lipseĭ de stăruinţă din partea bărbaţilor.

— Ce interes are să mă mintă! El doar a început să-mĭ scrie şi să-mĭ spuie că mă iubeşte.

— Bine, o să vezĭ, dacă nu voiŭ avea şi cu ăsta dreptate.

— In parc, în pădure, mereŭ îmĭ aţinea calea. Se uita aşa de duios. Şi cum îĭ tremură mîna şi glasul, cînd îmĭ vorbeşte.

— Mofturĭ! Jurămintele bărbaţilor sînt scrise pe năsip; cel întliŭ vînt le spulberă.

— In ochiĭ luĭ atît de rugătorĭ, citesc că moare după mine.

— Par'că alţiĭ nu tot aşa îţĭ spuneaŭ? Ochiĭ arată o patimă ce trece răpede.

— Erĭ, cînd m'a văzut era cu ochiĭ roşĭ. Mi-a zis cu jale. «De cînd viŭ eŭ la parc, nu-ţĭ maĭ place nicĭ natura, nicĭ frumuseţa pădureĭ. Spune să nu maĭ viŭ».

— Basme viclene, vorbe fără noimă, dragă Magdă, cu carĭ se'nşală fete idealiste ca tine. Ţi-aŭ spus alţiĭ vorbe şi maĭ aprinse. Ştiĭ, anul trecut, studentul de la medicină. Cînd i-aĭ zis că nu-l crezĭ, că-şĭ caută o idilă ca să-i treacă maĭ curînd vremea, că-ĭ trebuie o emoţie pe vară, ca să-ĭ ajungă pe anul întreg şi că la anul va repeta-o cu alta, n'a rătăcit o zi prin munţĭ, n'a fost bolnav? Şi ce-a remas? Scrum, dragă Magdă, lăcrimĭ pentru tine şi compromitere. Lumeĭ nu-ĭ e milă de suferinţele noastre. Nişte umilinţĭ de moarte! Şi atîta!

— Ar trebui să credem că nu maĭ e dragoste adevărată pe lume. Nu-mĭ pot închipui viaţă fără iubire. Cînd nu iubesc, sînt şi maĭ nefericită, par'că nicĭ nu trăesc, toate par sarbede şi-mĭ vine să plec în lume.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noĭ nu sîntem nimic pentru tine?

— Vă iubesc, dar mă simt nenorocită.

— Dacă şi din idila asta n'o eşi nimic, iar or să te apuce nervii, iar nopţile de plîns, iar necazuri, prin cari aĭ mai trecut. Juraĭ că nu veĭ mai iubi. Priveşte, eŭ nu iubesc şi, dacă nu sînt fericită, dar nici nefericită nu-s. Ţin la voĭ şi la tata şi asta mi-e de ajuns. Aĭ un temperament nenorocit! Nu ţiĭ de loc la familie.

— Nu voiŭ să trăesc aşa.. Mai bine moarte. Imĭ place viaţă multă, lumină din bielşug. De ce tot imaginĭ negre mi-aĭ aşterne înnainte? O să nimeresc eŭ odată un bărbat, care să mă iubească Şi ce fericit l'aşĭ face! Spune tu, Zoe dragă, sînt eŭ fată rea? Eĭ încep să jure că mă iubesc şi, cînd îĭ cred, fug ca nişte năluci. Tu n'aĭ iubit?

— Am crezut şi eŭ odată, dar m'am vindecat şi nu mai crez în dragoste. Orĭ-ce bărbat îmĭ pare un duşman. Rar s'o mai ĭi găsind cîte unul cinstit, cu inimă şi simţul datorieĭ. Uită-te în juru-ţĭ şi vezi cîte căsniciĭ vrednice de laudă găseştĭ. Colo un bărbat cartofor, di'ncolo un strengar, care remîne cu gîtul strîmb după orĭ-ce fustă; altul un neruşinat, care se face că nu vede purtările femeeĭ, numaĭ lux şi bielşug să fie. Nu, nu, de cît astfel de măritat, mai bine lipsă. Nu ştiĭ, dragă, frigurile tinereţeĭ ţin cîţĭ-va anĭ şi pe urmă vine liniştea sufletuluĭ. Dacă ne-aĭ iubi pe noĭ mai mult, n'aĭ fi aşa de lesne crezătoare în vorbele orĭ-căruĭ curtezan. Tinerii cu scaun la cap nu sucesc minţile fetelor, ci îşĭ caută de învăţătură, să aibă întîiŭ un rost. Văd ce grea e viaţa. De treaba asta se ţin toţĭ zăpăciţiĭ şi neserioşiĭ.

— Judecĭ prea aspru. Ian uit'te. Cine se vede venind? Chiar Lionel. Te rog, Zoe dragă, dacă mă iubeşti, nu fie posacă. Pare aşa de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fericit, cînd mă vede. Ce mă costă un zîmbet, o vorbă duioasă?

— Dacă nu s'o alege nicĭ cu ăsta nimică?

— Mă mărit cu cine veţĭ zice voĭ, cu orĭ-ce moş mi-aţĭ alege; dacă băieţiĭ cuminţĭ nu-s pentru fetele frumoase...

— Merg să văd ce face Georgică, zise şi plecă spre casă.

Lionel, găsind'o pe Magda singură, se bucură. Văzuse de la început că Zoe nu-l are la inimă. Odată îĭ dăduse ea chiar a înţelege să nu maĭ umble cu mofturĭ, cînd nicĭ nu poate avea gînd de însurătoare, ca unul ce maĭ are doar anĭ păn' să-şĭ facă o carieră...

Zoe ţinea cu sfinţenie loc de mamă suroreĭ şi fraţilor. Toată dragostea de care copiiĭ n'avuseseră parte, căuta să le-o dea. Acuma tot maĭ mult o chinueaŭ apucăturile Magdeĭ. Nu înţelegea Zoe mult din patimile lumeĭ; dar vrîsta eĭ maĭ înnaintată, întîmplările altora, o făceaŭ să priceapă că Magda nu are fire domoală, să aştepte o căsătorie potrivită. Aceste gînduri o frămîntaŭ zi şi noapte.

Sănătatea şubredă a luĭ Georgică, hotărîse pe tată-so să-ĭ trimeată aci la Cîmpul lung. Dînsa singură ştia cîte jertfe însemna această vilegiatură. «Bietul tată! El stă în zăduf, munceşte şi duce lipsurĭ ca noĭ să avem şi bielşug. Cine ştie cum i s'o răsplăti, tot ce face pentru copiĭ!» Aşa gînd o rodea pe Zoe văzînd uşurinţa Magdeĭ şi strengăriile luĭ Ilie. La Georgică se uită ca la Dumnezeŭ El era nădejdea şi fala familieĭ. Zoe avea cuvînt să se lupte în potriva apucăturilor Magdeĭ. Fata, trecută de două-zecĭ de anĭ, avuse prea multe idile, din carĭ s'alesese numaĭ cu vorbe rele şi cu ponoase.

Innainte de a pleca la Cîmpul lung vorbise cu cc. Tinca:

— «Ascultă, Zoe, tu îĭ eştĭ ca mamă şi eŭ vă iubesc pe toţĭ. Doar pe mîinile mele aţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crescut. Magda trebuie măritată, dacă nu vreți să vă facă de rîs. E sprințară. Nu-i ca tine».

— «Tot așa cred și eŭ, dar cu cine?

— «Nici nu știi de unde pică un băiat al lui D-zeŭ. Am și ochit unul. Dar Serafim să nu fie prea strîns la mînă.

— «Îi facem, cc. Tincă, trusò și mobilă; eŭ îi dau și partea mea, numai s'o văz la casa ei».

— «Așa, drăguță, trebuie să dăm cu toții o mînă de-ajutor, să urnim piatra din casă; băeții, ca băeții, floare la ureche!

— «Pe cine-ai ochit?

— «Îți spun; dar să nu sufli o vorbă. Știi cum e lumea: ici o minciună, di'ncolo alta și ne strică treaba. Chiriașul mieŭ, băiat foarte cum se cade, e de curînd advocat. Nițel săltat, ajunge departe.»

— «Greŭ păn' și-o face clientelă.»

— Ceea ce cheltuiți cu Magda, acasă, ați putea să-i dați pe lună, păn' și or înjgheba un venit. Alt-fel, n'o măritați, fără zestre, c'un om care să vă facă onoare: Cînd vă înturnați, punem toate la cale.»

De aceea, Zoe, nu se uită de loc cu ochi buni la dragostea nouă ce începea a încolți în inima Magdei. Să nu fi ținut așa de mult la Georgică, pleca pe dată acasă, numai s'o împiedece de-a ajunge în gura lumei. Eraŭ cîți-va cunoscuți de-ai lor. Știa ea bine cîte nu-i vor pune pe socoteală.

— Ascultă, Magd'o, dacă te mai primbli cu el pe bulevard, să știi că scriŭ tatei, îi zise Zoe într'o zi.

— Vai, dar eram cu Georgică și-a venit și el. Ce să-i fac?

— Dacă te-ar respecta, n'ar avea atîta îndrăzneală. Tu îl încurajezi.

— Lasă-mă, Zoe. Cu tine e viața peste putință. Mai reŭ ca la călugărie. Să nu vorbești,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să nu rîzi. Nu pricep ce reŭ vezi in toate astea!

— O să pricepi, tu, odată. Numai de n'ar fi prea tîrziŭ.

— Doar n'o să trăesc cît lumea. De cît o viață cum vrei tu, mai bine de loc.

— Dar lumea?

— Ce fac eŭ lumei?

— La serata de Duminică, ai dantat numai cu el.

— Ei și?

— Te ia lumea la ochi.

— Mă iubește, o să ne luăm.

— Taci, că mă gîtui. Astuia nu i e de 'nsurat. Nici nu visează.

— O să vezi.....

Zoe vorbea adesea cu frate-so de apucăturile Magdei.

Se băteaŭ amîndoi cu gîndul ce ar face să o scoată bine la capăt. Lui îi spusese de planul cucoanei Tincăi.

— Eŭ, drept să-ți spun, n'am încredere în Iacobescu. Îl știŭ din liceŭ că era un sec.

— Unde ai altul mai bun?

— De, nu zic. Poate s'o mai fi schimbat și vorba la, altul mai bun nu ne roagă. Poate căsnicia i-o îndrepta pe-amîndoi....

Norocul o sluji pe Zoe. Lionel plecă pe neașteptate chemat de-o boală a tată-so. Magda a plîns cîte-va zile. Tot aștepta scrisori pline de dragoste. Abia a primit cîte-va poștale ilustrate, și după asta... tăcere.

Magda toată vremea a stat măhnită. In loc să se îndrepte slăbise.

In una din zile, Zoe, văzînd'o mai liniștită, îi zise:

— Ei, Magd'o, cine-a avut dreptate?

— Văz și eŭ, azi nu mai e dragoste pe lume.

— Sînt ele, dar nu așa svăpăiete. Mai cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rînd unul care nu face multă vorbă, ţine la femee, dacă se'nsoară.

— Ce? Aĭ ochit vre-o-unul? zise Magda în bătaie de joc.

— Nu e vorba de ochit. E vorba că aşĭ dori să te văz măritată la casa ta.

— Heĭ! Heĭ! Eŭ şi măritată! Orĭ iaŭ unul din dragoste orĭ, de nu, apoĭ să se aţie să-mĭ facă lux.

— Zeŭ, Magd'o, nu te gîndeştĭ tu, că tata e slab şi D-zeu ştie cît o maĭ putea-o duce? Doamne fereşte de-o nenorocire! Ce ne facem?

— Tu numaĭ în reŭ vezĭ lucrurile.

— Pentru că pe lume sînt maĭ multe rele de văzut de cît bune. Uit'te la bietul tata: ce-a avut el din viaţă!

— Să mă mărit. Dar cu cine? Şi calic şi făr de dragoste, nu pot.

— Cine zice calic? Un băiat care să aducă în casă, să trăiţĭ omeneşte; dacă nu maĭ bine, dar nu maĭ reŭ de cît acuma.

— La tine viaţa noastră e viaţă? E netraiŭ şi sărăcie goală, zise Magda, oftînd şi aruncînd o privire desnădejduită.

— Zic: ceva maĭ bine.

— Cevà şi cu nimic tot prost ese.

— Milionarĭ nu te cer.

— Aĭ pus tu la cale ceva cu cucoana Tinca, d'aea tot şopteaţĭ pe ascuns de mine.

— Iţĭ voiŭ reul?

— Nu, dragă Zoe, mă iubeştĭ; dar nu mă pricepĭ. Mi-e dragă viaţa, mi-e dragă lumea, voiŭ să trăesc. Aşa cum o ducem noĭ, mă 'nnăbuş. Dacă n'aşĭ maĭ visa cu ochiĭ deschişĭ, mă crede, aşĭ lua cîmpiĭ. Cînd gîndesc ce viaţă duc colegele mele din pension şi ce traiŭ de lipsurĭ duc eŭ, îmĭ vine nebunie.

— Zi: Doamne fereşte de maĭ reŭ. Tata e şubred. Să zicem că se întîmplă o nenoro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cire. Ce ne-am face? Nici măcar pensie nu ne-ar remănea, că sîntem majoare.

— Tu, numaĭ la maĭ reŭ te gîndeştĭ. E şi zestrea mameĭ.

— O nimică toată. Cîte-va miĭ de leĭ pentru trusoul tăŭ. D'aea zic să fiĭ maĭ aşezată. De avem noroc, o să dăm peste un băiat cu viitor, şi-o să te măriţi.

— Asta voiŭ şi eŭ. Haide, mărită-mă, cît te văz, zise, bufnind într'un ris ironic, — dar să nu fie un calic.

— Toţĭ aĭ tăĭ păn'acuma aŭ fost neserioşi. Să-şi treacă vremea.

— Nişte egoiştĭ! Eŭ, cît am iubit, eram sinceră. Ce-mĭ e bun, dacă n'avuĭ noroc?

— Atîta răsipă de sentiment nu li se cade bărbaţilor.

— Văz şi eŭ c'o să trebuească să mă mărit din calcul. Ce se va întîmpla, D-zeŭ ştie. Porneştĭ viaţa cu visurĭ şi la urmă aĭ parte de amărăciune şi de nenoroc.

— Asta să n'o zicĭ. Eŭ tot nădejduesc să avem şi noroc, nu atît pentru mine, dar pentru a maĭ face bucurie tateĭ. Cît s'a jertfit pentru noĭ! A dus viaţă de schimnic ca să ne crească. Ar trebui să poată închide ochiĭ mulţumit. Doar nu doreşte milioane. Să te vază pe tine fericită, la casa ta, fie cît de modestă şi băeţiĭ cu cariere după meritul lor. Dorinţi cumpătate, dar foarte marĭ pentru cel fără de noroc.

— Să dea D zeŭ. Vezĭ că pot şi eŭ fi cîte odată serioasă. Dar atunci văd lucrurile atît de negre, că maĭ bine nu voiŭ să fiŭ. Mă'mbăt de ris şi veselie şi nu simţ păcătoşeniile vieţeĭ. Oh! să scap de ele, nu ştiŭ ce-aşĭ face. De cît te-aĭ naşte calic, maĭ bine nu te-aĭ naşte.

— Te 'nşelĭ. Crezĭ că bogăţia dă fericire?

— O dă cuĭ ştie să trăească. Dacă aĭ nenorocirĭ şi eştĭ şi calic, le trecĭ şi maĭ anevoie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bună oară tata. De era avut, nu ducea barim greul sărăciei, al vieței hîrsite, chinuite, cînd nu știi cum să înnozi cele două capete. Vezi tu, Zoe, după cîte amăgiri am avut în iubire, azi, de m'ar cere un bogătan bătrîn, m'aș duce. Cînd ai lux, petreceri, te deprinzi și cu'un bărbat urît și bătrîn.

— Asta să n'o mai zici.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA A II^A

Capitolul I

S'a isprăvit vara şi familia luĭ Serafim s'a întors acasă. Georgică, întrămat de aerul curat şi căutarea Zoeĭ, a luat loc la o plasă. Nu maĭ era cu vlagă ca înnainte, nicĭ n'avea acea putere de muncă. Toate astea le vedea singur şi mult îl mistuea supărarea că nu va putea ajunge unde dorea.

Zoe era maĭ stăpînită de cît orĭ cînd de grija ce-ar face s'o mărite pe Magda...

Cc. Tinca veni veselă într'o Duminică.

— Veste bună, dragă Zoe. Am vorbit băiatuluĭ şi vrea să se 'nsoare. Pe Magda o cunoaşte din văzute şi-o place. Nicĭ dînsa n'o să facă mofturĭ, e băiat ferchez şi cu viitor. Unde l'aĭ pune, e la locul luĭ. Ca advocat, o să-şĭ facă rost; ca magistrat, de asemenea, cum or veni aĭ luĭ la putere, numaĭ să vrea. O să fie nimeriţĭ. S'o maĭ văz şi asta făcută, mi s'ar lua o piatră de pe suflet. Poate s'ar maĭ veseli şi Tache. Prea-l trist, bietul văr.

— Toată noaptea oftează, zise Zoe.

— Ce te crezĭ! Destul că te-a jertfit pe tine. Dar mare-l D zeŭ, scapĭ de Magda; băieţiĭ, cu slujbele; o să-ţĭ găseştĭ şi tu norocul. Am ochit eŭ un arendaş, om aşezat.

— La asta nicĭ nu mă gîndesc. Cum aĭ crede c'aşĭ lasa pe tata singur?

— Ascultă, Zoe, Duminică seara vin cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

băiatul. Pe Joia viitoare logodna. Fără mult tămbălău. Nu voiŭ să afle caiafele mahalalei. O vorbă bună n'or pune; rele, cîte pofteşti. E goană mare după băieţi buni.

— Cum ştii ma-ta. Cu tata aĭ vorbit?

— El zice: cum om face noi. Dacă e băiat bun, se maĭ încape trăgăneală? Magdei i-aŭ maĭ eşit fumurile din cap?

— I-aŭ trecut.

—Ascultă, ce-ĭ daţi voĭ Magdei, să ştiŭ ce vorbesc?

— Cinci miĭ de leĭ trusou.

— Bine asta-ĭ una; dar, de, el, ca advocat, cu ce să înceapă? Ar trebui să-ĭ plătiţi chiria pe-un an şi să-ĭ mobilaţi un apartament, cît de simplu. Maĭ puneţi ceva, maĭ rupeţi de la trusoŭ

— Bine am să daŭ din partea mea.

— Aşa, fata maicăĭ, îĭ eşti ca o mamă. Fericirea eĭ o să te bucure. Scăpaţi de-o grijă şi de-o cheltueală.

— Numaĭ aşa răpede nu s'o putea face. Atîtea cumpărăturĭ, atîtea lucruri de pus la cale, te ameţeşti numaĭ gîndind.

— Facem întîiŭ ce trebuie neapărat. Case de'nchiriat, berechet; Simmedru e la uşă. Ce n'om putea, maĭ împlinim după nuntă.

— Aşa da.....

Într'o lună de zile şi nunta a fost gata.

Ginerica s'areta băiat bun. Serafim i-a dat la logodnă cinci sute de leĭ cu ce să-şĭ facă pregătirile şi să cumpere ceva darurĭ miresei, după obiceiŭ.

Magda uitase toate visurile, prinsă de beţia tîrguelelor.

Albiturĭ a luat cît maĭ cochete. A plătit păn la cinci-zeci de leĭ cămaşa. Zadarnic, se'mpotrivea Zoe.

— Cu pretenţiĭ d'astea dăm curînd de fundul saculuĭ şi n'o să aĭ pentru lucrurĭ maĭ de nevoie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Voiŭ trusou elegant şi pace !

Zoe tăcea. Apucăturile Magdeĭ îĭ plăceaŭ din ce în ce maĭ puţin. Iacobescu venea regulat serile, s'areta foarte prietenos şi cald cu toţĭ din casă. Magdeĭ îĭ areta dragoste şi gingăşie. Singur Georgică nu-l putea mistui. Avea părerile luĭ deosebite de Iacobescu; dar nu voea să le spue celoralalţĭ. Să nu zică poate că vrea să'mpiedece norocul Magdeĭ. Aminase după nuntă, plecarea în plasă. Magda părea fericită. Scăpa de grija c'o remănea fată bătrînă! In gînd îşĭ zicea : «Se vede că nu-i dat fie-căreĭ să se mărite din dragoste. La urmă, poate e maĭ bine. Neflind la mijloc patima, voiŭ fi eŭ stăpînă 'n casă. Dacă va fi el om de treabă şi destoinic, voiŭ fi şi eŭ. După buna ziuă şi respunsul».

In felul cum să se facă nunta s'aŭ înţeles cu toţiĭ răpede : o cununie simplă.

— Nu voiŭ să facem nuntă cu tămbălăŭ ca mitocaniĭ, zisese Magda : cununie la biserică şi puţinĭ invitaţĭ acasă la un păhar de şampanie.

In schimb a pretins luĭ tată-so să-ĭ dea banĭ pentru «voiaj de nuntă».

Toate stăruinţele Zoeĭ să nu arunce în vînt cîte-va sute de leĭ, aŭ fost zădarnice. «Aşa e moda şi nu se poate altfel» era argumentul Magdeĭ.

Cu trenul de seară aŭ plecat. Făgăduind că se vor opri la Buda Pesta.

Peste o septămînă, Zoe a primit două poştale una din Pesta şi alta din Viena.

I-a sărit inima din loc. ştiind că luaseră cu eĭ numaĭ treĭ sute de leĭ.

Peste cîte-va zile primeşte o telegramă, prin care o roagă să le trimiţă două sute de leĭ urgent.

Toate astea loveaŭ, săgeţĭ ascuţite, în inima Zoeĭ. Din cele cincĭ miĭ de leĭ ale sale, abia maĭ avea două. Cheltuise cu chiria şi cu mobi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la. Şi încă mai trebuea multe până ce gospodăriei să nu-i lipsească nimic, să fie pusă pe roate.

Cînd Serafim veni la masă, ghici de pe faţa Zoei că s'a întîmplat ceva.

— Nu-ţi sînt boii acasă Zoe? Te îngrijeşti de Magda? Nu se pierde, n'avea grijă; doar e cu bărbatu-so.

— Nu de asta, dragă tată, dar vezi prea aŭ luat vînt cu cheltuelele. Uit'te ce telegramă primii.

Serafim clipi din ochi şi oftă. Faţa brăzdată de cute se înnăspri şi mai tare. Barba şi părul cărunt îl aretaŭ mai bătrîn, mai trecut de cît era.

La masă, nime nu vorbi. Ilie întîrziase, ca de obiceiŭ, lucru de care se supăra mult Serafim.

Zoe era deprinsă să-l liniştească pe tată-so, deci îi zise:

— Să-i trimitem, poate vor fi cei din urmă.

— Să dea Dumnezeŭ, zise Serafim cu îndoeală.

Toată noaptea n'a închis ochii. Trecutul întreg i se desfăşura. Nu viaţa fericită, de care atît de puţină avuse parte, ci suferinţele stăteaŭ carte deschisă, din noaptea cînd începuseră jalea şi durerea.

Se'ntreba: De ce se năpusteşte oare soarta cu atîta furie asupra unora? Ce greşeală făcut'a el, să nu aibă pic de fericire? Şi-a luat soţie iubită să-i fie tovarăşe la bine şi la reŭ; moartea crudă i-a răpit'o. Viaţă, un pustiŭ întunecos, plin de cumpene grele; singur, îl străbaţi, scuturat de fiorii spaimei. Ne prăbuşim în viitor, prăpastia necunoscutului. Slabi, simţim nevoie de-un tovarăş credincios! Vaĭ de cel remas stingher!»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Capitolul II

S'aŭ întors din călătoria de nuntă. Zoe şi Serafim i-aŭ primit la gară. De-acolo aŭ mers la casa ce le închiriaseră pe bulevard. Salon, biuroŭ şi cameră de culcare; sufragerie, în subsol. Chiria, destul de scumpă. Magda nu fu mulţumită; o găsi prea mică: «par'că e un vagon» tot repeta mereŭ.

Zoe, scoasă din răbdări zise:

— La sfîntul Gheorghe vă puteţi muta, dacă vă dă mîna să luaţi mai mare.

—O să văz eŭ ce fel de bărbat mi-aţi ales, zise Magda înfiptă, în vreme ce Iacobescu vorbea cu Serafim.

Zoe o cunoscu de pe faţă că nu e de loc mulţumită. Iacobescu era nepăsător. Nu ce teai pe faţa lui nici bucurie nici mulţumire. Îmbrăcat cu îngrijire, părea încîntat de persoana sa, îşi resucea mereŭ mustăţile, par'că scufundat în gînduri de afaceri şi planuri.

— In tren, am găsit vre-o doi clienţi. Mi-aŭ vorbit de nişte procese, de unde se poate ciştiga. O să meargă taraba, văz eŭ.

— Să-ţi ajute D-zeŭ, zise Serafim.

— Trebuie bani mulţi ca să întruchipi gospodărie nouă, începînd de la salon şi pân la bucătărie, zise Zoe.

In salon Magda a pufnit de necaz.

— Uf! Garnitura asta, de doŭă-sute cincizeci de lei! O vezi la toţi mahalagiii.

— N'o mai fi chiar asta. Priveşte lemnul. E de nuc, zise Zoe, pe care o săgeta un junghiŭ, gîndind cîtă grijă avuse, în zădar, ca, doar, să-i placă.

Pe jos eraŭ aşternute două velinţe.

— Vai, Zoe, nu vezi că preşurile astea nu merg de loc cu mobila? Zeŭ! Ce tără gust v'a lăsat Dumnezeŭ!

— Pune covorul din camera de culcare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi bine, c'o să schimb. Oho! Mai va păn să am o mobilă dupi gustul mieŭ! Să vezi la Viena, în oteluri, şi ce mobile îmbrăcate cu mătase săpată! Ce perdele de catifea şi oglinzi cît păretele! Asta-i un ciob de la Moşi pe lingă cele ce eraŭ acolo în coridoare.

— Punga lor nu se loveşte cu-a noastră. Ne mulţumim cu ce avem.

— Posteşte robul luĭ Dumnezeŭ că n'are ce minca! Dar va trebui să mă scutur eŭ o dată de sărăcie, helbet!

— Va să zică salonul nu-ţi place? Cel puţin în odaea de culcare, poate n'or fi numaĭ hodoroabe.

— Da, da, aice v'aţi întrecut. Paturi cu pretenţie de abanos; dar sînt ca şi cocoanele urîte date cu suliman. Garderobul ar fi, ce-ar fi, dar oglinda anapoda poceşte.

— Trebuea să te las să-ţĭ iaĭ singură.

— Las', dragă Zoe, nu le pune la inimă; eŭ maĭ mult glumesc. Mergem în biuroŭ. Iacobescu îşi aşază dosarele. Tata îĭ ţine de urît.

— Maĭ staĭ niţel. Nu-mĭ spuĭ cum aĭ petrecut. Te înţelegĭ cu el?

— Cum să petrecĭ? Ca 'n voiaj, n'aĭ nicĭ cînd te certa nicĭ cînd te desmierda Toată ziua pe drumurĭ prin teatre şi muzee.

— Ţine la tine?

— Atîta i-ar trebui să nu ţie! Pe unde mergeam, remăneaŭ Nemţii cu gîturile strîmbe. Numaĭ ce auzeam: «Schön, merkwürdig schön! Was für ein reizendes Fräuchen!»

— Tot nu ţi-aŭ eşit gărgăuniĭ din cap?

— Să nu se fi înmulţit, dragă, zise Magda, sărutînd'o.

Serafim auzi şi el destule bănaturĭ: «Că biroul e prea mic, că scaunul nu e destul de comod, că-ĭ trebuie încă o bibliotecă etc.»

— Acuma, bune rele, clientelă bănoasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă ţi-ar da Dumnezeŭ, îţĭ facĭ altele pe gust.

— Dacă m'oiŭ lăsa pe seamă luĭ Dumnezeŭ, puţină procopseală. Trebuie să-mĭ caut un secretar răzbătător, s'alerge după clienţi ca ogarul după vînat. Altfel nu facĭ nimic.

— Ştiŭ eŭ unul, om cinstit.

— Prost îl recomanzĭ. Dacă e cu crucea în sin, nu face parale. Imĭ trebuie un Ovreiŭ dat draculuĭ. Ăla îţĭ scoate clientelă din pămînt. Se bagă ca diavolul pretutindene. Află numaĭ de cît de-o moştenire, de-un testament, de-o punere în posesie, de-o crimă. Procesele criminale sînt bănoase. Dă omul, numaĭ să scape. Eĭ se duc prin cafenele, prin berăriĭ; iscodesc, te laudă, se tocmesc şi lasă maĭ eftin de cît alţiĭ. Iaŭ altora clienţiĭ de sub nas. Toate astea cine le poate face de cît un Ovreiŭ? Maĭ străbat pe lîngă judecătorĭ.....

Seralim asculta zăpăcit planurile luĭ Iacobescu.

— Zi-ĭ samsar. Numaĭ, de, te poate băga 'n bocluc.

— Eştĭ naiv, ca o fetiţă cu roche scurtă, tată socrule. Doctorul, popa şi avocatul nu se compromit cu nime şi cu nimic. Cauţĭ să aperĭ şi să scapĭ pe cel maĭ mare hoţ, pe cea maĭ ticăloasă femee. Eŭ sînt avocat, fac din negru alb şi din alb negru. Asta mi-e datoria.

— De, cum ştiĭ.

— O să vezĭ în ciţi-va anĭ, unde-o să ajung.

— Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ. Nu uita un lucru: cu cinste nu facĭ avere, dar dormĭ liniştit.

— Totul e relativ. Adică, după cum vreĭ s'o iaĭ.

— Vezĭ e o poveste. Un socru se jeluea de ginere-so că nu-ĭ nicĭ beţiv nicĭ hoţ şi nicĭ cartofor. «Eştĭ foarte fericit».—«Vezĭ că nu e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

beţiv, dar bea şi se îmbată; nu e hoţ, dar fură şi-l prind; nu e cartofor, dar joacă şi pierde». Aicĭ e greul : să nu cauţĭ să facĭ ceea ce n'aĭ darul de-a face. Aşa şi tu. Să te păzeştĭ; dacă te-ĭ compromite, e reŭ !

— Eŭ nu's prost. Ştiŭ cum să iaŭ lucrurile.

— Advocaţilor le-a mers zvonul ca de popă tuns. Breaslă maĭ compromisă, pot zice că, nu e. Ce vreĭ ? Sînt d'aĭ carĭ fură de la timbrele clienţilor.

— Pungaşĭ de rînd, borfaşĭ, găinarĭ.

— Sînt de ceĭ carĭ iaŭ o plată de la client şi alta de la partea ceealaltă, sub cuvînt că al luĭ tot o să piarză.

— Or fi şi avocaţĭ pungaşĭ, dar şi clienţiĭ sînt bunĭ să-ĭ daĭ cu ochiĭ prin spuză : proştĭ mincinoşĭ şi potlogarĭ!

— Ştiŭ eŭ pe unul, care pentru o punere în posesie, fără de nicĭ un bocluc, la o avere de două-zecĭ de miĭ de leĭ, a luat o mie.

— Bine-a făcut, dac'a găsit prost să-ĭ dea.

— Vezĭ că avea omul testament autentic şi tocmeala a fost pe două sute. Pe urmă a venit cu minciunĭ, l'a prostit pe bietul om, că trebuie să facă forme, cum că nu-ĭ nepot drept, ca să nu dea şi celoralalţĭ nepoţĭ ! I-a spus că trebuie cutare act, ba cutare, şi-a maĭ scos două sute. Peste cîte-va zile a scornit alta. Pînă ce l'a pingelit c'o mie în cap.

— La ce-a dat ?

— Apucase a-l prinde cu cele două sute, ce era să facă ?

— O fi aşa, dar cîţĭ ne trag clapa ? Ăsta a plătit, pentru zece neplatnicĭ. Ales la început. Am poliţi de cîte-va miĭ de la clienţĭ. Să mă judec ! Le ducĭ procesul păn aproape de sfîrşit, pe aşteptate; cînd la urmă, eĭ se'nţeleg, ca hoţiĭ la bîlciŭ, şi nu-ţĭ plătesc nimic. Acuma nu iaŭ proces cu plată la urmă, să-ĭ văz că iaŭ foc cu gura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezĭ bine! Munceştĭ de pomană, să zicĭ că te aflĭ în trebĭ!

— Spun că avocaţiĭ lĭ înşeală. O fi; dar clienţiĭ te fac reŭ. N'aud eŭ pe la spate: «Lesne cîştigă baniĭ. Spune două vorbe şi-a luat zece, două-zecĭ de leĭ».

— Să le spue şi el, dacă poate.

— Vezĭ asta e. Nu judecă. Pentru vorbele alea, ca să le poţĭ spune, aĭ muncit zecĭ de anĭ; pe urmă, chiria, patenta, viaţa nu cer banĭ? «Ce lucru mare! Eştĭ la palat: spuĭ acolo şi pentru mine două vorbe».

— Dacă fie-care o zice aşa, morĭ de foame.

— Ales femeile, să te ferească Dumnezeŭ!

— De! Voĭ le-aţĭ răsfăţat.

— Lasă-mă, tată, că daŭ prin băţ. Mă năvăliseră cu divorţurile: «Ăsta-ĭ tînăr!» gîndeaŭ.

— «In loc să plătesc, mi-o plăti.» Nu-ĭ aşa?

— Am dat vre-o două afară. Mă sculam demineaţa, cucoana în biuroŭ. Una a mers cu'ndrăzneală. să mă prinză pe după gît, aretîndu-mĭ nişte hîrtiĭ.

— Ştiindu-te însurat, te-or lăsa în pace.

— Crezĭ? Altă pacoste:—la început mă năvăliseră fel de fel de nebunĭ, cu procese pierdute. Nebunĭ, dar şireţĭ. Mă minţeaŭ că nu s'aŭ judecat. După ce munceam, studiind acte şi dosare, dam de bucurie: procesul se pierduse! Vezĭ, d'aea fără un secretar iscusit nu merge. Baţĭ apă 'n piuă.

— E trist, tu, cu munca şi ştiinţa tu, să 'mparţĭ cu el.

— Bucuros eştĭ să'mparţĭ, numaĭ să aĭ ce. Ovreiul e dat draculuĭ, are crezare pretutindene. Le a mers buhul că-s oamenĭ de afacerĭ. Orĭ ce-aĭ face, din gura lor nu ese o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorbă. Ştiŭ să tacă ; dar şi să vorbească numaĭ cît trebuie.

— Bine, secret profesional.

— Nu-ĭ vorbă de asta. Ca să cîştigĭ procese nu se cere să pledezĭ frumos, nicĭ să aĭ dreptate, ci «să ştiĭ vorbi româneşte». Mă'nţelegĭ...

Vorbele de'n urmă le spuse Iacobescu rizînd şi făcîndu-se că numără banĭ cu degetul cel mare şi cu aretătorul de la mîna dreaptă.

— Eĭ cum ? Astea-s halimale. Aşa vă desvinovăţiţĭ d-voastră, advocaţiĭ, cînd pierdeţi procesele. Ziceţĭ c'aŭ luat judecătoriĭ saŭ experţiĭ saŭ marturiĭ parale. Maĭ e şi chip de luat ce-va gras de la client, peste învoeală, sub cuvînt că trebuie pentru mituială...

— Nu zic că toţĭ judecătoriĭ se înfruptă; dar destuĭ daŭ dreptatea pe banĭ; alţiĭ, pe hatîrurĭ şi bilete dulcĭ; numaĭ cîţi-va judecă pe sfînta dreptate, dacă nu le înnăbuşe glasul cealalţĭ. Acuma vezĭ cît e de nevoie să aĭ un Ovreiŭ. El cunoaşte uşile de din dos şi cheea cu care se deschid. Eŭ, nu.

— Tocmaĭ aşa n'o fi el de negru dracul, cum zic popiĭ.

— Nu crezĭ ? Ştiĭ ce-mĭ spunea un coleg al mieŭ, care e acum magistrat ? Se pomeneşte într'o dimineaţă c'un individ. «Buna ziua !» «Mulţumesc. Cu ce te pot servi ?» «Am azĭ procesul cutare şi cutare !» «Foarte bine». «Vă rog !» «Nu-ĭ pentru ce» Credeam că pleacă. Dar individul scoate două hîrtiĭ de cîte-o sută. Eŭ întorn spatele şi daŭ să plec El, după mine. «Vă rog nu vă supăraţi, poftim patru». «De n'aĭ fi bătrîn, te-aşĭ arunca din capul scărilor, să-ţĭ culegĭ măselele». Era bietul judecător naiv, începător. Cine ştie, dacă, peste zece anĭ, cînd i s'or da miĭ în loc de sute, n'o fi maĭ politicos În loc să-l arunce pe scărĭ, mi e că l'o pofti pe scaun !

— Nu. Asta să n'o zicĭ. Avem judecătorĭ in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vățați și cinstiți. Pe încetul vom avea și mai mulți. O să ajungem și noi cu judecători și funcționari de treabă.

— Multă apă o curge pe Dunăre! Poate nepoți de nepoții noștri s'or învrednici de-așa vremuri.

— Nu's învățat ca tine; dar știu una: o nație necinstită piere, cum au pierit atîtea norode.

— Păn să piară nația, pungașii trăesc ca'n sinul lui Avraam. Funcționarul cu patru sute de lei duce tren și lux de două mii. Cu cinstea?

— I se înfundă.

— Dacă știe cum, nici capul nu-l doare.

— Mă rog: tu să mergi calea dreaptă. E mai lungă, dar sigură.

— Păn acuma cerc, dar văz că nu merge. Omul cinstit e cu peri de lup. La palat, grupuri-grupuri pun țara la cale; dar cum m'apropiu, tac îi chiamă.

— Ție-se de ei.

— Așa-i; dar te plictisești de la o vreme și de bine, dar încă de cinste, cînd se ține sărăcia grapa de ea? Vorba Franțuzului: «Ca să trăești bine, trebuie să-ți fie stomahul bun și inima rea».

— Asta să n'o zici.

— Ce știi d-ta! De nu mănînci pe alții, te mănîncă ei. Alte vremi, tată socrule.

Tocmai întră Magda cu Zoe.

— Pun remășag că tata a citit un curs de morală! făcu Magda.

— Poate n'am voie? Datoria părinților e să povățuească de bine

— Poate mai de folos ar fi să-i spui cum se ajunge milionar.....

Capitolul III

Magda nu se pricepea la gospodărie. Mergea greu. Zoe crezuse că va scăpa de grijî;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cînd colo le mărise. Mai în fie care zi era o plîngere. Ba lipsea ceva la bucătărie, ba în biuroŭ saŭ în salon. Trebuea mereŭ banĭ, să cumpere. Apoĭ procese între servitoare şi Magda, pe carĭ le judeca Zoe şi partea cîştigătoare nu era tot deauna cuconiţa cea tînără.

Magda, pe lîngă toate, încă bănuea:

— De cît aşa măritat, maĭ bine lipsă! Nicĭ tu, bucătăreasă ca lumea, nicĭ nimic. Vita asta nu ştie găti o pîrjoală, a rumeni nişte cartofĭ!... zicea Magda către Zoe.

— Maĭ arată-ĭ şi tu.

— Dar ce, eŭ ştiŭ? Să fiŭ bucătăreasă, m'am măritat? Astea-s mîinĭ de tăcut chioftele pentru domnul Iacobescu? De ar fi prinţ şi n'aşĭ găti. Bine mă 'nveţĭ, chiar ca soră maĭ mare! Să-l deprinz cu năravŭ, haĭ?

— Aibĭ răbdare, Magdă. E băiat cu viitor, o să cîştige.

— Ce cîştige? Clienţiĭ carĭ vin, maĭ bine i-ar da afară. Murdăresc biuroul de pomană.

— Vin aĭ luĭ la putere, i-or da o slujbă la stat.

— Cît? Treĭ sute de leĭ! Ajunge să tiriĭ pe dracul de coadă. De cît mă măritam cu'n calic, maĭ bine nimeream gîrla. Treĭ sute de leĭ? O sută, chiria păcătoaseĭ ăştia de şandrama; treĭ-zecĭ, servitoarea; o sută cincizecĭ, coşul la treĭ inşĭ. Fac saŭ nu două sute opt-zecĭ? Pentru haine, tramvaie, o trăsură, un teatru, o berărie, două-zecĭ de leĭ! Nobilă sumă! Nu-ĭ aşa? Şi să nu-mĭ blăstăm norocul?

— Vă maĭ dăm şi noĭ.

— Pînă cînd? Şi cît? Nu! Dragă Zoe, orĭ scăp de sărăcie orĭ pun capăt la toate.

Aşa vorbeaŭ surorile la cîte-va lunĭ după căsătorie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se 'ntreba Zoe cu coana Tinca și cu tată-so ce-i de făcut, doar n'ar ajunge la certe.

— Lăsați-i, dragă. S'or da ei la brazdă. Așa's tinerii, se ceartă ca să le pară dragostea mai dulce, după ce se 'mpacă.

Lui Iacobescu, deși făcuse planuri peste planuri, tot nu-i mergea. Secretar, cum dorise, n'a găsit; fiind că n'avea nici bani cu ce-l plăti nici nume de advocat. Găsise un fost puşcăriaş, căruĭ i-a dat două-zeci de lei și nu l'a mai văzut.

Păn una alta, greul cădea în spetele Zoeĭ.

In sfirșit, la vre-un an, a căpătat loc de judecător. Lucrurile s'aŭ ogoiat. Cu leafa și mai cu alte picușuri, Magda începea a prinde suflet și gust la căsnicie. Avea de unde face lux și toată ziua primblări. Lucrul s'a mai îngreuiat, cînd a venit cel di'ntiiŭ copil : cheltuelele aŭ crescut din pricina doiceĭ. S'a încercat Zoe s'o înduplece să alăpteze singură; l'a rugat pe Georgică să-i arate că-i bine pentru sănătate, că e o lege naturală ca mama să-și alăpteze copilul, că numai așa se odihnesc organele ; că din pricina nealaptăreĭ sînt atîtea femeĭ nervoase, isterice, bolnave de mitră. I-a spus în ce primejdii de boală e copilul. Dar în zădar : s'aŭ prins sfaturile ca nuca'n părete.

— Nu voiŭ s'auz. Nu voiŭ să-mĭ pierd frumuseța sinului, s'ajung ca o doică Nicĭ o femee din lumea bună nu alăptează? Și doar n'o să mă fac eŭ de ris. Auzĭ vorbă. Să alăptez ca o cizmăreasă !

— Iacobescu se lăsa dus de Magda. Ori poate o cunoștea destul, de știa că împotrivirea e de prisos, cînd i-o abate eĭ ceva.

La anul, alt copil : un băiat. Bucurie mare, dar cheltueală și mai mare...

Magda își făcuse cîte-va prietene, femeĭ mai cu experiență. Toate îĭ dădură același sfat: «O fată și-un băiat. E destul : parte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dreaptă! Să-ţi trăească şi să-ţi crească, dragă. Nu e ca pe vremea veche, cînd ziceaŭ: *Copiĭ mulţi, noroc la casă.* Azi sînt cheltueală enormă. Nu scapĭ bine de doică şi trebuie bonă şi pe urmă Nemţoaică. Nu-ĭ poţi creşte ca mitocanii. Dar haine, dar boalele, cît costă? Şi la băĭ, poţi să nu-i ducĭ? Doĭ copiĭ cine-ĭ poate creşte azĭ bine, e de laudă».

Nu era nevoie de multă stăruinţă: Magda şi Iacobescu simţeaŭ destul aceste nevoĭ

Intr'o zi s'a plîns şi Zoeĭ, cît e de greŭ azĭ să aĭ doĭ copiĭ.

— Bine, dragă, după tine ar trebui să aibă copiĭ numaĭ oamenii bogaţi.

— Vezĭ bine, zise Magda.

— Fireşte, dacă voĭ, oameni săraci, voiţi să-ĭ creşteţi şi să trăiţi boereşte!

— Cum să trăesc maĭ modest? Nu fac serate, nicĭ primblărĭ cu muscal, nicĭ lojă la teatru nu avem.

— Toate sînt relative în lumea asta. Dacă tu, bună-oară, te-aĭ mulţumi să aĭ o casă de o mie de leĭ în loc de două...

— Să capăt reumatisme? Să şez într'o şandrama?...

— Lasă-mă să isprăvesc. Dacă n'aĭ ţinea treĭ servitoare, dacă alăptaĭ, şi te mulţumeaĭ c'o Unguroaică zdravănă, care să gătească, povăţuită de tine, să spele şi să calce, să curăţe camerele, ajutînd'o şi tu, în loc de două sute de leĭ pe lună cît te ţin servitoarele, te-ar ţinea cel mult cinci-zeci,—iconomie destul de frumuşică.

— Ideile tale le ştiŭ de mult, dar nu le admit. De ce nu-mĭ daĭ model pe madam Schmidt, care merge la piaţă cu coşuleţul?

— Da, madam Schmidt e femee la locul eĭ. Din treĭ sute, cît are bărbatu-so, pune şi de-o parte; creşte copiiĭ; toţi umblă curaţi şi sînt mulţumiţi de soarta lor. Tu nu eşti

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nicĭ o dată mulţumită, fiind că aĭ tot deauna pe cineva de invidiat.

— Ascultă! Eŭ nu's Nemţoaică; altă educaţie a avut ea şi alta eŭ.

— Foarte reŭ. N'am crezut că învăţătura maĭ înnaltă te-o face negospodină.

— Nu m'am măritat să fiŭ bucătăreasă saŭ jupîneasă. Am eŭ fizic pentru aşa ceva? După sfatul tăŭ, ar trebui să-l învăţ pe Iacobescu cu năravuri. Din contră, femeea e datoare să dea bărbatuluĭ îmbold s'aducă din ce în ce maĭ mult. Altfel se moleşeşte şi n'aduce nicĭ puţin. Ciţĭ bărbaţĭ nu datoresc poziţia lor socială şi materială numaĭ femeeĭ! Aŭ văzut că trebuie, s'aŭ dat draculuĭ şi-aŭ adus. Calul n'ar merge tără de biciŭ, aşa şi bărbatul s'ar lăsa pe tînjală, dacă femeea nu l'ar îmboldi s'aducă tot maĭ mult.

— Nu ştiŭ unde-o să ajungĭ cu teoriile tale.

— Ce astea-s teoriĭ? E practică. O să vezĭ că merge. Ca tine nu trăesc, maĭ bine fac orĭ ce. M'aĭ înţeles? Scurt. Zoe remănea uimită. Magda luase apucăturĭ nouă. Gustul de lux şi traiŭ îmbielşugat ajunsese patimă. Cu Iacobescu iar o ducea într'o ceartă, din pricina neajunsuluĭ. Avea pretenţie să se îmbrace bine şi elegant, făcea toate pe datorie; cînd venea vremea plăţilor, era 'n casă, iad. De groaza creditorilor adesea Iacobescu eşea cu noaptea'n cap şi se'nturna seara tîrziŭ. Dacă era vreme frumoasă, mergea la şosea. Nu o dată se da la toţĭ dracĭ că s'a însurat.

— «Ce-mĭ trebuea mie balamucul ăsta?»

Ce bine i-ar fi părut să vie un împricinat să-l «insulte» cu cîte-va sute de leĭ ca pe magistratul de care vorbise o dată cu socru-so! Cum nu l'ar da de-a berbeleacul pe trepte! «Oh moraliştiĭ, cînd ar trece eĭ prin iadul nevoilor, cînd ar şti cît amăresc viaţa descîntecele nevesteĭ: «Că nu-ĭ, că n'ajunge,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că uit'te cutare are şi face şi drege, numai tu porţi crucea 'n sin, nu ţii la familie,... saŭ eşti un nepriceput. Haram că ţi-a dat Dumnezeŭ copiĭ !» Dimineaţa, seara, la masă, nu te slăbeşte. De atîta cicăleală te miră că nu fac şi moarte de om! Oh moraliştiĭ, moraliştiĭ !»

Iacobescu se luase pe gînduri : doica întîia nu eşise din casă şi trebuise alta :

— Prea e scumpă paternitatea ! Mama a alăptat zece, zise o dată Iacobescu.

— Alte vremi, alte obiceiuri. Sporeşte venitul. N'ajunge, dar n'ajunge de loc.

— Ţii o herghelie de servitoare. Cum o ajunge ?

— Care e de prisos ? Bucătăreasă, trebuie saŭ nu ? Fetiţa pe mîna cuĭ s'o las ? Pretinzi să mă ţin toată ziua de ea ? Băiatuluĭ nu-i trebuie doică ? Vezi fecior, vezi vizitiŭ orĭ rîndaş ? Şi rîndaş ar trebui.

—Fă cum vreĭ. Cînd n'o fi, o să rabzi...

Intr'o zi Iacobescu se'ntoarse de la judecătorie pe la zece jumătate. Era necăjit reŭ şi posomorît.

— Dar ce s'a întîmplat ? N'aĭ avut azĭ procese de judecat ? Ce eştĭ aşa plouat ? Ce este ?

— Ce să fie ? Aĭ noştri, cum ştiĭ aŭ căzut şi ăştialalţi m'aŭ suflat.

— De ce nu te-aĭ dat cu ăştĭ, de la putere ? Tot nedibaciŭ şi neprevăzător ! Ce nenorocită sînt ! Minte aĭ ? Poţi să te lauzi : aĭ cu ce !

— Mulţi s'ar da cu ceĭ de la putere, dar, vorba e : te primesc ? Aŭ destuĭ hămisiţi de aĭ lor de căpătuit. M'aŭ mutat la Strehaia !

— Şi tu ? făcu Magda.

— Eŭ, o să'ncep de unde am lăsat'o.

— Avocătura ? Ştiĭ ce-aduce.

— Acuma e altă ce-va : cunosc şi mă cunoaşte atîta lume.

— Aşa şi n'ajunge. Atunci o să fie chiar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pierit. Cum fac alții de seama noastră carî duc lux și traiu îmbielșugat?

— Află-le secretul, dacă ești vrednică.

— Crezi că nu? Vorba e să nu-ți pară reu.

— Cearcă de vezi. De lucru bun să mă supăr? Mă știi oare cu prejudiții?

— Cu atîta mai urît, dacă nu le ai. Într'atîția ani ai fi putut pune mîna pe o-afacere, care să ne asigure pe vremea opoziției. Orî nu te pricepi ori n'ai prejudiții numai în teorie.

— Chiar îmi placi. Orî cît aș aduce de mult, tu găsești chip să cheltuești tot. La care sfîrșit de lună nu ești plină de datorii? Te pricepi la răsipă par'că ai crescut cu milioane. Mult mă mir cum trăeai la tată-to cu două sute de lei ai lui pe lună.

— La tata trăeam bine, aveam tot de-a gata Mă primblam, cîntam și citeam romane. La tine am bătaie de cap cu menajul și copiii Pe urmă, tu ești mofturos, vrei să fie tot în regulă și curat. Cine ai vrea să facă toate aste, eu? lasă-ți din gînd.

— D'aea nu se'nsoară băieții. Spune, tu, drept: ce-mi trebuea mie balamucul ăsta! De cum mă scol, nu știu încotro oiu alerga să pun mîna pe un cerșaf două mai mult. Ba-i chiria de plătit, ba datoria la măcelar a crescut peste sută, ba leafă servitoarelor, că fac grevă. Cucoanei îi trebuie toaletă la sezon! Azi una, mîine alta. Și tu, Iacobescule, aleargă, dă-te la care drac o fi mai urît, nu mai adă sute și sute. De nu, mai bine dormi la otel orî la Cișmegiu că vecînic n'am stanț în buzunar.

— Ce-mi ții predicile astea? Spune ce se poate schimba?

— Să fiu al Naibei, de pricep. Trăim într'o frămîntare și nu mă mir de nimic, nici de cei ce fură, nici de femeea care se vinde și nici de cei ce se'mpușcă. Azi, dacă n'ai avere, îți remîn numai aste căi deschise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sînt eŭ de vină? Atîta văz că eşti tare în teorii.

— Aşa cum mergem, o s'ajungem prost.

— De ce s'ajungem noi şi nu alţii? O să facem ca toată lumea, înnainte de a ne pune juvăţul de gît

Iacobescu dădu din umere, rînjindu-se batjocoritor.

— Văz că te-aĭ molipsit de boala teoriilor şi tu.

— N'am poftă să mor nicĭ eŭ nicĭ copiiĭ. Dar nicĭ să trăesc în mizerie nu voiŭ. Asta s'o ştiĭ! «À bon entendeur salut».

— Pe româneşte, adică: «La un car de oale destul o măciucă.» Nu-ĭ aşa?

Capitolul IV

Trecuseră anĭ de la căsătoria Magdeĭ. Serafim, pe fie care zi, tot maĭ slab. Işi făcuse idolĭ din copiĭ; dar nu eraŭ ce-ar fi dorit. Georgică, din pricina sănătăţeĭ plăpînde, remăsese tot doctor de plasă. Serafim cetea pe faţa luĭ nemulţumirea şi descurăjarea. Ilie, ofiţer la intendenţă, nu era nădejde să meargă maĭ departe; Magda o ducea greŭ, de cînd Iacobescu nu maĭ era în slujbă. Dînsa, cu pretenţiĭ marĭ, cădea iar în sarcina bătrînuluĭ, măcar că Iacobescu cîştiga binişor ca advocat. Adesea îşĭ asemăna soarta cu a preutuluĭ Ioan, ruda sa. Ce deosebire!

Acestuia îĭ trăeşte nevasta. Are, el, copiĭ mulţĭ, dar toţĭ bunĭ, toţĭ sănătoşĭ. In adevăr n'aŭ ţintit prea sus; dar unde sînt, staŭ bine. Un băiat, funcţionar la gară, are leafă bună, înnaintează, s'a însurat c'o fată cu zestre, are casa luĭ şi trăeşte mulţumit. Altul e profesor de şcoala primară; a luat o profesoară, amîndoĭ se'nţeleg şi-o duc destul de bine. Alt băiat a învăţat farmacia, s'a însurat c'o fată cu puţină zestre, ţine cu chirie o farmacie în ju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deț. Pe cel mai mic, care s'areta mai ștrengar, l'a băgat în armată și s'a ales bun. Pe fete le-a măritat cu preoți teologi, la biserici mari: unul e protoereu, altul e preut la un regiment. De toți are bucurie: sînt oameni la locul lor. Dar el ce-a greșit de n'are nici de unul parte? Nu s'a jertfit și el? Nu i-a dat la școli? N'a dus umilința haineĭ ponosite ca să aibă eĭ cărți, să umble curați, să nu fie de risul colegilor? De ce n'are oare și el bucurie de copiĭ, atît de trebuitoare părinților la bătrînețe? De cum i-a murit nevasta, dînsul a avut numaĭ o țintă: fericirea copiilor, ridicarea lor pe o treaptă socială mai înaltă de cît a sa. Își amintea cum, mergînd la biroŭ orĭ venind spre casă, un gînd îl stăpînea; s'ajungă băiatul cel mare doctor de seamă, să capete clientelă, să fie mare și cu nume. Și cum îĭ săltă pieptul de bucurie! Par'că auzea pe tovarășiĭ luĭ fericindu-l că are băiat de seamă; dar Magda, atît de frumoasă și de învățată, n'o găsi bărbat vrednic de ea; iar Ilie, și el, s'o cumințì? Cu Zoe era mai greŭ, dar bucuriile așteptate la ceĭ treĭ îmbătaŭ pe bătrîn, în cît nădejduise și pentru dînsa ce va. Un arendaș mai stătut, care să caute o nevastă gospodină și așezată. Lucrurile nu eșiseră cum le-a dorit. Dar în nemulțumirea luĭ nu uita vorbele înțelepte: «Doamne ferește de maĭ reŭ!»...

Zoe era și ea tot mai tristă. Traiul singuratec o apăsa. Deprinsă cu viața zgomotoasă a copiilor, cu grijele lor de școală, mai tîrziŭ cu veselia și cîntecele Magdeĭ acum îĭ părea totul pustiŭ, fără nici o noimă. Îĭ vueaŭ urechile de singurătate. Îĭ părea reŭ după trecut, cînd ziua întreagă n'avea pic de odihnă, cînd lunile și aniĭ treceaŭ mai curînd de cît acuma zilele.

Pustiŭ, jale și nedumerire simțea în sine. Se întreba la ce-a trăit și la ce trăește? Căs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nicia Magdeĭ nu-ĭ era pe plac : cînd lux şi cheltuelĭ; cînd nevoĭ peste nevoĭ, de trebuea s'o ajute c'o sută de leĭ, pe care n'o maĭ vedea înnapoĭ.

Cocoana Tinca, singura prietenă către care îşĭ maĭ deschidea inima, murise de pneumonie. La preotul Ioan mergea rar. Preuteasa era cu trebile; nu ţinea servitoare şi lucra cît e ziua de mare. Zoe nu voea s'o stinghereascĕ, doar Duminicele mergea une orĭ. Şi-atunci saŭ n'o găsea, era la o fată, ba la vre-un fecior saŭ găsea casa plină de copiĭ. La Magda să meargă, nu se potriveaŭ hainele eĭ simple cu vizitătoarele luxoase de-acolo. Nu-ĭ zicea nimic, dar vedea că nu ĭ plăcea s'o vază prietenele cum umblă. Îşĭ crescuse fraţiĭ cu dragoste de mamă şi-acum le era străină! Treceaŭ septămînĭ şi lunĭ fără să-ĭ vază. Fie care trăea în altă lume, cu alte apucăturĭ şi cu alte pretenţiĭ.

Zoe şi Serafim asemănaŭ mereŭ familia lor cu a preotuluĭ Ioan. Acolo copiiĭ nu se înstrăinaŭ de casa părintească. Duminecile şi serbătorile, feciorii şi fetele, surorile şi ginerii, se simţeaŭ atraşĭ de căsuţa joasă din curtea bisericeĭ. Nepoţiĭ veneaŭ bucuroşĭ la tata mare; aĭ Magdeĭ, aduşĭ de Nemţoaică, din cînd în cînd, se uitaŭ chiorîş la mobilele vechĭ. Odată a şi întrebat'o, băiatul :

— De ce voĭ nu vă luaţĭ mobile frumoase ca ale noastre? Şi, tu, tanti, de ce nu te 'mbracĭ frumos ca mama?

Într'o zi, fetiţa, zise Zoeĭ :

— Tanti, tu eştĭ soră cu mama, dar nu sameni. De ce aĭ atîtea cute pe faţă?

Zoe se roşi puţin, pe urmă respunse :

— Pentru că sînt bătrînă!

— Tu, tanti, n'aĭ copiĭ?—i-a zis altă dată — Mama, cînd e supărată, zice că maĭ bine remănea fată bătrînă ca tine. Ĕŭ nu crez că-ĭ maĭ bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Faţa Zoeĭ, atît de senină în ceasurile liniştite, se brăzda c'o mulţime de încreţiturĭ. Vorbele fetiţeĭ îĭ răscolaŭ toate amărăciunile vieţeĭ, cum furtuna turbură apele cele maĭ liniştite.

La preotul Ioan nepoţiĭ se uitaŭ cu drag la paturile de moda veche şi la icoanele din părete. Uimită, nedumerită, se gîndea Zoe, de ce n'a avut noroc, doar s'aŭ strădănuit de ajuns! Dar omul nu poate da de rostul nenorocirilor sale, căcĭ stă adînc ascuns în palele nedesfăcute ale sufletuluĭ. Nu putem să le tălmăcim, cum nu poţĭ fi actor şi privitor în acelaşĭ timp? Şi la ce folos tălmăcirea, cînd nimic nu se maĭ poate schimba?

Ceasurĭ sta Serafim sub bolta de viţă şi se bătea cu gîndul:

—«Ce-a greşit el în felul cum a trăit, de nu i-a eşit nimic după dorul sufletuluĭ? Care tată a dorit maĭ mult pe lume fericirea copiilor luĭ, ca să-ĭ bucure sufletul?

Zoe se bătea şi dînsa cu gîndurile. Se fereaŭ unul de altul. Nu şi le spuneaŭ. Fiecare căuta să nu maĭ aţiţe jarul ce ştia că mocneşte acoperit. Nu gîndeaŭ, sărmaniĭ, că focul ce arde înnăbuşit mistuie ca şi cel descoperit. E vorbă numaĭ de timp.

O dată nicĭ nu băgă 'n seamă venirea Zoeĭ, aşa era de stăpînit de gîndurĭ. Peste-o vreme, luînd de seamă, tresări ca di'ntr'un vis şi 'ntreba:

— Ce-aĭ zis?

— N'am zis nimic. Nu te maĭ lua pe gîndurĭ. E de prisos

— Cînd n'aĭ ce face alta şi cînd nime nu ne vine.

— Cine să ne vie, dacă nu mergem nicăerĭ?

— Cum cine? N'am eŭ doar copiĭ să vie să mă vază! ..

Zoe oftă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aŭ şi eĭ grijile lor.

—Da, le aŭ; dar între ele un colţişor ar trebui să fie şi pentru noĭ. Georgică e departe; dar fiie ar putea veni mai des. Magda ştiŭ bine că ese de-acasă în fie care zi. Mare lucru e să se abată şi pe la noĭ? Dar, vorba bietului tată: «Unde-ĭ dragoste puţină, lesne-ĭ a găsi pricină!»

— De, ce se zic?

— Ce să zicĭ? Că i se urăşte cu noĭ! Dacă ne-ar iubi măcar a zecea parte cît îĭ iubim, ar găsi un dram de dor şi de noĭ.

— Dragoste cu sila nu se poate.

— Nu, nu! Ştiŭ! Dar te doare, cînd vezĭ cum copilul tăŭ se 'nstrăinează de tine!

— Aşa e dat unora.

— Uit'te popa Ioan! Cînd nu vine unul o septămînă, nu e de traiŭ cu preuteasa: «Ia-ţĭ pop'o giubeaua şi potcapul şi fugĭ de vezĭ ce-o fi oare de n'a trimes barim un copil să ne vază.» Aĭ noştri nu vin cu septămînile. Şi, dacă te ducĭ la eĭ, ce folos? «Coniţa nu-ĭ acasă orĭ are mosafirĭ». De te şi pofteşt- în salon, staĭ cu gura cusută. Ce să vorbeşti? Din franţuzească n'o slăbesc. Şi, după asta, nicĭ n'aĭ voie să caştĭ. «Pauvre papa qu'il est vieux!» Par'că eŭ nu 'nţeleg atîta franţuzească! Lipsea să maĭ spue că's ramolit. Uit'te aşa. La ce să te ducĭ?

— Nu le maĭ lua toate la inimă.

— Nu le iaŭ; dar te doare!

Capitolul V

Norĭ plumburiĭ cern umezeală măruntă şi rece

Zgomotul străzilor resună amorţit, lumea pripită dă zor să isprăvească maĭ curînd o zi ce-aduce maĭ multă jale de cît bucurie. Uniĭ aleargă zoriţi de nevoĭ, alţiĭ dornicĭ să-şĭ alunge plictisul, căutînd veselia în vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zite şi petrecerĭ, alţiĭ, să-şĭ înfunde necazurile în cîrcĭume şi berărĭi.

Într'o zi de-acestea, la o casă mică, dar elegantă din strada Virtuţeĭ se fac pregătirĭ. E Joĭ şi doamna are« jour fixe». Primeşte cîteva prietene şi prietenĭ. «Puţinĭ, dar aleşi» era vorba Magdeĭ ca să-şi măgulească mosafirii.

Salonaşul, mobilat din noŭ, cu mobile felurite, bătătoare la ochĭ, maĭ mult elegante de cît îndemânatece. Oglinzĭ, mesuţe, bibelourĭ şi cîte-va cromolitografiĭ cu rame bogate Semăna maĭ mult cu salonul de primire al unui dentist, dornic se sperie cu poleiturĭ şi catifele ochiĭ muşteriilor, ca să-şĭ capete maĭ uşor preţul.

Doamna Iacobescu, orĭ, cum îĭ zic familiariĭ, Magda, e îmbrăcată de pe la patru. O roche de mătase crême, solitare în urechĭ, pe degete inele scumpe. Faţa palidă, albită cu drésurĭ meşteşugite. În lumina întunecată a zileĭ, micşorată şi de rîndul întreit de perdele, Magda arată tînără de tot

Di'ntr'o ochire vede că salonul e în regulă. Cel întîiŭ pas, cum intră, îl face spre oglinda din fund, «un cleştar» scump în formă de inimă. Îşi mlădiază mijlocul, resfiră puţin de tot părul ce pare nesimetric, zîmbeşte veselă, ca să se încredinţeze de efectul ce face în toaleta aceasta nouă. O stăpîneşte cu totul dorul de a plăcea bărbaţilor şi de-a-şĭ desnădejdui prietenele.

— «Da, asta e arta de-a şti să trăeştĭ. Să placĭ cuĭ trebuie, să fiĭ învidiată de cine nu te poate ajunge. Asta caută nu numaĭ femeile, dar şi bărbaţiĭ, fie oamenĭ de afacerĭ, fie oamenĭ marĭ politicĭ. Numaĭ biata Zoe judecă alt-fel ! Ce să-ĭ facĭ ? Toată lumea n'o fi jertfa unor ideĭ fără căutare azĭ !»

Astea le gîndea, privind o fotografie a Zoeĭ, pe care o luă de pe măsuţă şi-o mistui în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sertar. I se păru oare că prea nu se potrivește cu luxul d'mprejur, orĭ, poate, era o sfială ca la aceĭ carĭ ascund icoanele înnainte de-a săvîrși o fără de lege? ... .

Magda sună.

Numaĭ de cît întră o femee în vrîstă: Nemțoaica de la copiĭ.

Avea fața ca o figură de ipsos, pe care nu se puteaŭ ceti nicĭ gîndurile nicĭ voința; ci un fel de supunere oarbă capriților unor stăpînĭ, pe carĭ, în inima sa, îĭ disprețuește. Din cîte-va fulgere ale ochilor albaștri șterși, un ghicitor ar fi oblicit gîndurile Iulieĭ: asemăna pe stăpînă-sa cu femeea de nația sa: «Oh, ce păpușă! Nevrednică să fie mamă și soție! Copiiĭ? Niște paiațe, pe carĭ n'o să-ĭ schimb eŭ!»

Magda zise;

— Ascultă, Iulio, să'mbracĭ fetița cu rochea cea bleue și băiatul cu hainele de mărinar. Să-ĭ scoțĭ pe-un ceas la primblare. Dacă vine unchiul înnainte de-a pleca eĭ, adu-ĭ să-ĭ dea buna ziua. Ascultă. Dă-le de grijă să vorbească nemțește. Auzĭ?

— Bine, coniță, zise Iulia, stăpănind un zîmbet de batjocură. Și eși.

Magda se uită nerăbdătoare la ceas.

—«Greŭ trece vremea, cînd aștepți!... Și încă pe cine?! Ce să facĭ? Viața ucide iluziĭ, ucide dorurĭ, sufleteștĭ, te izbește crud de realitatea aspră. — Tinerĭĭ? Nu daŭ banĭ... Și cînd nevoea te 'ncolțește, idealul fuge ca viața din omul bolnav.—La urmă, poate să zică Zoe ce-o zice, totul e convenție pe lumea asta.... Celuĭ care, împins de lipsă, fură o pungă, îĭ zicem pungaș; iar de oamenii noștri politicĭ, carĭ învîrtesc șurupurĭ, daŭ concesiĭ și cîștigă sute de miĭ, zicem că face «afacerĭ». Tot așa, femeea tînără, măritată c'un bătrîn bogat, e doamnă onorabilă și lumea bine voitoare o scuză, chiar de are un amant

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tînăr. Eŭ, fiind că n'am avut noroc să iaŭ întîiŭ un bărbat bătrîn şi bogat şi pe urmă un amant tînăr, sînt de condamnat! In realitate e numaĭ schimbare de rol, în timp. Alta îşĭ ia amant, din patimă; eu, de nevoie. N'am drept să-mĭ cresc copiiĭ şi să trăesc? Dacă frumuseţa îmĭ înlesneşte un traiŭ maĭ uşor, cine ce treabă are cu mine? Dar ce-mĭ bat eŭ capul cu toate astea? Numaĭ Zoe poate să cugete alt-fel. O fiinţă care n'a trăit în lume! De tată nu e mirare: om de moda veche, ce vreĭ?

—«A sunat! E dînsul?» Îşĭ maĭ aşează părul şi merse spre uşă, luînd înfăţişare veselă.

Servitoare, cu şorţ şi bonetă albă, deschide uşa, făcînd loc unuĭ domn cărunt bine, d-l Arămescu, de vre-o cincĭ-zecĭ de anĭ. Faţa-ĭ e busnată de grăsime; e bogat, trăit prea bine şi prea fără muncă. Hainele, pălăria, bastonul,.. sînt tot ce poate fi maĭ ales, maĭ şic.

Magda ştia c'avea să vie: dar se făcea copilăroasă, îĭ sare 'nnainte, îl ia cu drag de mînă, pe urmă zice:

— Ce surpriză plăcută, unchiule!

Servitoarea a închis încet uşa.

Arămescu zîmbeşte mulţumit. Ochi-ĭ micĭ abia se zăresc din obraji-ĭ umflaţĭ.

Înfăţişara vioaie şi frumoasă a Magdeĭ, îl măguleşte. Îĭ sărută mîna, zicînd:

— Nu te aşteptaĭ? şi pune pe măsuţă o cutie elegantă cu bomboane.

Apoĭ zîmbind mereŭ:

— Şireat'o! Atunci: pentru cine te aĭ făcut frumoasă?

— Va să zică, alt-fel îmĭ daĭ brevet de slutenie? zise Magda alintîndu-se.

— Aş! De unde?... Şi ce de-a florĭ! Ce de-a florĭ!

— Nu daĭ voie? Afară e aşa de urît! Am jour fixe şi florile aduc veselie, sînt pasiu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nea mea, zise Magda, alegînd prin'ntre florî.

— Numaĭ florile? zise Arămescu, aretîndu-şĭ dinţiĭ albĭ, ca de sidef: îşĭ schimbase dantura.

Ar fi jertfit jumătate de avere, să poată fi cu două-zecĭ de anĭ maĭ tînăr. Mult l'ar fi schimbat în bine o perucă. Dar toată lumea îĭ cunoştea chelia. Întrebuinţase toate alifiile din jurnale. Plătise şi unuĭ Italian, de venea în toată seara şi-l treca pe cap c'o «perie specială, făcătoare de minunĭ, care avea darul să aducă, prin electricitate, sîngele la piele şi să facă părul să crească». Dar înzădar: chelia lui Arămescu remăsese tot făr de păr, ca'n palmă.

— Asta ĭ pasiunea mea cea inocentă.

— Şi care, mă rog, o fi cea neinocentă? Poate iubirea fi vre-o dată vinovată?

— Nu ştiŭ. Atîrnă de împrejurărĭ, zise Magda zîmbind şiret.

— Poate stingheresc vizitele? Plec...

— Aş! De loc. Încep a veni abia după cincĭ. Five oclockul e la modă.

Magda îl luă de braţ şi s'aşezară pe-o causeuse.

— Iacobescu la cîte vine?

Magda se 'ncreţi:

— Nu-mĭ laşi o clipă fericită! Te-am rugat să nu-mĭ vorbeştĭ de el! Să am avere, mîine aşĭ divorţa.

— Aĭ greşi.

— De ce? Nu-l iubesc. Viaţa împreună mă omoară. Nu-l văz cu septămînile; dar e destul să ştiŭ că poate veni orĭ cînd.

— Fiind că aĭ copiĭ. Şi o femee fără bărbat! Ştiĭ veninul lumeĭ.

— N'am avere. Asta e. Puţin mi-ar păsa de lume.

— O să-ţĭ fiŭ totd'auna prieten, dacă veĭ fi cu minte. Iacobescu pare om înţelegător. Te lasă liberă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am dat vre-un semn de necumințenie? Iacobescu e cărbune acoperit. Nu-l cunoști.

— De, e o vorbă: în femee și'n apă să nu te'ncrezi. Mai știi? Poate nici în bărbați.

— Nici nu respunz, zise Magda, ridicînd din umerĭ, cu necaz prefăcut.

— Nu zic eŭ. Așa zice-o vorbă.

— Și Arămescu îĭ sărută mîna. Eŭ, bătrîn, urît, n'așĭ avea drept să mă 'ndoesc de pot fi iubit de-un înger?

Magda pufni cu necaz.

— Bătrîn?... Urît?... Ți-am spus că pentru noĭ, femeile, unii bărbați nici o dată nu sînt bătrînĭ nici urîți. Totul atîrnă de maniere. De altfel, de unde ideile astea? Auzĭ bătrîn, el? Ba chiar și urît?

— Cine mă încredințează că fac și eŭ parte di'ntre aceia?

— Eŭ, dacă mă crezi. Poate altele îți daŭ dovezĭ mai sigure? zise, apăsînd cu înțeles vorbele din urmă, apoĭ se ridică, alege o camelie și-o pune la piept, netezindu-l pe frunte.

Arămescu scoate un plic de la piept, îĭ sărută mîna și i-l dă zîmbind:

— O floare bine plătită, zise Magda.

S'aud pașĭ, ușa se deschide întră fetița și băiatul. Vorbesc nemțește cu Magda cîte-va cuvinte.

— Pe unchiul nu-l sărutațĭ?

— Ba da, zic amîndoĭ într'un glas și fac precum li s'a spus.

— Cuĭ mă mai sărută o dată îĭ daŭ bomboane.

— Eŭ, unchiule, zice băiatul, sărind zglobiŭ.

— Și eŭ, zice fetița răpezindu-se. Și iar îl sărută.

Arămescu le dă cutia:

— S'o împărțiți frățește.

— Să daŭ lui Mimi mai mult? S'o împartă atuncĭ el, zise fetița.

— Ca să aĭ tu mai mult!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nemţoaica luă copiiĭ de mînă, făcu un cnix şi eşi, rece, făr un zîmbet, făr o mişcare a feţeĭ.

— Fetiţa e adevărat înger. De cîţĭ anĭ e?

— Vreĭ să ştiĭ cît sînt de bătrînă? zise Magda tăpşindu-ĭ faţa ca la un copil.

— Eĭ aş! Magda să fie vre-o dată babă?

— Poate vreĭ să te 'ngrijeştĭ de zestrea eĭ?

— Maĭ tîrziŭ. Să văz ce purtărĭ o avea mama.

— Chiar mă supăr.

— De-o glumă?

— Lipsă de-aşa glume. Hai în camera de alăturĭ să vezĭ portretul, zise Magda, luîndu-l de braţ...

Nu bine eşise Magda cu Arămescu şi servitoarea deschise uşa, făcînd loc uneĭ cocoane.

Era o doamă de vrista mijlocie. Cum întră, merse la oglindă să-şĭ aşeze părul vopsit galben-roş.

—«Ce vînt afurisit! Mi-a deranjat coafiura Prea-ĭ închisă culoarea părului... Magda n'are noroc la fixurile eĭ; în totdeauna, vreme urîtă. La poartă era cupeul bibiloiuluĭ—. E prea-prea! Doar ştie c'aşteaptă lume... De, norocul e orb... Să fie vre-o frumuseţă păn p'acolo, nu ţi-ar fi necaz... Asta-ĭ manieră să te facă să aştepţĭ? Maĭ viu eŭ la o mojică de felul eĭ?»

Aşa gîndea prietena Magdeĭ.

În vremea asta întră servitoarea.

— Ertaţĭ, coniţa vine numaĭ de cît. E domnul doctor.

— Dar cine-ĭ bolnav? Băiatul nu e tocmaĭ bine.

— Dar ce doctor vine? Par'că era cupeŭ de oraş.

— Nu ştiŭ cum îl chiamă.

Cucoana Sisi scoase din réticule un ziar «Fin de Siècle» şi începu a ceti. Faţa i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încordă într'un ris pătimaş. O interesa grozav «literatura», de o purta în réticule...

Nu trecu mult şi, pe uşa din stînga, întră Magda, privind par'că nu s'aştepta să fie cineva.

— Bonjour, dragă. Proasta de Lina nici nu m'a vestit că venişi.

— Chiar de te vestea, trebuea să má jertfeşti.

— Nu te lasă inima să nu spuĭ reutăţĭ. Era doctorul.

— Vaĭ, dragă, ce vijelie! Să-mĭ ia şi pălărie şi cap!

— Lasă. Nu maĭ spune, capul ţi l'aŭ luat alţiĭ.

— Oiŭ fi întors eŭ multe capete, dar pe al mieŭ nu l'a întors nime. E prea solid.

— Tare de cap...

— Pe cine maĭ aştepţi?

— Lume şic! Doĭ porumbeĭ de gust. De nu ţi or plăcea, chiar pleacă la călugărie. S'aud paşi. Eh! Dar ascunde gazeta aea!...

Întră doĭ tinerĭ eleganţi şi săruta mîna Magdeĭ.

— Vă cunoaşteţĭ?

— Cum nu. Făcurăm cunoştinţă la balul Preseĭ, zise d-na Sisi Păsculescu, întinzîndu-le mîna.

Stelescu, funcţionar la tribunal, îşĭ resuceşte mereŭ mustăţile comesticite ca nişte codiţĭ de şoarec. Ochiĭ micĭ, agerĭ, clipesc într'una, par'că i-ar supăra o lumină prea vie. Deviza lui e: «Haina e firma omuluĭ. A fi prost îmbrăcat însamnă nu numaĭ că n'aĭ, dar că nu eştĭ destoinic să aĭ!» E totd'auna sclivisit, ca scos din cutie.

Celălalt, Ghenciu, maĭ în vrîstă, e grefier. Nu ţine atîta la haine, dar are patima juvaerurilor: ceas de aur cu lanţ masiv, iar pe degetul arătător, inel cu solitar scump: «Haina se ponoseşte; un juvaer scump e tot-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

d'auna de preț și zvîrle șperlă în ochiĭ găgăuților.» Avea orĭ nu nevoie? Scotea ceasul.

Cînd vorbește, așa, ca din obiceiŭ, ca să l auză lumea, face: «Piĭ! E tîrziŭ, nene!» Ceasul și inelul luĭ Ghenciu sînt cunoscute de tot tribunalul.

Mic la stat, pășește des și mărunt, par'c'ar călca pe note. Vorbește răpede și totd'auna închee cu: «Am zis. Aveți cuvîntul!»

De cît-va timp poartă monoclu, voind să imiteze pe-un judecător vestit ca băiat frumos. Colegiĭ îl rid: «Zădarnic puĭ sticla 'n ochĭ; te poceștĭ, mă, și mai și!» E candidat de 'nsurătoare... la o fată cu zestre bună.

— Ce noutățĭ? Stelescu e curierul modeĭ, pardon al noutăților, făcu Magda.

— Domnul o îi reporter? zise Sisi cam în doĭ perĭ.

— Cariera asta o las luĭ Ghenciu.

— Orĭ cum. eștĭ specialist în divorțurĭ. Știĭ scandalurile tuturor căsniciilor.

Sisi face mutră desprețuitoare și 'ntreabă:

— Sînt secrete?

— Secrete, dar le știe toată lumea.

Magda ia florĭ și le prinde fie-cărui în piept.

— Florile fac pe femeĭ de zece orĭ maĭ frumoase, face Ghenciu.

— Față de cucoane, florile chiar sînt urite, zise Stelescu. Pe noĭ, bărbațiĭ, ne fac de zece orĭ maĭ pociți, de cum ne-a lăsat Dumnezeŭ.

— Atuncĭ mă refuzați?

— De loc! sărut mîna, făcu Stelescu.

— Aĭ voit să fiĭ de spirit și-aĭ scrîntit'o. O floare, prinsă de o mînă frumoasă, preface pe-un slut ca tine, în adevăr, zice Ghenciu.

— O favoare cere altele, norocul nu vine singur, zise Stelescu.

— Prea te crezĭ. O să aștepțĭ mult.

— Iartă-l, cuconiță, nu i-a crescut măseaua de minte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—Ție, e drept, ți-a și căzut. Am zis. Aĭ cuvîntul.

—Să vă'mpac cu bomboane, zise Magda, dîndu-le o bomboniera.

— Ca pe copiĭ, zise Sisi.

— Stelescule, drept e că te'nsorĭ? întrebă Magda.

— Poate: M'o fi luînd cineva și eŭ habar n'am.

— Ce te maĭ facĭ? Am auzit c'aĭ și luat darul de ginere: treĭ miișoare.

— Dă-mĭ, te rog, adresa socruluĭ, să-ĭ sărut mîna.

— Nunta și moartea nu se țin secrete, zise Sisi Păscălescu.

— Dacă nu e secret, aș putea să aflu cum mi-e logodnica: oacheșă, bălae, arămie?

— Cum e? Ce te importă? Are o sută de miĭ? Asta e.

— E și-o mamă soacră?

— Ba are și un protector, care vrea s'o mărite, doar și-o lua grija, zise Sisi cu reutate.

— De unde știe doamna toate? zise Ghenciu.

— Asta-ĭ! De ce are omul urechĭ s'auză?

— E gelos, ar vrea să-ĭ faceți și luĭ asemenea prorocil.

— Vezĭ! N'aŭ toate fetele protectorĭ bogați.

— Ba zeŭ e frumoasă mireasa? zise Magda.

— O zină, doamna trebuie să-ĭ aibă portretul.

— Numaĭ sămsăroaicele și logodnicil poartă portrete cu eĭ, zise Sisi înțepat.

— Fiind că o cunoașteți, credeam... zise Stelescu.

— Multă lume cunosc. Ar urma să port albumurĭ cu mine? Petrecere bună; plec, am de mers și la Caterina.

— Oh! Maĭ umblă și ea cu jour fixe! Păcat de pălărie, o s'o mototolești de bagdadie, zise Magda făcînd o mutră de desgust.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce aĭ tu cu gustul femeeĭ? Nu poate avea toată lumea palate.

— Cînd staĭ într'o şandrama, nu te maĭ facĭ de ris. Trebuie s'avem pudoarea săracieĭ noastre.

— Bordeiŭ, şandramă, dar vine la ea lume bună, zise Sisi apăsînd pe bună.

— M'a zăpăcit Martĭ cu «frate-mio colonelul» a zis şi-a dres. O întrebaĭ şi eŭ de frate-so, puşcăriaşul: s'a făcut maĭ roşe de cît e.

— Prea eştĭ rea!

— Ea bine se pricepe să mă critice.

— Cocoanele ar face de ziariste, zise Ghenciu. Dacă te-a văzut de două orĭ, numaĭ de cît îĭ fac romanul. Am zis! Aveţĭ cuvîntul!

— Şi ne maĭ plîngem că n'avem romanţierĭ, zise Stelescu.

— La revedere, dragă. Nu uita pe Marţĭ, la mine.

După obicinuitele două sărutărĭ, una pe fiecare obraz, cu Magda, Sisi eşi, lăsînd să s'auză foşnetul mătăsăriilor cu carĭ era îmbrăcată.

Magda se întoarse la mosafirĭ.

— Să mă pot face o păsericăl! Vaĭ! Cum o să'nflorească tot ce am spus. Nicĭ precupeţele din hală n'o întrec. Cînd se pornesc amîndouă, par'că li se bat nebuniĭ în gură. De larma lor, o vorbă nu poţĭ spune.

— Bărbatu-so s'a îmbogăţit cu camăta.

— Ea zice c'a fost bancher. Vorba e: a remas cu avere? Pe lume noroc să aĭ.

— Maĭ totdeauna proştiĭ aŭ parte de el, zise Ghenciu.

— Maĭ bine prost, de cît cuminte făr de noroc. Pe Ilie nu l'aţĭ văzut? Era vorba să vie.

— Spune că i-aĭ pus gînd reŭ, să-l însorĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numaĭ de s'o îndura să-şĭ lase bibica, zise Ghenciu.

— Tot de prostiĭ nu s'o ţinea el, l'am văzut hotărît, zise Magda.

— N'ar fi reŭ.

— Vine cineva : Lupeasca şi fetele.

— Plecăm, vă lăsăm în familie,—zise Stelescu, par'că l'ar fi amenințat o nenorocire.

— Vă temeţi de tentaţie ? Pe cea mare v'o las; cea mică e pentru Ilie.

— Puteţi dispune şi de-amîndouă, zise Stelescu.

— Durere ! Nu e Turc. Zestre îndoită n'ar strica. Am zis !...

În vremea asta uşa se deschide şi doamna Lupescu întră cu fetele.

Cucoana e zdravănă, grasă, abia gătăe. Îmbrăcată cu roche cenuşie deschisă, cu dantele crème. Are pretenţie că e tînără.

Fetele cu rochiĭ crème închis, pieptănate cu multă îngrijire. Cea mare, Sorica, e bălaie. Ride mereu, ca să pară maĭ drăguţă. Uitîndu-te la tată, vezĭ portretul mameĭ, cînd era tînără ; privind pe mamă, vezĭ cum va fi domnişoara peste două-zecĭ de anĭ. Nu eştĭ în primejdie să iaĭ pisica 'n traistă. Hanrieta e o oacheşă drăguţă cu ochĭ verzĭ. După sărutărĭ şi complimente obicĭnuite, încep banalităţile.

— Uf ! ce vreme anostă, dragă madam Iacobescu. Numaĭ de dragul d-tale eşirăm

— Din casă vremea pare maĭ urîtă de cît e. Noĭ, bărbaţiĭ, pe asemenea timp nu stăm acasă, Doamne fereşte, zise Stelescu.

— Pentru domnĭ, alt-ceva, zise Lupeasca. Chiar în trăsură, o vreme rea ne deranjează toaleta.

— Zilele posomorîte aduc melancolie, dacă staĭ singură, zise Magda.

— Mulţumesc luĭ Dumnezeŭ, nu sînt singură, fetele astea toată ziua cîntă, ba din piano, ba din gură. Nu mi se urăşte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Or să ne cînte şi nouă, zise Magda.

— Asta nu. Cîntăm destul, cînd veniţi la noi. Asasinăm numaĭ acasă, zise Hanrieta.

Ghenciu şi Stelescu plecară, sărutînd mîna cucoanelor şi, făcînd cîte-un compliment adînc domnişoarelor ..

— Să ne scuzĭ, dragă madam Iacobescu, ne am cam întîrziat. Cînd alţiĭ pleacă, noĭ venim.

— Mamaca, cînd are de mers unde-va, atunci găseşte de certat servitoarele, zise Hanrieta.

— Ce vreĭ, dragă? Sîntem la placul lor. Am dat afară pe afurisita de femme de chambre. Să morĭ de necaz! Zic, fie eĭ acolo: «Carolino, să mă pieptenĭ, cum era prinţesa la hramul de la Sinaia». «N'o să vă prinză. Coniţa e în vrîstă? «Auzĭ obrăznicie?» zic: «Nu-ĭ treaba ta, fă ce-ţi spun». Să fiu văzut, ma chère, mă poceşte, să te sperĭ! «Dar ce-mĭ făcuşi, Carolino, eŭ să fiŭ orĭ ăl de pe comoară?» «Am spus la coniţa, că n'o s'o prinză», şi bolovăneşte la mine niştе ochĭ obrazniciĭ şi maĭ nu bufneşte de ris. Atunci, hărştĭ două palme! «Să pieĭ», zic, fie eĭ acolo, «cît te văz». Auzĭ? O plătesc patru-zecĭ de leĭ pe lună, să-mi spue obrăzniciĭ! «Aci nu-ĭ în ţară la tine, să te sărute stăpînă ta!»

— Mamaea e prea nervoasă. O să găsim greŭ femme de chambre aşa de bună.

— Cu banĭ găsesc şi mamă. N'aveţĭ grijă.

— Sînt pline de dracĭ, zise Magda, aducînd niştе trandafirĭ să-ĭ prinză domnişoarelor în piept. Crême o prinde pe Sorica, roş pe Hanrieta. Ce teint admirabil aveţĭ voĭ, azĭ, fetelor! Şi nostime toalete!

— Cea mai mare ştiinţă a femeeĭ e cum să se îmbrace, zise Lupeasca.

— Prea adevărat! Să tornĭ banĭ cu pumnul, dacă n'aĭ gust, nu plăteşte două parale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cunoşti pe Gîrbeanca? Cînd o vezi: cu toalete noi şi care de care mai pocită! Fetele mele ştiu a se îmbrăca eftin, elegant şi cu şic.

— Sînt prea drăguţe; eşti de laudă.

— Numai noroc de-ar avea. E o vorbă: «Copiii prea cuminţi nu trăesc şi fetele prea frumoase n'au noroc».

— N'ai frică, maman, noi nu sîntem frumoase, zise Sorica, o să avem noroc.

— Poftim! Sînteţi cum sînteţi. De era voea mea, vă făceam ca nişte zine, zise Lupeasca.

— Sorica e modestă, zise Magda alintînd'o. Apoi aşează o mesuţă în faţa Lupeascăi, tocmai cînd intră pe uşă Ilie, fratele Magdei.

— A! Uit'te şi Ilie. Ţi-i voinică soacra. Nimerişi punct la şocolată, zise Magda, zîmbind.

— Sper că-i voinică, făcu Ilie sărutînd mîna Lupeascăi şi făcînd complimente fetelor.

— Ai cam întîrziat, zise Magda.

— Ca şi noi, zise Hanrieta.

— Avem foarte mult de lucru. Colonelul nostru e varga lui Dumnezeu.

— Las' că-i bine; toate ca toate, dar armata să fie armată, zise Lupeasca c'un ton falş.

— Mai vorbă, înghină Ilie, şi un zîmbet ciudat îi trecu pe faţă.

— De mi-ar ajuta Dumnezeu, să-mi dau băiatul în şcoala militară. Asta zic şi eu că-i şcoală: severă, cum nu se mai poate. Un bărbat fără simţul datoriei, nu mai e bărbat.

— Mai aşa! zise Magda stăpînindu-şi anevoie risul la vorbele pompoase ale Lupeascăi.

— Doamna admiră armata, dar domnişoarele? întrebă Ilie zîmbind cu două înţelesuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce pricep ele în politică? Sînt prea tinere, zise Lupeasca, spre a scoate fetele din încurcală.

— Poftim, luaţi şocolată. Se receşte, zise Magda, dînd fie-căreia ceaşca de pe tablaua adusă de servitoare.

— Domnişoarele sînt muzicante, zise Ilie, privind pe Hanrieta cu ochi dulci.

— Ce-aŭ uitat muzicanţii ştim noi, zise Sorica înţepată.

— Hanrietă. fă-mi o plăcere şi ne cîntă ceva, zise Magda, bătînd'o pe umăr.

— Nu's de loc în voce, şi pe Sorica o doare mîna, nu mă poate acompania.

— Te acompaniez eŭ, zise Magda. Să văz ce-o să mai găseşti.

Hanrieta face înnainte fel de fel de alintări că nu poate.

— Fă-ţi curaj, drăguţă, zădarnic mai cauţi o amînare, mă opun.

— Magda a luat jargonul advocăţesc, zice Ilie, s'a molipsit.

— Tocmai! Domnul Iacobescu e bine? I-am trimes un proces.

— Da, merci: cucoana cu moştenirea.

— Să nu caute că-i ea aşa, are de unde plăti, zise Lupeasca.

— Ilie, roagă tu pe domnişoara, poate aĭ mai multă trecere. făcu Magda.

— Mă tem să 'ncerc. Un refuz m'ar dezola.

— Garantez eŭ.

— Cîntăreţiĭ ne daŭ clipe fericite, de ce-ar fi aşa de avari?

— Vă cînt din piano.

— Te-am luat pe garanţie, s'a isprăvit, zise Magda, luînd'o pe Hanrieta de mînă.

Fata cîntă destul de duios: «Vezi rîndunelele se duc». Ilie şi Magda aŭ aplaudat'o, aretîndu-se foarte încîntaţi.

— Merci, domnişoară, aveţi voce minunată:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fermecător sopran leger. Aşĭ dori s'o auz şi pe domnişoara Sorica. E talent artistic în familie.

— Eŭ nu cînt, zise Sorica, dînd din umere şi îmbufnată.

— Domnişoara e pianistă? făcu Ilie.

— Diletantă...

— V'am auzit. După mine sînteţĭ artistă în toată forma.

— Aş! De unde?!

— Mi-e drumul la cancelarie pe lîngă Domnia-Voastră şi v'am auzit ades.

— Niŝte exerciţiĭ ceva.

— De pe-o notă două se cunoaşte artistul.

— O, o! D-le Serafîm, glumeştĭ?...

— Nu mă laud, dar le-am dat educaţie muzicală. N'am cruţat baniĭ; ceĭ maĭ buniĭ profesorĭ i-au avut. Dumnezeŭ să-l erte: reposatului îĭ plăcea muzica la nebunie Nu maĭ ce-l auzeaĭ: «Orĭ ce iconomie, sor'o; numaĭ de la educaţia copiilor, nu». Tare ţinea la eĭ. Şi nu ĭ-a făcut Dumnezeŭ parte să le vază bucuria.

Lupeasca îşĭ şterse ochiĭ cu batista, închipuindu-şĭ că are lăcrimĭ.

— Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ să le vezĭ cel puţin ma-ta fericite.

— Altfel mergeaŭ lucrurile de trăca bietul ta-so.

— O da Maica Domnuluĭ şi-ĭ avea parte de ginerĭ.

— Ginerĭĭ de a-zĭ! Bucuria la mîna stîngă! Fetelor, să plecăm!

— Ce-aşa curînd? zise Magda.

— Aşteptăm pe cine-va, o rudă din provincie... Senator.... cu avere.—Unchiŭ de pe tată fetelor.—N'are copiĭ şi de,... poate norocul lor. Maĭ are el un nepot de soră; dar de unde să le lase şi lor, barim, cîte-o sută de miĭ. Astea le şopti cu jumătate de glas.

— S'ajute Dumnezeŭ! zise Magda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cucoanele se sărută cu Magda, Ilie sărută mîna cucoaneï se 'nchină domnișoarelor.

— Încîntat de cunoștință!

— Nu maï puțin și noï, cred că o să ne faceți onoare c'o vizită, făcu Lupească curtenitoare.

— Cîntul domnișoareï e garanție c'o să profit cît de curînd de amabila d-voastră invitare. Sper, păn atuncï să-ï treacă și domnișoareï Sorica mîna.

— Mă tem c'o să devie durere cronică, făcu Sorica, rizînd.

— Ba-ï maï spune minciunï, zise Lupeasca îndesat și glumeț.

Rid cu toții.

Magda le petrece păn în antret.

Ilie se primblă posomorît, par'că masca de veselie, care o avuse față de mosafirï îl obosise.

Numaï de n'ar fi prea tîrziu, îngîna mereŭ în gînd.

Magda se întoarse veselă, îl apucă pe Ilie de gușă, dezmierdîndu-l.

— Cum îți pare, e drăguță?

— Pas mal. Puțin cam închipuită. La unele note imï arunca niște ochï, să mă farmece, nu alta.

— N'are fata inimă? Tu băiat drăguț, te superï că i-aï întors capul?

— Trebuie să aibă cam mulți anișorï.

— Ce-ți pasă, te temï că n'o trăi destul?

— Ce zestre îï dă?

— Zestre bună.

— Mie, darul de ginere, cît? Știe că n'am lățcae?

— Despre asta n'avea grijă.

— Cît?

— Cucoana Frăsina mi-a zis că dă patru miï.

— Așï vrea să fie cît de curînd.

— Aï puțină răbdare, fă întiiŭ logodna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, s'o facem.

— Banii sînt ca şi la tine în buzunar. Îi dă de sfîntul Dumitru, cînd ia cîşturile.

— E prea tîrziŭ, zise Ilie nervos. Şi zestrea 'n case. E oribil.

— Tu aĭ ceva şi nu-mĭ spuĭ.

— N'am nimic, dar am nevoie de banĭ.

— De banĭ cine n'are nevoie? Trebuie răbdare.

— N'atîrnă de răbdarea mea. Poate să mă coste scump întîrzierea.

— De ce nu spuĭ ce aĭ?

— Magd'o, la tine mi-e toată nădejdea! Ia de unde poţĭ şi-mĭ fă rost.

— De unde? Crezĭ că avărul de Arămescu dă cu miile?

— Păcătosul! E doar milionar! Plec. Am o întîlnire, zise Ilie, uitîndu-se la ceas.

După ce eşi Ilie. Magda remase pe gînduri. Toate în jur i se păreaŭ triste. Îşi zicea:

—«Acuma nu duc lipsă, dar fericită nu sînt! De ce? Pentru că multe, multe, staŭ chiar pe sufletele celor carĭ par maĭ nesimţitorĭ.

Copilărise împreună cu Ilie şi avea pentru el dragoste şi o ambiţie care mergea pînă la slăbiciune. Ar fi voit să-l vază că stă bine, că are casa luĭ şi primeşte lume aleasă. L'ar fi voit măcar colonel. Par'că rangul luĭ ar fi aruncat şi asupra eĭ o lumină de strălucire şi mărire. Să meargă cu el la teatru, s'o vază lumea în lojă cu'n frate colonel, era visul eĭ. Acest vis îl putea ajunge maĭ răpede, numaĭ fiind el însurat c'o femee bogată. Să dea serate şi prînzurĭ la carĭ să vie superiorĭĭ luĭ! Umbla decĭ val-vîrtej să găsească o fată cu zestre mare. «E băiat frumos, deştept şi trebuie să aibă noroc măcar el, dacă n'am avut eŭ. Pe băieţĭ îĭ sprijine soarta: el poate alege, poate alerga în preajma norocului; pe cînd o fată trebuie să-l aştepte din senin. Şi nu vine nicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o dată.... Eŭ, ce mai pot spera? Un protector indulgent şi galanton?! Uit'te speranţele şi visurile mele de fată! Dar, biata Zoe, cu idealul ei de datorie?!

«Dînsa e oare mai fericită? Eŭ cel puţin am mulţumirea că sînt invidiată pentru luxul şi toaletele mele Cum mă privea de chiorîş Păscăleasca! A văzut cupeaua la poartă. Ar putea să mi fie mamă şi tot ar dori un milionar. Mereŭ îmi scoate ochii că am noroc. Il am? Al mieŭ e! Cît de fericită sînt numai eŭ ştiŭ... Zoe, poate, mă disprețuește... Bietul tata nu ştie nimic.... De-aşi putea face ceva pentru Ilie. Are iar vre-o încurcătură de bani. Tata n'are noroc la copii. A cui e vina? Viaţa e ca valurile mării: te prind? zădarnic te zbaţi! Te 'nghit fără milă... Iar mă ţine melancolia, nu trebuie să mă las. Sînt şapte. E vreme să-mi aducă o trăsură, să plec pe-un ceas. Iaŭ aer, trec şi pe la Zoe. Se uită ea reŭ, dar mie tot dragă mi-i şi jale 'mi e de ea, sărmana! S'a jertfit pentru noi! Poate ştie ceva de Ilie. Ce prăpădit a-reta! Greŭ de trăit într'o lume plină de bogăţii. Să cunoască băieţi de bani gata şi el să lincezească în două sute de lei pe lună! Mie îmi dă de ajuns avărul mieŭ? Milionar de mai multe ori şi-o dată nu mi-a aruncat o mie 'ntreagă. Ce-i azi o sută de lei! O dai pe-o pălărie. Iacobescu şi-a luat ori ce grijă, numai ţin minte, de cînd n'a dat un bun. Să nu fi făcut legătura asta, ce mă făceam? Noroc de Pavelească. Eŭ, cu naivităţile mele, tot trăgănam. Mai mult cu sila m'a făcut să fac cunoştinţă. Dacă n'am avere! De condamnat sînt cele bogate, ai căror bărbaţi cîştigă şi ele tot îşi fac de cap. De ar fi numai pe jumătate adevărate din cîte spune Pavelească, e prea destul. Auzi! Femei de condiţie bună se vînd pe o sută de lei! Fete de familie daŭ întîlniri prin case cunoscute

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de ştrengarĭ ! Doamne fereşte: n'am căzut aşa de jos !

Cap. VI

Trecuseră aniĭ, în vecĭ nepăsătorĭ hainĭ, îngropînd într'o mare fără fund nenorocirĭ şi plăcerĭ ; toate pieriseră ca apele morţeĭ în faţa viitorului tainic, schimbător şi de temut.

În nopţile tăcute, pustiĭ şi lipsite de somn, Zoe avea fiorĭ de presimţirĭ urîte. Se temea de soartă, cum se tem copiiĭ de întunerec. Şi zilele luminate de soare nu-ĭ eraŭ maĭ vesele; îşĭ amintea cu părere de reŭ vremile, cînd trebuea să se scoale desdimineaţa la cincĭ, ca să-şĭ pregătească fraţiĭ la şcoală.

Necazurile de-atuncĭ le dorea acum ! Jelea acele vremĭ trecute, cînd casa era plină de viaţă. I se părea că-ĭ babă bătrînă, iar taică-so moş de o sută de anĭ. De atîta linişte pustie, îi ţiueaŭ urechile. Une orĭ, dusă pe gînduri, se îngrozea că poate o veni vremea să nu-l aibă nicĭ pe bătrîn. «Doamne, dar atuncĭ ce-o să mă fac ? !»

Aci gîndul izvoditor neîntrecut îĭ amintea cum bătrînul, s'a dus la mănăstire. «Cînd nu voiŭ maĭ avea nicĭ pe tată, mă duc la maice. Te 'nchinĭ, mereŭ te 'nchinĭ şi uiţĭ pustiul şi viaţa netrăită. Prinsă de fioriĭ evlavieĭ stinte, nimic mi-o părea viaţa noastră; nimic şi deşertăciune, fericirĭ şi nefericirĭ ! Veşnicia nepătrunsă, neînţeleasă, învălue sufletul rănit ca un balsam alinător. Te rogĭ, te 'nchinĭ şi sufletul schingiuit alipeşte ca 'ntr'un somn lin aducător de ogoare. Şi-aşa, zi cu zi, ceas cu ceas, pân ce te soarbe liniştea de vecĭ, pân zborĭ din zbuciumul uneĭ vieţĭ de chinurĭ».

Cînd melancolia şi uritul o prea îmboldeaŭ, s'apuca de aşezat şi de scuturat prin casă. Mobilele vechĭ scîrţieaŭ ca oasele bătrînilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sub învălitorile albe, trebuea să le ghicești forma.

Zugrăveala cu florĭ liliachiĭ era ștearsă, veștedă ca niște buchete de bal peste carĭ aŭ trecut anĭ și anĭ.

Pe covoare eraŭ bătute cărările, pe unde pașiĭ colindaseră maĭ des, ca pîlcurĭ de iarbă păscută pănă la țerînă. Eraŭ cumpărate în anul cînd se'nsurase Tache. Sărmanĭ ochĭ carĭ priviseră cu drag buchetele de florĭ, de mult li se stinsese lumina! Perdelele albe, spălate odată pe an, de Paștĭ, se'nvechiseră, eraŭ maĭ gingașe ca pînza de paianjen, arse de soare, slăbite de vreme.

Zoe trecuse de treĭ-zecĭ de anĭ, dar înfățișarea ĭĭ era tot bună și simpatică Îmbrăcată vecînic în haine cenușiĭ, de stambă vara, de lînă iarna. Cum zicea Magda, avea uniformă. Coada pusă în pieptene, părul neted. Lucra cît era ziuă de mare, stînd pe-o canapea la fereastra ce da în grădiniță: Tovarășă nedespărțită ĭĭ era o pisică albă, care se ținea după Zoe ca un cîne.

Era într'o Sîmbătă pe după toacă. Jos lîngă ea avea un coș cu albiturĭ de dres. Mereŭ le măsura cu ochiĭ, de maĭ sînt multe.

—«De-aș isprăvi, gîndea. O veni tata și nu-ĭ place să mă vază lucrînd spre Duminică.»

Soarele încă nu asfințise. În vremea asta cineva bătu la ușă.

Zoe, făr'a lăsa lucrul, zise: «întră!»

Era preutul Ioan, ruda lor depărtată. Suflet bun, gata să dea un sfat orĭ să te ajute. De cîte orĭ avea răgaz, venea să-ĭ vază. De zecĭ de anĭ părea neschimbat și la față și la port: părul cărunt, obrajiĭ rumenĭ și statura de muntean voinic. Nu schimbase giubeaua de postav negru pe reverendă, numaĭ anteriul îl făcuse cu nasturĭ, să fie maĭ la modă. De-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cînd fusese preot de regiment, purta potcap de catifea, roș închis.

Lăsă cîrja la ușă în ungher.

— Bună seara, nepoată, eŭ tot îmĭ aduc aminte de voĭ, măcar din Paștĭ în Paștĭ.

Zoe se ridică și-ĭ sărută mîna.

—Bine ar fi, să fie maĭ des. Adesea ne e așa de urît că, de vine cineva, are chiar pomană.

— Ma-ta tot cu lucrul. Așa-mĭ place. Munca-ĭ bine cuvîntată de Dumnezeŭ și lăudată de oamenĭ. Ne scapă de nevoĭ și ne apără de păcate.

— Pentru noĭ femeile lucrul e tovarășul cel maĭ bun.

— Tot n'ar strica să maĭ eșĭ. Preoteasa e chiar supărată că nu maĭ viĭ.

— Mă crede, m'am desvățat a umbla pe stradă.

— Drept, hărnicia d-tale e neîntrecută. De cînd te știŭ, cît e ziulica, nu-ți cade lucrul din mînă. De ar fi toată lumea așa, n'am maĭ avea criză în țeara românească.

— Să zic și eŭ că mă aflu în treburĭ. Cea ispravă doar nu fac. Nu-ĭ vorbă și copiiĭ rup. Ceva de spăriat!

— Carĭ copiĭ?

— Aĭ Magdeĭ. De cînd s'a măritat, cusut'a ea, barim, un șorț?

— Reŭ! Zeŭ, o înveți reŭ! Gospodăria, grija de copiĭ, tot maĭ poate a-zĭ înfrîna patimele și păzi femeea de ispitele luxuluĭ. Trîndăvia e începutul reutăților. Ce văz nu-mĭ place. Unde întornĭ capul, numaĭ lux, pofte, și patimĭ.

Preotul apăsă pe vorbele din urmă, privind pe Zoe cu o căutătură, în care se vedea că știe el multe.

— Ce să-ĭ facĭ? Tînără, frumoasă, îĭ e drag să petreacă. N'aŭ toate femeile temperament pentru gospodărie.

— Să-l aibă. Trebuie deprinse de micĭ cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

'gospodăria. Innainte de-a fi meşter, trebuie să fiĭ calfă şi, innainte de calfă, ucenic.

— Cînd era acasă, de-o cam sileam să lucreze, strica, rupea tot şi 'ncepea să plingă, zise Zoe oftînd adinc, par'că părîndu-ĭ reŭ după acele vremĭ.

— Mergem ca racul. Mai de mult, de la doamnă pân la ţerancă, toate făceaŭ lucrurĭ folositoare. Azĭ gospodăria e pe seama slugilor, copiiĭ pe mîna Nemţoaicelor saŭ pe drumurĭ. De unde s'avem patrioţĭ, de unde să'nflorească dragostea de neam şi ţeară? Pe patrioţiĭ marĭ ca Şincaĭ, Mureşanul, Maior, Brătenii, Goleştiĭ, i aŭ crescut mame romînce, nu Nemţoaice cu simbrie. Nu zic să nu înveţe limbĭ străine, cuĭ trebuie, dar de mic să bagĭ în sufletul copiluluĭ ideea că-ĭ ruşine să vorbească româneşte e fărădelege!

— De, aşa-ĭ moda.

— Ca preot merg pe la case şi marĭ şi micĭ. Une orĭ mi se turbură tot sufletul, cînd văz cîte-un copil nevinovat, venind vesel către guvernantă. De-o întreabă ceva 'n limba noastră, să vezĭ cum îl stropşeşte: «Pfui! garstig! Du sprichst wie ein Bauer. Ich antworte nicht».

— E bine să ştie o limbă, dar să n'o disprețuească pe-a luĭ.

— Mamele fac lux, primblărĭ, fac cu ochiul... Şi, de, calea valea cele bogate; nu maĭ ştiŭ ce-or face de bine. Dar cînd vezĭ că aŭ fumurĭ femeĭ făr de avere, să nu te 'ntrebĭ: «Unde-o să ajungem, Doamne?» Şi de unde aŭ banĭ, cu ce le ţinea?

— Da, dar, urmările?

— Da, urmările! Se văd pe fie-care zi: furturĭ, desfrînărĭ, pungăşiĭ nenumărate, sinuciderĭ! Dumnezeŭ mă erte! Nu zic că-ĭ rea învăţătura, dar, vezĭ, e ceva putred: fetele şi băieţiĭ din mahala, cum aŭ patru clase, nu s'apucă de muncă, se daŭ la ticăloşiĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ar trebui, din școală, deprinși cu meșteșugul.

—Așa zic și eŭ Ar căpăta gust la muncă, nu la trîndăvie. Să-i vezi: găligani de prin clasa a patra orĭ a treia, tolăniți pe maĭdanurĭ, alergînd cu zmeul orĭ bătîndu-se. Mahalagĭoaĭcele, carĭ aŭ cîte-o bujdă, încropesc ce încropesc dimineața și pe urmă sprijin porțile, nu se leagă un lucru de mîna lor! Așteaptă să le aducă bărbatul seara băutură și mîncare! Unele sînt așa de proaste, nu știŭ găti un borș. Vorba Romînuluĭ: peștele de la cap se strică.

— Prea adevărat! De unde se ia pilde de cinste și muncă? Am cetit o călătorie a unuĭ străin. Ți-ĭ maĭ mare jalea: ne pune în aceeași oală cu Turcii cu Arabiĭ și cu alte neamurĭ. In tot Resăritul, cum îl numește el, zice că domnește lenea, necinstea, sulimanul pe fețele femeilor și distrăbălarea. Păn și obiceiul ăsta cu primblatul și strigătul mărfurilor pe stradă e pretutindene în Resărit. Am făcut progrese marĭ, dar, de, maĭ e mult păn departe.

— Da, da, zise preotul stînd puțin pe gînduri și par'că vorba, ce venise să spue, nu prea-ĭ venea la socoteală.

Scoase tabacherea, luă tabac, maĭ tuși și, luîndu-și inima'n dinți, începu:

— E o vorbă, omul cu gura luĭ își face maĭ mulți dușmani de cît prietenĭ; dar, de, eŭ vă sînt rudă și duhovnic și doar nu mi'ți lua de reŭ: «Din prisosința inimeĭ vorbește gura».

— Vaĭ, părinte, cum de te îndoești măcar?

Preutul tuși iar. Par'că nu-ĭ venea să 'nceapă.

— Nu maĭ departe Magda. O iubesc ca pe copila mea, dar e pe calea pierzăreĭ.

Zicînd aceste vorbe, preutul luă o priză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de tabac, să mai astîmpere vorbele ce-i eşeaŭ ca fără de voea lui.

Zoe oftă din adîncul inimei, faţa i se încruntă şi respunse :

— Nu toate cîte se aud sînt adevărate. Gura lumei e viperă veninoasă. —Uşuratecă o fi ea,—dar vina e şi-a bărbatului, prea a lăsat'o în banii ei.

— Voind a spune una, ai spus două, zise preotul, luînd potcapul din cap, netezindu-l cu mineca giubelei şi punîndu-l pe masă.

Acuma i se vedea mai bine părul cărunt peste tot şi înfăţoşarea de om blînd, de apostol, care ar vrea să'ndrepte lumea cu cuvîntul.

— Chiar în banii ei. Clienţi la el, cîţi epuri la biserecă. A venit vremea de-apoi—să cîştige femeea.—Şi, doamne, cum ?... D'aea furnică ziua şi noaptea străzile de femei. Cînd le văz, îmi vine să le pun ca la nişte hoaţe mîna 'n piept : «Încotro, cocoană ? N'ai casă, n'ai copii ?» Tramvaele sînt numai ale lor ; dai bani şi stai afară ca un ciine.

— Femei de moda nouă, zise Zoe.

— Rea modă ! Zile bune de lucru şi trotuarele gem de lux. Te-ai crede la Paşti orî la Moşi.

— De ! Ce să le faci ? zise Zoe, păturind o albitură în coş.

— Nu, domnişoară, sînt bătrîn, dar nu uita vorbele mele : toate relele ce vezi vin numai din pricina luxului, care se lăţeşte ca potopul mînat de vînt. Un nevoiaş de scriitor, de biet meşteşugar, vor să fie sclivisiţi, şi el şi nevasta, ca nişte bogătaşi. Mai de mult, cînd avea omul o datorie, nu dormea de grijă ; azi şi copiii fac datorii. Şi, de, cine cumpără ce nu-i trebuie, vinde ce-i trebuie. Cunosc eŭ inşi, carî trăesc pe veresie cu gînd să nu plătească nicî o dată. Chiar pe mine m'a pus unul la mînă, şi, a-zî, fuge, curat vorba : ca dracul de popă.—Preotul rise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu haz prefăcut doar ar mai îndulci cele spuse.—La sf. Dumitru şi la sf. Gheorghe, mulţi se mută şi nu spun adresa, lăsa pe la Olteni datorii de zeci de lei.

— Lumea te preţueşte de pe haine, d'aea fie care cheltueşte mai mult de cît are. Ştiinţă, cinste, în ochii lumei aŭ mai puţină trecere de cît o pălărie la modă.

— Vezi? Aci e reul. Pentru lux, femeea se vinde; bărbaţii fură, înşeală, trădează interesele terei. Banul e ochiul diavolului, iar luxul e diavolul întrupat. Galantarele pline de mătăsuri şi de juvaericale fură minţile, duc la toate relele. Peste drum de mine stă un slujbaş. Ce o fi avînd pe lună? O sută de lei, să zic o sută două-zeci. Are o fetiţă. O îmbracă Dumineca ca pe-o păpuşe, cu horbote, cu panglice, cu pălărie. Te minunezi! Dacă, de mică, o învaţă lux, ce să facă aea, cînd o fi mare? Să se vînză! Toţi vor s'arate ceea ce nu sînt.. Iconomia, cumpătarea sînt lucru ruşinos în vremea de-acum.

— Prea adevărat, ispitele sînt mari.

— La reŭ oameni daŭ năvală ca oile: apucă una 'n gîrlă, se aruncă toate.

— Ce-i de făcut? Omenirea e ca o apă. De-i rea ori bună calea, dînsa tot înnainte îşi mînă undele, ţipă, se zbate de bolovani, dar merge fără popas.

Preotul mai luă o priză de tabac, mirîndu-se cum s'aducă vorba, la ceea ce avea de spus.

— Sînt pe lume oameni făr de noroc. Cît am cheltuit noi să-l punem la cale pe Iacobescu! N'a fost chip. N'are slujbă. Dumnezeŭ ştie ce supărări îl mai aşteaptă pe bietul tata! Sărmanul, în foc s'ar fi aruncat, numai să facă din copii oameni de ispravă!

— Să nu uităm vorba bibliei: «Nu-ţi face ţie chip cioplit». Bietul Tache prea s'a robit pentru copii, ca la icoane li s'a închinat.... Dar unde-i?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— L'a apucat o durere de cap, s'a mai dus la aer.

— Bine că te-am găsit singură, zise preotul, apropiind scaunul.

Suflet bun. Vorbise întîiŭ de lumea toată, ca să nu-i pară Zoei atît de amare cele ce era să-i spuie despre Magda.

— Ştiĭ cum ţin la familia luĭ cuconul Dumitrache; dar ce-am auzit de Magda nu-i bine, nicĭ frumos.

— Vaĭ! Ce să zic? Poate prea am răsfăţat'o de mică.

— La asta nu m'am aşteptat.... Eram la o familie.... Ce spuneaŭ despre ea!

— Ce să zic?... Viaţa e ca părăul de munte: porneşte limpede ca lacrima suferinţeĭ, iar cînd ajunge în şes, e numaĭ noroiŭ. Începe nevinovată şi sfîrşeşte pângărită de patimĭ. Ferice de ceĭ ce se pot opri la vreme. Să nu afle bietul tata: un cuvînt l'ar omorî!

— Cum îşi tălmăceşte el luxul Magdeĭ?

— Crede c'o fi cîştigînd Iacobescu! Şi la noĭ cere mereŭ. Cît are, cît lux face şi tot maĭ rămneşte la puţinul nostru.

— Reŭ că daţi răsipitoruluĭ. Nu te-aĭ jertfit destul?

— Aşa a fost să fie! Trecutul e mormîntul amintirilor: fericite orĭ nefericite, tot la olaltă merg.

— Datoria creştinească e să-ţi ajuţi aproapele; dar cu Magda îţi faci păcat. Nu te gîndeştĭ? Mîine, de moare bietul Tache, remîi pe drumurĭ.

— Nu-i chip Milogeşte atîta, că-i daŭ tot.

— Ilie, barim, şi-a luat minţile 'n cap. Armata i-a venit de hac. O să facă din el om, cu ea nu glumeşte.

Zoe remase pe gînduri, pe urmă, vinduşi în fire zise:

— Cine ştie? Sărmana mamă! Cîtă ná-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dejde! Mereŭ zicea de băieţi: «Sînt sprijinul şi mîndria unei familii».

Şi, îndurerată de amintiri jalnice, aşeza rufăria în coş.

— M'a plictisit atîta cîrpit!

— Aşa zice şi preuteasa: «Mai lesne coşi din noŭ, de cît să dregi.»— Numai vezi: două cămăşi drese te poartă cît una nouă.—Banii, scumpi şi copiii, halal ce mănîncă, haram ce poartă!

— Vorba-i să ai pentru cine iconomisi. Mă duc să văz ce face baba mea, zise Zoe eşind pe uşă.

Preotul, remas singur, gîndea: «Păcat de biata fată! Dînsa n'a avut noroc! Ştie ea de soru-sa. Dar ce-i poate face? Vorba preotesei: «Dac'a zburat puiul din cuib, pas'de-i caută urma».

Zoe se înturnă c'o împletitură:

— Ei, domnişoară, prea de tot eşti harnică. Mîine e doar Duminecă. Domnul a lăsat să ne odihnim.

— Drept! Dar voeam să isprăvesc un fes pentru bietul tata. Numai de-ar avea parte de el.

— În mîna luĭ Dumnezeŭ sîntem cu toţii; fără de voea luĭ un fir de păr nu se face din negru alb.

— Vine, mi se pare, şi tata.

Tache Serafim întră, în adevăr, pe uşă. Îmbătrînise de-a binele: gîrbov, barba albită şi ochii stinşi de focul suferinţilor şi al unei vieţi petrecute fără bucurie. Hainele cafenii îi aretaŭ faţa şi mai întunecată.

— Bună seara, pop'o. Cum te lauzi?

— Slavă Domnului, potrivit. D-ta ai eşit la primblare ca un tinerel?

— Te saturi şi de stat în casă. Cînd sîntem tineri, dorim s'ajungem anî mulţi, cînd i-am ajuns, ni-i silă de ei. M'am disgustat, părinte, de tot, de tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Voea luĭ Dumnezeŭ, trebuie să ne ducem crucea păn la capăt. Bătrîneţea ispăşeşte păcatele tinereţelor.

— Adevărat! Cînd copiiĭ nu-ţĭ sînt cum ţi-a dorit sufletul, amar te doare.

— Doamne fereşte de maĭ reŭ!—să zicem tot deauna.

In vremea asta baba Zinca aduse tava cu cafele negre. Zoe dădu fiecăruĭ ceşcuţa.

— Să trăeştĭ, bab'o, bună cafea ne daĭ, făcu preotul, după ce sorbi niţel.

— Sărut mîna părinte. Dacă-ĭ ştiĭ rîndueala, musaĭ să fie bună

Preotul soarbe cu poftă din cafea, privind pe furiş la Serafim.

— Nu-ţĭ sînt toţĭ boiĭ acasă, domnule Serafim.

— Gîndurile nu-mĭ daŭ răzbun!

— Aşa-ĭ, cînd aĭ copiĭ mici, grijile şi supărările sînt micĭ; cînd se fac marĭ, cresc şi grijile şi supărările. Eŭ, ca eŭ, dar biata preoteasă, nicĭ noaptea n'are odihnă: «Ce-o fi făcînd oare Nicu? Dar Caliopi? N'a scris de mult». Şi aşa cu fie care. «Iĭ daĭ la casa lor şi 'n loc de odihnă, maĭ mare grijă». Une orĭ chiar mi-ĭ necaz. «Bine, soro», iĭ zic, «ce-aĭ vrea să aĭ un cuptor mare şi să-ĭ ţiĭ pe toţi grămadă?».

— Zoe, de mult n'a fost Ilie?

— O fi vre-o lună Dar ce?

— Ştiĭ, cînd nu vine multă vreme, nu e semn bun. Se lasă dus de mintea altora. Şi, de! pe cine nu-l doare, nu leagă. Tineriĭ de azĭ!

— Daĭ unde daĭ, tot la eĭ cărmeştĭ... Copiiĭ vin la părinţĭ, cînd aŭ nevoe, zise preotul, luînd tabac.

— Heĭ, părinte! Cel muşcat de şarpe se teme şi de şopîrlă. N'am avut noroc la copiĭ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O să fie bine. Cu Ilie n'ai greşit.. Carieră sigură. Şi miliţia pune mînţile la loc chiar celor mai zevzeci.

— Ţi-aĭ da viaţa pentru copiĭ, pe cruce ca Isus te-aĭ răstigni, numaĭ să-ĭ ştiĭ oamenĭ; dar minte, minte, cum să le-o daĭ?

— Mintea n'ajunge, trebuie şi noroc, zise Zoe.

— De cînd n'a dat Ilie pe-a casă, Zoe ?

— Nu ţi-am spus? De vre o lună.

— Că bine zicĭ. Venise cu plan, nu cumva maĭ am banĭ, că e unul şi dă procente marĭ.

— Vorbă să fie ! Le făgăduieşte marĭ, că are de gînd să nu-ţĭ dea nicĭ capetele, zise preotul.

— Cercărĭ ! Copiiĭ nu te-ar crede, să te vază cerşind pe drumurĭ.

— Aşa e, de cînd lumea : copiiĭ să ceară, părinţiĭ să dea. Ferice, cînd aĭ de unde şi n'ajungĭ la uşa lor.

— Cel puţin să te asculte. Doar o viaţă trăită ne-o fi învăţat ceva !

— Vorba Rominuluĭ ! Oul se crede maĭ cu minte de cît găina. Fiĭ bun bucuros că nu te'nfruntă. Uită-te aĭ mieĭ : bunĭ băieţĭ, dar merg după mintea lor şi, vorba d-tale, maĭ mult plăteşte mintea mea trăită de cît a lor din carte.

— Nu cîrti, părinte ; aĭ copiĭ bunĭ.

— Mulţumesc luĭ Dumnezeŭ. Dar i-am şi ţinut din scurt. Copilul e ca şi căluţul tînăr: simte frîul slobod ? ia cîmpiĭ ! Plecaŭ la şcoală ; dar eu, răpede giubeaua şi potcapul şi cît colo, după eĭ, să-ĭ văz cum apucă. Cînd eşeaŭ de la şcoală, eram pe uliţă, din colţ pîndeam ce urmări aŭ : Nu fac ghiduşiĭ, necuviinţĭ, nu se leagă de fete ? La note, întîiŭ conduita o căutam ! Aea e cheea şi lacătul.

— Aveam slujbă. Şi pe urmă, care-ĭ bun de la sinea luĭ, n'are nevoie de paznic.

— Aşa-ĭ, nu zic ; dar, de, adesea şi-un co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păcel început a creşte strîmb, dacă-l îndreptĭ şi te ţiĭ de el, se 'nnalţă, maĭ mare dragul.

— Care părinte nu doreşte bine copiluluĭ?

— N'ajunge. Trebuie inimă tare, să nu te daĭ slăbit de dragoste.

Şi preutul clătină din cap, par'că simţea cum îşĭ înnăsprea inima

— Iubirea mea, credeam că le-o sădi şi lor în suflet dragoste şi simţul datorieĭ. Ştiam cît am suferit eŭ. Destul n'aveaŭ bieţiĭ mamă, să-ĭ maĭ fi obijduit şi eŭ? Şi azĭ n'am nicĭ o bucurie. Multă durere e'n sufletul mieŭ.

— Nemulţămitoruluĭ i se ia darul. Domnişoara Zoe nu e îngerul caseĭ? Să vrea, a-zĭ i-aşĭ găsi soţ.

— Mi-a trecut soarele de amiază, părinte.

— N'am oprit'o. Nu-ĭ aşa, Zoe? Tu singură aĭ voit să ţiĭ fraţilor loc de mamă? zise privind'o pe Zoe cu jale şi obidă.

— Şi nu-mĭ pare reŭ. Plăcerile sînt trecătoare, datoria împlinită e mîngăere pe viaţă.

— Pe urmă Georgică nu merge bine cu plasa?

— Cu mintea şi cunoştinţele luĭ atîta meritä?

— De-ar fi sănătoşi! E bine şi aşa. Năzuinţile prea marĭ sînt prilej de nenorocire. Dar plec şi eŭ spre casă. Poftă bună! M'o fi aşteptînd preoteasa cu mîncarea. De'ntîrziŭ, e foc şi pară.

— Aşa era şi nevasta, Dumnezeŭ s'o erte! Bun suflet! O tinereţă 'ntreagă par'că nicĭ n'a fost, zise Serafim oftînd.

— Nu viĭ nicĭ o dată 'n colţ la Ene? Ce pelin! Un păhăruţ înnainte de masă dă poftă de mîncare, iţĭ poartă sîngele.

— Popa nu poate fără de sîngele Domnuluĭ! Vezĭ, pe mine m'a oprit doctorul, zise Serafim maĭ vesel.

— Dă-ĭ în colo! Eŭ ştiŭ din vechime :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Vinul e laptele bătrînilor». Cînd ţi-o spune doctorul că morĭ, atunci trăeştĭ maĭ mult. Ia să vă spun una. S'a dus în tinereţa luĭ un boier la cel maĭ mare doctor din Paris. Franţuzul, ca Franţujiĭ, iute la vorbă, îl ciocăneşte, cum e treaba lor, apoĭ zice: «D-ta staĭ reŭ cu pieptul», îĭ dă o reţetă şi-l sfătueşte să plece la părinţi. Vine boierul la moşie, se pune pe mîncate şi băute.... Mă rog, ca omul care n'avea de trăit o viaţă. Peste un an merge iar la doctorul ăl mare. Îl ascultă el, îl ciocăneşte, cum îi-e meşteşugul :

— «Eştĭ maĭ sănătos de cît mine. Ce dobitoc ţi-a spus că aĭ boală de piept?» Boerul, zîmbind, scoate reţeta şi ĭ-o pune sub nas. Auzĭ, ce dobitoc !

— L'a pus pe doctor în coşă, cum zice Moldoveanul :

— Ştiĭ vorba : nicĭ toate ale doctoruluĭ, nicĭ toate ale popeĭ. Zeŭ, haĭ niţel : pe vremea asta trec şi funcţionariĭ .. Auzĭ glume, ris.—Maĭ uiţĭ necazurile. Supărarea e ca şi copilul răsfăţat : de cel cocoleştĭ, de ce maĭ reŭ se face.

— Să-ţĭ fac placul... De băut, nicĭ vorbă.

Preotul îşĭ netezi de maĭ multe orĭ părul cu mîna, şterse potcapul cu mîneca giubeleĭ şi'l puse tacticos în cap, mulţumit că merge şi Serafim. Cuconul Tache îşĭ luă pălăria şi bastonul şi eşiră rizînd.

— Aşa zi : «Ce dobitoc !» Cît sînt eĭ de 'nvăţaţi, dar, cînd e vorba de păcălelĭ, Romînul nostru îĭ bate.

— La d'astea nu-ĭ întrece nicĭ Naiba.

Zoe îĭ petrecu mulţumită că-l vedea pe tată-so ceva maĭ vesel.

Baba veni să ia ceva :

— Boierul s'a dus ! Şi bucatele gata !

— Vine curînd. A eşit cu părintele, să se maĭ ia puţin; prea tot pe gîndurĭ stă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ţi-aşĭ spune ceva. Orĭ maĭ bine să tac?

— Asta-ĭ! Aĭ de spus? Spune!

— Am întîlnit dimineaţă bucătăreasa de la coniţa Magda, zicea că s'aŭ certat boierii, lucru mare.

— Treaba lor.

— Nemţoaica de la copiĭ vrea să iasă; nu i-aŭ plătit pe treĭ lunĭ... De n'ar întîrzia boierul. Se uscă friptura, zise baba eşind.

Zoe remase pe gînduri, vorbele servitoareĭ îĭ căzuseră greŭ pe suflet.

— «Banĭ nu-ĭ maĭ ajung! Se face de rîs, îşĭ vinde cinstea şi tot n'are! Banĭ şi banĭ, cît vor eĭ nu e chip. Averile luĭ Iov nu le par de-ajuns. Păcătosul de Iacobescu joacă şi cărţĭ, nu 'ncape vorbă. Ce zic? Numaĭ el? Mă tem că şi ea. Nu s'a prins maĭ dăună-zi cu vorba?... Şi de Ilie avem maĭ marĭ bucuriĭ?! Ţin atîta la dînsul!... În zădar! Nu ascultă nicĭ acum de sfaturĭ, cum n'asculta nicĭ cînd era mic de ameninţărĭ. Şi el şi Magda, vecînic făceaŭ cum îĭ tăea capul. Şi reŭ îĭ maĭ tăea!...

Educaţia? Bun'o fi, nu zic, dar pentru fiinţe maĭ domoale. Nu 'n zădar îmblînzitoriĭ de fiare aleg pe cele ce pot fi date la brazdă şi nu-şĭ pierd d'a surda munca şi vremea cu ale îndărătnice. Credeam că mintea şi învăţăturile le vor preface încăpăţînarea în caracter, cum ştiinţa preface o putere oarbă şi ucigaşă în binefăcătoare! M'am înşelat!»

Zoe, obosită de aceste amintiri, căzu, ca fără de voie, pe un colţ de canapea. În vremea asta uşa se deschise răpede. Zoe tresări trezită din gînduri de mult trăite.

Magda întră grăbită, vioaie, zglobie, urmată pe foşnetul mătăsăriilor. Pălăria eĭ numaĭ dantelă şi pene de struţ, adevărată spumă. Rochea cenuşie deschisă, simplă, de-o eleganţă rară. Toate îĭ dădeaŭ o înfăţoşare de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

licată, ușoară, scoțindu-i și mai mult la iveală frumusețea, trecînd ele însе-și nebăgate 'n seamă ca niște podoabe fermecate. Părea o fetiță zburdalnică. N'o întrecea nime în știința de-a se îmbrăca: Areta de-o sută de ori mai frumoasă. Puțini bărbați pe stradă nu o petreceaŭ cu privirile păn departe.

Cînd Zoe o vedea așa de cochetă, de elegantă, fără să vrea o asemăna cu demimondenele de pe calea Victoriei. Simția un fior urmat de jale. S'ar fi bucurat s'o vază într'o îmbrăcăminte eftină și simplă, dar s'o știe mamă iubitoare și soție cinstită. Toate aceste gînduri îi aduseră un oftat adînc.

— Bonsoir, dragă Zoe. Ce? Te-ai speriat? Tata nu-i acasă? Ce minune c'a lăsat jețul! O fi zicînd bogdaproste! Nici pe la mine nu veniți. Doar supărați nu'ți fi, nu v'am făcut nimic?

— Ne am deprins a sta 'n casă.

— Și trebuie un fenomen ca să vă scoață. Eŭ mor, de nu mă primblu în fie-care zi.

— Să te înghioldească lumea pe calea Victoriei?

— E și asta e o patimă: o admiri și te admiră.

— Mai ales să te admire.

— Dacă meriți, de ce nu? O fi păcat?

— Stai jos... Tata trebuie să vie numai decît.

— Mă grăbesc.

— Vii numai cînd ești grăbită.

— Tu, de loc pe la mine!

— Ce să caut? Ești vecînic cu musafiri ori la vizite și primblare.

— Am eŭ vreme și pentru tine. Pricopsitul de Iacobescu al vostru, n'a fost p'aci?

— Cînd mai vine?

— Are de gînd să dea divorț.

— Minciuni! Să nu dea tata peste așa vorbă. Iar ați mîncat lauri ori v'apucă nebunie la lună?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tata, o să auză el o dată. Despre laurĭ nu-ĭ nevoie; boală e din născare, zise Magda, rîzînd ca şi cînd şi-ar fi adus vre-o laudă.

— Foarte trist, căcĭ n'are leac.

— Face pe gelosul. Are nişte scrisorĭ, nişte secăturĭ!

— Ruşine! Mă credeţĭ proastă? Înţeleg manevrele voastre. Vaĭ! Magd'o! Prea v'a plăcut luxul şi viaţa făr' de muncă.

— Zoe, de ce eştĭ nedreaptă? Dacă tu, ca soră, nu-mĭ daĭ dreptate, atuncĭ străinĭĭ să-mă creadă? Ĭţĭ închipuĭ că n'am momente de de jale şi remuşcare! Ca orĭ-ce fată am fliftat... Mironosiţă nu mi-a plăcut să fiŭ... E aşa de lesne, fiind frumoasă, să 'ntorcĭ capetele bărbaţilor!

— După ce m'am măritat credeam c'o să fiŭ femee model... Ştiĭ doar: pe Iacobescu nu l'am iubit; dar voiam să fiŭ la locul mieŭ. Dacă n'am avut noroc, ce să fac?

— Dacă aĭ fi voit, puteaĭ fi la locul tăŭ.

— Cu alt bărbat, poate!

— Femeea trebue să aibă demnitate. De la dînsa se cere morală maĭ înnaltă.

— Roabeĭ se cer numaĭ calităţĭ, greşalele, chiar miseliile sînt permise stăpînilor.

— Da, ca roabe am fost înnainte mergătoarele moraleĭ.. A o nesocoti, înseamnă a da îndărăt... Tu şi cele ca tine mergeţĭ de rîpă... Mă 'nchin roabelor şi despreţuesc emancipate ca voĭ, emancipate de ruşine!

— Zoe dragă, condamni fără să asculţĭ... Cînd am început să-ĭ arăt luĭ Iacobescu nevoile caseĭ, ca să pot fi în rînd cu lumea, strîngea din umere: «N'o să fur?» Alta nu scoteam de la el? De 'ncepeam să plîng, să-ĭ spuiŭ că nu m'a luat să-ĭ fiŭ servitoare, că n'o să cerşesc, că, de s'a ştiut nevoiaş, la ce s'a însurat! El, furios, strigă: «Cîştigă şi tu ca alte femeĭ!»

— Şi trebuea să cazĭ? Ruşine!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In vîrtejul lumeĭ, împinsă de nevoĭ, ademenită de adoratorĭ, greŭ e să reziștĭ, lesne să căzĭ!... Am luptat... Și, la urmă, mi-am zis: De ce-așĭ suferi sărăcia? De ce umilința nevoiașuluĭ? Pe Iacobescu nu-l iubesc. Atunci? Morala?! Dar să rabd sărăcie eŭ și copiiĭ e moral? Și ce fac? Sînt altele mult maĭ jos de cît mine. Aĭ auzit pățania celor patru cocoane? Alea, zic și eŭ, merita disprețul, sînt infame! Presupune c'așĭ fi... măritată c'un bătrîn.

— Cine duce vieață cumpătată n'are nevoie nicĭ să fure, nicĭ să se vîndă.

— N'am furat. Cu ființa mea pot face ce voiŭ. Cuĭ am de dat seamă? Mă jertfesc pentru copiĭ. Nu pot să-ĭ cresc ca pe niște Țigani! Nu, nu, copiiĭ mieĭ nu vor suferi mizeria ce am îndurat eŭ!

— Ast-fel se apără și ucigașul. Frumos nume le pregătești! Ce o zice lumea?

— Lumea? Care-ĭ maĭ de treabă să-mĭ arunce piatra. Sărmană Zoe, ce știĭ tu din colțișorul tăŭ de canapea! Intreabă-mă pe mine și veĭ vedea că Magda-ĭ maĭ bună de cît multe alte femeĭ cu avere, cari-și schimbă amanțiĭ cu anotimpul. Nu mi-aĭ face o crimă că n'am putut suferi mizeria, avînd prilej s'o alung de la mine și de la copiĭ.

— Magdă, Magdă, să nu-mĭ fiĭ soră, te-așĭ da afară.

— Dragă Zoe, de ce te superĭ? Uit'te, bate-mă. Zeŭ, bate-mă!... Auleo! întîrziaĭ. Zoe! Zoe! Tu n'aĭ trăit! N'aĭ inimă!

— Da, n'am trăit, n'am inimă, fiind că m'am supus datorieĭ. Am dorit să fiți voĭ oameniĭ.

— Soiŭ reŭ, Zoe dragă! Ce să fac?

Magda se uită în oglindă:

— Ce reŭ aret! N'aĭ nițică pudră?

— Știĭ că nu obicĭnuesc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate şi asta-ĭ contra moraleĭ? Ce-aĭ înţeles tu din viaţă, surioară?

— Mi-am făcut datoria. Nenorocire, c'a fost în zădar.

In vremea asta s'aud paşĭ.

— Asta trebue să fie Ilie. Ce minune e oare azĭ, de venirăţi amîndoĭ?

Uşa se deschide, Ilie, în uniformă de ofiţer, vine, sărută surorile.

— Ştiĭ că te-a plăcut tata, dar plăcut? face Magda.

— Ce folos dacă întîrzie miile?

— Fiĭ şi tu cu puţină răbdare!

— Nevoile nu ştiŭ de răbdare. Ele te mînă unde nu ţi-ĭ voea.

— Şi tu Ilie, tot numaĭ banĭ şi iar banĭ!

— Ce vreĭ, Zoe dragă, azĭ banul duce lumea. Fără de el nu poţĭ avea cea maĭ mică plăcere! Împărăţiile, soarta poporuluĭ, ca şi a cerşetoruluĭ, atîrnă de banĭ!

— Aşa zic şi eŭ: de cît o viaţă de mizeriĭ maĭ bine lipsă, face Magda. Vorba duduleĭ mele: «Gold, Gold, nur das liebe Gold ist uns Allen hold» [1]).

— Viaţa e datorie, nu petrecere. Munca şi odihna întîiŭ, plăcerile la urmă. Alt-fel ruşinea ne aşteaptă.

— Să am milionul, ce maĭ traiŭ! Şi cum aşĭ da slujba draculuĭ? zise Ilie.

— Vorba e: unde-l? Ascultaţi programul mieŭ. Te rog, Zoe, nu te supăra: păn la zece aşĭ dormĭ; la amiază aşĭ lua dejunul; păn pe la două aşĭ ceti un roman vesel; păn la patru mi-aşĭ face toaleta; pe urmă vizite, primblare; la opt răpede masa şi la nouă teatru, operă orĭ bal; la treĭ, aşĭ face nani!

Toate astea le-a spus Magda într'un suflet. Se cunoştea că de mult le gîndeşte şi le doreşte.

---

[1]) Aur, aur, numaĭ aurul ne place tuturor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cel mai admirabil *perpetuum mobile* îl poate da numai banul, făcu Ilie prins şi el de farmecul acestui program.

— Mă bucur, cînd veniţi; dar vorbele voastre amar mă întristează.

— Dragă Zoe, tu ai fi fost foarte fericită, dar trebuea să ne călugăreşti şi să ne fii stariţă, făcu Magda.

— Ba nu Magd'o: Eu stareţ şi tu stareţă. Ce cariere strălucite!

— Cum de nu te-ai gîndit, Zoe, la asta?

— E tărziu! Vai, Zoe, dă-mi o piesă, n'am pentru trăsură, zise Magda sărutînd'o. Hai de mă petrece, Ilie!

— Lasă-l. Ce ai cu el? Abia a venit.

— Mult nu staŭ nicĭ eŭ; am o întîlnire. Ce te uiţi? O întîlnire de afaceri.

— Vină cu mine, am trăsură.

Zoe nu-şi zicea răspicat, dar înţelegea că fratele şi sora se 'nstrăinaŭ mereŭ de dînsa. Zădarnic i-a iubit, i-a crescut şi a făcut tot pentru eĭ. Lor nu le vine la socoteală felul cum înţelege ea viaţa şi datoriile morale. În ochiĭ eĭ, dinşiĭ citesc mustrarea, chiar cînd nu le zice nimic. Aice e pricina receleĭ. La ce-ar veni s'o vază, cînd ştiŭ că dînsa, în inima eĭ, e mîhnită de ce fac şi cum trăesc eĭ? Nu e în zădar vorba: «Cine se aseamănă s'adună». Ce să fac? Să le daŭ dreptate? Nu pot! Oh! şi cum mă doare înstrăinarea lor!

Zoe remase iar singură pe gînduri... Nicĭ unul n'a zis: «la să mai staŭ să-l văz pe tata!»... Grozav, să te simţi suflet stingher! Par'c'aĭ fi în largul mărei singur între cer şi pămînt... Luĭ bietul tata nu-ĭ pot spune nimic. Magda, fără să vrea, m'a junghiat în inimă: «Tu n'aĭ trăit!» Da, n'am trăit! Şi eŭ şi tata am pus în eĭ tot idealul, toată nădejdea. Zi cu zi am muncit, m'am străduit să-i văz oameni. Şi ce folos?

Zoe se păzea ca de foc. Nu lua vorba cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

batrînul. Cît putea îi lăuda şi-i dezvinuia pe toţi. Păn şi lui Iacobescu îi găsea îndreptăţire.

Dacă ar fi avut o fiinţă iubită, căreî să se destăinuească, poate s'ar mai fi uşurat: cu gîndul, mereu cu gîndul se istovea. Adesea îi venea să se îndoească de mintea şi de judecata sa: «Ce folos să fii bună, dacă aî tăi nu te pricep şi, poate, chiar, din pricina aceasta, nu te iubesc? Pe zi ce merge, Magda şi Ilie tot mai înstrăinaţi par. Nu spun nicî păsurile, nicî bucuriile. Străin acelor pentru carî ţi-aî jertfit tinereţele! Poate fi ceva mai jalnic?»

Zoe simţi şiruri de lacrămî lunecîndu-i pe faţă...

Bătrînul, une-orî, scos din răbdărî, îi zicea vorbind de Iacobescu.

— Nu'l mai dezvinui. De era om de ispravă, putea fi departe.

— E greu, tată: avere n'are, rude cu trecere, nu. Atuncî, cum s'ajungă într'o ţeară, unde averea şi înrudirea fac tot?

— Cum ajung alţiî?

— Dacă aî cerceta, aî vedea că pe cale cinstită, nu.

— Zi că-i leneş. Putea lua iar slujbă. De la mine să nu maî aştepte nimic.

— Cîştigă el acuma cu advocătura.

— Să dea Dumnezeu! Tare mă tem c'a luat năravul foiţelor. O cîştiga, păn'o înfunda puşcăria; prea alegător nu-l ştiu.

— De unde aî mai stîrnit şi asta?!

— Să dea Dumnezeu să mă'nşel.

Cap. VII

Nu trecuse mult de la vizita Magdeî. Zoe s'apucase de deretecat prin casă. Găsind nişte mănuşî vechî, se trezi şi'n ea un pic de cochetărie femeească, gîndi: «Praful reu mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

strică mîinile», le puse şi 'ncepu iar a scutura

Baba Zinca veni s'ajute. Stringînd covoarele vălatuc, întrebă :

— Merg azĭ la piaţă ?

— Nu te maĭ du, găteşte ce te-o ajunge mintea. A întîrziat pensia.

— Nu ştiŭ, domnişoară, ce gîndeştĭ ? Să-ĭ daĭ tot şi să te laşĭ fără para chioară în casă !

— E o slăbiciune, mamă Zinc'o : îmĭ cere, daŭ.

— De ! Viĭ odată la vorba mea. Cînd nu-ĭ maĭ avea de unde le da, nicĭ «bună dimineaţa» n'or să-ţĭ zică Aşa m'aŭ mîncat şi pe mine rudele. Ştie părintele ce gazdă eram la casa noastră. — O să taĭ o găină, zise baba, eşind cu covoarele.

— «Imĭ face şi ea morală, sărmana ! Ţine la mine. Suflet simplu, dar peste seamă de bun. Cum mă'ngrijeşte, cînd mă vede bolnavă ! Toate sînt aşa de vechĭ aci 'n casă !... Par şi ele obosite de viaţă... ca şi mine... S'a oprit o trăsură. Cine-o fi aşa dimineaţă ? Nu bine isprăvi de 'ntrebat gîndul şi pe uşe întră Iacobescu. Foarte cochet : purta barbişon şi mustaţă. Hainele-ĭ cafeniĭ păreaŭ acum scoase de la croitor.

— Bună ziua, cumnată, ce facĭ ?

— Bună să fie ! Mă lupt cu praful, duşmanul gospodinelor... Ce vînt te-a adus ? Unde să scriŭ ?

— Păcatele mele ! Om tăr de noroc. Altul maĭ slab de înger, s'ar împuşca.

— Serios orĭ glumeştĭ ?

— Ba de loc. Bine că te-am găsit singură. E ceva grav de tot.

— S'auzim, zise Zoe scurt şi cam în bătaie de joc.

— Ne eştĭ ca o mamă. Veniĭ să-ţĭ spun :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pregăteşte pe bătrîn, nu voiŭ să am pe cuget o nenorocire.

— Spune mai curînd, nu-mĭ plac prefeţele lungĭ.

— Magda m'a nenorocit: nicĭ mamă, nicĭ soţie!

— Maĭ aĭ gură să vorbeştĭ?

— Sînt de vină că sora dumi-tale e o curtezană? Vinovaţĭ sînteţĭ de creşterea ce i-aţĭ dat. O să vă arăt eŭ.

— V'arată lumea de-o cam dată pe voĭ cu degetul, zise Zoe foarte liniştită, spre uimirea luĭ Iacobescu.

— Mi-a stricat numele şi interesele, divorţez. Uit'te icĭ, am dovezĭ în buzunar.

— Poartă-le sănătos. Nenorociţĭ copiiĭ. Azĭ femeea are rostul ce i-l face bărbatul. Nu era ea fată ideală; dar, cu alt om, n'ajungea unde a ajuns, zise Zoe, aruncîndu-ĭ o căutătură de ură şi dispreţ.

— Învinuirĭ nedrepte. Traiul şi luxul ce vrea ea, nu i-l pot da eŭ. Avocătura merge infam. Nu sînt procese, e ca după holeră.

Şi începu a striga, aţiţîndu-se.

— Nu ţipa, că nu mi-ĭ teamă. Din partea mea, sînteţĭ amîndoĭ bunĭ de streang. Mi-e jale de bietul tată şi plîng de mila copiilor. Nu mai avem de unde da.

— Zoe, nu mă sili să-ţĭ spun lucrurĭ neplăcute!

— Ba zeŭ! Păn acuma bucuriĭ mi-aĭ spus?

— O să vă fac de ris, de nu m'ajutaţĭ băneşte. Mi-a compromis numele.

— Bietul mieluşel!

— Da, ţin la numele mieŭ! N'aţĭ găsit un prost.

— De ce-aĭ luat'o? Cît v'am dat, uiţĭ? Bravo! Dacă e cum spuĭ, cu banĭ aĭ închide ochiĭ?

— Dînsel zi-ĭ bravo, nu mie. Azĭ să nu fiŭ însurat, nu aşĭ lua o milionară? Ce mă priveştĭ ironic?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce vreĭ, nene? Te-a'nsurat cine-va cu sila? Sînt încă destule babe, nu ţi-e vremea trecută.

— Ce voiŭ? Te facĭ orĭ nu'nţelegĭ? Pentru a scăpa de gura lumeĭ şi a-mĭ restabili afacerile îmĭ trebuie banĭ, cel puţin treĭ miĭ de leĭ. De nu, va alege tribunalul.

— Atuncĭ cunoaştem tariful. Va să zică treĭ miĭ de leĭ pot repara cinstea d-luĭ Iacobescu. O fi ca nouă? Nu e însă preţ fix. Maĭ laşĭ ce-va?

— Zoe, rizĭ de mine şi de soră-ta. Nu mă împinge la disperare. Pe dumnezeul mieŭ, pe copiĭ, la carĭ ţin ca la ochiĭ din cap, daŭ divorţ.

— Te jurĭ pe copiĭ. Şi maĭ frumos!

— Am fost agiamiŭ la două-zecĭ şi cincĭ de anĭ, n'o să maĭ fiŭ la treĭ-zecĭ şi cincĭ.

— Vezĭ bine. Trebuea să 'ncepĭ cu sfîrşitul. Ţi-am spus să laşĭ prefaţa.

— Va să zică nu facem nimic? zise Iacobescu răstit.

— Te pottesc. Maĭ încet, o să ne audă tata....

De odată uşa di'nspre odaea din fund se deschide şi 'n ea s'arată Serafim, în halatul de dimineaţă, galben şi tras la faţă: dormise reŭ din pricina durereĭ de cap.

— Ce să n'aud? Am auzit destulă bucurie. Nu v'am dat? Maĭ luaţi-mĭ şi sufletul.

— S'a isprăvit, daŭ divorţ. Fata d-tale mă compromite, zise Iacobescu, privind pe bătrîn ţintă 'n ochĭ. Era sigur că de teama lumeĭ, trebuea să iasă banĭ; el îĭ aflase slăbiciunea, să nu se ştie criticat el şi copiiĭ luĭ.

— Minţi, Magda nu e o ticăloasă.

— Am dovezĭ.

— Minciunĭ! Se vede că voiţĭ să mă ucideţi.

— Mă doare inima, dragă tată, dar ce să fac? Imĭ trebuie cîte-va miĭ să-mĭ aranjez a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

facerile şi, păn s'o potoli gura lumeĭ, zise Iacobescu, căutînd să pară mişcat.

— Miĭ? De unde?

— Dacă'ţĭ voi, găsiţĭ. Pentru ştrengarul de Ilie puteţĭ?

— Voeaĭ să ne facă neamul de ruşine? Era cinste să-ţĭ fie cumnatul în puşcărie? Am dat tot, tot şi cămaşa de pe mine. Iţĭ trebuesc miĭ, să le daĭ în cărţi?

— Să-ĭ sece mîna celuĭ care joacă?

— Te jurĭ ca Ţiganiĭ. Dar hoţul jură şi fură, zise Zoe.

— De, obrazul subţire se ţine cu cheltuială O să te căeştĭ că nu daĭ. Şi zicînd aceste vorbe, eşĭ fără da măcar ziua bună.

— Copiiĭ! Copiiĭ! Ce am dorit şi ce am!

— Tată dragă, nu te potrivi; sînt planurĭ, doar ar maĭ scoate banĭ! S'a înţeles cu Magda.

— Banĭ! De unde? Şi bietul Serafim puse mîna la piept, par'că să ogoaie o durere.

— Haĭ de te culcă, doctorul a zis să fiĭ liniştit.

— Liniştea mea de-acuma, în mormînt!

— La mine nu te gîndeştĭ?

— Prea mi-ĭ sufletul zdrobit, să maĭ pot gîndi. Sînt un nenorocit, un umilit de soartă.

Zoe oftă adînc, îl luă de braţ şi-l duse în odaea luĭ. In urmă întră baba Zînca s'aştearnă pe jos. Aşterne şi vorbeşte singură: «Ce maĭ răscolă! Şi domnişoara, de necaz, mută lucrurile din loc. Ce ĭ cu asta? Doar nu le face nicĭ maĭ noĭ, nicĭ maĭ frumoase. Dar aşa-ĭ vine. Ce să-ĭ facĭ? Mititica, mult foc are la inimă!... Oare cum le-aşĭ rîndui să-ĭ placă? Bietul boier! A venit ginere-so. I-a adus bucurie! Bine a zis cine-a zis:

«Cel maĭ mare prieten e copilul şi tot el e duşmanul cel maĭ mare. Bucuriile luĭ iţĭ daŭ viaţa, dar şi supărările de la el te ucid cu zile. Of! le ştiŭ!»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe fața-i zbîrcită și îngălbenită se ivi jalea amintirilor. Fusta și bluza'i eraŭ vechĭ. O aretaŭ și maĭ posomorîtă. Pe dînsa tot era întunecat, mohorît, trist ca și sufletul eĭ. Numaĭ părul se ivea albit de sub broboada neagră, albit maĭ mult de supărărĭ de cît de vrîstă.

In vreme ce baba tot bombănea singură, întră preotul Ioan :

Maĭ mult blînd de cît vesel, cum era, se uită prin casă, par'că mirîndu-se că nu vede pe nime. Lăsă umbrela lîngă uşe. Potcapul par'că era noŭ ; giubeaua era neagră ca pana corbuluĭ, curată, fără un firicel de praf. Părul și barba, cărunte, îl aretaŭ plin de cuviosie. Poporeniĭ îl iubeaŭ pentru blîndeța și bunătatea cu care le vorbea.

Multe vrajbe și procese le-a stins el, de la început, înnainte de a se face prea mare vălvătae. «Feții mieĭ, cînd doĭ se ceartă, al treilea cîștigă». Ascultațĭ ce vă spun eŭ? «O împăcare strîmbă e maĭ de folos de cît o judecată dreaptă».

— Ce facĭ, bab'o? Iar nu laşĭ praful în pace? zise dînd cu ochiĭ de servitoare.

— Sărut mîna, l'am lăsa, dar ne scoate ochiĭ.

— Cuconul Tache ce face? Veniĭ să-l maĭ iaŭ din casă.

— Necazurĭ, părinte. Copiiĭ! Cu eĭ nu isprăvește omul, de-ar avea două vieți, nu una.

— Vezĭ bine. Cînd copiiĭ te lasă de ostenit, te iaŭ nepoțiĭ de odihnit.

— Intîlniĭ pe ginere.

— Maĭ vrea banĭ, par'că bietul boier îĭ face cu ciocanul!

— L'a deprins cu năravĭ, crede c'a dat de tarapană.

— Amenință cu divorț.

— Braşoave!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eŭ nu zic? Uit'te şi domnişoara. Eŭ am aşezat, dacă ţi-o plăcea.

Zoe era obosită, faţa-i mai fără sînge de cît de obiceiŭ. Cu vecînica ei roche cenuşie şi cu un şorţ mare negru, care-l purta pănă după amiază, cînd isprăvea cu d'ale gospodăriei. Ochii, blînzi, albaştri, eraŭ mai stinşi, mai fără de viaţă.

Lovitura dată de Iacobescu îşi făcuse lucrarea. Nu-i trebuea mult: «După atîtea altele, mai vor încă şi bani! Bani nu le mai ajung!»

— Sărut mîna, părinte.

— Cu bine, domnişoară. Cuconul Tache ce face? zise preotul.

— Supărările, părinte, se ţin lanţ.

— Ori-ce ar fi, să nu ne pierdem nădejdea în Domnul. De ea, ca de-o stîncă se zdrobesc valurile şi necazurile vieţei.

— Vai, părinte, sînt oţelită cu nevoile, de cînd a murit biata mamă; dar vai de zilele mele! Cît m'am strădănuit sînt de văzut, nu de spus.

— Ştiŭ, ştiŭ.

— Nu ştii nimic. Suferinţele sufletului nu se văd. Nimănui nu m'am plîns. A-zi prea mi-i inima plină de amărăciune, că n'am putut face nimic din ce-am dorit. Şi doar cu tot sufletul am muncit, am dat partea mea Magdei, s'o văz fericită. Şi uit'te fericire.

— Vai de omul prea simţitor!

— Azi văd c'a fost de prisos. Ori cît am dat ori ce-am făcut, zădarnic!

— Ţi-aŭ aflat slăbiciunea. Prea eşti bună. În lume sînt două soiuri de oameni: unii cu fire de lup; alţii, cu de miel.

— Nu cunoşti lanţul cu care i leagă pe unii familia.

— Ajunge o întîmplare şi te ţine din una în alta. Cînd mama, pe moarte, mi-a zis: «Zoe, să le fii mumă!» Cu vorbele astea m'a legat. Le auzeam şi le aud mereŭ, cînd mă culc şi de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum mă scol. Viața mi-i pierdută, nicĭ o nădejde nu-mĭ încălzește sufletul ; dar cugetul mi-e curat. Am făcut tot. Minte nu le-am putut, nu le pot da

— Maĭ vorbă ?!

— N'am fost înzestrată cu prea mare energie. Grija fraților, a caseĭ, m'a cotropit de tot. Cînd am căutat înd rărăt, era tîrziŭ, trecuseră aniĭ primăvăratecĭ. Fraţiĭ şi-aŭ văzut de slujbe, Magda s'a măritat. Tata, bătrîn, slab ! Puteam să-l părăsesc ? Şi cine să ia o fată trecută, fără zestre ? Şi la ce să te măriţi, cînd ţi s'aŭ spulberat visurile ; iar nădejdile, foĭ ofilite de brumă, îngropate sub zăpada bătrîneţeĭ ?

— Prea staĭ la o parte de lume. Fete ca d-ta se mărită. Pe urmă, singurătatea aduce întristarea, ca şi noaptea, frică.

— Am avut vremurĭ de desnădejde, spun ca unuĭ duhovnic. Eram obosită de viaţă, par'că trăisem o sută de anĭ. Zilele îmĭ eraŭ sarbede; aşĭ fi voit să plec la o mănăstire. Mă ţinea o jale ca după mort. Pe suflet mi se aşternuse un urît nespus : mi se părea viaţa, noapte făr' de sfîrşit... Într'o seară, m'a prins un desgust de a maĭ fi, de-a maĭ simţi. Trecutul îmĭ doborea umerii, ochiĭ îmĭ eraŭ arşĭ ; eram dornică de somnul din care să nu mă maĭ trezesc. De nu mă găsea biata babă, îmĭ făceam seamă.

— Maica Domnului te-a păzit şi o să-ţĭ mijlocească ertare de la Dumnezeŭ

— Sfărşită de puterĭ... locul mieŭ era la mînăstire. Nu m'am îndurat de tata.

— Aĭ păţit ca omul, care, după ce urcă un munte prăpăstios, privind de pe înnălţime, ameţeşte de groază. A venit vremea să te maĭ gîndeşti la d-ta. Maĭ eşĭ în lume. Nicĭ păn la noĭ nu viĭ. Preoteasa mi-a zis să te rog.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Grijile caseĭ şi-ale fraţilor m'aŭ dezvăţat de lume, m'am selbătăcit.

— Reŭ. N'aduce anul ce-aduce ceasul. Şi omul e om, trebuie să aibă cîţi-va prietenĭ la carĭ să meargă.

— Prea adevărat, dar, — mă crezĭ orĭ ba? — cînd am jachetă, n'am pălărie; cînd le-am pe amîndouă, n'am roche. Şi, de, nu te poţĭ duce în casă la oamenĭ, să le fie ruşine de tine.

— Bine, bine, dar, slavă Domnuluĭ, vi s'a uşurat casa.

— Vezĭ, părinte, multe de spus, puţine de auzit. De cîte-orĭ trebuie să mă lipsesc de orĭ ce şi să daŭ Magdei? Ce era să fac, cînd venea plîngînd că n'are pe-a doua zi de coş; că-ĭ sînt mobilele sechestrate, că el nu cîştigă maĭ nimic? Maĭ puteam avea gust la traiŭ, să mă gîndesc la plăcerile mele?

— Înţelegĭ! De ce cheltuesc maĭ mult de cît aŭ?

— De ce? Uşoară întrebare! De ce bea beţivul? De ce fură hoţul? De ce? Fiind-că e mut şi fără putere glasul minţeĭ în potriva patimilor.

— Ţi-a prins slăbiciunea că le daĭ. Doar are ea venituri, zise preotul clipind des şi lăsînd să se'nţeleagă că auzise el multe.

— Lesne zicĭ slăbiciune, cînd nu eştĭ în locul celuĭ ce sufere. Cînd îmĭ cere, mă prinde un leşin şi daŭ, daŭ tot. Cu multe jertfe pusesem în opt anĭ treĭ milĭ de-o parte. Nu din avut, ci lipsindu-mă de multe şi eŭ şi tata.

Aci Zoe tăcu. Vorba o obosise orĭ spusese prea mult?

— Şi i-aĭ dat? zise preotul dînd desnădejduit din cap.

Zoe stătea cu ochiĭ duşĭ, par'că vedea numaĭ gîndurile trecutuluĭ, pe carĭ nu le maĭ putea stăpîni. Apoĭ cu glas aţiţat, începu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ascultă şi pe urmă judecă-mă. Imĭ eştĭ duhovnic. Nimăruĭ nu mă pot recori. Şi, Doamne, une orĭ imi vine să ţip de durere. Era într'o Duminecă dimineaţa, zi veselă din postul mare. Gîndeam să merg la biserecă. Numaĭ ce intră Ilie; galben, prăpădit, cu ochiĭ duşĭ în fundul capuluĭ, par'că zăcuse o boală grea : «Ce aĭ?» îl întreb spăriată. «Mline avem inspecţie; de n'am treĭ miĭ de leĭ, să-ĭ pun în casă, mă 'mpuşc! Zoe, iartă-mĭ, sînt netrebnic». Cu lăcrimĭ în ochĭ a voit să plece. Ştiam c'avuse o legătură nenorocită... şi, mînat de lăcomia uneĭ netrebnice, a luat baniĭ din casă. Puteam să-l las să se omoare? Şi, de nu s'ar fi ucis, ce-l aştepta? Închisoarea, degradarea, ruşinea familieĭ! S'ajungă un nenorocit, un beţiv, tărîndu-şĭ mişelia din circiumă 'n circiumă? Ce inimă de soră putea ţinea baniĭ ascunşĭ, să nu-ĭ dea? Nu, nu puteam, zise Zoe, înnecată în lacrimĭ. Pe tata, de supărare, era să-l apuce damblaua. De atuncĭ mereŭ îĭ duce luĭ Ilie grija, să nu maĭ facă vre-o istorie.

— E greŭ, cînd aĭ inimă simţitoare... Dar, de maĭ face?

— S'a jurat. Nu maĭ are legătură. O da Dumnezeŭ, să se 'nsoare.

— Eĭ, domnişoară, ce ştiĭ D-ta! Vorba prostuluĭ : «S'a lăsat de beţie şi s'apucă de băutură?». Patima cărţilor e maĭ rea ca toate şi încuibată maĭ e la noĭ! zise preutul luînd tabac.

— Ce? Poate ştiĭ ceva?

— Ba nu, zise preotul cam gîngăvind, dar zic şi eŭ. Văz atîtea istoriĭ, că mă speriiŭ. Oameniĭ învăţaţĭ, boieriĭ marĭ, aŭ ajuns pe drumurĭ din pricina patimeĭ cărţilor!

— Mi-e jale, e băiat bun, dar slab de înger. N'a luat cu gînd să fure, ci cîte-o sută, crezînd că-ĭ va pune din leafă. La sfîrşitul luneĭ amîna pe altă lună...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— În loc să mai puie, lua, lucru mult mai lesne. Odată ce dai cu mîna prin șperlă, păn nu te arzi, n'o scoți.

— Așa-i firea slabă și lacomă: lesne plănuește să înfrîneze viitorul; greŭ, anevoe, prezentul. Trebuie caracter să te poți împotrivi furieĭ de a cheltui pe 'ntrecute. Moralitatea, cumpătarea sînt stîncĭ tăioase anevoie de urcat, trebuie să te acațări. Vederea banilor le amețește mintea, ca adîncimea prăpastieĭ, privită din înnălțime: te arunci fără să știi ce faci. Nu-l învinuiŭ, prea-s marĭ ispitele și tineretul prea puțin se știe înfrîna!

— S'a surpat zăgazul unic al moraleĭ, biserecа; singura stavilă a patimilor, religia! Bisericile pustiĭ; circiumile, bereriile, gem de lume! La ce să te aștepți?

— Înnainte, barim odată în septămînă, auzeai vorbele alese ale moraleĭ creștine. Omul se făcea mai bun. O clipă măcar, se domolea firea cea mult pătimașe a omuluĭ. Dar aceste clipe, legate una de alta, îl îmblînzeaŭ pentru cît-va timp. Vorbele sfinte ale evangheliei, pildele luĭ Isus, suferințele luĭ pentru omenire, dragostea pentru ceĭ micĭ, asupriți și oropsiți, arunca schinteĭ luminoase în sufiete, încălzea inimele de ghiață, înnăbușea, măcar pentru scurt timp, lăcomia, ura și zavistia. A zi, și cînd vin la biserecă, sînt surzi: Vorbesc și fac curte.

— Mă iartă, părinte; dar și preoții sînt de vină.

— Ce să le facă, domnișoară?

— Să-i dea afară.

— Nu. Asta nu se poate. Religia povățuește blîndețe și răbdare, ea nu vrea moarte păcătosuluĭ, ci să se întoarne și să fie viŭ.

— Dar nu lasă nicĭ pe alțiĭ s'asculte.

— Ar fi datoria oamenilor cu judecată coaptă, să ceară să li se cinstească evlavia și să nu-i împiedece a asculta sfînta slujbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar mai trebui ca preoţii tineri, teologi, învăţaţi, să facă predici, cu cari să înnalţe şi curăţe sufletele.

— Greŭ! oftă Zoe.

— Mai de mult, de mici copii, se'nchinaŭ dimineaţa şi seara. Li se cetea vieţile sfinţilor şi mucenicilor, vedeaŭ pilde de suflete mari, cari se jertfeaŭ pentru credinţă şi dreptate. Părinţii îi duceaŭ la biserecă îi împărtăşeaŭ şi-i spovedeaŭ. Toate acestea, zi cu zi, an cu an, sădeaŭ în sufletele copiilor şi tinerilor sentimente de evlavie, de cinste de curăţenie sufletească. Sufletul omuluĭ e ca o plantă: lesne se selbătăceşte, dacă nu-ĭ credinţa care să i-l cultive. Azĭ mai nime nu creşte copiiĭ în frica luĭ Dumnezeŭ.

— Dar eŭ, dar Georgică, nu tot aci am crescut?

— Bine eŭ ţi-am spus: sînt uniĭ cu fire de miel, alţiĭ de lup. Şi credinţa are darul de a-ĭ îmblînzi

— O fi, dar noĭ nu i-am povăţuit la reŭ.

— Nu, zic asta; dar le-aţi lăsat frîul slobod, pe urmă exemplele din societate. Ce vreĭ, cafenelele, berăriile, şantanurile şi grădinile publice ucid morala? Goana după petrecerĭ e de speriat.

— Prea adevărat?

— Părinţiĭ rar îşĭ aduc copiiĭ la biserecă, dar pe la grădiniĭ, unde se joacă piese distrăbălate, unde se cîntă cîntece neruşinate, îi duc şi plătesc baniĭ, sub cuvînt că trebuie să petreacă. Să ne mirăm de tineret? Mărăcinĭ semănăm, mărăcinĭ culegem, zise preotul oftînd.

Se cunoştea că sînt vorbe, cari de mult îl apasă pe suflet şi acum, găsind prilej, le spunea, par'că să se mai recorească. Şi, ca urmînd gîndul, adaose:

— Mai de mult ştiaĭ cu cine te-aduniĭ. A-zĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

staĭ alăturĭ nicĭ nu ştiĭ cu ce soiŭ de oameni.

— Vine cine-va. Poate-o fi Ilie. Ce bucuriĭ mi-o mai fi aducînd? zise Zoe, mergînd spre uşă.

— Buna ziua, taică părinte, făcu Ilie intrînd răpede.

— Bună. Tocmaĭ vorbeam de lup şi el la uşă

— De lup ce puteaţĭ vorbi? De reŭ, neapărat.

— D'apoĭ de bine? Dacă-ĭ lup!

— Nu te-am văzut, nu maĭ ţin minte de cînd. Ce ne-aĭ urît aşa?

— Eŭ nu prea merg la biserică. Sînţia ta nu maĭ viĭ pe la cazarmă, aşa că-ĭ greŭ.

— Prea adevărat, dar reŭ că nu viĭ la biserecă. Fie-care naţie trebuie să-şĭ ţie legea. Tocmaĭ vorbeam cu domnişoara. Am lîngă mine un Neamţ. In fie-care Duminecă îĭ vezĭ pe toţĭ cu cărticica mergînd la bisereca lor. La eĭ biserecile gem de lume... La noĭ... ce să maĭ zic? Şi doar n'om fi maĭ învăţaţĭ, maĭ filosofĭ, de cît eĭ. Doar de la dînşiĭ am ciugulit şi noĭ ce-a fost maĭ bătător la ochĭ.

— De, ca la noĭ la nime, zise Zoe.

— Reŭ! Dar cu politica, se maĭ aude ce-va noŭ?

— Noĭ, militariĭ, nu prea facem politică.

— Tot cam aşa şi eŭ... Votezĭ cu unii, îţĭ aprinzĭ paie 'n cap cu ăialalţĭ... Şi, de, eŭ trebuie să fiŭ bine cu toţĭ şi să nu înţeţesc la vrajbă pe poporeniĭ mieĭ. Nu-ĭ aşa? Innainte de alegerĭ m'apucă, nene, o boală şi cînd vin agenţiĭ: «Cine moare?» «Popa moare!» Mergeam odată, dar acum mă lipsesc ca de nunta luĭ tata. Staŭ bine şi-acasă, iar a doua zi citesc la gazetă, par'c'am fost acolo. Nu-ĭ aşa? Lasă gazeta o palmă orĭ o înjurătură nepublicată?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezĭ bine, zise Ilie. Educaţia politică ţi-o facĭ, ca şi cum aĭ lua parte.

— Or fi vre-o zece anĭ,—poate, n'aşĭ vrea să mint; — n'am de lucru? Mă'mpinge păcatul să daŭ pe la secţia de vot. E o vorbă: din zece ale femeeĭ s'asculţĭ, barim, una. Biată preoteasă mi-a zis:

— «Aşază-te, părinte, nu te duce. Ce să-ţi puĭ mintea cu zamparagiĭ ăştia? N'auzĭ cîte istoriĭ se'ntîmplă la alegerĭ? De-or veni la putere, ţi-or spori leafa? Să tragă ponoasele ceĭ ce-or să aibă foloasele». «Eh!» zic eŭ, «dacă aĭ un drept şi nu te foloseştĭ de el, păcat că-l maĭ aĭ!» Şi m'am dus. Ce-am tras, numaĭ coastele mele aŭ ştiut. Aşĭ spune şi morţilor. M'aŭ lăsat, blăstămaţiĭ, să intru pîn la mijloc, apoĭ unde-aŭ început a-şĭ face semne: «Loc, băieţĭ, să treacă părintele la vot». Şi aŭ început, taică, a mă brînci de la unul la altul. Mă dădeaŭ în primire ca pe-o minge la oină. Eram curat ca un cîine al pimăruĭ.

— Vezĭ bine, zise Ilie, dus pe gîndurĭ şi departe de păţaniile popeĭ.

— Nu-ţĭ sînt boiĭ acasă, generale? Haĭ? făcu preotul.

In vremea asta Zoe eşise din odaie. Peste scurtă vreme se întoarse cu tava cu ceaiŭ.

— Ce te maĭ superĭ, domnişoară?

— Numaĭ supărărĭ d'astea să am. Poftim zahăr. Am pus numaĭ cîte două bucăţele.

Preotul maĭ pune tacticos o bucăţică de zahăr şi, cu linguriţa, tot meastecă.

— Bun lucru zahărul ăsta cubic: are fiecare măsură gustuluĭ. Eŭ pun treĭ, preoteasa două. Băieţiĭ o rid că din economie nu pune treĭ. Ca s'o necăjească, Tincuţa pune patru.

— Poftim rom, părinte.

— Pun, cum de nu. Dumnezeŭ mă erte, văd pe uniĭ că-l beaŭ numaĭ cu zahăr, curată oblojeală! Apa iartă!

— Făr de rum n'are haz, zise Ilie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fie-care după gust. Unora le face reŭ romul, zise Zoe.

— Mult strică, dar puțin, nu cred. Doar aŭ băut oamenii de la tata Noe încoace. Și de-am trăi noĭ cît ei!

— Va să zică nu te 'nscriĭ în liga antialcoolică? zise Ilie zîmbind.

— E drept, de la beție vin toate reutățile. Un guvern cuminte, ar trebui să 'nchidă toate povernele, întîiŭ și 'ntîiŭ.

— Cu ce să 'nlocuească atîtea milioane, cari-ĭ intră de pe spirt?

—Vezĭ? Asta e! Vorbesc învățații împotriva beției și nu pun mîna 'n piept celuĭ ce lasă de se fabrică otravă. Cel maĭ mare beție; dacă n'o găsi, n'o bea. Romînul nu poftește fragĭ în postul Crăciunuluĭ, fiind-că nu-s. Tot așa cu spirtul: n'ar găsi, n'ar bea!

— Ce vorbești, părinte? Un guvern, care s'ar apuca de comedia asta, ar cădea de la putere în două-zecĭ și patru de ceasurĭ.

— Vezĭ? Asta e că nu sîntem patrioți! Poate să piară neamul, numaĭ punga noastră să fie plină.

— Fără baní nu poți face nimic. Cîrciumariĭ ar face revoluție. Ei sînt agenții mahalalelor.

— Prea adevărat, aĭ avea împotrivă pe ceĭ carĭ beaŭ și pe ceĭ carĭ vînd.

— Adică pe toată lumea.

— Aŭ lăsat de-a crescut răul, acuma e prea tîrziŭ.

— Chiar așa! Ce te gîndești? Miĭ de oamenĭ trăiesc pe urma spirtoaselor.

— Destul de frumos, dacă, pentru a cîștiga cîte-va miĭ de leĭ, îĭ lasă să vîndă otravă. Cîțĭ oamenĭ nenorociți din pricina beției, cîte familiĭ ruinate și cîțĭ copiĭ betegĭ, idioți, saŭ nebunĭ! zise Zoe.

— Treaba lor, făcu Ilie plictisit.

— Ba nu, căpitane! Nu! Tu, guvern, eștĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

părintele naţieĭ şi nu poţĭ fi pentru unul ciumă şi pentru altul mumă. Cum, cîte-va miĭ de inşĭ aŭ interes să cîştige, vînzînd otravă, care ucide şi prosteşte pînă la al noulea neam şi tu închizĭ ochiĭ şi laşĭ?!

— Ce să le facĭ?

—Dar să lăsăm beţia, în ĭarna asta nu trebuea să-ţĭ cînt Isaia dănţueşte, generale?

— Răpede îl înnaintaşĭ, zise Zoe maĭ veselă.

Vorba preotuluĭ, chiar aşa în glumă, îĭ umplea sufletul de bucurie: să-l vază pe Ilie măcar colonel, ce fericită ar muri!

— Mare-i Dumnezeŭ, l'om vedea tot maĭ mare! De-odată să-l însurăm. Atuncĭ vine statornicia minţeĭ. Iarna trecută ce fată îţĭ ochisem! Dar, de, a zburat. S'a găsit altul maĭ cuminte.

— Durere! zise Ilie în ris, mă mustră cugetul.

— Chiar poate să-ţĭ pară reŭ: fetele cuminţĭ şi cu zestre sînt rarĭ.

— Domnişoara aea de di'ncolo?

— Da. S'a măritat bine: a luat'o un fabricant mare din Buda-Pesta.

— Fie-care cu norocul lui

— Da, cum şi-aŭ făcut părinţiĭ datoria cu noĭ, să ne-o facem cînd ne-a venit rîndul. Ce rost are omul stingher? E cuvînt maĭ dulce pe lume de cît tată şi mamă?

— Da, da, zise Zoe stringînd de pe masă. Un da, plin de desnădejde, de jale. Tot focul ce-ĭ mocnea în inimă zbucni la aceste vorbe. A muncit, s'a strădănuit, a dus toate grijile ca o mamă, fără a purta numele, fără a avea drept la iubirea ce are mama, fără a-şĭ îi strins pruncĭĭ la sin.

Pentru preot eraŭ vorbe, pentru Zoe săgeţĭ ce-i se înfipseseră drept în inimă. Cu cît treceaŭ aniĭ, cu atîta maĭ mult viaţa netrăită se răzbuna pe biata Zoe. Zădarnic ţiĭ, zădarnic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te jertfeşti ca o mamă, dacă nu eşti mamă cu adevărat !

— Mulţumim domnişoară : un ceaiu, luat dimineaţa, face pottă de mîncare.... Numaĭ noĭ, Romînii, ne speriem de copiĭ. Neamţul mieu nouă copiĭ are. Pe toţi o să-i arunce la meseriĭ orĭ la negoţ.... Mi-i vecin şi, cînd n'am ce face, mă uit şi nu mă maĭ satur văzînd cît sînt de muncitorĭ şi de harnicĭ cu toţii. Adevărate furnicĭ !

— Eĭ sînt deprinşĭ la toate, făcu Ilie.

— Şi ferice de eĭ ! Crezĭ că poate trăesc reu ? Heĭ, să trăim noĭ ca dînşii. Nemţoaica, drept, toată ziua munceşte. De, la nouă copiĭ trebuie ce-va şi servitoare nu ţine. Dar masa lor e masă. Patru chilograme de lapte pe zi. Şi cozonacĭ în fie-care septămînă, par'c'ar fi numaĭ Paştĭ tot anul ! Şi la patru, cafea cu lapte ! Dar masa ? Din bielşug să primească şi pe cel maĭ mare boier. Vezĭ cum ştiu eĭ să trăească ?

— Ce meşteşug are ?

— E mecanic la gara Filaret : treĭ sute de leĭ pe lună. Are un băiat, — de opt sprezece anĭ o fi, — lucrează cu tată-so, are şi el o sută de leĭ. Pe alţi doĭ maĭ micĭ i-a luat tot la meşteşug. Uit'te aşa : o să-i însoare în curînd cu fete harnice, muncitoare. Eĭ trăesc, cîştigă şi aĭ noştri se atacă, vezĭ doamne, învăţînd carte, umblînd după rangurĭ. Curat vorba : aleargă după caĭ morţi să le ia potcoavele. Bună e cartea, dar prea am tabărît cu toţii pe ea ; s'a lăsat munca, s'a părăsit comerţul pentru o carte, cu care numaĭ slujbaş poţi fi. Aŭ tăbărît străiniĭ. Acuma o să vrem să muncim şi n'o să putem de eĭ, c'aŭ prins locurile. Uit'te aşa, zise preotul, maĭ luînd o priză.

— Aşa zic şi eŭ. Ce-ĭ pasă de copiĭ ? Răpede îĭ staŭ de ajutor, zise Zoe.

— Da, şi ne iaŭ bucăţica de la gură. Stăm

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noĭ, Romînii şi ne sugem degetele, uitîndune cum străinii beaŭ şi mănîncă!

— Dacă Romînuluĭ nu-ĭ e dală mîna şi mintea la meşteşug. A cuĭ e vina?

— A noastră a tuturora, fiind-că despreţuim meşteşugurile, fiind-că orĭ-ce nu e condeiŭ după ureche e înjositor. Şi cînd foamea ne stringe reŭ, ne facem bătăuşĭ şi aducem la putere pe ceĭ carĭ iaŭ zece pieĭ de pe spinarea norodului. Ţeranul plătea gloaba sub Turcĭ, ţeranul o plăteşte şi-acum. Atuncĭ Turcul îĭ vindea căldarea de mămăligă şi acuma o vinde perceptorul.

— Heĭ, părinte, tot avem sate frumoase şi ţeranĭ bogaţĭ.

— Avem, nu zic că n'avem. De-ar fi numaĭ golanĭ, am putea chiar să zic vecînica pomenire ţercĭ româneştĭ. Era şi 'n vremea de demult reŭ: ciumă, holeră; avea carul două proţape; dar astea treceaŭ. Cine murea, murea; ceĭ carĭ remăneaŭ eraŭ plinĭ de vlagă şi putere, Romîn verde ca stejarul, nu pipernicioĭ, mîncaţĭ de toate boalele. Lăsaŭ urmaşĭ sănătoşi.

— Prea le vezĭ în negru, taică părinte.

— Noĭ bătrînĭĭ, le vedem, fiind-că le-am trăit. Pe cînd tineriĭ, de... : «cîte cioare zboară toate se mănîncă!» Nu te superĭ, generale?

— Nu, nu, părinte, zi-ĭ că-mĭ place, făcu Ilie enervat.

— Dacă tineriĭ ar asculta de bătrînĭ...

— N'ar maĭ fi tinerĭ!

— Ba nu, generale, n'ar face prostiile carĭ le-aŭ făcut părinţiĭ şi ar merge înnainte. Unde ar fi azĭ omenirea! Pe cînd aşa, par'că ar fi un om, care merge o sută de paşĭ şi iar dă c'o sută îndărăt.

— Heĭ, părinte, noĭ nu purtăm işlic.

— Heĭ, generale, nu rasa face pe călugăr. Te bucurĭ că nu porţĭ işlic, dar să vedem sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu cît îţi e mai înnălţat de cît al işlicarilor. Da, generale, sufletul,... zise preotul, privind ţintă în ochiĭ luĭ Ilie, par'că să-l mustre şi mai bătu tabacherea cu palma să răscolească praful din colţurĭ.

— E greŭ de îndreptat o ţeară, zise Zoe. Atîţia oamenĭ marĭ se luptă! Dar, ce vreĭ? Nu poţĭ schimba capetele oamenilor! Poţĭ face din hoţ om de treabă şi din prost, cuminte? Neamţul vine de departe, aci în ţeară străină, şi pricepe să le ia capătul ca şi acasă la el.

— Fiind-că vine pregătit. Pentru dînsul, cînd vede ţeara noastră, îndată pricepe tot. E mai simplă de cît a luĭ, zise Ilie.

— Că e reŭ vede şi-o babă oarbă, filosof ar fi cel ce-ar putea aduce îndreptărĭ, zise preotul.

— Aşa-i! Numaĭ Romînul nu ştie trăi, nicĭ în ţeara luĭ, zise Zoe.

— Toţĭ vor mărirĭ, slujbe. Vorba tateĭ: cine-o mai face ghetele atuncĭ? zise Ilie.

— Că şi ăia sînt străinĭ, fiilor Asta-i: străinuluĭ nu-i e ruşine să s'apuce de orĭ-ce. N'alege. Dar cuconul Tache?

— Cam bolnav, stă 'n pat.

— Cu bine. Vă las. Ăm pus ţara la cale! Asta ştim şi noĭ! Vorbă multă şi treabă puţină, zise preotul, eşind.

Zoe se uită pe furiş la Ilie, îl vedea cum se primblă prin casă, gînditor.

— Zoe dragă, să-ţĭ spun ceva.

— Că Magda are gînd să să însoare?

— Pănă la însurătoare, altele mă string de gît.

— Te-or fi stringînd; dar mai rabdă şi tu. Ilie oftă adînc.

— Zi: tu n'aĭ nimic, să mă înlesneşti doar oiŭ trece punt-a iadului?

— Nimic, dragă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In vremea asta, servitoarea Magdeĭ dă busna 'n casă.

— Coniță, Zoe, haĭ curînd, coniţa noastră e bolnavă.

— Ce are ?

— A primit o scrisoare şi numaĭ ce-a leşinat. Domnul nu e acasă. Am trăsură.

— Numaĭ atacurĭ de nervĭ îĭ maĭ lipseaŭ ! Să ne vedem cu bine, Ilie, şi fiĭ cuminte. Aĭ jurat.

Capitolul VIII

Căzuse, din vreme, bielşug de zăpadă. Toată noaptea ninsese şi troianul era la genunchĭ. În odăiţa luĭ cc. Tache ardea focul în soba cu stîlpĭ, aruncînd o căldură domoală peste lucrurile luminate de albul ninsoareĭ de-afară.

Zoe, ia o parte de gura sobeĭ, împletea răpede, purtată de gînduri, cînd la fraţĭ, cînd la Magda.

Cc. Tache îşĭ sorbea ceaiul, tot zdrobind feliuţa de lămîie. De pe fruntea-ĭ încreţită se cunoştea cum căuta să alunge din minte temerĭ şi bănuelĭ.

— Biata babă, nu poate orni atîta zăpadă. Să ia un om, zise Zoe.

— Să ia, vezĭ bine. De asta să nu ne supărăm. Zăpadă multă, an cu bielşug !

— Şi ninge mereŭ : o rănim p'asta şi se aşează alta.

— Fie cît casa, că e bine. Destulă e secetă de anul trecut.

— Destulă ! Că prea s'aŭ scumpit toate. Cine-va, mi se pare că Ilie. Ce-o fi, doamne, de vine pe-aşa vreme.

— Ne-o fi visat reŭ astă noapte şi vrea să vază ce-ĭ cu noĭ.

Ilie, după ce se scutură de zăpadă şi lăsă mantaua în sală, întra, silind a-şĭ da feţeĭ, o înfăţişare nepăsătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce faci, Ilie? A-zi dimineaţa n'ai cancelarie?

— Ba am, dar luai permisie.

— Poate eşti bolnav? zise Zoe.

— Bolnav nu, dar am intrat într'un chichion. De nu-mi daţi o mîna de ajutor, e reu de mine.

— Ce-i? zise cuconul Tache îngrijat.

— Uit'te ce: peste două zile am inspecţie la casă.

— Şi-ai cheltuit banii, zise Serafim holbind ochi mari.

— Nu, n'am cheltuit, zise Ilie cu glas tremurat.

— Atunci ce ai?

— M'a pus păcatul de-am împrumutat unui prieten, care se'nsoară. Peste o septămînă îmi dă banii.

— Cum să împrumuţi din banii statului? Asta-i nebunie goală! zise Zoe.

— De făcut, am făcut; vorba e: cum desfacem?

— Şi cît?

— Două mii de lei.

Serafim şi Zoe se făcură vineţi de supărare.

— Nu ţi-ai zis că poţi avea ori cînd inspecţie, că te nenoroceşti?

— De ani de zile n'a fost. Cine ştia că o să cază ministerul? Vorba-i că, de n'am bani, sînt pierdut, degradat, închis. Mai bine îmi iau seamă. Şi pentru ce? Pentru o sărăcie de două mie de lei! De cît sărac, mai bine nu te-ai naşte

— Pentru cine n'are, e mult. Am dat mereu Magdei. Credeam măcar cu tine să scap de grijă.

— Dar nu mi-i daţi de tot.

— Astea sînt vorbe! Ce mănîncă lupul, mîncat remîne. Cine-a mai văzut împrumut la copii, dat înapoi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă dau chitanță.

— Ce? O să mă judec cu tine? Vorba-i că n'am. Cele cîte-va parale ce avem sînt ale Zoei.

— Bine! O să i le dau ei.

Eŭ nu știŭ, nu mai zic nimic. Biata fată destul s'a jertfit pentru voi.

— Nu-mi remîne alta: un glonte. De unde să iaŭ banĭ să scap de rușine? Și Ilie căzu cu fața 'n mîinĭ.

In casă se făcu tăcere adîncă; în sufletul fie-căruĭ se băteaŭ sentimente deosebite.

Bătrînul amărît de purtarea luĭ Ilie, nu credea minciuna cu prietenul. Dar lupta se urma vajnică. Ticălos, dar cum să-l scape? Ce să facă, să nu-ĭ fie copilul trecut între miseĭ? Pe Zoe n'o maĭ putea îndemna să dea, știind că baniĭ sînt pierduți. Pe dînsa o zbuciuma purtarea luĭ Ilie. In loc s'auză de la el bucurie, să vie cu veștĭ bune; el mereŭ, dacă poate, vine să le scoată cîte-o hîrtie, două. Și acum a trecut orĭ-ce mărgenĭ. A aflat că are dînsa cîțĭ-va banĭ de-o-parte și vrea să-ĭ mînînce și pe-aceia.

Tăcerea îĭ apăsa greŭ pe toțĭ. Bătrînul, într'un tîrziŭ, zise.

— Ilie, tu ne minți. Gîndește-te că sînt slab, biata Zoe s'a jertfit pentru voi. E păcat s'o maĭ despoiați.

— Tată, nu mă umili: pătimaș oiŭ fi; canalie, nu. Imĭ lipsesc baniĭ. De, nu-ĭ am, mă împușc. Dacă mi-ți da; nu-ĭ pierdeți: Orĭ îĭ capăt îndărăt, cît de curînd orĭ vi-ĭ daŭ îndată ce iaŭ darul de ginere. Insurătoarea se face. Fata și mama mă plac. Zestre bună este. Scăpăm din nevoĭ.

— Tot așa luaĭ foc cu gura și rîndul celălalt.

— Atuncĭ eram copil. Acuma am prins minte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să fi dat Dumnezeŭ! Dar e o vorbă: «Pe hoț și pe bețiv să nu-ĭ crezĭ!»

— Tată, dacă aĭ așa ideĭ de mine, atunciĭ ce să maĭ zic?

— Orĭ hoț orĭ bețiv orĭ pătimaș, tot una! Zoe sta pe gînduri.

— Sînt tată nenorocit. Știțĭ cît m'am strădănuit pentru voĭ. Și uit'te cum mă răsplătițĭ.

— Nu sînt maĭ reŭ ca alțiĭ.

— Slabă mîngîiere pentru mine, care am dus sărăcia numaĭ să vă las un nume cinstit. Gazetele strică lumea: «A furat cutare, a delapidat un funcționar și-a fugit». Ceĭ carĭ citesc, zic: «Bine de el, c'a avut de unde fura. Numaĭ de nu l'ar prinde?» Și de l'or prinde? Un an doĭ de pușcărie! «Dar remîne el cu miile?».

Ilie se primbla nervos.

— Va să zică, n'aveț1?

— Zoe, ce zicĭ? Eŭ nu te'ndemn: fă cum vreĭ. Și-a călcat jurămîntul.

— Ce să mă'ndemnĭ? Numaĭ o mie am, ceealaltă am dat'o împrumut Magdeĭ. Eraŭ să-ĭ vînză mobila. Remănem fără un ban. Ilie se uită crunt la Zoe.

— Dar ..

— Nu bine începu vorba și Zoe îl fulgeră c'o privire, din care Ilie înțelese că nu trebuie să vorbească: bătrînul nu știa ce viață duce Magda.

— Magda, mereŭ Magda! Ĭĭ trebuie averile luĭ Iov. Văz că face lux destul. I-o fi mergînd bine luĭ bărbatu-so orĭ joacă și el cărțile? Reŭ! De ce i-aĭ dat? făcu Serafim.

— O să mi-ĭ dea în curînd.

— La Sfîntul Așteaptă! Ce facem cu ăsta? E maĭ reŭ de cît vînzarea eĭ de mobile. Nu-ĭ de la Dumnezeŭ lăsat să am bătrîneță ticnită!

Și bătrînul se gîndi amărît:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

—«E 'n joc cinstea numeluĭ; cinstea, pentru care am robit o viață. Ce va zice lumea? Și-or da ghionturĭ, cînd m'or vedea, șoptind: «Uit'te tata pungașuluĭ, care-a furat din solda bieților soldați. Haram că l'a maĭ crescut. Bună creștere i-a dat»!

Cutele pe fața luĭ Serafim se adinciră, privirile se întunecară, par'că țintind departe, departe în trecut. Fața i se posomorise și părul părea maĭ alb. Să maĭ zică? Dar ce să zică?

N'avea nicĭ glas nicĭ vorbe. Zoe înlemnise și ea pe colțul canapeleĭ, țintuită de supărare.

Ilie se primbla de colo-colo, frămîntat deun singur gînd: «De nu-mĭ daŭ, ce mă fac?»

De-o dată se opri loculuĭ și cu glas hotărît:

— Tot eŭ cel făr de noroc. Dar nu vă căinați, lasă, poate găsesc, aiurea.

— Zoe, amețită de supărare, se duse la dulap, deschise și-ĭ dete zece hîrtiĭ de cîte-o sută.

— Ilie, dragul tateĭ, gîndește că sînt baniĭ ceĭ din urmă aĭ Zoeĭ. Cînd n'om maĭ avea ce-ți da, o să ne luați viața? Să cauți să daĭ baniĭ feteĭ.

— Las' tată, că știŭ eŭ ce fac. Numaĭ să mă văz însurat, scap de sărăcia asta. Cu ce să trăești din două sute cincĭ-zecĭ pe lună?

— Va să zică tot ce-aĭ spus eraŭ minciunĭ?

— Ba de loc. La revedere! zise Ilie și plecă răpede.

Bătrînul remase oftînd,... dus pe gînduri, din ce în ce maĭ triste. Își trecea pe rînd viața chinuită de băiat orfan. Pe urmă necazurile păn s'a văzut c'o slujbă. Slab plătit, dar ce era să facă? N'avea pe nime să stăruie pentru el. Alțiĭ maĭ proștĭ, necinstiți, în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

naintaŭ, el sta cu aniĭ pe loc, bucuros că nu-l daŭ afară. Nenorocirea cu nevasta i-a stricat tot rostul vieţeĭ, i-a amărît orĭ-ce bucurie. De cîte orĭ desnădejdea îl făcea să-şĭ dorească moartea! Dar, datoria de tată îĭ striga să remîe la locul luĭ, să sufără, că doar nu-ĭ el din alte oase maĭ alese de cît atîţia chinuiţĭ pe lume. Şi-a suferit mereŭ, supus datorieĭ. N'a făcut nimăruĭ nicĭ un reŭ, pe mine n'a nedreptăţit, şi soarta cu 'nverşunare l'a obijduit mereŭ. De ce, n'a avut şi el parte, nu de bucurĭĭ, dar măcar de mîngăerea bătrîneţilor, ştiindu-şi copiiĭ fericiţĭ şi cinstiţĭ, în rînd cu lumea? Işĭ trăea trecutul dureros, în care găsea numaĭ un răstimp fericit, vremea căsnicieĭ. Şi asta, o clipă. Dacă era Eliza, alt-ceva s'alegea din copiiĭ lor. El ar fi putut fi maĭ aspru, avînd tăria de tată, care să-ĭ îndrumeze. Dar aşa, slăbit, descurăjat mereŭ, cu mila 'n suflet, ştiindu-ĭ lipsiţĭ de alintările mameĭ, ce să-ĭ maĭ amărească şi el? Aŭ crescut copiiĭ fără de fricĕ.

«Georgică băiat bun, din nenorocire slab, abia îşĭ vede de slujbă. Zoe s'a jertfit pentru fraţĭ. Şi ce folos? Acuma tînjeşte ca o floare ofelită, nu şi-a trăit traiul. Apoĭ, gîndul venea necontenit la timpul de faţă. Ce-o fi făcut iar Ilie? Unde-or să-l ducă patimile neînfrînate? Păn acum l'aŭ scăpat de două orĭ de ruşine şi cădere; dar de-acum nu maĭ are chip! Data asta i-a dat o mie. Ce va face cu ea? Poate l'a minţit! Va cheltui pe pofte josnice banii, adunaţi cu scrîşcanie! Banĭĭ iconomieĭ şi munceĭ vor sluji răsipeĭ şi destrîuluĭ! Un junghiŭ par'că se înfigea în încheetura pieptuluĭ. Oftă, stăpînindu-se faţă de Zoe, să nu-şĭ destoae inima.

Doctorul îĭ zisese să nu se atîţe.

Zoeĭ nu-ĭ părea reŭ de banĭ, dar o îngrozea viitorul luĭ Ilie. Frăţiorul cel mic, pe care-l crescuse cu atîta dragoste, pe care-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iubea ca soră şi ca mamă, pe care îl căutase la boale şi îl purtase în braţe, cînd era mic, şi îngrijise cînd urma la şcoală! Adesea, obosită de munca zilei, sta seara şi-i ajuta la lecţii. Îl iubea şi pe Georgică, dar nu cu atîta foc: nu muncise atîta cu el.

Şi-acuma? Abia vine, cînd are nevoie de bani. Nu vede din partea lui nici dragostea ce-ar fi trebuit s'o aibă pentr'o doică. Nu-i cere nici sfaturi şi nici nu-i ascultă poveţele. Ce va face cu mia de lei? Tot ce-a spus or fi minciuni.

Fie şi aşa. Numai să nu fi luat din casa regimentului. La ce s'ar lăsa oare bani pe mîna tinerilor pătimaşi, dornici de traiu mai pe sus de puterile lor? Şi, din gînd în gînd, dragostea de soră o făcea să nu socoată numai pe Ilie vinovat, ci şi pe ceilalţi cari îl duc în ispită. Drept şi de leafă îşi bate joc, dar şi aci sînt de vină prietenii....

Afară s'aşternea zăpadă încet, domol, fără de zgomot, ca şi jalea care înzăpădea, pe tăcute, sufletul bătrînului şi al Zoei

Din cînd în cînd, cîte un oftat adînc, din inimă, tăea tăcerea. Focul se stinsese, uitat de ceilalţi din casă. Într'un răstimp îi trezi din gînduri răşcăitul lopeţei.

— Sărmana babă s'a apucat singură de rănit!

— Iconomisim de la para, ne trudim tustrei, ca să dăm bani răsipitorilor. Ticăloşii aŭ pe lume noroc!

— Ce-i de făcut, dragă tată? Cînd n'o mai fi de unde, or lua drumul minţei

— Ori al puşcăriei. N'am avut noroc pe lume şi nici de copii n'am parte. Beţiv n'am fost, cartofor nu, pe nime n'am nedreptăţit, am mers tot-deauna calea cea dreaptă şi întîmplările veciniic mi-aŭ dat la cap, veciniic m'aŭ izbit în inimă.

— Ai mîngîerea datoriei împlinite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La vrîsta mea asta n'ajunge. Mă'ntreb : ce rost am avut pe lume? Nicĭ pe mine şi nicĭ pe alţiĭ n'am făcut fericiţi. Se poate să n'am vinä în toate astea?

— Vina e a soarteĭ oarbe. Dacă toţí oamenií ar fi fericiţi, am avea raiul pe Pămînt.

Capitolul IX

Ilie, cum eşise în antret, îşĭ luase răpede mantaua, de pe care zăpada nu se topise încă, se îmbrăcă grăbit şi plecă.

Eraŭ zece, trebuea să fie la cancelarie. Tot drumul se gîndea ce va face. O mie nu-ĭ ajungea. De pe socoteala luĭ, îĭ lipseaŭ vre-o treĭ. Drept că inspecţia nu-l ameninţa cu tot d'innadinsul. Pe furnisorĭ îĭ maĭ putea amîna. Le va astupa gura cu ceva aconturĭ. «Poate o crăpa dracul. Pun mîna pe zestre. Şi Magda, maĭ reŭ m'a încurcat. Să fi pus o peţitoare, acum era sfîrşit. A-zí merg să-ĭ spun : de nu grăbeşte, să vază de altul. Deseară o să-mĭ cerc norocul. Nu se poate să nu-mĭ vie şi mie o dată apă la moară. După cancelarie, trec să le arunc la ceĭ maĭ colţoşĭ cîte-o sută».

La birt, Ilie se întîlni cu nişte camarazĭ din provincie.

Canură, băiat nalt, bălan, poreclit de colegĭ «Rumănul». Foarte mîndru. De cînd văzuse o fotografie a mareluĭ duce Vladimir, zicea că-ĭ seamănă. Cucoanele se dedeaŭ în vînt după el : «Ce aŭ, bre, femeile cu mine? Nu pricep». «Ţí-a spus maică-ta năvalnic în scăldătoare», îĭ respundeaŭ colegiĭ. Drept, avea trecere. Voea un ofiţer concediŭ? Canură făcea o vizită cocoaneĭ colonelului şi concediul se da. Trebuea altul să fie pus pe tabloŭ? Tot la săracul Canură alerga. Cîţi prietenĭ nu şi-aŭ scutit băieţiĭ, mulţumită vizitelor luĭ Canură pe la cucoanele superiorilor? «L'enfant gâté»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

al regimentului, toți aveu nevoie de el: cu-cunoștea secretul de-a îmblînzi inimile superiorilor!

Celalalt, Condur, era mic de stat, roș ca un rac fiert, bine învălit, îl porecliseră colegii în școală, Bunducul. Nu-și cercase norocul pe lîngă cucoane, știind bine că nu l'ar fi avut. În schimb, jucător înfocat la cărți, se mulțumea cu credința că: «Noroc la femei, nenoroc la cărți». Pierdea mai tot de-auna, dar avea mereu încredere c'o să cîștige el odată. Pe cît Canură se mîndrea cu mustățile lui bogate, pe atîta Condur, era de spîn. Le rădea, ca și cum ar fi voit să treacă de Englez. După ce și-au strîns mînile ca niște militari adevărați, Ilie, din una în alta, aduse vorba la ce-l durea.

— Trebuie să fiți meșteri în foițe. La voi atîta se face.

— Meșteri, drept! Aseară am luat unui găgăuță două sute. De mai juca, îl făceam rasol.

— Unde-ați fost?

— La o familie d'astea, cari trăesc din joc. Dar ce lume bună? Feciori de moșieri, cîțiva negustori de la Galați. Moștecuți eram numai noi, zice Canură.

— Merg și eu deseară cu voi.

— Vin'o, facem tovărășie, tustrei.

— Cocoane eraŭ?

— Eraŭ oameni serioși. Cînd sînt cocoane la joc, nu e Doamne-ajută. Eŭ nu joc pe la case d'astea pline de femei; îți iaŭ banul pe gratis, făcu Condur.

— Bine, mă, dar cel la care am fost aseară, cîștigă mai bine ca un ministru, fără nici o bătaie de cap. Îi vin cel puțin o sută de lei pe seară.

— O casă de joc în București aduce nici nu-ți închipui cît.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Greul trebue să fie păn începe a veni lume.

— Nicĭ un greŭ. S'aduc uniĭ pe alțiĭ. Pe voĭ cine v'a adus?

— Am aflat de la portarul otelului.

— Bravo! Portariĭ ăștia fac de toate, aŭ avere de zecĭ de miĭ.

— Cîte invenţiĭ nu se stîrnesc a-zĭ! făcu Ilie. Bunăoară, vezĭ în jurnale la informaţiĭ: «Se zice că poliţia a descoperit o casă de joc în strada cutare, la numărul cutare». Poliţia habar de grije n'are. E un anunţ plătit cu sute de leĭ. Tot aşa se face cu casele de 'ntîlnire: «Se zice că pe niște doamne din societatea bună le-aŭ prins bărbaţiĭ, avînd întîlnirĭ la casa din strada cutare, în faţă de biserica Sfîntuluĭ... cu barbă.

— Lipseşte numaĭ «Poftiţĭ vă rog». Reclama în toate şi sub toate formele. Am întrecut pe Americanĭ.

— La voĭ în provinţie e maĭ pe faţă!

— Las'că tot nu-ĭ ca pe-aice.

— Lucrul cel maĭ nimerit e să nu te'nsorĭ, dacă vreĭ să nu porţĭ coarne. Alt leac nu e.

— Şi casele astea nu daŭ ochiĭ cu poliţia? zice Canură.

— Provincial naiv! Sînt cu agenţiĭ *ena mu che ena su*. Mă'nţelegĭ.

— Pe urmă domiciliul e sfînt şi inviolabil, zise celălalt militar.

— Aŭ venituri, dar şi cheltuelĭ. Chiriile foarte scumpe, servitorĭ, gaz...

— Dar şi es miĭ de leĭ pe lună, făr de muncă, făr de rizic.

— Pe la nouă unde ne găsim? întrebă Ilie, c'apoĭ mîine seară merg să v'aret o bucată cu dracĭ din viaţa Bucureştilor.

— Ştiŭ. La javra de căpităneasă!

— Aţĭ fost? Cine Naiba v'a dus aşa curînd?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Celuĭ beţiv şi dracul îĭ ese cu oca 'nnainte. Adevărată Sodomă!

— Nişte provincialĭ ca voĭ, ce ştiţĭ, zise Ilie cu dispreţ. Să ne vedem cu bine...

Ilie plecă la slujbă.

Tot drumul făcea planurĭ. Numaĭ o schintee de noroc. Cîte-va cîştigurĭ bune, cînd or fi sumele grase şi i-a pus Dumnezeŭ mîna'n păr. De ce n'ar cîştiga? De cîte orĭ n'a avut cîte două treĭ miĭ în palmă? Vorba-ĭ să te poţĭ opri la vreme.

«Se zice că pungaşiĭ te lasă anume să cîştigĭ şi pe urmă te rad de-o dată. O să le frec ridichea. Cum oiŭ vedea că am două miĭ, le fac bezele şi să-mĭ scrie poste-restante. De alt-fel Gogu n'a cîştigat într'o seară cincĭ miĭ? Cinci miĭ! M'ar vedea sfîntul Nicolae! Numaĭ s'aducă Dumnezeŭ cîţĭ-va tembelĭ de moşierĭ. Alora nu le pasă de miĭ! Ce? Sînt lefegiĭ ca mine?»

Ajunse la cancelarie. Găsi vre o două scrisorĭ de la creditorĭ. Mînios le dumică mărunt şi înjurînd le aruncă la coş. Mută hîrtiile de colo-colo, luă călimara din stînga şi-o puse în dreapta, maĭ rupse vre-o două peniţe, înjurînd în gînd statul că are de unde cumpăra. Un creion, care se tot rupea la ascuţit, l'a frînt în două, aruncîndu-l pe masa serjentuluĭ. Ceasurile îĭ păreaŭ an. Un gînd îl ţinea: «Să am noroc deseară. Numaĭ de n'ar fi banĭ cu ghinion. O să-ĭ schimb».

Eraŭ hîrtiĭ de cîte-o sută, se duse şi le schimbă la un zaraf în cîte de două zecĭ! Pe urmă a mers la altul şi le-a făcut în cîte de-o sută. Acuma îşĭ închipuea c'a întors soarta, dacă Zoe le o fi dat, cum-va, cu inima îndoită.

La birt, seara, mîncă din bielşug şi bău zdravăn.

— «Trebuie să fiĭ bine dispus, alt-fel te-iaŭ drept un părlit, care aştepţĭ să cîştigĭ po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lul, doar ţi-aĭ plăti o masă. De-or fi nişte şmecherĭ ce-ar vrea să-mĭ scoată toţĭ banĭĭ şi să-ĭ ia di'ntr'o dată, le fac eu felul, o să daŭ a înţelege, că am de pierdut în astă seară cincĭ miĭ orĭ de cîştigat îndoit, că mi a căzut un unchiŭ în palmă şi am de unde».

Din cînd în cînd se uita la ceas, dar timpul trecea anevoie. Bău vre o două cafele, răsfoi ziarele, în sfîrşit, la nouă făr'un sfert, sosesc şi tovarăşiĭ.

In tramvaiŭ eraŭ numaĭ doĭ inşi. Intre altele unul zice:

— Lungĭ sînt nene, nopţile; par an.

Celălalt:

— Iarna fără distracţie nu merge. Cu teatrul mi s'a acrit, şantantele m'aŭ desgustat. La aşa vreme numaĭ foiţele vin de hac urîtuluĭ îţĭ poartă, nene, sîngele, de te scot din toropeală. Mie îmĭ ridică grozav moralul şi a doua-zi mă simt alt om.

—«E bine. dacă aĭ tovarăşĭ de seamă, zise cel maĭ tînăr. Alt fel mă lipsesc. In casa unde merg vine lume bună, unul şi unul: moşierĭ, capitalişţĭ, negustorĭ cu greutate.

— Aşa, da!

— Vin'o astă seară cu mine, n'o să-ţĭ pară reŭ! Te-aĭ cam supărat pe Beizadea? Aşa-ĭ lumea!

— Vezĭ, cu mine să nu-şĭ dea ifose de prinţ, că nicĭ eŭ nu's din butucĭ.

— Şi tu prea eştĭ cu nasul de ceară. De, pierduse omul două miĭ şi orĭ cum, îl ustura!

— Eĭ şi? Eram eŭ de vină? Ce? M'a prins cu cărţĭ măsluite? Dar cînd, cu două serĭ în nainte, mi-a luat treĭ miĭ, i-a plăcut?

—Nu maĭ fi şi tu aşa ţifnos şi vin'o. In fie-care seară întreabă, dacă n'aĭ venit. De, e bătrîn, maĭ iartă şi tu.

— Vezĭ, mie nu-mĭ suflă nime 'n borş. Dacă te'ĭ potrivi: cela-ĭ tînăr, şi-ĭ iute;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

celălalt e bătrîn, şi se crede în drept să te ia peste picior, ajungî otreapa fie-căruia. Omul trebuie să aibă ambiţie. Alt-fel nu merge a-zî.

— I-am făcut eŭ morală, vin'o

— Bine, merg. De mă jigneşte cît de puţin, îmî sare ţandura. S'o ştiî.

— Il iaŭ pe garanţie.

Ilie privi pe tovarăşî şi le şopti: «Mergem şi noî». Pe urmă căută să intre în vorbă:

— O întrebare, dacă nu vă supăraţî, zise Ilie.

— Poftim, respunse cel maî în vrîstă, un om negricios, gras, cu barbişon şi ochelarî.

— Şi noî facem parte din tagma celor ce-ar vrea să treacă o noapte plăcută. Dacă n'am fi indiscreţî, s'ar putea să vă ţinem companie?

— Nu e secret. Dar ceî noî trebuie recomandaţî de un cunoscut al caseî. Militariî, ca oamenî de onoare, aŭ întrarea slobodă.

Ilie crezu de cuviinţă să se recomande;

— Am onoare a mă recomanda: Ilie Serafim şi foştiî mieî colegî, Vasile Canură şi Stefan Condur.

— Nae Spînzu, arendaş, zise cel negricios, cu barbişon.

— Mihaiŭ Caer, proprietar şi pensionar, zise domnul cel maî în vrîstă, cu favorite cărunte, care tot clipea des, par'că'l supăra lumina.

In dreptul luî Matache Măcelarul se coborîră cu toţiî şi-o luară pe jos în spre şosea.

— O să petrecem o seară minunată, zise Spînzu.

— O să fiţî ca'n familie făcu d-l Caer. Maî multă linişte, nu atîta gălăgie ca'n localurî prea umblate.

Cotind apoî cîte-va străzî, aŭ întrat într'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curte cu casă în fund. Casă mare, ferestrele luminate, cu transperantele trase. În curte sta o trăsură.

— Beizadeaua e la post, zise Spînzu.

— Pierde orĭ cîştigă, el tot vesel, zise Caer.

— Omul bine crescut nu se bucură cînd cîştigă, nicĭ nu se supără, cînd pierde. Englez rece, zice Spînzu. Aşa-mĭ place bărbatul.

— Aşa. Vezĭ pe uniĭ furioşĭ de-ĭ apucă toate pandaliile, zise Caer, aţiţat.

— Închiaburiţĭ, nu oamenĭ de condiţie. Eŭ nu joc cu aşa ipochimene, Doamne apără.

— Ştiĭ de ce s'a grăbit Beizadeaua să vie ? face Spînzu.

— O fi luat cîştul moşieĭ. Nu s'atinge de banĭ păn n'o face cu eĭ pocinog la cărţĭ, zise Caer.

— O idee a luĭ, făcu Spînzu.

Ilie şi tovarăşiĭ eraŭ foarte veselĭ, gîndind :

—«Poate punem şi noĭ mîna pe noroc. La cafenele daĭ prea des de pungaşi».

Intr'o cameră eraŭ două mese cu postav verde, lîngă ele fumaŭ vre-o cîţi-va domnĭ.

— Caer recomăndă pe ceĭ noĭ.

Domnul Sinescu, gazda, poreclit de prietenĭ *Şfichiu*. Om vesel, nalt, spătos şi gras, mulţumit şi dornic de traiŭ bun şi larg, pofti pe musafirĭ la ţigărĭ,

— Ce maĭ noŭ prin oraş ? N'am eşit a-zĭ. Pe-aşa vreme urîtă, m'apucă reumatismul numaĭ de cît.

— Dumnea-ta, ca pisicile : îţĭ place la căldurică, lîngă sobă, zise Spînzu.

Cînd vorbea, i se mişcaŭ nu numaĭ sprîncenile, dar şi urechile; chelia, par'că era pielea unuĭ dromader, aşa făcea numaĭ valurĭ.

— De, eŭ n'am pretenţie să fiŭ tot tînăr. Heĭ, vericulel Să nu-ţĭ calc pe urmele ma-tale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

C'apoĭ daŭ, odată şi odată, ochiĭ şi cu cocoana.

— Auzĭ cotoiul călugărit! Face morală! zise Caer.

— Ascultă, Şfichiule, noaptea trece şi de!

— Ce altă grije are? N'o s'o ţin eŭ pe loc, doar nu-s Isus Navi.

— Dar ce aşteptăm? Putem vorbi şi juca. Două de-odată, ca oamenĭ iconomĭ.

— Credeam că vine judecătorul de la secţia a treia. M'am întîlnit erĭ la Capşa, zise Sinescu.

— Şi mie mi-a făgăduit feciorul bancherului, zise Caer.

Peste scurt timp, servitorul aduse punciu. Gazda pofti pe fiecare să ia.

— Bravo, ăsta-ĭ bun. Ne maĭ încălzim, noĭ ăştĭ bătrînĭ; tinerii ca tinerii, zise vesel Caer.

— Tinerii de azĭ aŭ maĭ multă nevoie de îndemn de cît noĭ, zise Sinescu.

Cu toţiĭ sorbeaŭ din punciurĭ, încet, negrăbiţi. După ce-aŭ isprăvit, servitorul, luă păharele şi zingănindu-le pe tavă, eşi.

— Să 'ncepem, zise gazda, ceĭ mulţĭ n'aşteaptă pe ceĭ puţinĭ

— I-om lua 'n primire, cînd vor sosi.

Jocul începu numaĭ la o masă. Nu venea chiar în mijloc, iar lumina bătea di'ntr'o parte.

Încă de la luarea punciuluĭ, militariĭ eraŭ tustreĭ în partea maĭ luminată. Lucrurĭ micĭ, carĭ trec nebăgate 'n seamă, cînd viĭ întîia-şi dată într'o casă ca asta. Cel numit Beizadea spunea o snoavă de pe vremea lui Beizadea-Viţel, care se obicinuise a ridica un viţel de mic şi tot l'a ridicat păn s'a făcut viţelul boŭ. Alţiĭ spuneaŭ alte glume, foarte liniştiţi, par'că nu jucaŭ cărţi; Caer căscă, gazda rîzînd, îĭ zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cînd veĭ începe a pierde o să-ţĭ treacă somnul.

— Dar ce, eştĭ Dumnezeŭ să ştiĭ c'o să pierz ?

— Intrebĭ, ca şi Ţiganul care-şĭ tăia creanga pe care sta. Dacă eştĭ adormit, vezĭ bine c'o să pierzĭ.

— Par'că la cărţĭ e pe cumineenie ! Cum ţi-e norocul.

— Ba să mă erţĭ, zise Beizadeaua. Nu crez în cărţĭ măsluite, dar în fizionomiştĭ, da. Unul, care e cunoscător de oameni, iĭ poate ceti gîndul de pe faţă, şi cîştigă. Se uită la tine şi de pe ochiĭ, de pe gură, de pe încreţirea sprîncenilor, de pe bătăile nărilor ceteşte ce cărţĭ ai, înzeceşte miza şi cîştigă. Tot aşa fac şi ghicitoarele. Iţi aruncă o vorbă, te privesc ţintă să vază nemerit'aŭ. Uit'te Spînzu, cînd are cărţĭ bune, i se mişca urechile ca limba de la ceas. Trebuie să cunoştĭ ticul fie-căruĭ. Maĭ departe e lesne. Vezĭ: am cunoscut la Paris o Franceză, care a prezis luĭ Napoleon căderea. I-a zis : «Maestate, nu începe războiul, dacă vreĭ să nu pierzĭ trenul».

— Dar d-tale ce ţi-a prezis împlinitu-s'a ? Cu Napoleon era lesne.; ştia că armata Franţieĭ e slabă şi putea să-şĭ închipuie că l'or bate Germaniĭ. După înfrîngere, maĭ avea să fie împărat ? Cunoştea ea pe Francezĭ, zise Ilie.

— Tot ce mi-a spus s'a împlinit. Mi-a zis că nu maĭ staŭ mult în Paris, că interese de familie aŭ să má cheme în ţeară. Pe urmă mi-a spus c'o să má divorţez. Şi doar abia mă însurasem, din dragoste. C'o să trec pri'ntr'o cumpănă de moarte. Şi doar aşa a şi fost, în războiŭ.

— Multe sînt întîmplărĭ, altele s'aŭ împlinit din pricina sugestieĭ ce ţi-a făcut'o. Vră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jitoarele astea sînt curat hipnotizătoare, zise Condur.

— Voi toate le explicaţi prin sugestie. Am cetit şi eŭ. A ghicit ea? Ce mi pasă mie cum? Vorba bolnavuluĭ, care, văzînd că doctorul ĭi toacă la teoriĭ, i-a zis: «Fă să nu simt durere, tămăduieşte-mă, dacă poţi, ţine-ţi teoriile pentru tine!»

De la început aŭ jucat pe banĭ puţinĭ. Păn pe la vre-o unul. Norocul nu se hotărîse de partea cui-va.

— Nu jucăm doar de cîştig, zise Sinescu, ci pentru trecere de vreme. La ce-am pune sume marĭ?

— Maĭ încape vorbă, zise Beizadeaua. Ia să schimbăm banii.

— Cum vă place, zise Spînzu, care-şĭ aţintise urechile ca prepelicariĭ.

— Şi eŭ cu majoritatea, adause Caer cu nepăsare.

Militariĭ tăceaŭ. Nu le prea venea să piarză noaptea pe cîte-va zecĭ de leĭ.

— Tinerii sînt maĭ lacomi. Nu le vine la socoteală, zise Sinescu, trăgînd cu coada ochiuluĭ la militarĭ.

— Cum voiţi. Nouă ne-e tot una: jucăm şi pe mult şi pe puţin, zise Ilie, care nu voea să se arate cu ce gînd venise.

— Un lucru e plictisitor. Păn acuma, vorba boieruluĭ, schimbăm banii, par'c'am fi zarafi, zise Caer.

— După miezul nopţeĭ încep a umbla spiritele cartoforilor şi orĭ te miluesc orĭ te pîrlesc, zise Sinescu, rînjind.

— Ma, nene, o să ajungĭ spiritist, pe cît văz, făcu Spînzu. Ştiŭ o cucoană, la care s'adună lume maĭ cu zor de cît la cărţi; fac întunerec şi învîrtesc mesele, par'că ar avea magnetism.

— Nu cumva capetele?

— Maĭ ştiĭ, femeile sînt ingenioase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cîte nu scornesc! Mie, drept să-ţi spun, mi-ar fi teamă.

— Ţi s'ar zburli chilia, mă Spînzule.

— Mie de loc, dacă ar veni nişte spirite tinerele, substanţializate în nişte trupuri durduliĭ, zise Ilie vesel.

— Las, nene, nu te mai lăteu. Aşa eram eŭ la Paris şi cînd veniĭ în ţeară, ce frică am tras odată, cînd trebuea să trec seara tîrziŭ pri'ntr'un cimitir! — zise Beizadeaua.

— Ia! cîntă cocoşiĭ. Acuşica începe şi norocul cartofilor, zise Sinescu.

— Se zice: «superstiţios ca un cartofor». Aşa e: sînt başcartofor. De treĭ-zeci de anĭ nu e zi să nu joc. Dar nu cred în fleacuri. Cîştigi, bine; nu cîştigi, aşa vine vremea, zise Spînzu.

Cînd Ilie a scos baniĭ. Caer di'ntr'o ochire a văzut că are o mie de leĭ. Mai conteniră cu vorba, începuseră a se înfierbînta la joc.

Pe după unul, ceĭ doĭ militarĭ, afară de Ilie, aŭ început a pierde. Ilie cîştiga mereŭ. Apropia două miĭ. «Cum le împlinesc, mă trag la o parte». Cu gîndul tot căuta ce pricină ar găsi. Vremea nu era încă tîrzie. Ce-ar zice ceialalţi? Bine ar fi, dacă tovarăşiĭ lui l'ar îndemna să plece, pe cuvînt că mîine dimineaţă, la cincĭ, trebuie să fie la gară. O frică îl ţinea. Cine ştie cum s'o întoarce norocul? Trebuie neapărat să găsească chip, să nu mai joace, îndată ce va bate două miĭ... Dar bine-ar fi să poată cîştiga treĭ. Ar avea de unde plăti datoriile şi i-ar mai remănea ceva Se încinsese miza. Ilie cîştigă di'ntr'o dată cincĭ sute.

Avea două miĭ patru sute. Mintea i se aţiţă ca de-o beţie. «Va să zică am întrat în mia a treia! Noroc să dea Dumnezeŭ! Cine ştie, poate trece norocul pe lîngă mine s'o împlinesc? Ar fi nebunie să daŭ cu piciorul în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

el, cînd îmĭ aține calea». Beizadeaua ridea într'una : făcea glume pe seama banilor, nicĭ nu-ĭ păsa că pierde :

— Par'că ar fi banĭ de haram. Grecul e de vină.

— Sînt din spinarea țeranilor, zise Caer. Ia seama, d-le Ilie, sînt banĭ blăstemațĭ.

— Las c'aduc arhiereŭ să-ĭ deslege, fiți pe pace !

— Bine-ar fi să-ĭ lege acuma cu zece noduri să nu fugă, zise Sinescu rînjind.

Mai trebuea o mizĭ și bătea mia a treia. De-o dată pierde.

— Ți-am zis să-ĭ legĭ, începe a fugi. Vezĭ ?

Ilie simți o vijeală prin urechĭ. Intrei miza și iar pierdu. Celialalți s'aŭ tras de la joc, remîne Beizadeaua cu Serafim. Luĭ Ilie i se părea că-ĭ apucat de-un vîrtej. Avea aceea-și simțire ca o dată, cînd, băiat, scăldîndu-se la Teĭ, era să se 'nnece. Noroc de-un țeran, care, apucîndu-l de păr, l'a scos la mal. Remăsese cu două miĭ. Ar fi voit să nu mai joace; dar nu putea : par'că era în vis, cînd aĭ voĭ să fugĭ și-ți simțĭ picioarele legate. Dacă nu i-ar fi fost rușine, ar fi strigat prietenilor: «Luați-mă pe sus, scoateți-mă de-aci!» Beizadeaua rînjea mereŭ, ca tigrul cînd își privește prada, ce i-a căzut în labe, lăsând'o cîte o clipă, ca s'o înșface mai cu furie. Ca să resufle, îl făcu de mai cîștigă o dată, Ilie se'nzdrăveni.

— Se vede că norocul îmĭ uitase adresa.

— O fi întrebat'o la poștă, zise Sinescu.

— Hă ! Hă ! făcu Beizadeaua.

Ilie începu iar a pierde. «La cărți», se gîndea Beizadeaua, «e ca la războiŭ, după ce i-aĭ amețit, trebuie luați răpede, dacă vreĭ să facĭ treabă. De-acum nu-l las nicĭ să-și tragă sufletul».

In jumătate de ceas Ilie pierdu tot. A remas uituc. Nu-l venea a crede că, un ceas

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înnainte, avusese treĭ miĭ şi-acum nimic. Se uita zăpăcit la Beizadea, care stătea cu portofelul de piele doldora de hîrtiĭ de cîte o sută. Ochiĭ i se încruntară la gîndul că banii luĭ şi-aĭ prietenilor eraŭ acolo. Într'un răstîmp simţi o furie, par'că îĭ venea să se răpează să-l stringă de git, strigînd : «Dă, hoţule banii, că te ucid». Tovarăşiĭ luĭ, mai puţin mâhniţi de pierderile lor, se ridicară.

— Să plecăm, Serafime. Am avut ghinion şi pace. Poate di'ncolo ne mergea mai bine. Potcoava de găsit e cu noroc, dar cunoştinţele de pe drum nu prea, zise Canură.

Spînzu şi Caer riseră batjocoritor.

— Tot păţitul e şi priceput, zise Condur.

— Domnilor, nu credeţi că dacă sînteţi militarĭ, vă permit să aiuraţi pe seama mea, zise Caer, sărind în picioare.

— Eştĭ poate cu musca pe căciulă, onorabile ? făcu batjocoritor Canură.

— Dacă sînteţĭ oamenĭ de onoare, vedeţi-vă de treabă, zise Sinescu.

— V'o fi eşit cine-va cu deşertul înnainte, îşi dă cu părerea Beizadeaua. Poate mîine seară ne-o eşi nouă. Aşa e treaba asta.

— O să ne vezi, cînd ţi-ĭ vedea ceafa, strigă Condur furios.

Beizadeaua eşi făr'a zice măcar bună seara, lăsînd a se crede c'a trecut în camera de-alăturĭ.

— Eŭ, acum o septămînă, am pierdut la Colaro tot cîştul de pe casele din calea Victorieĭ. A doua seară, am cîştigat îndoit. Aşa e la cărţĭ. Nicĭ domnia nu te urcă nicĭ nu te coboară aşa de răpede, zise Spînzu.

— La joc se cunoaşte bărbatul levent, zise Caer

— Rostul e să nu te întăriţi de loc. De ce te superĭ, de ce pierzĭ. Am băgat de seamă asta, zise Sinescu.

Nu ştia cum să potoală pe militarĭ, doar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'ar sări la bătaie, mai ales până ce o apuca să plece Beizadeaua cu prada. Cînd auziră uruitul trăsurei, li se luă grija din spete.

— Să fim Englejí, zise Caer, şi noí am păgubitără.

Tustreí militariĭ se'mbrăcaseră să plece. Serafim făcea mişcările în bobote. N'auzea nimic, îĭ vijieaŭ urechile. La faţă era galben, ca mort. Işĭ aduse aminte că din zi în zi poate avea inspecţie. O vedea pe Zoe, cum deschisese tremurînd sărtarul şi-ĭ dăduse baniĭ, privindu-l cu ochiĭ eĭ blînzĭ şi rugătorĭ. Par'că-ĭ zicea: «Sînt banĭ strînşĭ din răbdărĭ, din neavut, nu din prisos. Ia seama!»

Prietenii, văzîndu-l schimbat, îl grăbeaŭ să plece.

Pe drum Canură îĭ zise:

— Mare lucru să nu fi dat noĭ peste nişte pungaşĭ de profesie. Ne-aŭ tras în cursă ca pe bobocĭ.

— Ca să nu zicĭ proştĭ orĭ idioţĭ, făcu Condur.

— Asta-e! Omul cinstit are gîndurile luĭ. De unde să poată ghici pe-ale hoţilor, carĭ atîta treabă aŭ? Să caute, cum te-ar pungăşi.

Serafim se uită ca sculat din somn.

— Spunea unul şi nu-l credeam, că'n Bucureştĭ casele de joc aŭ agenţĭ, ca negustoriĭ şi fabricanţiĭ, zise Condur.

— Industrie orientală şi românească: are şi ea comişi-voiajorĭ, zise Canură.

— Toate şiretlicurile ştiute. Ne-aŭ lăsat să cîştigăm, pe urmă ne-aŭ ras! Şi noĭ, proştiĭ, n'am priceput!

— Şi, dacă nu te lăsa să cîştigĭ, tot jucaĭ până pierdeaĭ tot!

— Aşa-e. Intrat în cursă, s'a isprăvit.

— Acuma să zicem şi noĭ ca Ţiganul, cînd a scăpat căciula pe apă: «Fie de sufletul tateĭ!»

— Bietul Serafim, e maĭ ars: o mie de leĭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De ce nu te lăsaşi mă, de joc, cînd aveaĭ două miĭ?

— Păcatul mieŭ! abia înginâ Ilie.

— Acuma aĭ pierdut, pierdut e. Nu-ţi maĭ fă sînge reŭ. Nu te-a făcut o mie de leĭ. Voĭ, la intendenţă, aveţĭ picuşurĭ: maĭ ciupeşte pe ceĭ furnisorĭ, zise Canură glumeţ.

— Nu merge.

— Să nu rideţĭ; pe mine ţigara banditului de Sinescu m'a ameţit. Să fim civilĭ, i-am da pe mîna luĭ Puiu.

— Şi mie îmĭ venise un fel de aromeală. Poate unde n'am dormit două nopţi de-a rîndul, zise Condur.

— Nu trebuea să mergem în casă necunoscută. Bietul Serafim e de vină, dar a şi plătit gloaba tot el.

— Am răsplătit. Imĭ vine să-mĭ trag un glonţ.

— Nu eraŭ baniĭ tăĭ?

— Eraŭ aĭ tateĭ.

— Bine că nu eraŭ cazonĭ.

Prieteniĭ, văzîndu-l pe Ilie atît de pierdut, îl îmbiară să între la vre-o berărie Pe bulevard aŭ dat însă numaĭ de-o cafenea deschisă. Aŭ intrat şi-aŭ cerut cîte-un marghiloman dublu.

— Ce dracul, fiĭ bărbat! Doar nu-ĭ un cap de ţară, zise Canură.

— Ce ştiţĭ voĭ? zise Ilie.

— Ştim şi noĭ c'o mie de leĭ nu se ia din drum, la nişte părliţi ca noĭ; dar ce să facĭ?

— Mi s'a urît cu viaţa asta de mizerie! Voĭ, poate, aţĭ jucat de plăcere; eŭ, să vă mărturisesc, credeam să cîştig. Am mare nevoie de baniĭ.

— Cine n'are nevoie? Cu mizerabila noastră de leafă abia îţĭ tîreştĭ zilele. Să maĭ vezĭ şi tu străinătatea orĭ să-ţĭ facĭ alte gusturĭ maĭ faine, nicĭ de gîndit. Bou la plug orĭ cal la ham, asta-ĭ milităria pentru noĭ gradele micĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da ; dar eŭ am alte nevoĭ, de carĭ îmĭ crapă măseaua.

— Pricep: aĭ vre-o legătură. Dă-o draculuĭ, dacă 'ţĭ cere baniĭ. Nu ţine la tine, ci la sute.

Ilie oftă. Cît pe ce era să se distăinuească. Simţi însă o împietrire, care-l făcu să tacă. Nu, nu, prietenul cel maĭ bun a-zĭ poate fi un Iuda. Fără să vrea, mîine, şopteşte altuia ca să te plîngă şi din ins în ins ajunge la urechile cuĭ nu trebuie.

Era aproape de ziuă. O noapte rece. Se 'nseninase Stelele clipeaŭ, aruncînd lumina lor de ghiaţă. Pe ceĭ treĭ prietenĭ, cînd aŭ eşit de la cald, i-aŭ apucat fiorii, cu toate cătelele romuite ce luaseră.

— Încotr'o ?

— Haideţĭ la mine. Ne face ordonanţa cîte-un ceaiŭ.

— Atuncĭ pas gimnastic, băieţĭ, zise Condur.

Acasă intrară tustreĭ în cameră. Ordonanţa dormea în patul lui Ilie, lampa micşorată abia lumina.

— Fie ! Dar democrat maĭ eştĭ, de-ţĭ culcĭ ordonanţa în pat!

— Nu pricepeţĭ de ce ? Mi-l găsesc cald.

— Bată-te norocul luĭ Napoleon la Waterloo, dar poznaş maĭ eştĭ ! În casă e cam recoare, drept.

— Scoală, Aroane, zise Ilie.

Ordonanţa sări drept în mijlocul caseĭ :.

— Iţĭ, don locotinent, e cald !

— Aroane, niţel foc.

— N'avem lemne, don locotinent.

— Ia de la gazdă. Cît aĭ clipi, ceaiŭ zdravăn !

— Nu-ĭ ceaiŭ, nicĭ zahăr.

— Mă, dobitocule, tu nicĭ apă nu-ĭ avea. Apă aĭ ?

— Ba apă e la hazna, dacă n'o fi oprită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine. Adă ceaiŭ şi zahăr. Bate la Grec, te cunoaşte şi-ţĭ deschide.

— Nu maĭ vrea să dea, zice c'a dat destul.

— Fire-aţĭ aĭ draculuĭ, tu şi neamul luĭ de Grecoteiŭ calic. Du-te c'o să-ţĭ dea. Pas gimnastic.

— Trăiţĭ, mă duc!

— Fumaţĭ, băieţĭ. Uit'te tutun pe masă, slavă domnuluĭ. Mă, dar bine ne-aŭ potrivit hoţiĭ.

— De! Noĭ, provincialĭ, ce să maĭ zicem? Dar tu, Bucureşteau get-beget, coada vaceĭ, are de ce-ţĭ fi năcaz, zise Canură.

— Maĭ bine mergeam la căpităneasa, şi-ĭ turnam un chef numero ainţ! zise Condur.

— Tot păţitul e şi priceputul...

Peste cîte-va minute, Aron veni cu'n braţ de scînduri de brad: le rupsese de la ulucele vecine. Cît aĭ bate'n palme, focul ardea, pocnind şi aruncînd scînteĭ.

— Mă Aroane, par'că 's artifiţiĭ, zise Condur.

— Arde vopseaua, don locotinent. Numaĭ de cît fierbe şi apa păn aduc eŭ ceaiŭ.

Mosafiriĭ s'aşezară cîte unul pe-un colţ de canapea, iar Ilie se lăsă într'un cot pe pat.

— Păn'o face Aron ceaiul să tragem cîte-un puiŭ de somn, zise Canură.

Capitolul X

O dimineaţă noroasă, rece, posomorită amorţeşte simţirea, îngreuie sufletul, îl coplesşte de oboseală, îl umple de desgust. Noriĭ greĭ, fumuriĭ, plutesc a lene prin văzduh. Stoluri de ciorĭ se lasă şi se ridică hîrşiind asurzitor din aripĭ. Fumul coşurilor se'ntinde ca o pînză.

In asemenea zile Magda e şi maĭ nervoasă. Tot felul de gînduri o muncesc. Pe dînsa nu o chinuie trecutul. «Oh! trecutul nu mi-a fost nicĭ fericit nicĭ nefericit. Iluziĭ şi iar iluziĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pierdute! Ce a-zĭ păreaŭ fericirĭ, mĭine eraŭ vedenĭĭ amăgitoare. Dar prezentul ce e? Tot vecĭnicĭ amăgirĭ. De ele am avut mereŭ parte. Aşa mi-aŭ fost toate iubirile, aşa mi-a fost măritatul şi-acuma nu-ĭ tot aşa? De ce m'ar persecuta soarta? Nu uresc pe nime, nimăruĭ nu fac reŭ, din potrivă cîtă grijă am de Ilie, poate măcar el o fi maĭ fericit de cît mine! Un lucru mă pune pe gînduri. Ce e aşa de grăbit să ia banĭ? De n'o fi făcut iar vre-o nebunie! Dac'a luat din casă, e pierdut. Data asta, Zoe nu maĭ are de unde-ĭ da, eŭ nicĭ atîta. Avarul de Arămescu abia îmĭ dă cele cîte-va sute; de miĭ, nicĭ vorbă».

De la frate-so îĭ trecea gîndul la Iacobescu. «Un egoist, care gîndeşte numaĭ la plăcerile luĭ. Mereŭ îĭ trebuie banĭ. Din ce cîştigă nu dă nimic în casă. Cît de răpede a căzut omul ăsta! Mereŭ banĭ şi banĭ. Parc'ar sta în voia mea, să-ĭ adun cu baniţa. A seară mi-a aruncat vorbe, pentru carĭ altă dată i-aşĭ fi tras palme. Dar ce să fac? Sînt copiiĭ, trebuie să rabd.

«M'a făcut proastă, că nu ştiŭ a scoate banĭ nicĭ de la Zoe nicĭ de la amant; că n'am talent de-a mă impune, că nu ştiŭ a mă purta, că sînt o giscă. O femee frumoasă ca mine, dacă ar fi deşteaptă, ar face milioane, cum fac altele. Ce zile!»

Aşa gîndea, încălzindu-şĭ picioarele la focul ce pîlpăea în sobă. O minută gîndul i se opri. Numaĭ cugeta nimic, fărmecată de jocul minunat al flăcărilor. Ochiĭ îĭ remaseră ţintă în pară. Era aşa de bine într'această negîndire, în această lipsă de-o clipă, în această neființă—cînd uiţĭ tot din jur! Era un extaz al nefiinţeĭ!

Din această stare plăcută o făcu să iasă o întrare pripită.

Iacobescu, foarte spilcuit, făr a-ĭ zice măcar o vorbă domoală, o întrebă răstit:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce n'aĭ venit la cafea ?

— Nu mi-a fost poftă.

— Bine-o să-ţĭ meargă şi pe ziua de a-zĭ ! Aĭ o înfăţoşare numaĭ bună de pus în secriŭ.

— Tu mĭ eştĭ piază rea.

— Pîră veche ! De toate sînt vinovat. Dar aşa nu merge : orĭ ĭţĭ dă banĭ de voie orĭ o să dea de nevoie. Dacă sufăr să-mĭ fie numele terfelit, cel puţin să m'aleg cu ceva. Poate, de eraĭ femee deşteaptă, de aveaĭ maniere să-ĭ scoţĭ banĭ maĭ lesne,—nu par'că i-aĭ scoate măsele,—nu era nevoie să alerg la mijloace desnădejduite.

— Nu-l cunoştĭ şi nu ştiĭ cu cine am a face. E lesne de cerut, dar, ca să capeţĭ, atîrnă la ce fel de om cerĭ. De cînd l'am tot îndesit cu banii, s'a recit. Şi, dacă mă lasă, ce ne facem ?

— Maĭ galantom anevoie de găsit, dar avarĭ ca el, berechet.

— De cît să tot caz, maĭ bine să isprăvesc odată cu viaţa.

— Ascultă, dragă, odată porniţĭ pe drumul ăsta, nu-ĭ chip de întors îndărăpt, doar dacă vom cîştiga lotul cel mare.

— La lotăria la care n'am pus? Tu aĭ numaĭ grijă să daĭ tot în cărţĭ.

— Cărţile or să fie puntea de scăpare. De o cam dată, studiez, sînt ucenic. Cînd voiŭ ajunge maestru, te veĭ putea lipsi de-a cîştiga fie aşa, fie la lotărie.

— Dacă nu mă ia dracul păn atuncĭ.

— Ascultă, Magd'o : orĭ, orĭ. Nu dă de voie, o să dea de nevoie. Mă tem c'a pus ochiĭ pe alta şi-l e de mîntueală cu tine. Am aflat: e adevărat satir. Nu ţine la o femee nicĭ un an şi-o schimbă... Oare terfelirea numeluĭ mieŭ nu face o sută de miĭ de leĭ? Să-l lăsăm aşa de eftin ? Să-şĭ împlinească poftele pentru cîte-va miĭ? Dacă e bogat, poate să ne umilească,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-şĭ bată joc de sărăcia noastră? Ar fi mişelie, să mă las păcălit. Ce făgăduelĭ îţĭ făcea! Că-ţĭ va lua vilă la Sinaia, că-ţĭ va asigura un venit de două miĭ de leĭ pe lună. Şi din toate cu ce te-aĭ ales? Cîte-va miĭ de leĭ, cheltuiţĭ pe zdrenţe, ca să-l primeştĭ pe boier. Toată noaptea m'am gîndit. Trebuie să-ĭ daŭ asaltul cel mare, că de nu, o să fim păcăliţĭ. Două-zecĭ de miĭ; siguranţa vieţeĭ pe-un an. Daĭ şi luĭ nepricopsitul de frate-to, cu condiţie să-ĭ înapoeze din darul de logodnă.

— N'are la dînsul sume marĭ.

— Nu te 'ngriji d'asta. Am pus la cale tot. Dă o chitanţă, cu ea merge frate-mio la casier şi ia baniĭ.

— Dacă se plînge la parchet?

— Să poftească. Nicĭ o urmă, nicĭ un martor. Apoĭ ar îndrăzni să se dea 'n vileag pentru aşa sumă? Om cu nevastă şi fete marĭ! N'avea grijă, o să crează că l'a pişcat un purece.

— Ce mutră fac eŭ? Să fiŭ părtaşă la mişelie?

— Morala ca şi pictura impresionistă are o mulţime de perspective: atîrnă cum o priveştĭ. Nu iaŭ de la un om cinstit, nicĭ nu dezbrac orfanĭ orĭ văduve, cum a făcut el. Iaŭ de la unul, care a căutat să mă umilească, să-mĭ ia nevasta cu baniĭ luĭ; să mînjească numele mieŭ şi-al copiilor făr să mă întrebe, dacă voiŭ. El, cu baniĭ luĭ, crede că are voie să defaime pe cel sărac, să-ĭ ia nevasta şi fetele pentru cîte-va sute orĭ miĭ de leĭ? Îmĭ fac dreptate, cum îmĭ vine mie la socoteală.

— Şi hoţul are scuze de astea.

— Nu vreĭ? Ţi-am spus, dăm divorţ. Ne cercăm fiecare norocul în parte; dar aşa, vorba Francezuluĭ, «Cocu, battu et content», nu merge.

— D'asta m'am măritat?

— Nu maĭ fă pe mironosiţa. Dragoste ţi-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plăcut cu tinerii ? Crezi că nu știu? Dacă n'am făcut scandal, e că n'aveam ce le lua. Pe ăsta îl putem sili. O da două-zeci de mii ca popa.

— Minți. Eŭ n'am avut amanți.

Iacobescu o privește ironic, aruncă țigara.

— Eŭ nu's de cei cari «știe satul, nu bărbatul». Mă rog, ce-a fost a fost. Acum să vedem : ce e ?

— Mă sileștĭ să joc un rol, pe care nu-l știŭ. Ce zic eŭ ? Ce mutră fac ?

— După împrejurări. Nervi, lăcrimi, cum veĭ crede de cuviință. Proastă nu eștĭ, o să vezi ce întorsătură ia lucrul.

— Să joc asemenea rol, m'am măritat ? Mai bine mă spînzuram !

— Femeĭ cu zestre fac și mai și. Vremi grele ! Viață, pe zi ce merge, tot mai scumpă. Cerințĭ mari. Cu ce să le satisfaci ? Dă-mi un milion, să fiŭ virtutea întrupată.

— Și ucigașul găsește desvinuire. De erai bărbat răzbătător, n'ajungeai la așa mijloace.

— Nici tu, dacă erai femee cinstită. N'am cercat să fac clientelă ? Fără de avere și fără de spete, nu m'am putut impune. Ca să cîștigĭ procese, trebuie să trăești în lumea judecătorilor, să petrecĭ cu eĭ, să jocĭ cărți, să faci multe. Orĭ de nu, să aĭ alte mijloace. Nu te-am trimes pe tine pe la ceĭ a tot puternicĭ să stăruĭ ca altele Și cîte și cîte nu fac tocmai ceĭ cari țin fruntea mai sus ?

— Purtarea femeeĭ atîrnă de soarta ce-i croește bărbatul.

— Cînd și femeea nu-i croită pe mii de franci.

—Ce lux, ce caiet, păn pe-acolo, mi-aĭ făcut tu ?

— Să fie al dracului cel ce se mai însoară în ziua de a-zi, zise Iacobescu, rupînd în două țigara ce vrea s'o aprinză.

O privi pe Magda cu dispreț și strigă :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adică, refrenul cel vechiŭ: sînt vinovat de toate? Ştiŭ. Te rog nu mă plictisi cu mutre de moralistă, că nu te prind de loc.

Aducîndu-şĭ aminte de ceva, se răpede la uşa ce dă în cămera de culcare, o deschide, se uită, se întoarnă spre Magda şi cu glas poruncitor, îĭ zice:

— Să laşĭ perdeaua la polog. Cînd veĭ auzi că viŭ, să-l mîĭ acolo, auzĭ?

— La ce atîtea fasoane?

— Orĭ ce rol trebuie jucat bine şi con amore.

— Îţĭ maĭ arde a spirit! Punem tot pe o carte. Ascultă-mă pe mine, s'a recit.

— Vezĭ? Vezĭ? Ce ţi-am spus? Caută pricină să rupă. Cu atîta maĭ mult trebuie jumulit, dacă are gîscanul gînd să zboare. Îĭ plac variaţiile? Lasă-l pe mine. O să mă pomenească. Ce prost, ce nemernic aşĭ fi, să-l las să-mĭ scape din palmă! Auleo, bebecule, cum o să-ţĭ sară fulgiĭ!

— Să nu încăpem pe mîna poliţieĭ.

— Cine eŭ? Nu fi copilă. Mă crezĭ prost? Ce sînt eŭ pungaş de buzunare? Îmĭ răzbun cinstea pătată. Dar aşa că nicĭ n'o să cricnească. Aşĭ avea drept să-l omor. Nu-l prind cu nevasta în adulter? Legea 'mĭ dă voie.

— Zece miĭ neatinse sînt ale mele? Da?

— Vom vedea.

— Cum vom vedea? Să fac o mişelie, ca să aĭ tu ce da în cărţĭ?

— Scuteşte-mă. Ce tot îmĭ scoţĭ ochiĭ? Ţi-am pierdut oare zestrea, care n'aĭ avut'o, saŭ averea luĭ tată-to, în cărţĭ? Nu vezĭ cîte nevoĭ avem? El s'a priceput să te îndemne la chirie mare, la mobile noĭ, dar datoriile cine le plăteşte? De la Zoe n'am putut scoate nimic. Are la ciorap şi n'a vrut să dea nicĭ de voie nicĭ de ameninţare.

— N'are, sărmana!

— Atuncĭ ce vreĭ să fac? Să ne bată toba?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Of! Mă simţ sfîrşită. Sînt sătulă de viaţa asta ticăloasă. De mică, tot de nevoi am avut parte.

— Nu uita. Ia un coniac, alt-fel o să-l alarmezi, de-i fi ca o pisică leşinată. Fă-ţi curaj. Avem copii. Poate, cu banii ăştia punem zăbală nevoei şi sărăciei pentru totd'auna. Am un plan.

— Să-l aud.

— O să l vezi.

— Voiu să mi-l spui!

— N'am poftă.

— Atunci nu contà pe mine.

— Eşti nebună?

— Ştii, cînd zic nu; e nu.

— Magd'o, fii cu minte.

— Spune ce plan ai!

— Fire-ar a Naibei de curiozitate femeească!

— Îţi spun curat, nu conta pe mine; mă 'mbrac şi plec la tata.

— Poţi să rămîi acolo, zise Iacobescu pufnind de necaz.

Dar văzînd că nu-i glumă, s'apropiè de Magda şi-i puse mîna pe umăr!

— Imi făgăduieştii că n'o să te opui?

— Nu ştiu, să văz.

— Plec la Monte Carlo, mulţi se procopsesc.

— Să pierzi tot?

— Nu cobi, Magd'o, o să am eu odată noroc. Mai e unul care pleacă, să nu te împotriveşti.

— N'ai de cît. Mie să-mi dai jumătate. Mare procopseală! Aşi înţelege să fie un milion!

— Pentru un milion aşi ucide, de aci, un unchiu din America; dar trebuie să vedem ce se poate.

— Cu asta nu-i scăpare de sărăcie.

— Cînd nu poţi cîştiga un proces, îl amîni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi din amînare. tot ese mai mult de cît dacă l'ai fi pierdut di'ntr'o dată. «Cosi va il mondo, bimba mia». Şi viaţa e un şir de amînări.

Iacobescu îşi schimbase tonul. «Cu reul nu merge, trebuie s'o iaŭ cu binele. Totul atîrnă de la dînsa. Cum e fără curaj, cine ştie de nu-i vine 'n gînd să-l facă să plece înnainte de-a sosi eŭ? Trebuie să trimit servitoarele de acasă. Pe bonă o mîn cu copiii la Zoe. Cu bucătăreasa e mai greŭ. A! Staĭ niţel, cînd plec, îi zic să vie la Mercur, pe la zece, să m'aştepte!»

— Ascultă, Magd'o, trimete îndată copiii la Zoe, şi roag'o să-i ţie acolo la dejun, că eşti cam bolnavă şi ei prea fac vuet. Pe bucătăreasă o fac eŭ să vie la Mercur.

— Pentru ce atîtea măsurĭ?

— Prea multe nicĭ o dată nu strică. Sînt, la dracul, avocat. Lasă-mă să aranjez afacerea după toate regulele arteĭ. Tu să-ĭ deschizĭ singurăĭ; laşĭ uşa descuiată, ca să pot intra. Înţeleg?

— Maĭ bine n'aşĭ înţelege?

— Ascultă, Magd'o, e în joc viitorul nostru şi-al copiilor. Cu două-zecĭ de milĭ se pot face multe. Cînd aĭ banĭ, poţĭ alt-fel privi lumea. In valurile vieţeĭ, bogăţia te pluteşte, sărăcia te dă a fund.

Incet, ca înduioşat, s'apropiè de Magda şi netezind'o pe umere, adăugă:

— Cu ce să plătim, puicuţă, poliţele, treĭ milĭ? Să ne bată toba? Dar pe frate-to, ticălos nu-ĭ vorbă, dar să-l lăsăm să se piarză? Mi-a şi spus că se'mpuşcă. Era foarte hotărît. O s'o facă, nebunul.

— Bietul tată, bietul tată, îl ucide!

— Eĭ vezĭ? Maĭ stai la gîndurĭ? E vorbă de scăpat două vieţĭ de om. Acum, de nevoile noastre să zicem că le-am da ciorilor. De murit, n'o să murim de foame. Punem juvaerele amanet şi amînăm poliţele. Chel-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tueala 'n casă o mai ciupesc eŭ, ba din avocătură, ba din cărți. Dar ce te facĭ cu Ilie? Păn în cîte-va zile trebuie să puie banii la loc; de nu, l'or închide. Cu mare nevoie am amînat erĭ vre-o doĭ furnisorĭ să nu facă plîngere la colonel. Le-am girat eŭ poliţele luĭ Ilie. Dar ce se face cu banii din casă?

Magda, învinsă, tot zicea, ca o tînguire:

— E îngrozitor să fiĭ sărac!

— Da, e grozav, să vezĭ c'aĭ tăĭ să prăpădesc şi cel care are, ăl de se desfată de frumuseţa ta, nu vrea s'auză, nu-ĭ e milă. Mai e de stat la gîndurĭ? Să nu-ĭ iaĭ, dacă poţĭ? A lăsat văduve şi orfanĭ pe drumurĭ; a dat o mie şi-a luat zece! Tot să-ĭ iaĭ şi n'ar fi păcat. Oh! Haiduciĭ, haiduciĭ, buni maĭ eraŭ pe vremea lor!

— Dar lumea, lumea, ce va zice? Dacă aude tata şi Zoe şi Georgică?

— Intliŭ că lumea n'are de unde s'auză. Al doilea, cu toţiĭ, cărţile pe faţă, şi vom vedea care-ĭ maĭ de treabă. Fie-cine ia de unde găseşte şi de unde poate. Unele izvoare sînt maĭ limpezĭ, altelea maĭ turburĭ. Cum ţi-e norocul. Chestia e nu ce facĭ, dar cum facĭ. Virtutea învinsă e maĭ umilită de cît mişelia învingătoare. Lumea încununează pe învingătorĭ. Cîte lacrimĭ, cîte nenorocirĭ a lăsat în urmă, nime nu'ntreabă. Cine cere socoteală luĭ Avrămescu de cum a făcut averea? Nime. Dar e decorat cu «Benemerenti»?

— Sărmană morală! O învăţăm o viaţă şi o nesocotim, îndată ce nevoea ne pune mîna 'n piept.

— N'are curs în piaţă: ca şi monedele învechite trebuie prefăcută după împrejurărĭ.

— E grozav!

— Nu fiĭ naivă, sor'o. In toate învinge cel maĭ tare. Aşa e moral, bine şi frumos. Aci sînt maĭ tare de cît Arămescu şi-ĭ pun ge-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nunchiul pe grumaz. Cum, adică, ar fi mai moral să-mi las copiii să rabde sărăcie, pentru ca eŭ să-mi mulţumesc egoismul de-a fi virtutea încarnată? Crezi oare tu că un tată ori o mamă care nu-i în stare să-şi jertfească chiar şi stupida ambiţie de-a trece de om pur într'o societate unde omul cinstit e crezut prost, — şi-a făcut datoria către copii şi către soţie? Vezi asta-i! Un Arămescu şi alţii ca dînsul fac ori-ce pentru dînşii şi copiii lor. Ei nu-şi bat capul de ce-o zice lumea ori ce-i jefuiţi. Lupului nu-i pasă de blestemele ciobanului. Morala? O ficţiune pentru cei slabi! Cei tari trimit de pier zeci de mii pentru ghesefturile lor. Vezi războiul cu Burii, vezi cel din extremul Orient: Lupii flămînzi se mănâncă între ei şi oamenii de-asemenea. Cu ori ce preţ o să-mi asigur viitorul copiilor şi al mieŭ!

— Mă tem că toate astea sînt vorbe ca să maschezi fapta, să ai ce juca la cărţi

— Să n'am parte de copii, dacă nu depun pe dată jumătate din ei. Ai curaj, Magd'o, gîndeşte că nu poţi vedea copiii suferind, dar pentru a le da comfort trebuie bani şi tărie, zise Iacobescu aprinzînd o ţigară şi eşind.

În gînd îşi zicea: «Femeea e slabă. Şi la bine şi la reŭ trebuie să-i ridic niţel moralul, alt-fel e 'n stare să nu reuşeşti de loc planul, şi, de, până'mi prinz alt găscan mai poate trece multă apă pe Dambovița! Cîte case n'a stricat el! Nu's toţi bărbaţii lipsiţi de prejudiţii ca mine! Omul superior trebuie să'nvingă în viaţă cu ori-ce preţ. De ce, adică, să mă las pe mine şi pe ai mei să piară, pentru ca să trăească alţii? «Toute charité bien entendue commence par soi-même». Sancţiunea cea mai mare a moralei e lupta pentru traiŭ. Cei tari învinge, slăbănogii pier. Cînd zic tari, înţeleg ori ce armă care dă biruinţa, începînd cu dinţii tigrului şi sfîrşind cu şiretenia şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

duplicitatea marilor diplomaţi şi politicianî ! Ce subiect de conferinţă !»

Magda remase ţintuită, cu ochiî pierduţi în para săltăreaţă a foculuî. Un năinol de gînduri o năvălise; nu le putea da rînd nici şir. Era învălmăşag, luptă de amintirî, de morală, de nevoî, de datoriî şi năzuinţî, o întrecere care pe care va birui, biciuindu-se unele pe altele. De la o vreme se ridică răpede şi merse întins la oglindă. Privindu-se gîndi: «Cît de palidă sînt ! Şi asta se chiamă viaţă ! Şubred e cugetul omuluî. Aşa, pe nesimţite, puţin cîte puţin, lunecî în prăpastie... Ce să fac ? Să fur ?... Să cer de pomană ?... Pomana se face cu covrigî nu cu sutele, carî 'mî trebuie mie să pot trăi... Oî, Dumnezeule, nu-î maî mare nevoie pe lume de cît să te naştî fără avere şi cu cerinţî, de carî nu te poţî lipsi. Pot eŭ trăi ca orî care mitocancă ? Aea e în mediul eî, e fericită. Toate cele de seama eî lucrează, se'mbracă şi trăesc ca şi dînsa. Dar eŭ, ce să fac ? Mă pot eŭ întîlni cu foastele mele colege şi să mă văz umilită din pricina haineî ! Pot eŭ să-mî duc menajul fără servitorî, să staŭ într'o casă ca vaî de ea ? El n'aduce maî nimic, ba maî pierde şi la cărţî. Bătrînul mieŭ nu vrea să dea maî mult pe lună ! Nu ese din buget ! De datoriî nu maî scap. Fac lux ? Să es pe stradă ca o macucă ? Să-l primesc pe dînsul ca o jupăneasă ? O haină elegantă nu te face numaî frumoasă, dar şi împunătoare. Aparî ca o zeiţă, ca o regină ! Alt farmec are o femee bine îmbrăcată. Data trecută eram în robe de chambre-ul cel noŭ de catifea grenade cu broderiî de aur. A remas uluit. Nu se maî sătura de-a mă privi. Şi cum îl luceaŭ ochiî de bucurie! Nicî odată nu-î părusem atît de frumoasă ! Nu s'a putut stăpîni să nu strige : «Adevărată regină !»

Fără să cer 'mi-a dat două sute de leî peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lunar. Haina m'a făcut pe mine mai frumoasă şi pe dînsul mai tînăr şi mai darnic. Pe stradă nu-i acelaşi lucru? Eşi mai puţin elegantă, nime nu te vede, nime nu te bagă'n seamă. Cum îi îi bine îmbrăcată, cum vor auzi foşnet de mătase, împrăştiind unde discrete de ylang-ylang, toţi te privesc şi remîn cu gîturile strîmbe să te mai vază... Te ducî la o prietenă. Dacă eştî elegantă, e drăguţă cu tine, te primeşte cu plăcere; de eştî cu haine eftioare şi dă Dumnezeŭ să aibă mosafirî, mai-mai să te întrebe: ce cauţi?—Oh! lumea! O cunosc eŭ. A-zî nu mai sînt fetica de la opt-spre-zece anî. Vorba e: cum voiŭ eşi din comedia ce vrea să jucăm a-zi?... La urmă, treaba lui!... Ştie legile... Voiŭ z'ce şi eŭ ca femeea cea proastă: «Cumătrul ştie face; cumătrul ştie desface»... Dar, mă simt slabă... O să mă 'nţep cu morfină... Ştiŭ că nu-i bine. Dar rar de tot, n'o mai îi nimic... Cu cîte-va înţepăturî pe lună n'o s'ajung doar morfinistă!... Trebuie. Alt-fel n'o să pot lega două vorbe. Cum e aţos bătrînul, e'n stare să plece... Atuncî chiar nu mai e traiŭ în casă cu Iacobescu. O să spuie că l'am făcut scăpat anume. E 'n stare la furie să mă ucidă... «De-o vreme e mojic, turbat, cum n'am mai pomenit»... Magda deschise un sertar de la mesuţă, scoase o siringă şi, c'o iscusinţă deosebită, îşi făcu o injecţie.

—«Auzî sfat: «Bea un coniac!» Miroşi cît de colo! Să mă ia drept beţivă! In vremea asta servitoarea intră răpede.

— Coniţă, Intreabă un domn. Sînteţî acasă?

— Nu. Ia copiiî şi pleacă la Zoe.

— Da, coniţă.

Magda se tolăni pe canapea.

«O fi fost un creditor? Orî, poate, cel ce mă urmărea aseară? A văzut pe Iacobescu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plecînd şi mă crede fărmecată! Oh! bărbaţii! Toţi ca unul: cum văd o femee frumoasă, cred că trebuie să fie a lor. Noi, orî cît am fi de patimaşe, tot maî avem ambiţie; numaî o nebună nu e stăpînă pe simţurile eî. Bunăoară, cel de aseară, ce vrea, doar e însurat? L'am văzut la operă c'o bălaie drăguţă! Vezî i-a venit omului gust de una brunetă! E drept, că nu prea avea dînsa acel şic elegant, acele mişcărî de pisică amorezată, carî plac atît de mult bărbaţilor; dar, de, femeile prea caste n'aŭ şicul cocheteriei. Cleopatra şi Cornelia în aceeaşî femee, nu se pot găsi.

«Aşa! Mă simt maî vioae.. Am energie, am curaj de vorbă şi chiar de luptă... De-acum. va merge...Ce minune! O picătură te 'nviorează, te face alt om, îţî dă viaţă... Ştiŭ că-î putere înşelătoare. că morfina nu duce la bine; dar nu fac abuz... Cînd gîndurî negre te'nvăluie; cînd te simţî sfărşită, fără pic de vlagă... Urîtul te 'nchide de vie ca 'ntr'un secriŭ... şi toate îţî par întunecate şi nesfîrşit de triste, te simţî fără rost în viaţă şi fără pic de bucurie. De-aî avea destul curaj. te-aî stringe singură cu mînele tale de gît. Atuncî ce să facî? Să-ţi puî capăt zilelor orî să iaî ceva care să le isprăvească, dar maî pe 'ncetul?... Aşa-î cu toate în lumea asta. Ne oşîndesc ceî carî n'aŭ căzut în cursele vieţeî. Ceî pe carî norocul i-a aşezat la loc de cinste saŭ cel puţin pe carî nu i-a aruncat la întîmplare, biete frunze suflate de vînt. Cîte nu 'ncep viaţa maî prost de cît mine, ba chiar necinstit şi le merge bine, totul le e pe chef... Da, de cît mizerie maî curînd moarte!

«Nimic nu-î maî scîrbos, maî nesuferit de cît mizeria. Să mă văz pe mine şi copiiî îndurînd calicia, umblînd ruptî, murdarî! Să muncesc ca o servitoare de rînd, să caz seara

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zdrobită de oboseală ca vita de la jug,—toate astea pentr'o bucăţică de pîine, ca să se cheme că trăesc! Nu, nu, mai bine orî ce!

«Faptele necorecte, dacă aî banî, trec nebăgate în seamă. Sărăcia sare la toţî în ochî! Să 'ncep o viaţă de nevoî carî se ţin lanţ?... Să n'am para chioară, să milogesc la Zoe, să văz cum servitoriî se obrăznicesc, fiind că le datoresc leafa; că nu sînt lemne, c'aŭ venit creditoriî şi le-aŭ spus că nu's acasă... Oh! Le ştiŭ toate astea şi n'am curaj să le încep iar... Mai curînd aşî face o crimă de cît să sufăr umilinţă sărăcieî!... Nu, nu, omul nu e reŭ, nu e criminal; dar nevoile vieţeî îl împing în prăpastie. Sînt carî se răzvrătesc în potriva soarteî nedrepte. De ce să sufăr, cînd alţiî înnoată în bielşug şi bine? De ce să fie umiliţî, cînd alţiî, cu mai puţine merite, sînt marî şi tarî?... Toţî venim pe lume neîntinaţî de mizeriî. Pruncî nevinovaţî, cu zîmbete blînde, ce face lumea nedreaptă din voî?! Crudă soartă, care pe uniî îî ocroteşte fără măsură, iar pe alţiî îî duşmăneşte cu asprime!

«Noroiul mişelieî, atîta ne stropeşte pe uniî că nu ne mai putem curăţa. Soartă nedreaptă, de ce nu te putem încătuşa să laşî loc fericireî pentru toţî? Sîntem de vină? N'am avut suflet curat, bun şi drept? Dar groaza de calicie mi s'a sădit de mică, zi cu zi. Cînd o vedeam pe Zoe, cîrpind noaptea tîrziŭ, făcînd din treî ciorapî rupţî doî bunî, carî adesea se rupeaŭ, cum îî luaî; cînd o vedeam, prefăcînd pentru fraţî haine vechî şterse d'ale tateî şi întorcîndu-le pe dos, îmî era scîrbă... Şi cum drămăluea toate, cruţînd de la ţandura de lemn păn la bucăţica de zahăr! Atuncî simţeam atîta umilinţă şi necaz că plîngem cu patimă! O auzeam dorind sfîrşitul luneî, să ia tata leafa, numărînd ban cu ban, doar i-ar ajunge... Dar,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cînd mergea la haine orĭ la ghete, cîtă socoteală de-acasă să nu treacă peste sumă,... cîtă tîrgueală ca să rupă cincĭ parale!... Dar pensionul? Cu cît greŭ îl plătea! De cîte orĭ plîngeam de ciudă, văzînd cum alte fete cheltuesc banĭ pe nimicurĭ şi eŭ n'aveam cele neapărat trebuitoare. Cărţi, note, nici o dată nu ceream de groaza neavutuluĭ. Mă umileam pe la fete, ca să fac iconomie celor de-a casă. După ce-am suferit atîta din pricina sărăcieĭ, să nu cauţi să aĭ? Cînd ispitele luxuluĭ, ale traiuluĭ bun, îţĭ aţin calea; cînd soarta, în bătae de joc, te-a aruncat lîngă ceĭ ce aŭ, trebuie răbdare de mucenic să te stăpînestĭ să nu facĭ tot ce poţĭ, numaĭ şi numaĭ ca să izgoneştĭ de lîngă tine şi aĭ tăĭ, calicia hidoasă! Dar ce zic?! Muceniciĭ răbdaŭ caznele un ceas orĭ o zi, ţie se cere să rabzĭ o viaţă cazna umilinţeĭ, a sărăcieĭ, a lipsurilor de tot soiul.... Nu, nu, fie cine poate martirul sărăcieĭ, eŭ nu pot, nu pot!

«Cînd îmĭ aduc aminte cît de calicos umbla şi trăia biata Zoe ca să ne ajungă leaĭa tateĭ, roşesc şi acuma. Nu pot suferi neajunsul nicĭ pentru servitoriĭ mieĭ, dar încă pentru copiĭ!

Să văd, poate o da banĭ maĭ lesne de cît îmĭ închipuiŭ. Ce-s pentru un răsmilionar, ca dînsul, două-zecĭ de miĭ?... La urmă, vorba luĭ Iacobescu, maĭ galantomĭ de n'oiŭ găsi, dar aşa, berechet! O mie pe lună preţuesc eŭ? Nişte stricate, nişte femeĭ de stradă aŭ miĭ. Nu maĭ vorbesc de cele de sus, bună oară de cea cu Neamţul de la fabrica luĭ Schrapnel & Comp.: îĭ dă o sută pe zi, pe lîngă daruri. Şi doar maĭ frumoasă saŭ maĭ deşteaptă de cît mine nu-ĭ.

«Lojă, baignoire la operă, mă rog, muscal cu ziua, casă mare şi un regiment de slugi.... Dar a luĭ Sotan? Femee în vrîstă, cu fată şi feciorĭ marĭ, şi ce lux îĭ ţine! Eŭ, cu edu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cație, să-mĭ daŭ ceĭ maĭ frumoșĭ anĭ c'o mie pe lună? Dacă n'oiŭ avea acuma miile, la patru-zecĭ de anĭ or să-mĭ vie?

Vremea trecea maĭ răpede de cît i se părea Magdeĭ. Din gînduri haine și răzvrătite, o trezi soneria.

— «El o fi!» gîndi.

Își așează părul, înveselindu-și fața cu'n zîmbet și deschise.

Arămescu foarte elegant: redingotă, cravată albă, ras, poartă numaĭ mustățĭ. Vesel, cu fața rotundă ca o lună plină:

— Bună ziua, mon bijou! Uf, rele trepte... Nicĭ casa asta nu-mĭ place,... trebuie să iaĭ alta maĭ bună.

Sărută mîna Magdeĭ, căutînd să fie desghețat ca un tînăr.

— Casă bună înseamnă spor de chirie, bibicule, zise Magda, ciupindu-l de bărbie.

— Bine, vedem noĭ de toate, pe'ncetul. Uit'te, cum mi se bate inima. Și doctorul a zis să mă feresc de oboseală.

— De, aĭ fost prea inimos! Stăm pe canapea?... Credeam că nu viĭ. Era să plec.

— Se poate? Și unde?

— Unde? La tata.

— Eștĭ cam supărată!

— Supărată? Nu; dar grijile, nevoile, nu te lasă 'n pace. E greŭ să fiĭ sărac și vesel.

— Fiĭ maĭ iconoamă. Se poate trăi și cu mult și cu puțin.

— Cel sătul nu crede celuĭ flămînd. Dar să lăsăm. Putem fi un ceas veselĭ. Am vreme destulă pentru mîhnire, cînd sînt singură. Spune, de cînd nu te-am văzut, ce-aĭ făcut?

— Ce să fac? M'am gîndit la o zînă, la Magda, zise Arămescu, sărutînd'o.

— Să nu viĭ două zile!

— Am stat în casă, mi-a fost reŭ. Vremea asta nu-i tocmaĭ bună pentru sănătatea mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce nu plecĭ la Meran ?

— Fără tine ?

— Eĭ aş ! Plecăm amîndoĭ.

— Nu pot lăsa afacerile. Familia vrea să plece şi ea.

Arămescu luă mîna Magdei, i-o sărută, scoase o brăţea şi i-o puse, zicînd :

— Adorabilă !

— Brăţeaua ?

— Mîna. Ea dă farmec brăţeleĭ. De ce-ĭ rece ca de ghiaţă, mănuşiţa mea dragă ?

— Tot focul e la inimă, zise Magda zîmbind şi căutîndu-ĭ în ochĭ.

— Da ? zise Arămescu, sărutînd'o de maĭ multe orĭ pe obraz.—De ce nu mă săruţĭ ? Eştĭ supărată. Cînd aĭ trimis comisionarul, zeŭ, nu puteam veni, nicĭ n'aveam pe cine trimite. E chestie delicată.

Magda îl cuprinse cu braţul după gît şi puse alene capul pe umărul luĭ.

— Voĭ, bărbaţiĭ, nu iubiţĭ, fiind că nu pricepeţĭ dragostea ca noĭ. Vă mînă numaĭ interesul.

— Curioasă logică ! Ce interes am eŭ ? Spune !

— Interesul de-a fi c'o femee tînără şi frumoasă. Dar o iubire, în care să fie milă, să n'o facĭ să sufără, nu aĭ. Ce crezĭ ? Era în joc cinstea fratelui meŭ, alt-fel nu ceream.

— Uit'te dragă, noĭ trebuie să avem cumpăneală şi pentru voĭ, alt-fel ne-am pierde amîndoĭ. O femee poate cheltui milioane, dacă nu-ĭ puĭ frîŭ.

— Eŭ, milioane ? Cu vremea, o să mă cunoştĭ şi-o să mă iubeştĭ maĭ mult. Nu-ĭ aşa ?

— Maĭ vorbă ?

— Dar o să fiĭ niţel maĭ darnic, zise Magda, sărutîndu-l pe amîndoĭ obrajiĭ. — Oare ţi-s dragă pe cît areţĭ ?

— Ce dovadă cerĭ ?

— Idealul mi-ar fi să mă despart, să daŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copiiĭ în pension. Aşĭ fi maĭ liberă. Aĭ putea veni maĭ des şi sta maĭ mult.

— Asta nu s'ar putea. Prea ne-am compromite.

— Vezĭ că nu mă iubeştĭ cît te iubesc eŭ? Mie nu-mĭ pasă de lume: jertfesc tot, bărbat, copiĭ!

— Da, da, însă nu se poate. Lasă maĭ bine aşa... Pot să vie alte împrejurărĭ. N'aduc anĭ ce-aduce ceasul.

— Atunci m'aĭ lua? zise Magda, lipindu-se de el ca o pisică alintătoare.

— Maĭ vorbă?

— Dar fetele?

— Fetele? Le mărit. Ştiĭ o veste supărăcioasă pentru noĭ? Plec la Viena pe-o septămînă. Să fiĭ cu minte.

— Am fost vre-o dată alt-fel?

— Să nu prea mergĭ la şosea. Se 'nvrtesc minţile femeilor acolo.

— Poate ale altora, nu a mea. Ce-o să mă fac de urît? Nu viĭ o zi, şi ce greŭ îmĭ trece vremea! Nenorocul mieŭ e că prea sînt sentimentală.

— O septămînă nu-ĭ veac.

— Cînd iubim, o zi e mult.

— Iubirea bărbatuluĭ e maĭ statornică; a femeeĭ, maĭ svăpăiată; foc de paie: face vălvătaie mare, dar răpede se stinge.

— Dacă sîntem aşa de rele, de ce nu ne daţĭ Naibeĭ?

— Nu ştiĭ vorba? Femeea e un reŭ, de care nu voim să ne mîntuim de loc, zise Arămescu sărutîndu-ĭ mîna de maĭ multe orĭ.

— Bine!... Ia-mă la Viena. Zeŭ o să sufăr mult. Cine ştie, poate staĭ două septămînĭ în loc de una? Omul ştie cînd pleacă, nu şi cînd se'ntoarnă.

— De-aşĭ fi cu două-zecĭ de anĭ maĭ puţin, te-aşĭ crede.

— Vaĭ! Tot reutăţĭ îmĭ spuĭ pe ziua de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a-zi. Să ştii de la mine : un bărbat gentil şi galant e tot-d'a-una tînăr. Va să zică : nu mă iai?

— Ai merge ?

— Nu-ţi vine la socoteală ? Ştiu, ştiu de ce !

Arămescu ride mulţumit de geloziea Magdei.

— Te-aşi lua, dar mi-i frică să nu te pierz prin prăvăliile din Viena.

— Asta-i ! Ce reu e să fii săracă ! Noi, cînd iubim, de am avea milioane, le lăsăm la placul bărbatului.

— D'aea atîtea zestri mîncate.

— Vina bărbaţilor, că nu sînt de treabă. Dar noi nu ne precupeţim averea, cînd ne dăm pe noi înşi-ne.

— Femeile nu cunosc valoarea banului. Cînd am văzut cum ceri trei mii, par'că ar fi trei sute, nu-mi credeam ochii.

— D'aea nu venişi două zile ! Credeai că fug în America ? Nu-ţi era de mine, firește, ci de bunătate de bani.

— O să-ţi dau. Fii cu răbdare ! Ştii că te iubesc şi fac ori ce, dacă'mi ceri.

— Da ? Vai de cine are familie săracă şi întîmplări nenorocite !

— Se 'nţeleagă şi ei ce se poate şi ce nu. Ai copii, de cari trebuie să te 'ngrijeşti.

— E chestie de cinste şi de viaţă.

— Prea eşti bună !

— Bărbaţii, cînd îi atingi la bani, uită făgăduinţele făcute la început Noi săracele, nu ţinem contabilitate dublă şi 'n dragoste.

— N'ai dreptate. Socoteala e stîntă ori între cine. Să facem pace. Cît să-ţi dau să mă erţi ?

— Nu ert pe bani. Nu mă cunoşti de loc. Să n'am nevoie, nu ţi-aşi lua o para.

Arămescu scoate şi-i dă o hîrtie de-o mie. Magda o pune în corsaj.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Îți ajunge până mă întorn ? Facem pace ? zise și-o sărută.

— Atîrnă cît vei sta. Zi : nu mă iai ?

— Mă răped pentru afaceri !

— Ei și ?

— Femeea vrea să petreacă.

— Și te poate împiedeca de-a petrece d-ta ?

— Cu cine ? E în Viena o femee frumoasă și drăguță ca tine ?.....

De-odată s'aude deschizîndu-se ușa de la antret. E glasul lui Iacobescu și-al lui frateso : «Așteaptă aci, să vorbesc ceva cu nevasta.»

Magda sare îngrozită.

Iacobescu și cu cine-va ! Să nu te vază. E 'n stare să facă scandal, să ne omoare.

— Ei aș ! E copil ?

— Înțelegi. E cu'n străin. Trecî alăturî ! Și, zicînd aceste vorbe, îl împinse în odaea de culcare, încuie ușa, iar cheea o scoase și-o puse în bozunar.

— Iacobescu intră răpede, vorbește tare.

— Nicî o dată nu vezî cînd plec. Poate uit ceva.

— Altă grijă n'am. N'o să-ți fiu Nemțoaică, să te păzesc ca pe-un bébé !

Iacobescu o întrebă din ochî, dacă e di'ncolo. Dar iată că vede pălăria pe scaun și 'ncepe să zbiere :

— Ce pălărie e asta, cocoană ? De mult presupun eu că mă 'nșelî... D'aea n'aî cînd vedea de mine ! Și eu, prostul, muncesc toată ziua... Dar luxuluî d-tale îî trebuie banî mulțî, nu sute, ci miî... Las'că te 'nvăț eu minte și pe tine și pe domnul amorez. L'aî ascuns în camera de culcare ? Frumos !

— Fiî cuminte ! Nu face scandal : e un prieten al tatelî. E nașul lui Ilie... A venit să mă vază și pe mine.

— Nu minți !

— Să moară cine minte. Te știu zănatec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu voeam să-ţĭ daŭ pretext, d'aea l'am ascuns.

— Rizĭ de mine, cocoană, cu basme bune pentru copiĭ? Naşĭ, carĭ vin cînd bărbatul nu-ĭ acasă? Ha? Ferí în lăturĭ, să-ĭ sărut şi eŭ mîna naşuluĭ. O fi bătrîor, tata naşul?

Iacobescu vorbeşte tare, ţipă. O împinge pe Magda, care stătea în dreptul uşeĭ.

— Heĭ, naşule, deschide

— Am ascuns eŭ cheea. Nu face scandal, pentru Dumnezeŭ.

— Asta voiŭ: scandal. Nu deşchizĭ? Doar am spete bune, heheĭ!

Şi, zicînd aşa, se izbeşte în uşe. Canaturile se desfac în două.

— Da, boierule, îţĭ plac femeile măritate? Ştim, ca să aĭ mantà... Doamne sfinte! Cine? Domnul Stoian Arămescu?! Familist, senator, bancher!... Bine de tot, nene! Frumos de tot, băbacă! Foarte bine, foarte frumos! Aferim!

— Domnule!... Ce?... Credeam...

Iacobescu îl apucă de mînă.

— Mă rog, aţĭ greşit. Aci e camera de culcare. Poftim: avem salon pentru feţe simandicoase, pentru mojicĭ e biuroul.

— Dar, domnule!... Mă rog!...

— Nicĭ un dar. Să ne răfuim. De-aĭ fi maĭ tînăr, te-aşĭ provoca la duel. Dar aşa, te bat maĭ bine la pungă, unde-o să te doară şi maĭ tare.

— Domnule, credeam că prietenia mea nu te ofensează.

— Vreĭ să zicĭ că prietenia d-tale cu nevastă-mea îmĭ vine la socoteală? Zi: îţĭ facĭ curaj? Mă insulţĭ în casa mea? Ascultă, nene, sînt bărbat şi nu plîng. Grija asta o las cucoaneĭ... Mi-aĭ ucis onoarea... Da, de o vreme, se uita lumea la mine ca la urs şi eŭ habar n'aveam. Curat vorba: «ştie satul, nu bărbatul!» Aĭ răpit unor copiĭ nevinovaţĭ dra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gostea mumeĭ; căcĭ nu-ĭ voiŭ maĭ lăsa o clipă pe mîna unei desfrînate. Cu baniĭ voştri smomiţĭ niște irresponsabile. Toate astea trebuie să le reparĭ.

— Cum ?

— Domnia-ta, financiar, nu cunoştĭ panaceul universal ? Baniĭ spală astăzĭ tot, te fac din negru alb. Va trebui să-mĭ trimit copiiĭ din ţeară şi pe domnia-sa s'o surghiunesc în altă parte, pănă s'o potoli gura lumeĭ. Douăzecĭ de miĭ. Te las eftin, cum vezĭ. Iţĭ cer strictul necesar. Simţ scîrbă de baniĭ d-tale, dar sînt om sărac.

— Glumeştĭ ?

— Nu obicĭnuesc. O să-ţĭ dovedesc numaĭ de cît.

Magda, ca uimită de purtarea luĭ Iacobescu, stătea de piatră.

Arămescu, roş ca sfecla, cu vinele gîtuluĭ zbătîndu-se să se rupă, se uită spăriat ca un leŭ prins în cursă.

— Nu-ţĭ place ? Bine. Chem gardistul să dea veste comisaruluĭ şi domnul de-alăturĭ va fi martor că te-am prins în flagrant delict. De alt-fel, de ce nu te-aşĭ omorî chiar ? Legea e cu mine.

— Domnule, dar toată casa ştia că viŭ.

— Cu atîta maĭ reŭ. Şi încă te făleştĭ, canalie ? Cu mine n'aĭ dat pînă acum ochiĭ. Încă o dată : ce vreĭ, baniĭ orĭ scandal ?

— Domnule, e mişelie...

— Din partea cuĭ ? Mă şi insulţĭ ? Bine !... Şi pleacă spre uşă.

— Domnule, n'am la mine atîţia baniĭ.

— Fă o scrisorică la casier să dea aducătoruluĭ suma de două-zecĭ de miĭ.

— Ce, plătesc o moarte de om ?

— Eştĭ maĭ mişel de cît un ucigaş. Multe case aĭ stricat şi multe fete aĭ pus pe calea ruşineĭ. Mi-aĭ ucis fericirea şi onoarea copiilor, ademenind cu baniĭ o femee slabă... Pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

catele bătrîneţelor se plătesc scump... Te-am lăsat eftin şi cu ciolanele tefere. Mai stai la gînduri? Facem scandal. Ziarele ce-aşteaptă? Opoziţia o să jubileze... Un stîlp al guvernului!... Frumos stîlp! Halal familist!... Fete de măritat!... Aferim!

— Ajung zece mii... Uit'te: le am la mine.

— Precupeţ de cinste! Pentru rest, dai scrisoare şi nu te urneşti d'aci pănă nu se trimit banii.

— O să te dau la parchet.

— Să pofteşti. Voea la Dumnea-ta ca la banul Ghica.

— Dar casierul poate să nu dea.

— Cum? N'ai credit la casa Domnieï-tale chiar?

— Să-ţi dau poliţă.

— Ca s'o atacï în nulitate? Uiţi că sînt avocat. Banï, nene. Trebuie să plec, să las lumea să urle păn'o răguşi.

— Ascultă domnule. Ce facï nu e în interesul Domnieï-tale. Am fi putut remănea prietenï buni. Mai în folos eraï.

— Sfătuirï d'astea să le dai ginerilor d-tale. Scriï orï ba? Să isprăvim o dată

— Să zicem: aï nevoie de cîte-va miï de leï. Poftim: ţine zece miï şi una la cucoana, ajunge.

— Bine, babacă, ne tîrguim ca la obor?... Nu-ţi daï seamă că e la mijloc flagrant delict? Te-am găsit ascuns în camera de culcare. Te gîndeştï? Aï fete, nevastă. Frumos o să-ţi şază cu ast-fel de proces?... Cît o să daï despăgubirï? Dar cheltuelele cu judecata! Avocaţiï ce-aşteaptă, dacă nu să le cază o gîscă grasă ca Domnia-ta?... Toate la un loc n'or să te coste mai mult? Şi başca te fac de ris! Ce dracul, nu eştï om de afacerï? Trebuie să-ţi tac eu socoteală? Te-am lăsat eftin, ca la un prieten al caseï, zise Iacobescu rînjind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am intrat în cursa unei canalii!

— Ia-ți seamă la vorbe, să nu-ți culegi dinții ceĭ puși. Scrii? N'am vreme.

Arămescu luă un condeiŭ și întreba:

— Ce să scriŭ?

Iacobescu îĭ dictă:

— «Dă înfățișătorului cu aceasta zece mii de leĭ în hîrtii de bancă» și iscălește.

Arămescu scrise, pufnind. Fața ĭ din roșie se făcuse stacojie. Aruncînd hîrtia cu necaz, zise: «Ce canalie nerușinată!»

— Te doare! E puțin pentru cît aĭ pe cuget.

— Măcar nu mă crede prost. Cu banĭ pot avea orĭ ce femee frumoasă.

— Bine înțeles cu riscurĭ de asemenea natură! Să-ți fie de bine și cele multe înnainte.

Apoĭ Iacobescu, luînd hîrtia răpede, deschise puțin ușa și zise luĭ frate-so!

— Mergĭ la casierul d-luĭ Arămescu și adă suma.

Magda sta pe un colț de canapea cu fața între mîinĭ. Simțea o vijeleală în urechĭ, i se părea că pămîntul se învîrtește cu dînsa. Nu-și putea ridica ochiĭ nicĭ la Arămescu nicĭ la Iacobescu.

Arămescu, cu fața roșie-vînătă, gata să-l lovească damblaua, privea cu ochĭ furioșĭ cînd pe Magda, cînd pe Iacobescu. De necaz nicĭ nu putea gîndi mult. Să fi avut putere i-ar fi bătut pe amîndoĭ: «Canaliĭ bune de streang, maĭ reĭ ca hoțiĭ de codru!»

Iacobescu îșĭ păstra liniștea. Se tot uita la ceas, fluerînd, apoĭ la Arămescu și gîndea: «Numaĭ de nu l'ar lua dracul aci».

Își făcu o țigară să fumeze.

— Care va să zică: mă ți arestat ca banditiĭ din Macedonia?

— Aia sînt Grecĭ; eŭ, Romîn. E greŭ! Ce să-ĭ facĭ? Veĭ pomeni-o între aventurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

d-tale amoroase. Prea era banal alt-fel. Nu-i aşa ?

— Iţi daĭ seamă ce 'nseamnă fapta d tale?

— Imĭ daŭ, ba încă bine.

— Nu ţi-ĭ teamă că 'nfunzĭ puşcăria ?

— Nicĭ o grijă, boierule. La nevoie avem nişte bileţele dulcĭ, scrise şi subscrise de domnul senator Stoian Arămescu. Cum veĭ face o mişcare, le daŭ la parchet.

— Lasă, domnule, din baniĭ de haram, parte n'o să aĭ. Tot un neprocopsit remiĭ.

— Treaba mea ! D-ta i-aĭ adunat cu cinste, ha ? Vorbă de clacă! Morala e aşa de elastică, poţĭ să-ĭ daĭ orĭ ce formă.

— Morala neprocopsiţilor !

Arămescu turbă, văzîndu-se atît de bine prins. N'avea nicĭ cum să-şĭ răzbune. Pe de altă parte, îĭ părea reŭ şi de Magda. Ţinea la dînsa, cum nu-şĭ putea închipui că va maĭ ţinea la altă femee. O vedea aşa de pierdută, cu faţa albă ca varul, în cît maĭ îĭ venea să se îndoească de vinovăţia eĭ. Dar îĭ spusese că Iacobescu nu-ĭ atît de prost, în cît să nu vază că traiul ce-l duce nu e cu ce dă el. Că, la urmă, între dînşiĭ numaĭ e nicĭ un sentiment. Staŭ împreună de hatirul copiilor. «Atuncĭ, de unde, de o dată, să se apuce de-aşa istorie ? Nu s'aŭ gîndit, dobitocĭĭ, că pierd maĭ mult ? Dar ce le pasă lor ? Dînsa nu va prinde pe altul ? Mereŭ îmĭ scotea ochiĭ că nu-ĭ daŭ de-ajuns !»

— Poftim o ţigară, să-ţĭ pară vremea maĭ scurtă, zise Iacobescu.

Arămescu îl privi crunt :

— Şi cinic !

— Turbezĭ, că ţi-aĭ dat peste om? Heĭ, multe fete aĭ nenorocit, aruncîndu-le cîte-o sută de leĭ. Dar maĭ daĭ şi de oamenĭ !

— Minciunĭ !

— Lasă, boierule, îţĭ cunosc dosarul. Uitaşĭ pe Didina din fundătura Popa-Chiţu ? Aĭ smo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mit'o că-ĭ daĭ zestre o mie de leĭ şi, cînd şi-a găsit logodnic, aĭ izgonit'o N'a fost mă-sa pe la mine, să te daŭ în judecată?

— De ce nu m'a dat?

— Fiind că n'avea dovezĭ.

— Aĭ crezut că daĭ tot peste găgăuţĭ, deşteptule?

— M'aĭ prădat, cel puţin nu mă insulta.

— Mi-am făcut singur dreptate pentru ocara adusă familieĭ mele

— Omul d-tale nu vine. Cît o să mă ţiĭ? Poate e un hoţ care pradă pe alt hoţ.

— Nu fiĭ obraznic. Imĭ cunosc oamenii. Auzĭ. Vine.

Iacobescu merse la uşă şi deschise puţin să nu se vază cel venit. Luă un plic în care găsi zece hîrtiĭ de cîte-o mie.

— Aşa, domnule Arămescu, poţĭ pleca, dar dă şi celelalte zece miĭ. Te facĭ a uita?

Arămescu le dădu şi porni puşcă. Pe urmă se'ntoarse şi zise să i se aducă o trăsură.

— Nu-ĭ nime în toată casa.

— Par'că am avut o pălărie, mi o daĭ?

— Da, da, trădătoarea. Poftim... Aşa: «Les affaires sont les affaires». Maĭ departe putem remănea,—zise Iacobescu, rînjind,—prietenĭ.

— Mă ferească Dumnezeŭ! strigă Arămescu, trîntind uşa.

— Du-te opt şi cu-a brînzeĭ nouă. Imĭ pasă de mînia ta! Iacobescu se'ntoarse di'nspre uşă şi, mergînd spre Magda, cu'n zîmbet de triumf:

— Vezi c'a mers maĭ lesne de cum credeaĭ? Mia e la tine?

— Să facĭ bine să-mĭ daĭ încă nouă. N'am poftă, după aşa infamie, să le daĭ toate în cărţĭ.

— Aşa! Cum să le daŭ?

— Lţĭ zic să-mĭ daĭ miile. Am nevoĭ şi eŭ.

— Să daĭ luĭ frate-to?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-ĭ treaba ta. N'aĭ zis că-ĭ dăm ?
— Eŭ le-am scos.
— Fac scandal, te denunț.
— Aşĭ vrea s'o văd şi asta....

Tocmaĭ acuma coconul Dumitrache intră pe uşă, cu înfăţoşare de om care sufere.

— Bună dimineaţa, copiĭ. Ce-a căutat Arămescu pe la voĭ? De cînd aveţi a face cu milionarĭ?

— Un proces, zise Iacobescu scurt.

— Curios ! Era roş-vînăt.

— Aşa-ĭ el, zise Magda, silindu-se a fi veselă. Are-un bocluc mare.

— Mi-a zis : «Aĭ un ginere bun de ştreang».

— Nebun ! Vrea să mă cumpere într'un proces ce are c'o văduvă, clientă a mea.

— Mi-a spus că l'aţĭ prădat.

— Nu te-amesteca în trebile mele Un nebun ! Să-l prade cine-va pe-un hoţoman ca dînsul ! E furios, vorba Franţuzuluĭ, ca vulpea prinsă de-o găină. Clienta mea a pus mîna pe-o daraveră de minoră ;—şi eŭ îl joc de-ĭ zboară fulgiĭ în naltul cerului. O să dea două-zecĭ de miĭ de leĭ, pe puţin; că, de nu, înfundă puşcăria, cît e el de senator.

Serafim, dădu din cap, neîncrezător.

— Ce-ĭ luxul ăsta pe tine, Magdo, în zi de lucru ? De unde aĭ brăţeaua aea, cînd vecinic vă plîngeţĭ că nu v'ajunge ? Copiiĭ spuneaŭ că eştĭ bolnavă ; dar ce bănuesc e maĭ reŭ de cît moartea.

— Orĭ cît respect îţĭ datoresc, nu daŭ voie să-mĭ înfrunţĭ nevasta.

— E copila mea, sîngele mieŭ.

— Acum îmĭ e nevastă. Nu primesc să facĭ morală în casă la mine. Scurt ! Cuĭ nu-ĭ place, uşa e deschisă.

— Ruşine, Magd'o, ruşine ! Mă doare să-mĭ ştiŭ copiiĭ necinstiţĭ... De ce n'am căzut mort înnainte de a afla ruşinea ta ? Aĭ uitat cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îți spuneam mereu : averea se poate face din nou, cinstea pierdută, nu?

Bătrînul din ce în ce pricepea tot mai mult. Magda, cu ochii plini de lăcrimi, se răpezi la el, îi luă mâinile, sărutîndu-le.

— Tată, tată, iartă-mă. Cît sufăr!

— Aveți poftă de văicărelî. Eu plec, zise Iacobescu.

— Dă-mi cele nouă mii. Te ducî să le dai toate în cărți?

— Scutește-mă, zise Iacobescu.

— Dă banii. Aŭ o menire mare. Vor șterge toate păcatele.

Magda se răpezi la Iacobescu, dar acesta o aruncă di'ntr'un brînciŭ pe canapea.

— Tată! E un mizerabil.

Serafim se uita, ca prins de friguri. Pe față i se vedea nedumerirea. Mintea nu-i mai era în stare să judece. Abia îngăna :

— Copiii mieî sînt ăștia? Dumnezeule, îndură-te! In casa voastră nu mă veți mai vedea!

Cu pași șovăitorî plecă, desnădejduit pe vecî.

Magda alergă după el.

— Tată, dragă tată, nu mă blestema. Nu sînt atîta de vinovată!

Bătrînul eși fără mai spune un cuvînt.

Capitolul XI

Luî Serafim îî vîjiea capul. Furtuna s'a deslănțuit. Acuma pricepea el cu ce face Magda lux. Da, numaî el nu știea nimic. Va să zică fata lui e ca toate acele de carî a auzit vorbindu-se? Se vinde!

Suferința îî tăiè glasul.

Dacă în acel minunt s'ar fi deschis pămîntul, bucuros ar fi întrat de viŭ, să mistuie o dată cu el atît amar, atîta umilire dureroasă. I se părea că el e făptașul; el vinovatul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Copilul meŭ e suflet din sufletul meŭ. Ruşinea luĭ e ruşinea mea! Doamne Dumnezeule, de ce nu maĭ trăsnit înnainte de-a intra în casa eĭ, înnainte de-a afla mişelia şi necinstea copilului meŭ?»

A mers bătrînul în bobote drumul caseĭ, făr'a-şĭ da seamă. Era ca un lunatec, nu ştiea ce face: atîta nenorocire îĭ întunecase judecata. Creerul izbit nu maĭ era în stare să gîndească. Şi la ce-ar fi judecat, cînd cele petrecute nu se maĭ puteaŭ schimba saŭ răstălmăci? De cîte-va orĭ se poticni să cază ca beat. Supărarea îl înveninase ca orice otravă. Cînd ajunse acasă, era schimbat la faţă, par'că zăcuse o boală. Bătrînilor nu le trebuie mult să cază doborîţi. Copacii tinerĭ se mlădie în furtunĭ, ceĭ bătrînĭ orĭ remîn în picioare orĭ cad frînţi. Durerea de-a şti copila luĭ dragă căzută în acest noroiŭ, îl muşca de inimă ca un şearpe. Simţea otrava strecurîndu-i-se în vine

«De-aşĭ muri, să nu maĭ sufăr chinul ruşineĭ! Am plecat fără s'o îmbrăţişez, eŭ, care nu mă săturam privind'o. Poate în vecĭ buzele mele nu ĭ vor maĭ atinge faţa. Să-mĭ fie groază a mă uita în ochiĭ copilului meŭ? Să-mĭ fie scîrbă a-ĭ primi sărutarea! Doamne, milostive, dar ce-am greşit, de-mĭ încercĭ răbdarea maĭ grozav de cît pe-a luĭ Iov? Iov şi-a pierdut averile şi copiiĭ, eŭ pierd cinstea mea şi dragostea copiilor, maĭ scumpă de-o mie de orĭ de cît averile lumeĭ. Şi numaĭ la cinste, i-am povăţuit! Le spuneam mereŭ: «Drăguţiĭ meĭ, sînt sărac, dar cugetul mi-ĭ curat. Pe nime n'am obijduit nicĭ n'am înşelat. Cu fruntea sus am stat tot-d'auna». Ce spun, eŭ, bieteĭ Zoe? Sărmana, s'a jertfit şi nu are nicĭ o mulţumire! Doamne, oare maĭ sînt în toate minţile, de pot răbda căderea celuĭ maĭ drag copil! Cum să maĭ sărut obrajiĭ eĭ frumoşĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

știindu-ĭ păngăriții de un desfrânat ca Arămescu? Cum s'o mai aud, zicîndu-mĭ tată, știind că glasul eĭ a rostit dismierdărĭ nelegiuite? Cum să-ĭ mai privesc ochiĭ limpeziĭ și frumoșĭ, ce aduceaŭ atît de mult cu aĭ bietei Elize? Doamne, dacă di'ntr'o dată mi-aĭ răpit atîtea bucuriĭ, de ce nu mi-a luat și zilele?

Bătrînul deschise încet portița, ca doar n'ar face zgomot și, pe furiș, întră de-a dreptul în camera luĭ. Iĭ era groază să dea ochiĭ cu Zoe. Crezu c'a scăpat nevăzut. Zoe era în salonaș cu copiiĭ Magdeĭ, le areta fotografiiĭ într'un album, ca să-ĭ ție maĭ liniștiții prea răsturnaŭ toate din casă. Jupăneasa, care-ĭ adusese, a fost rugat pe Zoe s'o lase păn'la o verișoară. Dar Zoe l'a văzut pe fereastră, s'a spăriat de înfățoșarea bătrînuluĭ, a lăsat copiiĭ și s'a dus să-l vază.

— Ce-aĭ, tată? iĭ zise îngrijorată.

— Nu mi-e tocmaĭ bine. O să mă culc. Inima.

— Să trimit după doctor.

— Nu-ĭ nevoie. Puțină palpitație. Mi-o trece.

Zoe îl ajută să se dezbrace, și, după ce-l văzu așezat în pat, chemă doctorul. Nicĭ prin minte nu-ĭ da că tată-so aflase ce-va de Magda. «Cum? De unde? Cine ar fi neomenosul să spuie unuĭ părinte așa lucruri?»...

Doctorul, cînd veni, nu putu spune ceva deosebit. Ordonă liniște și să nu-l supere cu nimic.

Rețetă foarte simplă, dar grea de urmat, cînd supărarea e scrisă cu litere de toc în creeri noștriĭ. De ce cauți s'o alungĭ, de ce maĭ tare focul se aprinde și mistuie; gîndul, ca o vijelie neîndurată, încinge din ce în ce maĭ tare durerea sfâșietoare, răscolind adîncul sufletuluĭ. Serafim clătină din cap la sfatul doctoruluĭ, gîndind: «Cunoașteți rănile trupuluĭ; pe ale sufletuluĭ, nu. Și în potriva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acestora tot meşteşugul vostru doctoresc nu ajută nimic. Linişte? O daĭ oare în sticlă? Nu. Atuncĭ ce-o maĭ spuĭ?»

Serafim n'a mîncat toată ziua nimic. Abia cu sila lua puţin lapte. Cînd întra Zoe în odaie, el închidea ochiĭ, doar l'ar crede că doarme. I se părea că altfel i-ar ceti pe faţă pricina supărăreĭ. Ştia că, odată pornit, nu se va putea opri de-a-şĭ destoia sufletul. Spuind cui-va, s'ar fi maĭ recorit; dar ar fi mâhnit'o pe Zoe şi doar o iubea destul ca să nu-ĭ maĭ adaugă mâhnirea. Dînsa o credea pe Magda fericită, o vedea trăind în bielşug. Certele cu bărbatu-so cine le maĭ băga 'n seamă? Unde e căsnicie ideală? Vorba Romînuluĭ: casa omuluĭ e şi raiŭ şi iad. Nu trebuie să-ĭ spuie nimic. Să înghiţă el singur veninul. Păcatele luĭ doar sînt. Cum dorea el odinioară s'o ştie pe Magda măritată, la casa eĭ, credincioasă bărbatuluĭ, îngrijind şi iubind copiiĭ! Cîtă nădejde avea, cînd a măritat'o: «E advocat, om cu meşteşug, nu funcţionar. De va fi cuminte şi muncitor, poate cîştiga bine, şi Magda va trăi fericită. Cu vremea, o ajunge om de seamă; voiŭ avea cu el cinste şi bucurie. Lumea va zice: «S'a jertfit pe dînsul, dar şi-a făcut copiiĭ fericiţi». Şi uit'te cum s'aŭ spulberat toate! De mult, purtările luĭ nu-mĭ plac. Mereŭ aleargă la punga mea! Şi doar ştie că n'am avere nicĭ vre-o pensie de miĭ de leĭ! «Apoĭ trecu la vremea, cînd era Magda copilă. Cît îĭ era de dragă, cînd s'a făcut mare! Mult semăna cu Eliza. Privind'o, îşĭ amintea tinereţa şi căsnicia sa atît de scurtă!

Noaptea l'aŭ chinuit visurĭ urite. De cîte-va orĭ a ţipat prin somn. Ceva greŭ îl apăsa pe piept. Zoe a alergat spăriată din camera de-alăturĭ.

— Nu e nimic, Zoe. Du-te şi te culcă. Am visat ce-va reŭ....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Treaz îl chinueau gîndurile înlănțuite, înșirate la nesfîrșit; îndată ce ațipea, visuri tot atît de urîte îl rupeaŭ la inimă... Obosit, sfîrșit, visa cu ochiĭ deșchișĭ I se părea că Eliza luĭ blîndă îl mustră pentru copiĭ, par'că îĭ auzea glasul : «Copiiĭ nu's vinovațĭ, tu îĭ stricĭ cu alintările !» Așa îĭ zicea, cînd eraŭ micĭ ! Drept, poate prea i-a răsfățat, prea le-a întrat în voie. Dar care părinte nu-șĭ rupe bucățica de la gură, care nu se lasă pe el flămînd, numaĭ să aibă cu ce face o bucurie copiilor !

Cînd lua leafa, o da grămăjoară Zoeĭ, să ia copiilor tot ce le trebuie: nemic pentru el, tot pentru dînșiĭ. Își amintea cum într'o zi, o găsise pe Magda plîngînd. Iĭ trebueaŭ douăzecĭ de leĭ pentru pălărie și Zoe zicea că nu poate să-ĭ dea maĭ mult de zece și s'aștepte păn în luna ceealaltă. Serafim s'a dus la un prieten, a împrumutat zece leĭ și i-a adus. Cu ce inimă bună l'a sărutat numindu-l «Tăticul eĭ drag» ! Atîtea simțirĭ plăcute de carĭ nu va maĭ avea parte !

Capitolul XII

Georgică era doctor de plasă, de maĭ multĭ anĭ, trimis tocmaĭ prin fundul Moldoveĭ. Iĭ venea foarte greŭ să vie des pe-a casă. Abia la cîte-un an, dacă se putea răpezi pe două treĭ zile.

Era conștiincios, voea să-șĭ facă datoria. Scrisese Zoeĭ, de maĭ multe orĭ, că se pregătește să treacă un concurs, îndată ce vor fi locurĭ vacante pentru doctorĭ comunalĭ urbanĭ, că prea i s'a urît cu plasa. «Mă simt selbătăcindu-mă pe fie-care zi. Dacă trupește sînt maĭ bine, apoĭ cu moralul e reŭ : o melancolie mă prinde pe fie-care zi. Nu ! Nu maĭ pot trăi așa de depărtat. Sînt pregătit foarte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bine, voiŭ reuşi, poate, chiar pentru'n loc din Bucureştĭ»...

Intr'o bună dimineaţă, se trezi cu el acasă....

— Peste cîte-va zile e concurs, trebuie să mă prezint.

— Aĭ luat concediŭ ?

— Ba am dat demisie, sînt sigur de reuşită.

— Orĭ cum, n'aĭ făcut bine să daĭ vrabia din mînă pe cioara din par, zise Serafim.

— Nu mi-e frică !

— La urmă trebuie să ştiĭ, dragă tată, că e grozavă pe une locurĭ viaţa doctorului de plasă. Ceĭ carĭ aŭ spitale calea-valea. De-am fi harim, plătiţĭ maĭ omeneşte; dar aşa e bătaie de joc. Inveţĭ tu doĭ-spre-zece-anĭ şcoală primară şi liceul, pe urmă opt anĭ medicina, asta dacă eştĭ băiat silitor şi deştept, taman două-zecĭ de anĭ. Cînd aĭ isprăvit, eştĭ de două-zecĭ şi şeapte, adică jumătate de viaţă cheltuită ca să aĭ treĭ sute de leĭ !

Ca student în medicină ţi-aĭ pus zilnic viaţa în primejdie, ca doctor asemenea. Aĭ auzit de bietul Cristescu : a căpătat tifos căutînd nişte ţeranĭ, s'a îmbolnăvit şi'n două septămînĭ, gata. A remas biata femee cu doĭ copiĭ pe drumurĭ. N'aŭ voit să-ĭ dea pensie, sub cuvînt că asta nu se chiamă c'a murit din pricina serviciuluĭ în vreme de epidemie ! Şi ştiĭ de ce ? Pentru că în sat aŭ fost numaĭ doĭ bolnavĭ şi nu treĭ ! Ca şi cum unul nu i-ar fi fost de ajuns. Nu-ĭ aşa că e frumos ? La aĭ lor, carĭ fac politică, duc viaţa din uşor şi aŭ miĭ de leĭ pe lună, le daŭ pensiĭ de sute şi miĭ de leĭ. Dar să vin la viaţa nenorociţilor de doctorĭ de plasă. Să zic că-ĭ fereşte întîmplarea de moarte. Se gîndeşte cine-va la soarta ce le-aŭ croit ceĭ carĭ le-aŭ menit o leafă atît de mică ? Nime ! După două-zecĭ de anĭ de muncă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă n'aĭ spete zdravene, te trimit la o plasă cu leafă mizerabilă. Nu se gîndesc că eşti om cult, că aĭ nevoĭ maĭ deosebite, că nu poţĭ trăi ca o brută. Iţĭ trebuie şi ţie o carte, cîte-va reviste, cîte-va ziare; dar cu ce? Leafa nu-ţĭ ajunge pentru traiŭ, pentru căruţa hodorogită şi care-ţĭ zgudue măruntaele, ducîndu-te prin sate! Nu, dragă tată, une-orĭ mă prindea un desgust de tot. Maĭ ales cînd vedeam că nicĭ sătenilor nu le eram de cel folos, îmĭ venea să plec în Congo, în centrul Africeĭ, în caltea să sufăr pe pămînt străin de cît în ţeara mea! Dar gîndeşte: eŭ nu's om, n'am cerinţă să 'nteneez o familie! Cu ce? Cînd nu mă înveredniceam să trimet Zoeĭ cîte-va sute de leĭ, să zică şi ea că's de la frate-so?

— Eĭ, despre asta atîta supărare să aĭ! Cît ne trebuie, avem noĭ.

— Ştiŭ, dar pe mine mă doare că nu-mĭ pot tace datoria. Sărăcia te face egoist; dar pînă te face, suferĭ. Cum? E oare maĭ mare bucurie de cît să ştiĭ c'aĭ făcut o plăcere celeĭ care s'a jertfit pentru fraţĭ, c'a zis: «Sărmanul Georgică, vezĭ s'a gîndit la mine!»? Nu, dragă tată, viaţa de mizerie, de singurătate şi lipsa de orĭ ce bucurĭĭ intelectuale ce-am dus aniĭ aceştia, n'o maĭ pot suferi. Armata o fac alţiĭ treĭ anĭ, eŭ am făcut şase anĭ slujbă ca medic de plasă. Ajunge. Cred că voiŭ fi maĭ de folos, lucrînd altfel.

— Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ, dragul tateĭ, că meriţĭ.

Georgică nu se îndoea de izbîndă. După fie-care examen venea acasă foarte mulţumit: toţĭ îl felicitaŭ acolo, spuindu-ĭ că neapărat va eşi întîiŭ. Locurĭ însă eraŭ numaĭ două. Se şoptea că sînt stăruinţĭ marĭ pentru unul din candidaţĭ. In comisie ades se 'ntîmplaŭ neînţelegerĭ. De cîte-va orĭ era să se disolve din pricina notelor prea marĭ ce cîţĭ-va din juriŭ dădeaŭ celor cu protecţiĭ înnalte; dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Georgică nu se îngrijea de loc. «Orĭ cît de marĭ protecţiĭ vor fi, e cu neputinţă să nu es măcar al doilea?».

Care nu-ĭ fu mirarea şi chiar mînia, cînd se văzu al treilea. De la facultate plecă prins de furie şi indignare, porni în neştire şi se trezi la şosea. Acolò, obosit, căzu pe-o bancă. Fel de fel de gînduri se alungaŭ unele pe altele.

— «E cu putinţă să caz?! La proba întîia singur am nimerit diagnoza. Era un caz de paludism cronic, cum am întîlnit la sute de ţeranĭ, carĭ pier de-a 'n picioarele fără să mai ştie ce aŭ; toţĭ ceialalţĭ aŭ bătut cîmpiĭ. Dar la celealalte examene? Nicĭ unul n'a respuns ca mine. Toţĭ doctoriĭ, carĭ aŭ fost faţă, mă lăudaŭ, crezînd că reuşesc neapărat întîiŭ. Acum să mă văz al treilea, adică remas pe di'nnafară! Va să zică zădarnic mi-a fost munca? Nu ştiinţa a biruit, ci spetele»!

Toată ziua a stat nemîncat. Supărarea, descurăjarea şi un saţ de viaţă îl stăpîneaŭ, de nu-şĭ putea afla loc.

—«Ce să spun celor de-acasă? Bietul tata! Cît va suferi! De ce să m'apuc? Iar la plasă? Muncă fără nicĭ o mulţumire, fiind că nu poţĭ face maĭ nimic! Poate maĭ mult le foloseşte o babă cu descîntecele eĭ de cît eu, doctor. Da, căcĭ ea se îndreaptă către credinţa omuluĭ. Bolnavul crede că descîntecul o să-ĭ ajute, o să izgonească boala şi, dese orĭ, încrederea face minunĭ: îĭ dă răbdare s'aştepte sfîrşitul boaleĭ. Eŭ? Mă duc să vindec, dar n'am aproape nimic din cele ce-mĭ porunceşte ştiinţa. Cu ce să tămăduesc? Să fiĭ doctor de plasă, dar să aĭ la îndămînă un spital înzestrat cu tot ce trebuie. Primăria şi judeţul să ia în seamă măsurile mele igienice. Să-mĭ sece băltile, în carĭ se'nmulţesc ţînţarii ce poartă frigurile de la om la om. Să îngrijească de apă curată, să nu bea oamenii din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fîntâni, carî sînt adevărate izvoare de tifus, de disenterie şi de cîte altele? Să 'ngrijească de curăţenia locuinţelor, a curţilor şi-a uliţilor, supuind la pedepse pe neascultătorî Toate astea sînt visurî, statul n'are zecî de milioane pentru a înfiinţa un serviciŭ sanitar, care, într'adevăr, să fie la înnălţimea ştiinţeî; ţeraniî sînt săracî şi nepricepuţî. De cîte orî n'am găsit stînd pe acelaşî pat copiî sănătoşî alăturî de unul bolnav de anghină, de scarlatină orî de pojar! Şi aşa cu toate boalele molipsitoare. Cît nu m'am luptat într'o epidemie de scarlatină, să fac în comună o infirmerie; dar a fost chip? «Primarul, un ţeran gros la minte şi la ceafă; suprefectul, nepăsător, îşî bătea joc de mine, făcea zellemele!»

Îşî amintea necazul şi supărarea ce l'a prins, cînd mersese întîiaşî dată doctor. Chiar în ziua sosireî, se 'ntîmplă o nenorocire. Se tăia pădurea şi lucrătoriî nepriveghieţî doboraŭ copacii fără de nicî o pază. S'a surpat peste unul un trunchiŭ. Dînd omul să fugă, l'a izbit o cracă peste piept şi burtă. Îl vedea şi-acum cu maţele afară. Trebuea la minunt aşezate, desinfectate şi cusută burta. Poate scăpà. Dar cu ce? Luî nu-î sosiseră lucrurile cu cele cîte-va instrumente Primăria n'avea nicî un miligram de sublimat. I se rupea bietuluî inima de jale pentru sărmanul rănit, care cerea ajutor: «Nu te 'ndura, d-le doctor, am şase copiî». A făcut ce-a putut, s'a spălat cu spirt pe mîinî, a spălat şi rana cu apă fiartă amestecată cu spirt, atîta a găsit la primărie, a ars un ac în foc, a ţinut aţa în spirt şi-a dat cel întîiŭ ajutor bietuluî om, trimiţîndu-l la spital în oraş, cale de-o zi. Multe văzuse în aniî cît a a fost doctor de plasă şi se descurajase. Nu. Să te urducî din sat în sat într'o căruţă, care-ţî întoarnă măruntaele fără nicî un fo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

los, e zădarnic! Tot se 'nchee în iscăliturĭ la condicĭ şi în rapoarte făr de noimă, pe carĭ nu le ceteşte nime. Ce mi-e bun c'am aretat de zece orĭ, cu cifre şi paracifre, că sînt atîtea sute de bolnavĭ de frigurĭ, atîtea sute de pelagroşĭ, atîţia de bolĭ venerice? Dar, cînd făceam rapoarte desnădejduite ca desinteria, scarlatina, tusea măgărească aŭ omorît maĭ toţĭ copiiĭ şi că e nevoie de o infirmerie în fie-care sat? Ceĭ de la consiliul sanitar orĭ nu respundeaŭ orĭ îmĭ făceaŭ adrese prin carĭ mă însărcinaŭ să iaŭ cele maĭ severe măsurĭ! Dar cu ce? Cu cine? Totul se mărgenea la rapoarte şi ordine, iar ţeraniĭ mureaŭ ca şi maĭ înnainte, lăsaţĭ la îngrijirea babelor. Ce-ĭ spuneam eŭ, nu putea face bietul ţeran; dar baba pune oblojele, descîntă şi omul are, barim, mîngăerea că face ceva. Înfierbîntat de focul nedreptăţeĭ ce i se făcuse, vedea maĭ cu durere neajunsurile la carĭ e osîndit doctorul de plasă. Toate întîmplările nenorocite, toţĭ bolnaviĭ morţĭ cu zile, din pricina lipseĭ de îngrijire, îĭ năvăleaŭ potop în minte.

Într'o iarnă n'a fost silit să puie femeile să umplă borş de sfecle, să-l fiarbă cu puţin zahăr şi să dea copiilor bolnavĭ de scarlatină, în loc de lapte, de care nu era nicĭ pomeneală în tot satul? Dar traiul luĭ de cine? O casă ca vaĭ de ea. Pentru mîncare adesea trebuea, cu banĭ în mînă, să roage pe ţeranĭ să-ĭ vînză o găină două. I-ar fi vîndut cu drag, dar n'aveaŭ; pieriseră toamna de boală; şi, cele ce remăseseră le ţineaŭ de semînţă. Nu! Chinuise destul în aceştĭ şase anĭ, cît a fost la plasă; acuma i se cuvenea şi luĭ un traiŭ maĭ omenesc. Dorea să lucreze, să muncească pentru ştiinţă şi pentru oamenĭ; dar să vază că munca dă spor, aduce vre-o îmbunătăţire. Ca doctor de plasă, nu făcea maĭ nimic. «Prafurĭ de chinină poate da şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

agentul sanitar. Iar de scris rapoarte şi de primit circulări ajunge ştiinţa notaruluĭ. Neavînd la îndămînă un spital cu toate mijloacele ce dă a-zĭ medicina, facem fărădelege. Ţeranul pierde încrederea în ştiinţă. El întîiŭ merge la babă şi, dacă e ceva uşor, se vindecă de la sine; dacă e greŭ şi nu-ĭ trece cu descîntece şi buruiene, vine la doctor. Nu-ĭ poţĭ ajuta nimic! Şi în mintea luĭ intră credinţa că nicĭ doctorul nu poate maĭ mult de cît baba....

Către seară se maĭ linişti şi porni spre casă. Zoe, cum îl văzu, a cunoscut că i s'a întîmplat ceva neplăcut.

N'a zis nimic. Cu faţa liniştită l'a întrebat, dacă vrea să bea un păhar de lapte păn la masă.

— Nu, zise Georgică, sînt obosit, mă las puţin.

Zoe a tăcut, dar inima îĭ spunea că Georgică n'a reuşit. Nu doar că se îndoea de ştiinţa luĭ, dar din pricină c'aŭ fost alţiĭ cu proptele.

Georgică nu luă nicĭ o vorbă, simţea un lehamete şi un desgust să spuie pricina cădereĭ. «E aşa de banal, fie-care neisprăvit, fie care tembel căzut la examene orĭ la concurs, dă vina pe lipsa de spete şi zice că alţiĭ aŭ fost părteniţi. Se simţea umilit s'alerge şi dînsul la aceleaşĭ mijloace: «la urmă crează fie-care ce-o pofti şi ce-o putea!».

Culcat în camera unde'şĭ trăise copilăria şi anii de student, cînd atîtea şi-atîtea nădejdĭ marĭ îĭ legănaŭ sufletul. simţi jale nespus. Ce-a făcut el păn acum? A muncit din greŭ, a dus viaţă de surghiun. N'a folosit nicĭ luĭ nicĭ altora.

Aci îşĭ aminti o noapte îngrozitoare de Crăciun.

De cu ziuă prinsese a ninge ninsoare deasă. Văzduhul părea împînzit, nu zăreaĭ la o palmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de loc. Sta într'o casă țerănească, pe jos nepodită, așternuse el rogojini. Ușa o bătuse cu șitori pe la mărgeni, să nu străbată vîntul și zăpada, deși da 'n tindă. În soba lungă, nemțească, ardea stuf. Nu căpătase încă lemne. Baba, care-o avea servitoare, sta la gura sobeĭ și 'ndesa mereŭ trestiĭ în foc. El cetea.

Satul venea pe malul Prutuluĭ. Ningea și viscolea, vîntul urla fioros. Prin'tre geamurile prost lipite străbăteaŭ fulgiĭ de zăpadă înșirîndu-se pe pervazul ferestreĭ. Ziua da spre 'nserate. Georgică băuse un ceaiŭ și, obosit, cu sufletul pustiŭ, se uita afară. Amețit de căderea neîncetată a ninsoreĭ, nu gîndea la nemic; în suflet i se așternuse jalea pustiuluĭ. I se părea că-ĭ surghiunit la capătul lumeĭ, înstrăinat de tot ce-ĭ era drag. Urletul vijelieĭ îĭ ținea ison de jale. Din cînd în cînd casa tremura și dînsa de frig și vifor. Vîntul se zbătea furios în ursoaĭca din pod, aruncînd în răstimpurĭ pe gura sobeĭ valurĭ de fum și puzderie aprinsă de stuf. Singur, fără să aĭ cu cine schimba o vorbă, troenit într'un sat, unde aproape n'aĭ ce mînca. Nicĭ în Siberia nu poate fi maĭ reŭ. De la o vreme, prins de melancolia ce i-o da șesul nemărginit de zăpadă, nu maĭ gîndea nemic. De odată, o săniuță cu un cal și un Romîn alb de omăt, în ea. Opri săniuța lîngă prispă și intră grăbit, în tindă. Baba îl întîmpină.

— Bună seara, mătușă! Domnul doftor acasă?

— Acasă.

— Spune-ĭ c'am venit să-l iaŭ la o facere. Numaĭ de grabă: se trudește femeea de două zile.

Georgică auzise tot. Își luă răpede șuba cu blană de urs, geanta cu instrumente o avea pregătită, și eși.

— Maĭ odihnești calul orĭ plecăm?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să plecăm, domnule doftor, că mi-i nevasta în primejdie.

— Departe-i ? La ce sat ?

— Nu-i departe, la Șipoteștĭ. Într'un ceas, de n'ar fi vremea asta, sîntem acolo.

— De n'am rătăci drumul ; să ne mai întîlnim și c'o potaie de lupĭ.

— Că ne-o ferì Dumnezeŭ

— Plecăm !...

Ninsoarea, din ce în ce, se înteța mai avan. Vîntul izbea di'ntr'o parte ; une-orĭ mai-mai s -í prăvală. Calul abia răzbea prin troianul moale ca puful. Înnoptase, drumul era era acoperit de zăpadă, calul mergea în voea lui. De-odată vîntul aduse de hăt departe un urlet și un scîncet jalnic de lup flămînd. Da, și foamea lupuluĭ îndurerează sufletul celuĭ simțitor.

— Se tînguie de foame. Pe așa vreme nu găsește nicĭ el nemic, zise Georgică.

— Ba s'a rătăcit lighioana de potaie și scîncește, doar l'or auzi.

Nu bine isprăvi omul vorba și s'auziră alte urlete, carĭ-i răspundeau.

— Nu-ți fie frică, sînt departe, peste Prut. Vîntul aduce resunetul, zise omul.

Georgică se gîndi : «Și lupiĭ sînt solidarĭ și cu milă de unul di'ntr'aĭ lor. Numaĭ omul, cu egoismul lui, a întrecut orĭ-ce dobitoc. Aŭ dreptate ceĭ ce zic că omul, în goana după mai bine, a trecut margenile firești. În loc de la desăvîrșire fizică și sufletească a ajuns la degenerare, la crimă și nebunie. Natura, în inconștiența eĭ, a zis : «Creșteți, trăiți și vă înmulțiți». Civilizația de azĭ pune stavile poruncilor naturel.

La un loc, aŭ dat de un troian, de-a mers vita pînă 'n piept. Rominul s'a dat jos din sanie, împingînd de la spate.

— Acuma, bade, ar mai trebui niște lupĭ.

— Că doar o ferì Dumnezeŭ !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— N'aĭ rătăcit drumul ?

— Nu cred. M'am lăsat în grija caluluĭ. La așa vreme, vita e maĭ cuminte de cît omul.

Drum așa de lung nu mi s'a părut nicĭ o dată. Mergea bietul cal, dar par'că nicĭ nu ornea din loc. Se părea că înnotam într'un nor de zăpadă : nicĭ zare pe pămînt, nicĭ luminiș pe cer, nimic de pe ce să te poțĭ lua unde te aflĭ și în cotro mergĭ. Cu nevoie mare, la adăposful șubeĭ, aprinsese chibrit să vază cîte ceasurĭ. Eraŭ zece de noapte, vre-o patru ceasurĭ, de cînd plecaseră. Și n'au dat în calea lor măcar de un sat. Omul, tot drumul, se văera : «De-am găsi nevasta cu zile; amarnic se trudea».

In sfîrșit, a început să auză lătrat de clinĭ. In viața luĭ nu ĭ-a părut muzică maĭ plăcută.

— E satul nostru, zise omul cu bucurie. Tot bietul cal maĭ cuminte !

Cînd a întrat în casa Rominuluĭ, l'a izbit o boare acră de cărbunĭ arșĭ, puși într'o strachină. Pe cuptor, scinceaŭ vre-o doĭ copiĭ. O babă măruntă se tot învîrtea de la vatră la femeea culcată jos pe fîn. Cum a văzut strachina cu cărbunĭ, a priceput că stase femeea de-asupra lor, la «căldurică», să-ĭ ușureze nașterea, ceea-ce de obiceiŭ aduce emoragiĭ și ĭ-a fost dat ades mult de lucru.

Femeea născuse. Baba, veselă, întîmpină pe bărbat.

— S'a făcut, maică, și fără doftor, cînd a vrut Dumnezeŭ.

Cercetă leuza. Abia se maĭ simțea pulsul. O emoragie nestăpînită o slăbise de tot. Zic de-ĭ face pătul cu perine. O ridic de jos împreună cu bărbatul. Femeea maĭ să moară în mîinile noastre. Baba nu maĭ sfîrșea s'o lăsăm, că-ĭ slabă, dar îĭ trece. In asemenea primejdie trebuie doctor saŭ moașă pricepută, care să te ajute. Aci nu e vorba de ceasurĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ci de minunte. N'am ajutat singur, cum a putut; toată noaptea a stat la patul bolnaveĭ. A doua zi a trimes să vie moașa comuneĭ. Nu putea lăsa bolnava pe seama babeĭ. Cine ştie ce-ĭ maĭ putea face! Așa! Cucoana moașă plecase la oraș să facă serbătorile!

S'a răpezit la primărie să vază ce maĭ e pe-acolo. Cînd să 'ntoarnă pe la amiază, găseşte femeea înfăşurată la burtă cu pămînt galben! În casă miros de rachiŭ fiert! L'a chemat pe bărbat, care părea om deştept, şi i-a spus să nu dea femeeĭ băutură, nicĭ să lase pe babă să-ĭ maĭ facă nimic, păn nu vine moașa comuneĭ. Să-ĭ taie o găină şi să-ĭ dea zeamă de carne. De lapte nicĭ pomeneală prin sat!

«Am postit în ziua de Crăciun ca 'n Vinerea mare. Arendașul, un Ovreiŭ, era dus şi el în oraș. Pînă seara n'am luat nimic în gură.

«Peste cîte-va săptămînĭ am aflat că femeea tot a murit. Ce-a eşit din zbuciumul mieŭ? Nimic. Cînd ştiĭ că igiena cere atîta curăţenie pentru o leuză şi vezĭ ce-ĭ într'o casă ţerănească, te-apucă descurajarea, nu ştiĭ ce să maĭ facĭ.

«Casele cu pămînt pe jos, întunecoase, micĭ, abia aĭ unde te 'nvîrti. Copiiĭ grămădiţĭ pe cuptor. Şi-ĭ bine dacă nu-ĭ vre-un purcel pe sub vatră. Bolnava fără cearşafurĭ, fără albiturĭ. Nu găseştĭ un vas în care să fierbĭ curată nişte apă; de la o vreme purtam o oală cu mine.

«Dacă în fie-care sat, ar fi, cel puţin o infirmerie, o moașă şi un agent sanitar, s'ar putea face mult. Bună-oară femeea de care am vorbit, o duceam pe o patașcă, avea căutare şi scăpa.

«Nu. A fi doctor de plasă şi a avea simţire înseamnă să te istoveştĭ fără de folos. Nime nu vrea să te-ajute nicĭ să te înţeleagă. De cîte orĭ n'am cerut sprijin suprefectuluĭ şi el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mă lua în bătaie de joc! Nu mai departe vara trecută, prin lulie. Mă chiamă în satul vecin, că s'a ivit un fel de holeră pri'ntre secerători. Mă duc şi aflu două-zeci de cazuri de disenterie. Pricina? Hrana ticăloasă ce se da lucrătorilor. In zile de dulce, brînză de vacă acră şi mucedă, cu mămăligă neagră ca pămîntul. In zile de post, castraveţi murați, aproape putrezi.

«Pe lîngă astea apa lipsea la cîmp şi o aduceaŭ în niște sacale duhlite: era adevărat cultură de microbi. String din umere, şi mă duc la primărie. Cu primarele nici vorbă să te înţelegi. Era suprefectul. Ii aret că pricina boalei e hrana peste măsură de proastă şi apa plină de microbi şi ca să înceteze boala, trebuie înlăturate pricinele ei.

— «Va să zică, să le dăm biftece, curcani şi vin roş de Nicoreşti!? Bravo, aşa doftor mai zic şi eŭ».

— «Dar ce crezi: să-i lecuesc cu praſuri de chinină? Minuni de astea nu pot face. Nu le dea curcani, dar o brînză nerîncezită şi în zile de sec o legumă bine fiartă, în loc de castraveţi împuţiţi. Apa, dacă n'o pot avea curată, s'o fiarbă».

— «Lasă-ne în pace, domnule, cu istorii deastea. Cîţi or avea noroc, or trăi; cari nu, ce să le facem? Nu putem sili pe proprietar să dea hrană mai bună. Fie-care e liber şi stăpîn pe punga lui. Nu le vine la socoteală, să nu lucreze. Vin Haholi destui».

— «Treaba D-voastre; dar să ştiţi că boala nu se poate stărpi fără de măsuri aspre. Boul şi nu primeşte hrană putredă şi apă duhlită».

— «Fă-ţi, domnule, raportul şi lasă-mă draculuï. Nu m'oiŭ bate cu proprietarul pentru igiena D-tale! Crezi că tot ce zboară se mînîncă».

«Iată că şi aci totul s'a încheiat într'un ra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

port și nimic mai mult. Asta înseamnă să-ți faci datoria de doctor de plasă».

Amintirile din viața lui de doctor năvăleau puzderie în minte. Avea și vre-o două teancuri de note, cu date și nume de bolnavi și de morți, cazuri ne mai pomenite să se întîmple într'o țeară civilizată. Le va da pe toate la lumină, să se vază o dată unde e reul. După dînsul, sărăcia țeranului venea din lipsa lui de vlagă de-a munci și de a-și căuta dreptate. «Cum vrei să lucreze un om beteag, slab și istovit de friguri? Așa zisa lene a țeranului e boală, sînt frigurile căror le zice «ascunse».

«Să-i dăm sănătate și-i vom da cel mai mare bine; bielșugul va veni și el în urma sănătății.

«Se dă vina pe neștiință O fi și asta; dar ce poate face omul cel mai iscusit, dacă n'are vlagă? Să nu căutăm că umblă, mănîncă și muncește în legea lui. Țerănimea noastră, nu toată, dar în mare parte, zace de-a'n picioarele. «Nu se lasă», cum zic ei. Din pricina slăbiciunei vine sărăcia și beția. La serbători, la petreceri și hramuri, beaŭ de svîntă. Le e așa de amărîtă viața, caută s'o uite, bînd. Dacă frica de caznele iadului și n'a putut opri pe oamenî de la patimi, frica de relele și primejdiile beției, care le da înșelăciunea fericirei, o să-i dezbare de ea? O să dovedesc, că relele de carî sufere, țerănimea alcătuesc o primejdie națională.

«Țerănimea, trupul neamului nostru, dacă e bolnav, fără sînge și otrăvită, în zădar ne mîngăem c'avem creerul orî inima sănătoasă, încet-încet se vor prăpădi și ele».

Ca nourii goniți de furtună, s'alungaŭ gîndurile în mintea d-rului Seralim.

«Voiți să stărpiți beția? Faceți ca omul să nu simtă nevoe de băutură. Romînul nu e pătimaș, nu e betiv; dar e sfîrșit de vlagă și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bea să-ĭ pară că are putere. Așa crede... Doamne, dar cine să facă asta? Arendașiĭ? Străinĭ, de obiceiŭ, cărora puțin le pasă, de neamul romînesc! Oamenii politicĭ? Se vede că nu pot: cu legĭ scrise în Monitor nu lecuești un norod; c'o rețetă dată pe hîrtie nu vindecĭ bolnavul. Nu, fără de patriotism cald din partea tuturora, nu se face nimic. Reul e prea adînc. Mijloacele carĭ ar fi fost de ajuns acum patru-zecĭ de anĭ, nu mai sînt a-zĭ. Dar cine ne ascultă pe noĭ, doctoriĭ? Te cutremurĭ și te 'nspăimîntĭ de viitor, ca și cînd, fiind copil, ceteam «Piatra căzută din cer», în care se zicea că vor veni paserĭ cu ciocul de fier și oamenii vor alerga la morminte strigînd: «Eșiți voĭ, să intrăm noĭ». Da, această presimțire o ai, cînd vezi, că lozinca celor mai mulțĭ e: «Après moi, le déluge». O pieri neamul, ne-or cotropi străiniĭ, or ajunge urmașiĭ paria Europeĭ, puțin le pasă!»

Georgică era mai pesimist de cît orĭ cînd! Își trăea în gînd trecutul și 'l vedea în toată grozăvia.

«Trebuie sa fiĭ doctor de plasă ca să vezĭ toată primejdia de care-ĭ amenințat neamul românesc.

«Nu e vorba de moartea insului. De murit cu toțiĭ o să murim. Vorba e: poporul degenerează, slăbește, moare de-a'npicioarele și străinĭ, plinĭ de vlagă, ne iaŭ locul. Mai de mult era mai reŭ? Războaie, holeră, ciumă? Da, ucideaŭ cîte-va miĭ de oamenĭ; dar urmașiĭ romăneaŭ teferĭ; pădurile pline de vite le eraŭ bogăție; în cîțĭ-va anĭ norodul era la loc. A-zĭ foamea îl sleește și-l pregătește pentru friguri, pelagră, alcoolism și oftică Acestea, pre lîngă că ucid părinții, slăbesc și pe copiĭ. Semințile slabe și pipernicite pot oare da holde bogate și frumoase? Tot așa. cu semința omenească. De ce oare nu 'nțeleg ceĭ carĭ trebuie să 'nțeleagă?» se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

'ntreba Georgică în aţiţarea lui nemărgenită.

Lovitura ce-o suferise el, îl făcea şi mai simţitor pentru durerile altora.

După masă le-a spus că n'a reuşit.

— Locul era di'nnainte hotărît pentr'un favorit al ministrului. — Mi-a spus Magda c'a aflat de la un doctor, zise Zoe.

— Din ce în ce tot mai mult meritul e bușit în lături de ceĭ cu spete groase, zise Serafim.

— Toţi credeaŭ c'am eşit întîiŭ.

— Era bine să nu-ţi dai demisia.

— Nu mai putea bate apă 'n piuă. Înţeleg să te jertfeşti, dar să faci ceva.

— Făceai cît puteai. Te-asigur că un doctor conştiincios, ca tine, tot ajută mult la ţeară, chiar cu mijloace aşa puţine, cum sînt.

— Vreĭ să zicĭ că are mîngăerea c'ajută, voind să se amăgească singur? Şase ani, ştiŭ eŭ mai bine ce-am putut face. De cîte-orĭ nu vedeam primejdiile şi mîinile 'mĭ eraŭ legate! Voĭ tot mai credeţi pe doctorĭ un fel de vrăjitorĭ, carĭ, cu te mirĭ ce, pot vindeca. Orĭ aĭ la îndămînă ce trebuie orĭ nu mai fă medicină. Azĭ îĭ daŭ chinină şi mîine îl muşcă ţînţarii, de'l îmbolnăvesc iarăşi. Cum să l vindec de pelagră, cînd e slab şi se hrăneşte din ce în ce mai prost? Vine bolnavul. Mă uit la el: Ce să-ĭ fac? Să-ĭ daŭ ce-va de mîntuială? Să se cheme că mă aflu 'n treabă? Aşa mai cu toate boalele grele. Cele uşoare se vindecă de la sine, n'aŭ nevoie de doctor.

— Zeŭ, Georgică, exagerezĭ.

— Te 'nşelĭ dragă Zoe. Cînd v'aşĭ istorisi tot ce am văzut în anii de plasă, aţĭ vedea că un om cu inimă nu poate sta mult la ţeară. Te prind furiĭ de nebun, cînd vezĭ că nu facĭ nimic, că toată ştiinţa ta se loveşte mereŭ de sărăcie şi prostie.

— Facĭ cît poţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adică nimic. Bună oară: cum scapi de moarte copiii sugari, cari pier zi cu zi de foame, fiind-că mamele n'au ţiţă din pricina hrăneĭ rele? O vacă, dacă n'o hrăneşti bine, nu-ţi dă lapte; dar o femee, care, pe lîngă că lăpteză, mai muncește din greŭ? Vaca de lapte n'o pui la jug! Am găsit sate pe unde copiii de ţiţă eraŭ adevărate aretări. Intr'un rînd, la o casă, daŭ de un copilaş în copae, legănat de altul ca de vre-o treĭ anĭ. Micuţul avea în gură o cîrpă murdară că-mi era scîrbă să pun mîna pe ea. «Unde-i mă-ta» întreb pe cel mai mărişor? «Mama s'a dus la curte, să vază, nu i-o da vălavul păpuşoi». Desvălesc copilul. Adevărată minunăţie: mîinile şi picioarele ca fuselc, burta ca o darabană. Îi scot şomulloaca din gură, o desfac. Ce era într'însa, crezi? Niște mămăligă acrită! In vremea asta vine şi femeea: «Bine, nevastă», îi zic, «ce-i cu copilul ăsta»? «De, d-le doftor, are baghiţi. L'am descîntat, l'am dat şi în cuptor după turte. Par'că i-i făcut, nu-i daŭ de leac!» «Ţiţă aĭ?!» «Nu prea, d-le doftor, că, de, vorba ceea «bucăţica face viţica». «Atunci de ce nu-i daĭ cîte puţin lapte?» «Lapte? Apoĭ de unde? Doar vechilul şi popa dacă aŭ vacĭ! De cînd s'a scumpit imaşul, nu mai ştiŭ bieţiĭ copiĭ gustul lapteluĭ. Îi daŭ cîte o leacă de cîr de mămăligă. De foame, mînîncă, săracul!» «Cu cîr de mămăligă nu mai faci om din el!» «De, domnule: ce-o vrea Dumnezeŭ. Dac' o avea zile, o trăi; dacă nu, ce să-i fac?» Uit'te-aşa am găsit nu unul, dar mai pretutindene. Rar cîte un copil mai grăşcior. Cît îs micĭ şi aŭ mamele ţiţă, sînt vioĭ. Cum încep să le dea mămăligă şi miez de pîine muiat în rachiŭ,—s'aŭ prăpădit!—Da, în rachiŭ. Îi alcoolizează de micĭ: «să se deprindă», zic ele—începe a le creşte burta şi li se usucă trupşorul. Intr'un rînd, am găsit pe una mestecînd în gură varză acră cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mămăligă să dea copilaşului! «Ce faci femee?» «Îl învăţ cu bucăţele, domnule doftor, doar o mai prinde putere!» Spuneţi acuma, voi, ce să fac eu, doctor, cînd văz toate astea? Ce medicamente să dau ca mamele să aibă ţiţă pentru sugari? Nu era bine în trecut la ţeară; dar acuma e groază!

— Ceî tarî remîn, ceî slabî se duc, zise Serafim.

— Te înşeli: se duc, că sînt născuţi din părinţî slabî; se duc şi de foame; iar ceî ce remîn, nu's zdraveni. Vezî statisticile recrutăreî. Nu, dragă tată, aşa nu merge. Nu de geaba d-rul Creţulescu, îngrijat de boalele ce-a găsit la sate, a zis: «La ţeară trebuie spitale, nu şcolî».

— Paradoxe! zise Zoe.

— Bine, eu nu zic asta. Trebuie şcolî, trebuie luminaţi cum să-şî sporească rodul munceî, trebuie apăraţi de jupoiarea arendaşilor reî. Am găsit sătenî, carî aŭ făcut angajament la Crăciun, luînd cîte 14 leî de secerat o falcă, care în Iunie se plăteşte 40 pînă la 50 de leî. Nu-î aşa că-î frumos procent? Uit'te aşa proprietarul ia o camătă deghizată. Faceţî socoteală: dacă zece leî îî aduc treizecî-patruzecî de leî, atuncî, de la o sută îî vine de zece orî pe-alîta, adică treî pînă la patru sute la sută!

— De ce e prost şi dă?

— Prost nu e, dar nevoia îl duce pe unde nu-î e voea. Crezî că măcar primeşte banî? la păpuşoî şi-l maî pingeleşte şi-acolo, dîndu-i-l stricat şi lipsă.

Am văzut mămăligă cenuşie în loc de galbenă.

— Sînt întocmirî grele de schimbat! la seamă, voind să scoţi pe alţiî din înec, să nu te înnecî singur. Dacă Hristos, cu puterea luî dumnezească, şi tot n'a putut dărăma domnia celor tarî, ce să poţî tu, dragul tatei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'aĭ tu putere şi nicĭ nu e vreme să iaĭ crucea. Mulţumeşte-te să fiĭ drept, cinstit, îndurător cu ceĭ slabĭ, şterge lăcrimile, unde poţĭ; dar nu 'ncerca a strămuta munţiĭ.

— Eŭ nu 'ncerc, că nu pot; dar voiŭ areta reul. Voiŭ areta primejdia naţională, care-i maĭ grozavă de cît cel maĭ mare războiŭ ce-am avut vre-o dată de dus. Turcĭ, Tătarĭ, eraŭ nimicurĭ pe lîngă sărăcia trupească şi sufletească a poporuluĭ nostru de a-zĭ. Aceia veneaŭ, ucideaŭ o mie, două, treĭ de oameni; dar ceĭ ce scăpaŭ eraŭ cu vlagă. În cîte-va zecĭ de anĭ se ridicaŭ alţĭ flăcăĭ vînjoşĭ, că, vezĭ, eraŭ vite, era peşte, livezĭ de pomĭ şi albine. Sînul femeilor nu era secătuit de foame, copiiĭ înfloreaŭ ca nişte bujorĭ, roşĭ, plinĭ la faţă. A-zĭ, din pricina sărăcieĭ, aŭ dat peste eĭ toate boalele: pier de frigurĭ, de pelagră.

Ce crezĭ că se ştie măcar cît de întinsă e boală în ţerănime? Am găsit, în condica uneĭ comune, trecuţĭ 10 pelagroşĭ; cercetînd, am aflat 120! Lucraŭ la cîmp, fiind-că ţeranul lucrează, biet, păn' ce-l doboară boala de tot: «Nu se lasă», cum zic eĭ. După statistică ar fi vre-o patru-zecĭ de miĭ de bolnavĭ pe an; după ce-am găsit or fi vre-o patru sute de miĭ! La cel întîiŭ Congres, o s'aret lucrurĭ carĭ or să le zbîrlească părul de groază, chiar celor maĭ optimiştĭ. O să le public, pe urmă, într'o carte în miĭ de exemplare, să le împart la toţĭ Romîniĭ, carĭ înseamnă ceva în ţeara asta. Dacă sînt patrioţĭ, dacă-ĭ doare inima de soarta fiilor şi nepoţilor, dacă nu vor s'ajungă aceştia robiĭ străinilor, vor face ceva.

— Eştĭ tînăr şi crezĭ că relele, de carĭ sufere poporul, se pot îndrepta lesne.

— Atîta ştiŭ, eŭ, ca doctor, ca om cinstit şi ca Romîn, dacă aşĭ tăcea, ar însemna să-mĭ bat joc de ştiinţa mea, căreia i-am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

jertfit două-zeci de ani din viață; ar fi să-mi calc conștiința și să nesocotesc simțul patriotic, adică să fiu cel mai mare ticălos, ne dînd toate astea la vileag. M'așî desprețui pe mine singur. Așî fi mai mișel decît hoțul și nelegiuitul, care, în conștiința lor întunecată, tot își găsesc o desvinuire! Și pentru ce toate astea? Ca să mînînc o bucățică de pîine, să se cheme că trăesc de azî pe mîine! Viața nu merită ast-fel de jertfe.

— Vaî, Georgică, dar și cum vreî tu, nu e nimerit. Te nimicești, fără a folosi nicî ție, nicî altora! zise Zoe.

— Mai cu seamă mie! zise Georgică. Vezî: egoismul, caracteristica generației de a-zî, asta o să ne ucidă.

Și aruncînd șervetul, se sculă.

— Ascultă, Georgică, am fost eŭ orî nu om cinstit toată viața?

— Cinstea n'ajunge. Trebuie să lucrezî. Dacă noî, ăștia luminații, ne-om îngriji numaî de pielea noastră, piere neamul românesc. O nație, care n'are oamenî gata a-și jertfi interesele lor pentru viața neamului întreg, e pierdută. Părinții iubitorî, în dragostea lor nemărginită pentru copiî, s'aruncă, în apă, în foc, în orî-ce primejdiî, numaî să-î scape; tot așa să facem pentru neamul nostru! A-zî nicî un popor n'are atît de adînc săditâ iubirea de neam ca Iaponezii. Cum mama simte că trăește în copilul eî, tot așa sufletul Iaponezilor trăește în al națieî întregî.

— Cînd zic, c'am fost cinstit, înseamnă că nu te-așî sfătui ce-va împotriva cugetului tău, zise Tache.

— Da, da, știŭ înțelepciunea! «Să facă altul». Fie-care, zicînd așa, nu face nime.

— Nu zic, dar să laș mai domol, să capeți întîiŭ un loc, să fiî un glas tare, ca să te audă, cînd veî vorbi!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Glasul ştiinţeĭ şi-al faptelor e atît de tare, că-l vor auzi şi ceĭ maĭ surzí, orĭ cît şi-ar astupa urechile. Am găsit familiĭ, al căror venit, arată, că nu aŭ maĭ mult de zece banĭ pe zi. Pentru Dumnezeŭ, ce poate mînca un om de zece banĭ! Şi-i tot daŭ cu pelagra şi cu porumbul stricat! În curînd, o să avem, ca 'n Rusia şi 'n India, tifosul foameĭ!

După cum familiile pornite pe drumul stingereĭ, fie din pricina bolilor orĭ din a lipseĭ, nu se maĭ pot opri nicĭ nu-şĭ pot veni la loc; tot aşa popoarele, cînd în căderea lor trec de oare care margene, nu se maĭ pot ridica la loc. Cine poate tacă, eŭ nu voiŭ tăcea!

— Cine o să te ia 'n seamă? zise Serafim.

— O să-mĭ fac datoria. Alt-fel se cheltuesc baniĭ zădarnic pe lefĭ şi medicamente.

— De-ar şi vrea, n'aŭ banĭ!

— Banĭ se vor găsi, numaĭ să fie bunăvoinţă. Cum s'aŭ găsit pentru atîtea şi-atîtea? Să facă un împrumut pentru organizarea sanitară a satelor. Că doar tot ţeraniĭ or să-l plătească. Fiind sănătoşĭ şi voinicĭ, vor putea munci îndoit, nu vor veni muncitorĭ străinĭ. Avem în ţeară atîtea miĭ de pelagroşĭ, de bolnavĭ de frigurĭ şi de alte boliĭ, la un loc vre-o patru sute de miĭ de bolnavĭ. Să zicem că numaĭ o sută de miĭ nu pot lucra în vremea celor treĭ lunĭ de lucru vara. Asta 'nseamnă pentru ţeară o pagubă de vre-o zece milioane. Cred că ăştia or ajunge cu prisos să plătească dobînda şi amortizarea capitalului împrumutat. Pentru ţinerea higienică a satelor, să se îndatorească sătenii, înlesnindu-li-se materialul trebuitor, pentru drumurĭ, podurĭ, apă curată şi alte nevoĭ.

— Şi ce-o să facĭ?

— De-o cam dată, o să mă odihnesc; pe urmă, o să scriŭ o carte, să aret nerostul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

doctorilor de plasă, cu dovezi și cifre de mortalitate și boli, cari o să-i bage'n groază. În încheere voiŭ da un plan de organizare a serviciului sanitar, cu spitale la fie-care grupă de două-trei comune și cu infirmerie în fie-care sat; dar infirmierii, nu bătaie de joc. Nu să închirieze cîte-o cociobă de-a domnului primar orĭ vre-o circiumă părăsită, prefăcută în infirmerie, unde vîntul fluieră din toate părțile. Să se facă o școală de agenți sanitari cu băieți cari aŭ săvîrșit gimnaziul. Dar nu să se ticluească «sanitari» niște inși cari habar n'aŭ. Doi ani le-ar ajunge, să poată da ajutor medical, pănă ce vine doctorul și pe urma să pună în lucrare poruncile acestuia. Să fie plătiți omenește, cel puțin c'o sută cinci-zeci de lei pe lună.

— Sînt lucrurĭ grele, dragul tatei. Capete mari, oameni mai cu trecere, se zbat ca peștele pe uscat, cînd e vorba de țerani, și tot nu pot face nemică. Pănă ce nu vor pricepe singurĭ, e 'n zădar. Vorba lui Iisus, către Petre, care striga: — «Mă 'nnec, doamne!» — «Dă din mîini, Petre!»

— Așa e. Să dea din mîini, dar trebuie să nu le fie legate. Munca mea de șase ani, nu voiŭ să se piardă. O să daŭ pe față lucrurĭ de cari se vor îngrozi, chiar și cei mai optimiști. O să-mĭ împlinesc datoria, s'aduc la cunoștința celor ce cîrmuesc țeara. Facă apoi ce vor. Le voĭ dovedi că rapoartele cele mai multe sînt falșe, datele statistice făcute după închipuire și cît de puțin plătesc toate rapoartele tipice, de pe cari se lucrează la consiliul sanitar de aci. Eram odată la primărie, notarul trecea numărul bolnavilor. Numaĭ ce'l auz: «Domnule primar, eŭ zic că prea sînt mulți pelagroși, să-i mai trecem la paluștri». Zice și face. Tot așa cu morții de scarlatină și de alte boli!

Să vă spuiŭ ce-va de necrezut: Am găsit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o regulă la spitalele rurale, de a căuta să aibă la statistică cît mai puțini morți. Ce fac? Își dau osteneală să i lecuească pe toți cîți intră? De loc! Mult mai ușor. Dovadă că Romînul inimă nu prea are, dar cap, să mai dea și altora. Uit'te șiretenia: Cînd văd că bolnavul n'are de gînd să se tămăduească, ba di'mpotrivă că e în primejdie de-a muri, chiamă pe rude să-l ia acasă.

— Se poate? — făcură Serafim și Zoe într'un glas.

Zoe zise:

— Ți-o fi spus cine-va. N'ai dovedit'o singur!

— Ba de loc. Mă credeți, că'n lucruri atît de grozave, nu spun o vorbă fără să fiu deplin încredințat prin mine însumi. Am trimis, de-atîtea ori bolnavi de tifos la spital. Una, ca să pot apăra pe cei de acasă de molipsire, alta ca să poată avea căutare la spital, cu lapte și altele. Care mi-a fost mirarea, cînd aflai, că mai nici unul nu murea în spital, ci acasă! Cînd vedeau că e primejdie, vesteau să vie să-i ia.

— Și 'n condică îi treceau c'au eșit din spital? zise Zoe.

— Firește și ori-cine putea crede c'au eșit vindecați. Statistică frumoasă. Putem să ne fălim înnaintea lumei ca 'n spitalele noastre mor puțini de tot, la sate. Da, în spitale nu mor; căci îi fac de mor acasă.

— D'apoi bine: știu ei că neapărat cutare bolnav moare? Nu l'ar fi putut scăpa, dacă îl îngrijeau? făcu Serafim, primblîndu-se prin cameră.

— Ba bine că nu. La boala asta, și la altele, e o criză: tocmai atunci e nevoie de îngrijire mai mare. Și doctorii, ca să aibă statistică frumoasă, îi trimet acasă, fără pază, de-i hurducă trăsura saŭ carul, fără să știe a le da cine-va un ajutor. Nu mă îndoesc că mor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toți cei mai greu bolnavi, deși în spital, poate, ar fi putut scăpa.

— Ne lipsește simțul datoriei, zise Zoe.

— Trebuie să ne căznim, să-l aibă, măcar cei ce se vor ridica în viitor, făcu Serafim.

— Nu merge cu generațiile viitoare. Ori ne cotropesc străinii și la sate; orașele doar sînt gata. În unele sînt mai mulți străini de cît Romîni și se 'nmulțesc mai tare, că unde e bielșug se fac și căsătorii și copii mai mulți.

Slavă D-lui că, azi sînt sate, unde de la arendaș pân la fecior boieresc, tot străini; numai săteanul e vită de muncă, la nevoi. Dacă merge lucrul tot așa, vom avea la sate lucrători străini, hargați ca 'n Austria, iar țeranul nu va găsi nemic de lucru, remas lipit pămîntului la cele cîte-va prăjini secătuite. De nevoie le va închiria pe nouă-zeci de ani, cum au și inceput a face. Atunci sau or să și ia lumea 'n cap sau or lua parul, că să moară de glonți în loc de foame.

— Vai, Georgică, prea le vezi toate în negru, făcu Zoe.

— Cetește, dragă Zoe, prorociile profeților și vezi ce minunat au văzut ei soarta Iudeei.

— Ce-a fost atunci nu mai poate fi a-zi.

— Te 'nșeli: în lume, e repetiție veșnică. Voiu areta că pe lîngă primejdia economică, urmare firească a stării rele sanitare a țeranului, mai e și altă primejdie.

Doar sînt în țara asta destui oameni de inimă, cari vor pricepe că fapta cea mai patriotică e să nu lăsăm poporul să cază slăbit de lipsă și istovit de boli. Sîntem înconjurați de dușmani și, la nevoie de războiu, cine să apere țeara? Pe zi ce merge mai greu se găsește numărul trebuitor la recrutare. Asta 'nseamnă că Romînii degenerează. Un popor nu piere într'un an doi, dar în cîteva zeci poate slăbi și vine altul mai tare de-'l cotro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

peşte, fie cu armele, fie prin puterea lui mai mare de-a munci ori şi cu una şi cu alta. Asta vor pricepe-o patrioţii noştri, cînd le voiŭ dovedi cu pilde atît de vii şi de zdrobitoare, în cît să vază şi ceĭ mai egoişti, că aŭ interes ca ţeranul să fie sănătos. Dacă e nevoie ca vitele să le fie zdravene, cu atîta mai mult trebuie, să nu fie sătenii nişte stîrpituri şi să aibă pentru ce apăra ţeara.

— Dragul mieŭ, vitele se cumpără pe banĭ; iar pe ţeranĭ îĭ aŭ de geaba. Sînt destul de plodicioşĭ, nu le piere semînţa. Cuĭ vreĭ să-ĭ fie milă de poporul oropsit, arendaşilor străinĭ şi 'nstrăinaţĭ, carĭ aduc Turcĭ şi alte lifte să le apere holdele ? Mă tem, că, voind să aperĭ pe alţiĭ de foc, o să te arzĭ tu.

— Mai avem şi proprietarĭ romînĭ.

— Mai toţĭ aŭ arendaşĭ străinĭ şi cît sînt de miloşĭ arată faptul că mereŭ urcă arenzile, ştiind bine că tot din spinarea săteanuluĭ se vor scoate. Eştĭ tînăr, dragul tatei : la vrîsta cînd crezĭ că lumea se schimbă cu vorbe !

— N'o s'o schimb, dar o s'o 'mping, c'un pas înnainte.

Serafim oftă, gîndind :

«Iluziile frumoase, vremea singură le spulberă !».

Planul lui Georgică îl turbura mult pe bătrîn. Ştia că nu le place celor marĭ să le daĭ planurĭ carĭ le strică pe ale lor.

«Te văd cam ridicînd capul, zic : «Prea te crezĭ» şi caută să te doboare. Poporul o mare filosof, cînd zice : «Capul plecat, sabia nu'l taie». Georgică e foarte cuminte, foarte învăţat şi tocmaĭ d'aea n'o s'ajungă departe. Maĭ folosit ar fi să se dea bine pe lîngă unul de cei marĭ. Cu ştiinţa luĭ ce n'ar face ! Dar pas de-ĭ spune ! Mîndria, numaĭ nevoile vieţeĭ o învinge ; dar atuncĭ e prea tîrziŭ». Şi Serafim

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încheia cu: «Se vede, că pentru mine nu-i bucurie!...»

— Dragul tatei, lasă-te de vale, cum zic proştii, păn te'i vedea ajuns. Te bizui pe învăţătura ta şi, cînd colo, alţii, cu mai puţină ştiinţă reuşesc, fiindcă se pun bine pe lîngă cei mari.

— Fie-care luptă cu ce are. Prostului n'ai ce-i face, el n'asudă nici la deal, nici la vale.

— Şi-i sigur de reuşită. Ştiu, ştiu, zise Serafim cu jale.

Capitolul XIII

Serafim nu vorbea nimic Zoei despre Magda; nici ea nu-l întreba.

De cînd venise Georgică, bătrînul se mai liniştise. Era copilul, de la care avea oarecare bucurie. Acum, însă, văzîndu-l ce idei are, se temea mult de viitorul lui. Valurile vieţei îl ascuţiseră judecata: văzuse, el, mulţi, cari, voind să fericească lumea, s'aŭ zdrobit ca 'ntre două pietre de moară, între neştiinţa celor pentru cari voeaŭ să lucreze şi furia celor a tot puternici.

— «Nu, nu!» se gîndea bătrînul. «Ideile lui nu l'or duce la vre-o izbîndă. Cum să te ridici tu, biet doctoraş, să dai minte celor mari şi învăţaţi? Vrei să fii Iisus? Ca Iisus o să paţi. Să-l înduplec să nu scrie nimic. Prea vrea s'arate rănile ţerănimei şi asta nu se iartă.

«El, bietul, cu bunătatea lui, o să se zdrobească. Lase lucrurile să-şi meargă cursul. Or veni, el, odată, şi vremi mai bune. Se vor găsi oameni cuminţi şi bogaţi, cari să nu le pese şi vor aduce îndreptări».

— Tu, dragă Georgică, mai bine să-ţi vezi de nevoile tale!.

In nopţile de nesomn, mult îl chinuea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bătrîn un gînd: «Ce-o să facă? Clientelă nu poate avea, fiind-că n'are avere să se ţie păn l'o cunoaşte lumea. La plasă nu vrea să mai meargă Dumnezeŭ ştie, cînd o fi alt concurs! Păcat de mintea luĭ aleasă şi de atîta ştiinţă! Să am rude, l'ar putea sprijini; dar n'am pe nime, par'că sînt căzut din cer! Zădarnic am trăit. Prietenĭ, cunoscuţĭ, carĭ se ţie la mine, n'am cîştigat,—unde n'am avut avere. Omul străin e ca şi pomul răzleţ, îl îndoaie şi-l frîng furtunele. Aşa am păţit eŭ. Se vede că tot soarta asta o s'o aibă şi el. Cuminte, cinstit şi muncitor, cum e, are drept să fie mîndru; dar aste darurĭ n'aŭ cătare; linguşitoriĭ ştiŭ să se vîre pe sub pielea celor tarĭ şi marĭ, ştiŭ să le măgulească patimile şi să-şĭ facă treburile. Nu. Văz bine: Georgică nu merge departe cu caracterul luĭ. Nu zic. Ştiinţa i-ar folosi, dac'ar avea sprijin cît de puţin. S'ar cuveni să i-l pot da. Am şi cunoscut cîţĭ-va din ceĭ marĭ. S'aŭ dus, bieţiĭ, înnainte de mine. A-zĭ, cine mai ţine seamă de bietul Serafim, pensionarul? Zădarnic maĭ fac umbra pămîntuluĭ! Magda mi-a zdrobit tot ce am avut maĭ scump; Ilie, cine maĭ ştie de ce s'o apuca. Zoe, biată, e jertfa familieĭ. Luĭ Georgică, băiat bun şi cu minte, nu-ĭ pot da o mînă de ajutor şi nicĭ norocul nu-l saltă unde meritä! Se duc bucuriile mele aşteptate o viaţă întreagă, zboară ca rîndunelele toamna. Şi 'n loc mi se lasă în suflet ĭarnă cu jalea bătrîneţeĭ nemîngăiate! Doamne! Greŭ e să nu cîrtesc în potriva soarteĭ!»

De alt-fel, de la venirea luĭ Georgică, Serafim se întrămase mult. Nu cu medicamente, carĭ puţin folosesc bătrîneţeĭ, ci, fiindcă nu se lăsa aşa de mult dus pe gînduri, nu avea cînd să tot cugete la faptele Magdeĭ. Georgică îĭ zise odată, după ce l'a căutat:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tată, e drept, aĭ o boală de inimă; dar cu ea poţĭ trăi încă anĭ şi anĭ de zile. Vorba e, să nu te superĭ.

— Bună reţetă, dar dă-mĭ adresa farmacieĭ, unde s'o pot face.

— Să te sileştĭ să ţi-o facĭ singur; altul, nu poate.

— Vezĭ! — s'a stricat laboratorul. De-o viaţă, doar ce fac? Puţine supărărĭ am avut şi am?

— Ce să facĭ? Acuma e vreme să le maĭ laşi. Trăeşte pentru a trăi, aşa, barim ca o plantă.

— Uşor de zis, dar poţĭ tu şterge cu buretele o viaţă trăită? Cînd staŭ maĭ liniştit, atunci icoane din trecut daŭ năvală, se 'nbrîncesc unele pe altele, ca lumea la bîlciŭ.. Aci cu 'ntrebărĭ, aci cu jeluirĭ şi suferinţe. Tot mereŭ sufletul chinuit întreabă: «De ce ar fi fost aşa? De ce n'am avut dram de noroc?» Şi tot el îşĭ respunde: «Cu nemic nu mă ştiŭ vinovat; toate le făceam cu gînd c'or să iasă bine, Şi uit'te, n'aŭ eşif! De ce?»

— Aĭ vrea să ne vezĭ milionarĭ, miniştri? Se poate? Magda stă destul de bine; Ilie s'a maĭ cuminţit. Eŭ, n'o să mor de foame. Zoe singură, poţĭ zice, e, biata, jer'fită.

— Ce ştiĭ tu!

— Eŭ plec la Craiova, zilele astea, să ţin locul unuĭ prieten, care se duce pe cîte-va lunĭ la Paris.

— Bine era de găseaĭ ceva aci. Cînd eştĭ cu noĭ, par'că'mĭ daĭ sănătate. Remîn iar numaĭ cu Zoe.

— Dar Magda şi Ilie? O să-ĭ cert să vie maĭ des. Pe Magda nicĭ n'o văz de loc p'aci. Eştĭ cu ea certat?

Serafim oftă.

— Cunoştĭ ceva şi nu-mĭ spuĭ, zise Georgică bănuitor.

Bătrînul oftă adînc Cum să spuie el despre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Magda? S'o umilească în faţa lui frate-s'o? Destul o critică duşmanii, destul lumea o despreţueşte, barim fratele să nu ştie, s'o crează mai bună şi mai cinstită. La ce folos să-i facă lui Georgică durere? Il ştie cît de mult ţine la cinstea familiei şi tare l'ar fi mâhnit să-şi ştie sora căzută ca altele, pe carî le critica. De aceea, cu glasul stins zise:

— Nu ştiu nimic. Dar nu e după inima mea. Luxul ce-l face nu e semn bun. Bărbatu-so e cartofor; nu-şi vede de meşteşug: E greu pentru mine! greu!

Georgică nu mai stărui, dar un fel de silă i se lăsă pe suflet. O bănueală grea îl cuprinse. Să fie oare sora lui ca multe alte femei? Şi el, care credea că poate ţinea fruntea sus, cînd era vorbă de cinstea fraţilor şi-a surorilor!

Zoe era şi ea mâhnită, de plecarea lui.

— Tocmai, cînd ne obicinuisem mai bine cu tine pleci.

— Ce vrei? Soarta te mină pentru o bucată de pîine. Să mai zici că omul e liber!

Georgică şi-a pregătit cele trebuitoare, luînd şi cărţi, apoi plecă.

La plecare, Serafim l'a sărutat cu dragoste:

— S'ajungi, dragul tatei, cu bine şi să ne scrii îndată ce roseşti.

Zoe l'a petrecut pînă la trăsură. Ochii i s'au umplut de lacrimi. De o bucată de vreme era foarte nervoasă. Cu o seară înnainte stase tîrziu de vorbă cu frate-so şi-i spusese de isprăvile lui Ilie.

Georgică a sărutat'o de mai multe ori, spuindu-i:

— Fac eu tot ce se poate, să capăt cît mai curînd ceva la Bucureşti. Crede mă, nici eu nu mă simţ bine între străini.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Capitolul XIV

Trecuseră cîte-va septămîni de la plecarea lui Georgică; Serafim, iar singur, cu gîndurile. Purtarea Magdei îi sta junghiŭ la inimă. Şi-o amintea copilă nevinovată: cînd o lua în braţe, cum îl cuprindea cu mînuţele gingaşe! Mai tîrziŭ, o vedea fetiţă zburdalnică, alintîndu-se, răstăţată de toţi Mai eri, fată tînără şi frumoasă, înveselea casa cu cîntece. Cum asculta, sfioasă şi nevinovată, sfaturile lui părinteşti! Se 'ntreba singur, cu furia omuluĭ desnădejduit: «Cine-a schimbat caracterul bun al copilei lui?» El i a dat mereŭ sfaturĭ alese; în casă n'a văzut şi n'a auzit lăudîndu-se luxul şi viaţa necumpătată. În neamul luĭ, nicĭ într'al sărmaneĭ Elize, nu se ştiea de desfrîŭ şi necinste. Zoe a fost şi e model de cuviinţă, de stăpînire a patimilor, de împlinirea datorieĭ, chiar cu jertfa fericireĭ. Atuncĭ de ce-a ajuns la boala răsipeĭ, la gustul luxuluĭ şi al cheltuelelor, carĭ duc la rele şi chiar la fărădelege?

Toate şi le înşira în minte şi nicăieri nu găsea respuns. Oftărĭ lungĭ şi adîncĭ îĭ zbuciumaŭ pieptul, străpuns de săgeţile durereĭ. Acuma, îşĭ amintea ca zile fericite vremile, cînd Magda era cu eĭ Îĭ părea reŭ c'a dat'o din casă. Sub aripa luĭ nicĭ odată n'ajungea la fapte nevrednice. Mai bine remănea fata bătrînă. Tot mai puţină durere i-ar fi căşunat de cît a-zĭ, cînd o vede căzută în noroiul ruşineĭ. Bătrînul ştiea atîtea femeĭ, carĭ, pornite pe această cale, nu se mai opriseră pănă 'n prăpastie.

Într'o zi după amiază zise Zoeĭ:

— Deschide puţin fereastra, aerul curat mi-o linişti durerea de cap.

— Numaĭ să nu receştĭ.

— Georgică n'a mai scris! Ilie iar ne-a uitat!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nicĭ Magda n'a fost de mult. Cum n'aŭ nevoie, cum răresc vizitele.

— Magda bine face că nu vine.

— Asta-ĭ ! zise Zoe, fără a voi să stăruie.

— Zoe, drăguța mea, amărît o să 'nchiz ochiĭ ! Ce planurĭ îmĭ făceam ! In gînd, mă 'nchinam la voĭ ca la niște idoli. Copiiĭ mieĭ ! Ca dinșiĭ învățațĭ, cuminții și deșteptĭ nu maĭ eraŭ altiĭ. Toată comoara bucuriilor, de carĭ n'am avut parte eŭ, o doream copiilor. In eĭ voiŭ trăi viața netrăită ! Fericirea lor avea să-mĭ răsplătească și să-mĭ răzbune viața lipsită de noroc ! Zoe, grozav le am pe suflet ! Minune că păcătoasa asta de inimă nu se rupe, nu stă loculuĭ de cite izbiturĭ a căpătat.

— E reŭ că n'aĭ nimic de făcut : te lașĭ dus pe gîndurĭ. Cum te veĭ simți maĭ bine, să maĭ eșĭ. Nicĭ părintele Ioan n'a venit, de cînd lumea. Cu vorba maĭ trece vremea și maĭ uită omul cele gînduri.

— La vrîsta mea, dragă Zoe, omul se uită tot îndărăt, nu înnainte.

— A cerne trecutul e a voi să carĭ lumină cu sacul ! Istovire zădarnică !

In raza de soare, de pe fereastra deschisă, praful mărunt plecat de la lucrurile vechi din casă se zbeguea mereŭ. Vremea nemiloasă le îmbătrînise pe toate și, la lumina vie de soare, la adierea aerului de-afară, toate resufleŭ pripite, dornice de zile maĭ bune, ca și bietul Serafim.

Patul de fier părea și maĭ vechiŭ față de cerșafurile albe ce-l învăleaŭ. Lavoarul de lemn era tot cel de-acum treĭ-zecĭ de anĭ, cînd trăea biata Eliză. Lemnul învechit pierduse lustrul ; marmora, nu maĭ avea vine limpezĭ ca odinioară,—îmbătrînise și ea. Jețul, cu telurile lăsate, era și el obosit ; iar mînerele eraŭ șterse, de cît se sprijinise pe ele bătrînul. In colț sta smerită măsuța cu icoa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nele şi cu candela ce ardea zi şi noapte. De-asupra patuluĭ, într'un cadru vechiŭ, aurit, era portretul Elizeĭ, făcut cu creionul de Georgică de pe-o fotografie, pe cînd era în liceŭ. Ceasurĭ întregĭ îl privea Serafim; i se părea c'o vede avidoma pe biata luĭ Eliză. Nu prea semăna, dar bătrînul, în dragostea luĭ de părinte şi de soţ, împlinea de la dînsul lipsurile. N'o vedea el şi aşa veşnic înnaintea ochilor? Cîte-va scaune de paie, şterse 'n fie care zi cu îngrijire mobilaŭ camera, iar pe canapeaua cea eşită din modă, adusă de bietul socru, sta Zoe, ca să ţie de urît bătrînuluĭ. Păn şi oglinda avea istorie: era cea d'întîiŭ mobilă ce-şĭ cumpărase Serafîm din leafa luĭ, cînd era neînsurat. Adesea, uitîndu-se în ea, îşĭ aducea aminte de prietenii, carĭ îl tot descoseaŭ cît a dat. Unĭĭ o găscaŭ prea scumpă, alţiĭ eftină de tot. Ce amar de vreme? Patru-zecĭ de anĭ! Maĭ era încă o mobilă scumpă prin amintirĭ, scrinul. Îl cumpărase împreună cu Eliza, după ce s'aŭ luat. Cît de veselĭ l'aŭ tîrguit şi cum, biata, se 'ntreba mereŭ de n'a dat prea mult. Dase pe el cincĭ galbenĭ. Ce bine îĭ părea nevesteĭ, cînd l'a văzut acasă, de şi-a regulat în el albiturile!

Amintirĭ duioase. În ele îşĭ trăea trecutul, fără a gîndi cu vorbe, atîta se deprinsese cu întipăririle ce-ĭ făceaŭ lucrurile din jurul luĭ.

Acuma de toate acestea era nedespărţită şi Zoe, cu hainele veçnic cenuşiĭ, cu părul pieptănat neted şi strîns la spate.

În vremea ce bătrînul privea afară, întră şi baba Zinca cu nişte lemne. Îmbătrînise în slujba luĭ Serafim. Vremea nicĭ pe dînsa n'o cruţase, ca şi pe toate din casă. Slăbise, dar stăpînii eraŭ tot maĭ puţin pretenţioşĭ, o lăsaŭ în cît o îngăduеaŭ puterile. Portul îĭ era bătrîn ca şi dînsa: o fustă de lînă ca-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drilată, un șorț albastru, nedeslipit, și polca de șiiac negru. Le avea încă de di'ncolo. Toată leafa o trimetea acasă, unor nepoți de fată să plătească moșia pusă zălog de un ginere bețiv. Bătrîna credea mult durerilor domnului Serafim. In felul ei, le suferise și ea.

— Vezi, babă, de masă, par'că mi-e foame.

— E și vreme. Tot oh! și oh! ajunge. Copilul cît e mic, îl feri de foc și apă: apucă a se face mare, trăește cu mintea lui, și, de, cum își așterne, așa hodinește. Mai puiu lemne pe foc. Închide domnișoară geamul, să nu recească domnul, zise baba, eșind pe ușe.

— Am certat'o eri pe Magda, ce nu vine să te mai vază. A zis că ești supărat pe ea și se teme. Ori cum, să nu vie cu lunile e prea, prea.

— Mi-e greu să-i auz de nume. S'o învinuiu, s'o blestem? Nu știu... Poate sîntem și noi de vină; prea i-am întrat în voe.

Zoe oftă:

— Nu zic. Amîndoi i-am întrat în voe de mică. Am răsfățat'o. E așa de greu să te 'mpotrivești copiilor, ales, cînd știi că n'au mamă!... Bine era s'o deprindem cu munca și iconomia... Era, nu era, noi îi împ'ineam chefurile... Nu gîndeam c'o poftă împlinită naște alteie noi, și, copilul se deprinde a rămni la tot ce vede, ca toate să i se împlinească, nu pricepe că'n lume omul are cît poate, nu cît vrea. Dorințile prea mari duc la necinste și fărdelegi.

— Dragă tată! Poftele, ca și patimile, sînt în sînge. Le poți înnăbuși un timp, nu ucide. Am crezut să-i dăm educație și să nu fie umilită în fața colegelor. Gîndeam, poate c'o face și ea o carieră.

— Și nu-i nici gospodină.

— Asta e... Acum văz greșeala, dar prea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tîrziŭ !... Fată fără avere a deprins lux, a căpătat gusturĭ şi cerinţĭ peste puterile unuĭ venit potrivit. In casă a văzut muncă şi chiverniseală ; dar ea s'a crezut că are altă menire, i se părea că-ĭ mosafir la noĭ. Crezu că frumuseţa îĭ dă drept la avere, ca la atîtea ! A tîrît'o şuvoiul împotriva căruia pildele de-acasă nu pot nimic. Nimic ! Doamne, n'am crezut că din copiiĭ mieĭ ar eşi niște soiurĭ rele ! Credeam să fie model de cinste... Şi a-zĭ nu-mĭ crez mintea teafără, cînd ştiu că Magda, copila, care mă cuprindea cu mînuţele-ĭ nevinovate, e pierdută! Doamne, ia-mĭ judecata, dacă-mĭ laşĭ viaţa !

Şi izbucni, bietul, în hohote de plîns, acoperindu şi faţa cu palmele. Zoe remase înpietrită. Fără îndoeală, bătrînul aflase ceva ; dar cît şi ce? Să-l cerceteze, se temea de-o nenorocire.

— Liniştește-te, tată, prea le înnegreştĭ.

— Te-am jertfit pe tine, dragă, să-ĭ văz oameniĭ. Şi nimic ! Praf s'a ales de jertfele tale, de nădejdile mele. Îndure se Dumnezeŭ să mă stingă ! Prea mi-a fost viaţa zbucium. De-ar fi s'o încep din noŭ, n'aşĭ face ce-am făcut. Dar, de pe malul groperĭ, ce poţĭ îndrepta? Şi veac îţĭ pare o zi, cînd nu maĭ aĭ speranţă !

— Las', tată, dese-orĭ lucrurile în lume se desleagă singure ; une-orĭ cele începute reŭ, es maĭ bine de cît cele puse la cale cu judecată şi cumpăneală. Ce-aĭ folosit ma-ta c'aĭ trăit după dreptate şi cinste? Cine te-a luat în seamă? Soarta, ca o duşmană, par'că a voit să-ţĭ dovedească zădărnicia minţeĭ. Să-ĭ lăsăm în plata domnuluĭ, poate sînt maĭ bine înarmaţĭ pentru lumea asta, în care, nedreptatea, necinstea şi necumpătarea, înfloresc în voie, în care neruşinaţiĭ te umplu de noroiŭ.

— Nu vorbi aşa Zoe. O naţie de pungaşĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de hoţi, de stricaţi şi robi, nu poate merge departe! Să nu vie vremea ca strănepoţii să ne blesteme!

— Fără îndoeală că aĭ dreptate, dar atîta nenoroc slăbeşte dreapta judecată, cînd vezĭ că oamenii se gîndesc numaĭ la eĭ, numaĭ la ziua de azĭ.

— Vorba luĭ popa Ioan, aŭ uitat de lege şi de suflet.

— E jalnică moartea insuluĭ, dar a uneĭ naţiĭ e ţioroasă...

— S'a oprit o trăsură. Cine-o fi? A! E Magda. Ce minune!

Magda, îmbrăcată într'o rochie cafenie, foarte elegantă, cu pălărie şi mănuşi la fel, cu fosnet de mătase, cearcă să aibă curaj.

— Bon jour, dragă tată! Bon jour, Zoe!

Şi o sărută.

— O să vremuească, zise Zoe.

— Pe tata nu-l sărut, că mi-e frică să nu mă bată!

— Să te bat? Prea tîrziŭ! Prea tîrziŭ!

— Cît lumea n'o să fiĭ supărat pe mine, ales că nu sînt aşa vinovată. De mult voeam să vin şi n'am cutezat. Oiŭ fi eŭ, cum oiŭ fi; dar, rea la inimă, nu. Pe toţi vă iubesc şi aşĭ vrea să vă ştiŭ fericiţi. Pentru bietul Georgică n'am putut face nimic. Dar, şi el e curios: mi-a spus, după ce dăduseră altora făgăduelĭ ce nu se maĭ puteaŭ întoarce. Tot mînios eştĭ, tată?

— Mînios, nu; dar mîhnit pentru o viaţă pierdută. Să te apere Dumnezeŭ să rabzĭ de la copiiĭ tăĭ, ce sufăr eŭ de la tine?

— Vaĭ, dragă tată, lumea în care trăim azĭ e ca o mare plină de furtunĭ: fiecare cearcă, doar ar eşi la liman.

— Ba maĭ curînd vă 'nnecaţi.

— Imĭ era dor de Zoe şi de ma-ta eram îngrijată. Georgică a zis să te fereştĭ de supărărĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Supărările nu ni le facem noĭ, vin ca norii aduși de vînt.

— De Ilie nu știi ceva? Trebueà să vie pe la mine. Cu 'nsurătoarea aea nu-ĭ de făcut nimic. Lupeasca nu vrea să dea un ban înnainte: trusoul și venitul zestreĭ, lunar, atît! Luĭ Ilie știŭ că-ĭ trebuie bani ghiață, naht.

— Luĭ cînd nu-ĭ trebuea?

— Ce vreĭ, dragă tată? E tînăr. Toți de seama luĭ cheltuesc.

— De unde?

— Unii aŭ avere de la părinți, alții aŭ luat zestre, alții aŭ cîte-o protectoare cu inimă darnică și mai darnică cu bani, zise Magda zbuciumîndu-se într'un ris nestăpînit.

Zoe nu rise de loc. Bătrînul încruntă sprîncenile

— Și alții iaŭ din banii statuluĭ, fără să gîndească la dat îndărăt, isprăvi Serafim.

— Eĭ, bieții, se gîndesc să dea, dar cu gîndul remîn, zise Magda rîzînd iarăși fără seamă.

— De unde să puie? Din lotăriile la carĭ nu joacă? făcu Serafim.

— Știŭ unul care c'o zi'nnainte îmĭ spusese că se împușcă. M'a rugat să ĭ împrumut douăzecĭ de leĭ. Eŭ zic în glumă. «Să nu te omorĭ; înnainte de a-mĭ plăti datoria». S'a dus întins la o casă de joc. Știți cît a cîștigat? Cincĭ miĭ de leĭ! A doua zi a pus banii la casă. După amiază avea inspecție. Voea să-mĭ dea o sută îndărăpt, sub cuvînt că banii mieĭ aŭ fost cu noroc, că i-am dat fără părere de reŭ.

— Păcătos! Dacă 'și leagă viața de-asemenea întîmplărĭ!

— Ce vreĭ, tată dragă? Așa trăim noĭ azĭ: viață legată cu ață de paiajen!

— Nu se gîndea, nenorocitul, la supărarea părinților, dacă, pentru nenorocirea lor, maĭ trăesc?

— Cînd te 'nnecĭ n'aĭ cum gîndi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce-a luat din banii, cari nu erau ai lui?

— E greu să ai bani pe mînă şi să nu-i crezi ai tăi. V'am spus ori nu? Am găsit lui Ilie altă partidă.

— Nădejdile mele toate-au zburat 'n vînt s'au dus ca paseri călătoare pe-o lume de unde nu se vor mai întoarce.

— Dragă tată, lasă pe fie-care să trăească aşa cum poate. Ma-ta nu ştii ce-i azi viaţa, ori cum, credeţi-mă, vă iubesc nespus de mult pe toţi.

—Iubirea celor ce nu ne cruţă durerea şi ne fac supărări, pe cari numai moartea le vindecă, e floare stearpă de rod.

— Dragă tată, de ce nu vrei să crezi, că azi trăim pe-o mare plină de furtuni. Cînd viaţa ne e'n primejdie, n'ai vreme să te gîndeşti s'alegi mijloacele, model de virtute, n'oiu fi, dar nici mai rea de cît multe altele, cari se bucură de stima lumei.

Eu, cel puţin, am scuză că n'am avere, dar sînt femei din lumea mare, cu zestre de la părinţi, cu bărbaţi cari au mii de lei pe lună. Cercetează-le viaţa, te sperii. Cunosc una, fată de om mare politic, cu zestre, bine măritată, şi, de unde înnainte o vedeai eşind numai în cupeu, acuma te cruceşti pe ce străzi o întîlneşti, şi înnainte şi după prînz, apostoleşte, ca să ascunză un rendez-vous de altul. Alea trebuie condamnate, zic şi eu.

— Prea sînt azi femeile lacome de lux şi de petreceri, prea despreţueşte casa şi copiii. Pun fericirea în secături şi netrebnicii, nu în dragostea bărbatului şi-a copilaşilor. Apucături de astea duc la ruină, la crime şi la sinuciderî.

— Vai, ce fantezie bogată are tata! Le ia ca de pe carte!

— Da, da, din zece unul plăteşte gloaba, dar o plăteşte amar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E nelegiuire că vroiŭ să trăesc bine? Viaţa ursuluĭ care-şĭ suge laba de foame, nu-mĭ place e drept; dar păn la crime maĭ va.

— Eştĭ făptură din trupul mieŭ, nu mă pot lepăda de tine, păn mi-oiŭ da sufletul.

Suferinţele tale mă dor, dar faptele tale rele mă ard, fiind că le sufăr şi n'am putere să le îndrept. Tu eştĭ copila mea, dar pe bărbatu-to nicĭ la patul morţeĭ mele nu voiŭ să-l văz. L'am ales să-ţĭ fie călăuz şi sprijin în viaţă, el te duce în prăpastie. Doamne, ce am greşit de mă certĭ cu atîta urgie?

Magda, înduioşată, s'apropiè de bătrîn. Îĭ puse o mînă pe după gît şi-i dădu să miroase nişte florĭ ce avea în mînă.

— Tăticule, linişteşte-te, tare mă doare supărarea ta. Magda ta nu-ĭ aşa de greşită, cum o crezĭ. Hristos a fost maĭ ertător.

— Ia-le că mă'nnăbuşe mirosul. Oh! minte, minte, dragul tateĭ, cînd o să prinzĭ?

Magda, văzînd pe bătrîn maĭ liniştit, stătu jos pe un scaun.

— Minte? Greŭ lucru! Şi zeŭ gîndeşte, dragă tată; poate maĭ bine să n'aĭ azĭ minte. Ceĭ cu minţĭ n'aŭ noroc. Norocul e orb şi ceĭ cuminţĭ se feresc de el; dar proştiĭ habar n'aŭ şi norocul dă peste eĭ. Uită-te Zoe. Maĭ cu minte, maĭ aşezată şi maĭ deşteaptă! Greŭ îĭ găseştĭ părechea! Şi ce-a înţeles din viaţă?

— O s'ajungĭ la vorbele mele; rătăcirea de pe urmă o să fie maĭ grozavă de cît cea dĭntîiŭ! De mi-ar lua Dumnezeŭ zilele în caltea înnainte de-a vă şti căzuţĭ prea jos. V'am ocrotit de foc, de primejdiĭ, de boale; dar cum să vă apăr de mişeliĭ, cînd nu maĭ am nicĭ o putere asupra voastră?

— Ma-ta şi Zoe n'aveţĭ cerinţĭ, staţĭ între patru pereţĭ. E lesne să fiĭ pustnic în pădure! Nu cunoaşteţĭ gustul plăcerilor nicĭ ispitele lor şi nu puteţĭ să ne judecaţĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai așa? Noi sîntem de lemn, zise Zoe cu imputare.

— Draga mea Zoe, și tu te poți mînia? zise Magda sărutînd'o pe obraz și puindu-i pe brațe niște flori.

Zoe le aruncă pe canapea.

— Vai, Zoe, nici patima florilor n'o ai?

— Ai tu patimi și pentru mine.

— Drept, par'că, am strîns de la tot neamul ce-a fost mai reŭ, zise Magda cu jale neprefăcută. Într'o clipă de negîndire spusese un adevăr, de care, auzindu-l, s'a întristat ea singură.

— N'o să mai fii femee așezată! Magdo, Magdo, mor amărît că n'am putut face din copiii mieĭ ce-am dorit! Credeam că voiŭ trăi în copiĭ. Fericirea lor era să fie fericirea mea.

— Veĭ fi avut tată și ma-ta în suflet niște apucăturĭ rele; și cele bune le-aŭ ținut în frîŭ. Dar la mine aŭ eșit de-asupra cele rele. La Zoe s'aŭ adunat prea multă cumințenie, prea multe avînturĭ înnalte și la mine prea puține. Ce sînt de vină? Auz glasul celor bune, dar e de prisos: n'aŭ putere să doboare pe cele ticăloase.

— Sînteți slabi de duh.

— Vina noastră?

— Ce vor eși din copiii tăi? Pentru noi, copiii eraŭ un crez. Mărirea lor era să fie mărirea noastră; cinstea lor, cinstea noastră. Și, cînd toate le vedem năruite, ne doare mai reŭ de cît moartea. Așa sîntem noi bătrînii. Voi veți fi, poate, alt-fel pentru copiii voștri

Magda scutură capul, par'că obosit de atîta morală și cu glas alintat, cum făcea cînd era mică, zise:

— Vai, tăticule, ce vreĭ de la mine? Să cîrpesc ciorapi, să-mi roșesc ochii în fumul de la bucătărie, să mă 'ngrop de tînără în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grijĭ şi muncă? Nu sufere oare Magda ta, aşa de răsfăţată altă-dată de tine, destule mizeriĭ? Imĭ pare şi mie reŭ une-orĭ de vremile de-a casă; am şi eŭ momente, poate chiar de mustrare; dar ce vreţi să fac? Vremĭ trecute în vecĭ nu le maĭ întoarcem. Orbĭ dăm năvală spre viitor şi zădarnic cercetăm cu ochĭ de vultur trecutul!

— Să te opreştĭ cît maĭ e încă vreme, dacă vreĭ să nu te blestem.

— Tăticule, tăticule, plîngeţi-mă, dar nu mă osîndiţĭ, sînt ca lunatecul pe margenea prăpastieĭ. Păziţi-vă de-a-l deştepta, dacă nu voiţĭ să piară strivit!

Seraĭm clătină desnădejduit din cap. Vorbele Magdeĭ l'aŭ ars la inimă. Da, el e de vină. Ce-a făcut el pentru fericirea copileĭ? I-a dat o creştere, care i-a aţiţat gusturĭ şi nu i-a dat nicĭ avere, nicĭ n'a căutat s'o mărite c'un bărbat bogat s'aŭ cu rost măcar. Drăguţa luĭ Magdă nu e de vină. Dacă avea avere, nu cădea; nu, ea nu-ĭ rea din fire; dar nevoile, lumea în care el, părinte, în ambiţia luĭ oarbă a aruncat'o, a făcut'o să cază. La aceste gînduri două lăcrimĭ se furişară în ochiĭ bătrînuluĭ.

— Remîi sănătos, dragă tată. La revedere Zoe. De vine Ilie la voĭ, ziceţi-ĭ să treacă pe la mine. Tăticule, nu mă tot vorbiţĭ de reŭ că prea sughiţ des. Eŭ vă iubesc mult, mult.

Şi Magda eşi, trimiţîndu-le sărutărĭ cu mîna.

Porni răpede, par'că să n'o ajungă din urmă mustrările şi dojenile bătrînuluĭ. Caracter uşor, dornic de traiŭ bun şi cu puţină tărie morală! Că nu era bine ce face, ştia şi dînsa; dar altă cale de-ales n'avea. «Atuncĭ la ce amarul mustrărilor de cuget, cînd faptele împlinite sînt morţĭ ce nu-ĭ pot învia părerile de reŭ? Viitorul nu mi-l croesc eŭ, ci el mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prinde ca'ntr'un cleşte nemilos! Bună-oară: să nu joc cărţi? Dar, pînă una alta, e mijlocul de traiŭ al mieŭ şi-al luĭ Iacobescu. Ce crimă fac? Lotăriile încuviinţate de stat nu-s tot joc de noroc? Nu se fac şi acolo destule pungăşii? Şi cine? Statele singure.

«Iar bieţiĭ proştĭ aşteaptă cîştigul cel mare, şi daŭ din pungă baniĭ cu carĭ şi-ar prinde alte nevoĭ. Şi la urmă tot aŭ o mîngîiere, sărmaniĭ. Trăesc şi dînşiĭ cu nădejdea cîştiguluĭ, nădejde care le îndulceşte amarul vieţeĭ.

«Vaĭ de omul care nu maĭ are nimic de aşteptat. Bună-oară eŭ: mă scol dimineaţa, obosită, chinuită de tot soiul de neajunsurĭ. Atîtea lipsurĭ m'aşteaptă, dar am ceva care mă ţine, cîştigul necunoscut de la cărţi. Poate o cunoştinţă fericită! Cine ştie ce-mĭ aduce norocul!»

Şi gîndul, cu biciul luĭ, aci domol, aci crud şi nemilos, stăpînea şi frămînta sufletul Magdeĭ.

Capitolul XV

In casă s'aşternu tăcere adîncă, tăiată din cînd în cînd prin oftatul bătrînuluĭ. Durerea îl apăsa ca o piatră la capul pieptuluĭ.

Zoe remase tăcută. Nu maĭ gîndea, suferea. Se temea să nu stîrnească şi maĭ tare durerea bătrînuluĭ. Ştia ce mult a ţinut şi ţine el la Magda: dînsa îĭ era idolul iubit şi grozav i se rupea inima, văzînd că nu maĭ e pe altarul cinsteĭ şi fericireĭ, unde ar fi dorit'o. In fata asta întrupase Serafim toată dragostea luĭ de părinte. «Iĭ voiŭ da creştere aleasă. Frumoasă şi gingaşă cum e, va trebui să robească un bărbat vrednic, şi Magda mea va fi fericită». Nu ştia el atîtea şi-atîtea fete de jos, fără cultură, carĭ numaĭ prin frumuseţă şi-aŭ căpătat bărbaţi bogaţi? «Fata luĭ Cobiliţă păserarul nu s'a măritat cu'n Polonez, negustor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de fierărie? Ce lux îi ţine, cum se uită la dînsa ca la un odor scump! O duce în fiecare an în străinătate!» Şi cîte nu i le înşiră gîndul ca de pe răboj! Frumuseţa Magdei şi strădania lui vor da roadele dorite. Va avea şi el bucuria să-şi vază cel puţin un copil fericit. Destul c'a jertfit'o pe Zoe.

Adese în visările lui, par'că auzea şoaptele lumei... «Uit'te ginerele lui Serafim. Halal noroc, dar meritä. Fată frumoasă şi cu educaţie!» El va duce tot viaţa de mai înnainte, dar inima avea să-i crească de bucurie, ştiind'o pe Magda fericită.

Zoe cunoştea toate aceste năzuinţi ale bătrînului şi o durea văzîndu-i iluziile zdrobite. Sufletul ei milos simţea că'n Serafim e ucisă nu numai ambiţia, dar orî-ce simţire. Singură durerea era vie şi a tot puternică. Ştia că trebuie să se bucure de toţi şi să-i iubească; doar sînt trup din trupul lui; dar la Magda se închina. Poate din pricină că semăna cu biata lui soţie, pe care o iubise atîta! Poate, unde era peste seamă de frumoasă şi lui, ca tată, îi părea ruptă din soare. Poate unde pusese în ea atîta nădejde.

Zoe, dreaptă şi bună, toate le cumpănea, şi-i era jale de durerea bătrînului. Suferinţa lui era şi-a ei. Nu-şi jertfise viaţa pentru fraţi?

Nu-i iubea ca o mamă adevărată? Cine-i crescuse, cine le purtase grijă de mici? Nu dînsa? Pe Ilie nu l'a crescut, de cum l'aŭ adus de la doică?

N'a petrecut nopţi albe, legănîndu-l şi îngrijindu-l la boale? Cum îi tremura inima la orî-ce primejdie! Ea biata suferea acum îndoit: şi pentru ea şi pentru bătrîn. Şi pe dînsa o mistuise dorul de-a se bucura de fericirea fraţilor. Şi cu ce s'alegea din toate?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'un tîrziŭ bătrînul, sătul de tăcere şi înverşunat de năvala gîndurilor, zise:

— Mor mustrat de cuget că n'am ştiut a face din copiiĭ mieĭ ce-am dorit. N'am putut orĭ n'am ştiut, tot una!

Clătinîndu-se merse pănă la fereastră. Simţea nevoe să se mişte din loc, în tocmaĭ ca bolnavul care, doborît de durere, caută să-şĭ schimbe locul, doar ar găsi vre-o alinare.

— Părerĭ de reŭ, dragă tată; dar mustrărĭ n'aĭ pentru ce.

— Ba da, ba da. E copilul mieŭ, e făptura mea. Cine altul e de vină, dacă nu eŭ?

— I-aĭ dorit binele, aĭ crezut c'o facĭ fericită.

— Nu-ĭ de-ajuns să doreştĭ. Dacă eştĭ părinte destoinic, fă-l fericit. El e o ceară, trebuie să-l formezĭ. El e slab şi nearmat, trebuie să-l întăreştĭ şi să-l armezĭ pentru luptă. N'aĭ făcut asta, eştĭ netrebnic şi nenorocit. Maĭ bine nu eraĭ părinte. Da, da, copilă, pomul de pe roade se cunoaşte.

— Dragă tată, nu-s acelaşĭ lucru, oameniĭ şi plantele. Zădarnic te amăreştĭ. Iubirea ţi-ĭ atît de mare că maĭ curînd te'nvinui singur de cît s'o judecĭ pe dînsa orĭ împrejurările; dar e păcat: gîndurile astea te omoară.

— A venit şi, în loc să mă bucur c'o văz, o piatră mi s'a lăsat pe inimă. Cît m'am strădănuit! Gîndeam: «Copiĭ caĭ maĭ mieĭ să nu maĭ fie alţiĭ!» Muncesc pentru eĭ, rabd ca un rob, dar vor fi oamenĭ; de bucuriea lor voiŭ uita greul uneĭ vieţĭ zbuciumate, nu voiŭ simţi povara anilor lipsiţi de mîngăere. Mi se părea că o tinereţă nouă m'aşteaptă; credeam că voiŭ trăi prin eĭ viaţa netrăită... Şi uit'te: am ajuns să doresc moartea, doar n'aşĭ vedea mişelia copiilor, părinte netrebnic ce sînt!

Cuvintele din urmă le-a rostit înnecat de lăcrimĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dragă tată, nu te ucide: frămîntînd gîndurile, mai tare măreşti durerea, îţi secí vlaga vieţeí fără să schimbí nimic.

— Zoe, copila mea nenorocită ca şi mine, nu-í durere mai crîncenă, nu-í chin mai sfăşietor de cît să-ţí vezí copilul un nimernic. Îţí vine să te sfăşii singur, şi te doare, te doare cumplit că-í trup din trupul tău. Par'că nişte fiare nemiloase cu ghiarele înveninate îţí rup inima... Chinul, focul durereí, mereu cresc şi aştepţi cu nerăbdare moartea, care nu vine să puie capăt suferinţeí... Des mă'n treb: «Nu-s oare nebun de bătrîneţe, nu mi-am pierdut mintea, de mai pot trăi, cînd s'au înnecat în apele morţeí toate nădejdiile mele». Tu ştií, Crezul mieu eraŭ copiií! In numele lor mă'nchinam ca luí Dumnezeŭ. In dragostea mea de mărire pentru copií, îmí ziceam: «Georgică va fi doctor însemnat, va ajunge profesor de universitate. Cu mintea luí, cu silinţa luí, unde n'o izbuti?»

— Dacă nu-l stînjenea boala, ajungea destul de sus. Acum l'aŭ prigonit, dar o să izbutească el.

— Sînt orí nu lovit? Cînd am aflat că n'a reuşit, o săgeată fierbinte mi-a trecut prin inimă. Te doare cumplit neizbînda copiluluí şi ca nereuşită şi pentru durerea ce sufere el. Magda, frumoasă, învăţată, ce noroc şi ce minte are? De se nimerea un bărbat vrednic, n'ajungea unde-a ajuns!

— Să zicem, Doamne fereşte, de mai reŭ.

— Pentru mine, numaí moartea lor ar fi mai rea!

— Dumnezeŭ păzească! Are copií.

— Ce nume le va lăsa?

— Cu vremea va prinde ea minte. Vin aí luí la putere, îí daŭ o slujbă în provinţie, poate s'or mai îndrepta.

— Dar cu Ilie? Cite-a făcut? Une-orí m'apucă o spaimă, gînduri fioroase mă ţin, sim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţiri negre mă cutremură. Minune că nu se năruie ticălosul ăsta de trup, cînd sufletul e atît de zdrobit. Doamne, nu da omuluĭ cît poate răbda!

Bătrînul se sprijini de masă, ochiĭ îĭ străluceaŭ ca ne altă-dată; toată puterea se grămădise în eĭ.

— Tată, liniştește-te, vor maĭ veni, poate, vremĭ bune şi pentru noĭ. Orĭ-ce jale e de prisos.

— Jelesc strădania zădarnică. Jelesc viaţa ta şi-a mea, pierdute de-a surda.

— Ce folos să desgropăm trecutul? Amintirile, fiind-că nu le maĭ poţĭ schimba, ucid maĭ reŭ de cît durerile de faţă.

— Dacă nu pot, nu pot! Ştiĭ cum mă lipseam de haine, de orĭ-ce plăcere cît de mică, numaĭ să aibă eĭ. Simţeam un farmec să răbd de tot ce-un suflet de om poate dori; aşĭ îi voit să muncesc muncă de rob, numaĭ să aibă eĭ cele trebuitoare. Ca mucenicii în foc m'aşĭ fi aruncat pentru copiiĭ mieĭ. Umilinţa haineĭ ponosite pentru mine era mîndrie, gîndeam: «Poate să rîză lumea, dar eŭ am un plan mare, o să fac din copiĭ oamenĭ!... Oh! Zoe dragă, e fioros să priveştĭ de pe malul gropeĭ zădărnicia vieţeĭ tale!... Suferĭ o viaţă de om în aşteptarea fericireĭ şi cînd te crezĭ ajuns, totul se năruie, totul piere ca năluca pustiuluĭ!

Bătrînul se poticni, voind să plece spre pat.

— Tată, pentru Dumnezeŭ, liniştește-te.

— Liniştea, mormîntul singur mi-o poate da. Zoe, draga mea Zoe, pentru niște netrebnicĭ am fost tată adevărat; pentru tine, vitreg!

— Amîndoĭ ne am făcut datoria. De molima stricăreĭ nu-l puteam apăra. Ce pot sfaturile noastre în potriva şuvoiuluĭ lumeĭ? Luxul, ispitele de tot felul, ce se'ntîlnesc la fie-care pas, îĭ prind ca valurile măreĭ. In potriva lor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morala, staturile, creşterea de-a casă sînt zăgazuri copilăreşti, movilile şubrede de nisip, faţă de furia talazurilor.

— Tată! Nu da frîu durerei, gîndeşte: eŭ numaĭ pe tine te am. Dacă jertfirea pentru dînşiĭ am dus'o cu bucurie, drept e că pentru faptele lor greşite să te pierz pe tine?

— Aĭ dreptate, dar maĭ curînd poţĭ face inima să nu bată, de cît să nu sufere.

Zoe, mişcată păn la lăcrimĭ, de durerea bătrînuluĭ. Îl luă cu duioşie de mînă şi-l duse în odaea de alăturĭ.

Camera remase tăcută. S'auzea numaĭ torsul pisiceĭ din colţul canapeleĭ.

Baba Zinca întră cu gînd să-ĭ cheme la masă. Ne văzînd pe nime, se posomorî la faţă: «Par'că văz că domnul iar s'a bolnăvit de inimă rea. A venit zvînturata aea de l'a supărat. Ĭĭ zic mereŭ: «Domnule, nu-ţĭ mînca singur carnea ca racul, că-ĭ mare păcat. Doar nu maĭ sînt copiĭ, is oamenĭ în toată firea. Cum şi-or aşterne aşa vor hodini. Cînd e copilul mic, îl ferĭ; dacă-ĭ mare îĭ daĭ poveţe. Le ascultă bine, nu, n'aĭ ce-ĭ face!! Doamne păzeşte! E aşa de milos pentru copiĭ, par'că-ĭ femee, nu bărbat. Vezĭ d'aea aŭ eşit reĭ. N'aŭ ştiut frica de tată. Vorba luĭ bărbatu-mieŭ: «Pe copil numaĭ prin somn să-l sărutĭ».

Aşa gîndea baba, deretecînd prin casă.

Capitolul XVI

Doamna Bondescu e văduvă făr de avere; dar ştie să se 'nvîrtească în lume. Ţine casă bună, unde plăteşte două miĭ de leĭ chirie; are bucătăreasă şi jupîneasă. Primeşte lume multă, poate chiar prea multă. Are cunoscuţĭ şi prietenĭ în lumea magistraţilor; advocaţĭ şi profesorĭ îĭ vin în casă. De asemenea femeile şi prieteniĭ acestora o iubesc pe doamna Bondescu ca pe-o femee energică, dar bună şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drăguță, fără pereche. Drept : are mult «vin'o 'ncoace».

Nu e nici naltă, nici scurtă; nu-i prea grasă; la față e bălae; ochii albaștri joacă și-s veseli; iar gura veçinic îi zîmbește și brațele stau gata deschise să'mbrățoșeze pe ori-cine: iar un cuvînt măgulitor nu-i lipsește nici cînd. E între patru-zeci și cinci-zeci de ani. A știut să trăească așa ca nime să nu se crează compromis întrîndu-i în casă. Ori-cine găsește la dînsa sfaturi în împrejurări grele. Bărbații au poreclit'o : «Zeița Egeria»; femeile «Îngerul protector»! Bondeasca dă dezlegarea la multe procese și afaceri aproape pierdute. Fără a ști dreptul, găsește soluții și motivele pe cari s'ar putea cîștiga Un bilețel de la dînsa către vre un judecător cunoscut e cea mai bună pledoarie. Cu inima ei bună a împiedecat multe căsnicii de-a se desface.

Un cunoscut al ei își prinsese nevasta c'un militar. Femeea, scăldată în lăcrimi, a alergat la Bondeasca să n'o lase, să înduplece pe bărbat a n'o face de ris. Bondeasca, prin darul vorbirei și cu argumentele ei, il făcu să'nțeleagă : «Mai rea găsești berechet; mai bună, nu. E tînără, a greșit Tu ești mai de treabă? Îndrăznește, de-mi spune mie. Adu-ți aminte de Rozica, nu mai departe de cît luna trecută!» Și Bondeasca l'a apucat în glumă de ureche. Ce i-o mai fi spus, ce nu : lucrurile s'au pus la cale!

Avea salon de primire pentru vizitele neprevăzute și salonașul intimilor, care da cu ferestrele într'o grădiniță cu flori și bolte. Cîte-va canapele, pe cari cocoanele ascultau curtea, scaune, jețuri, oglinzi împunătoare și o masă cu postav verde în mijloc.

— In casă la mine nu-mi place să fie ca la hala de vechituri; strictul necesar! In salon, de-asemenea, mobile alese, nu grămădite, să nu le mai poți vedea cu ochii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In salonul intimilor se jucaŭ cărţi zi şi noapte. De pe la zece vedeaĭ venind cocoane grăbite, ca la slujbă. Indată ce eraŭ treĭ-patru, jocul începea, cu foc. Adesea uitaŭ şi de mîncare.

Multe plecaŭ la masă tocmaĭ seara şi se înturnaŭ la nouă împreună cu bărbaţiĭ. Un lucru ciudat, casa Bondeascăĭ avea nume că e cu noroc, dar numaĭ pentru femeĭ. Bărbaţiĭ rar cîştigaŭ. Jocul pentru bărbaţi era numaĭ prilej de întîlnirĭ cu cucoane din lumea aleasă. Ca să nu treacă de negalanţi, lăsaŭ pe coconiţe să le ia baniĭ în schimbul dragosteĭ. Din toate astea gazda avea foloase băneştĭ însemnate: contribuţie la cărţi, la consumaţie; prăjiturĭ, o sticlă de şampanie, ca să maĭ prinză suflet la joc şi la curte şi multe alte picuşurĭ. Femeĭ măritate, sub cuvînt că vin să joace cărţi, aveaŭ aci întîlnire cu drăguţiĭ lor, fără să dea nimănuĭ de bănuit. Bondeasca, vecinic cu zîmbetul bun şi primitor, era tăcută. Bărbatul nu ştia ce face femeea, nicĭ femeea ce făcea bărbatul.

Asemenea prietenă era foarte preţioasă pentru Magda. De cînd rupsese cu Arămescu, dînsa venea regulat aci. In fie-care zi scotea cel puţin cheltueala, caseĭ din cărţi. Un colonel îĭ făcea mereŭ curte, lăsîndu-se bătut uneorĭ cîte c'o sută de leĭ. Bondeasca îĭ şoptise:

— Nicĭ o favoare, că-l pierzĭ. Să vie barim o lună şi-om vedea apoĭ.

Era foarte curios miş-maşul de lume de-aci: femeĭ bogate împreună cu de-acele carĭ trăeaŭ cîştigînd la cărţi de la bărbaţi; dar toate frumoase. Acelea-şĭ patimĭ le adunaŭ la un loc. Aĭ fi zis: o societate de francmasonĭ. Pe stradă nu se cunoşteaŭ una cu alta, de unde c'o seară înnainte glumiseră orĭ se certaseră.

Magda era foarte mulţumită de această prietenie, datorită întîmplăreĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Făcuseră cunoștință într'o prăvălie: cocoana a ochit'o că-i bună să fie între clientele sale. Aŭ mers împreună la Riegler și de-acolo a poftit'o a casă.

Răpede s'aŭ împrietenit și Magda i-a spus toate păsurile.

— Las', dragă, la vrista asta nu moare cine-va de foame.

— Nu mori, dar e greŭ să te ții de gîtul unuĭ zgripțoroiŭ.

— Fii pe pace. Eștĭ atît de drăguță și de atrăgătoare, că-ți garantez, în scurtă vreme, treĭ, patru adoratorĭ, și toți s'or lăsa jăfuiți ca să-ți placă. Pe tine ce-o să te coste să le facĭ ochĭ dulcĭ? Maĭ prinzĭ și cîte unul maĭ gras. Militariĭ se daŭ în vînt după femeĭ măritate. Am un roșior, fecior de milionar, zice că-i bolnav de piept și bietul tată-so îĭ dă banĭ cu nemiluita. Într'un rînd, ne maĭ știind cum să-ĭ scoață banĭ, l'a mințit că-ĭ trebuie un tun mic ca să deprinză exercițiul! Bătrînul i-a trimes treĭ miĭ de leĭ!

Zilele astea lipsește din oraș. Să te ții bine. De la ăsta se pot scoate miĭ, numaĭ să m'asculți pe mine.

Bondeasca toate le făcea cu tact și chibzueală. Pentru dînsa mosafiriĭ eraŭ figurĭ de șah: îĭ așeza și mișca după voia și'n folosul său. După ce s'aŭ împrietenit maĭ bine, Magda i-a povestit și ce i s'a întîmplat cu Arămescu.

Bondeasca i-a zis:

— Bărbatu-to să nu vie pe la mine: e primejdios. De ce s'alergĭ la așa mijloace, cînd poți cîștiga fără scandal, chiar convenabil? Tu să m'asculți pe mine. Eŭ sînt Stan Pățitul. Bărbatu-mieŭ era bețiv, cartofor și zurbagiu. Mi-a mîncat zestrea și-am remas, cum e maĭ reŭ, cu treĭ copiĭ. Am avut minte și, uit'te, trăesc. Cum vezĭ: lume aleasă îmĭ deschide ușa, mă bucur de nume bun în societate. In toate trebuie tact, că așa-ĭ lumea: doctorul trăește din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

boalele și din nenorocul oamenilor; popa, din păcatele noastre. Vorba bărbatului meŭ: «e samsarul luĭ Dumnezeŭ». Eŭ, în viața asta, plină de necazurĭ, daŭ ocazie oamenilor să le maĭ uite.

Într'o zi, vine la mine un prieten, nebun, dragă, de desperare. «Să știĭ, madam Bondescu, eŭ îmĭ fac seamă».

— «Într'un păhar de șampanie?» fac eŭ. «Uit'te colea, sticluța cu morfină!» «Aĭ nebunit, omule?» «O iubesc și nu-ĭ chip s'o văz nicăerĭ!» «Dă mĭ sticla încoace. Păn' într'o septămînă, o vezĭ la mine!» «O cunoștĭ?». «Ce-ți pasă?»

Era apucat de Ele. Cu vaĭ-nevoie l'am înduplecat. Se da tocmaĭ o serbare de binefacerĭ. Cunoșteam pe secretar. Alerg, iaŭ cîte-va bilete de vînzare: cu dînsele poțĭ întra și la prințesă. Opresc un muscal, daŭ adresa cocoaneĭ. Mă primește foarte amabil, foarte drăguță. Aduce puțin cu tine. Ĭĭ las și eĭ cîte-va și-o rog să treacă pe la mine. Ne-am împrietenit ca niște surorĭ. Și mĭ-am scăpat și prietenul de la moarte. Ce vreĭ? Bărbații sînt maĭ pasionați de cît noĭ, femeile, și pentru nimica toată e păcat să laș să se facă moarte de om. Nu-ĭ așa? Eŭ sînt contra distrăbălăreĭ; dar sentimentele nu trebuie înnăbușite, că fac explozie, se urcă la cap.

— De sigur, pe Bondeasca o iubeaŭ mult, prietenele; știa să le măgulească, nu numaĭ cu vorbe, dar chiar cu portul eĭ. Tot-d'auna îmbrăcată cuviincios, cu roche neagră, cu ceva garnitură albă'n față. Lanțul cu ceas de aur și solitarele din urechĭ, inelele de pe degetele albe, ĭĭ daŭ înfățișare de matroană ocrotitoare pe lîngă mosaferele eĭ, maĭ toate femeĭ tinere și zvăpăiate. Bondeasca nu le aținea calea cu spiritul eĭ, ci le da numaĭ priiej să-l facă, adesea lăsîndu-se învinsă. Era foarte iscusită în vorbe cu două înțelesurĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la carĭ cocoanele s'aretaŭ nepricepute iar domniĭ făceaŭ haz nespus. Avea un talent deosebit de-a rosti cu aşa ton cuvintele cele maĭ nevinovate, în cît să le dea înţelesurĭ ştrengăreştĭ. De mirat cum oamenĭ în toată mintea şi «culţĭ» făceaŭ haz nespus ceasurĭ întregĭ de unele vorbe ale Bondeascăĭ. Cîte-o cocoană maĭ grea de cap s'aŭ maĭ a draculuĭ, zicea :

— Rîdeţĭ şi eŭ nu pricep de ce.

Domniĭ rideaŭ maĭ cu haz. N'aĭ fi zis că aĭ în faţă oamenĭ cu greutate, savanţĭ şi eruditĭ.

— Nu cunoştĭ muzica vorbelor, zicea un domn.

Pe'ncetul se formase un jargon cunoscut de ceĭ carĭ veneaŭ maĭ des.

Bondeasca întinsese toate mrejele să prinză pentru Magda un milionar, venit de curînd în Bucureştĭ: «Numaĭ să mi-l văz în casă, e pentru tine. Fără treĭ miĭ pe lună să nu-l laşĭ. O femee ca tine e fără preţ»

Pînă să-l prinză, mergea greŭ. Magda avea cheltuelĭ tot maĭ marĭ. Iacobescu pierduse la Monte-Carlo toţĭ baniĭ luaţĭ de la Arămescu. A trebuit ca Magda să împrumute baniĭ de la Bondeasca, să-ĭ trimiţă pentru drum. De altĭel pán ce-a făcut cunoştinţă cu Bondeasca, a trăit pe credit.

Capitolul VII

Zile sarbede, posomorîte, treceaŭ a nevoie pentru ceĭ cu inimile străpunse de durere. Serafim aci maĭ bine, aci maĭ reŭ, trăea canonit de gîndurile luĭ pentru copiĭ.

Zoe, tăcută, cu faţa blîndă, îl îngrijea mîngîindu-l ca pe un copil bolnav. De cît-va timp nu maĭ ştieaŭ nimic despre Ilie. Aşa-ĭ era obiceiul : septămînĭ, une-orĭ şi lunĭ, nu da pe-acasă.

— «O fi pus baniĭ la loc orĭ o maĭ fi luat şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alţii? se'ntreba mereŭ în sinea eĭ. Noaptea avea visurĭ urîte, îl vedea pe Ilie în prăpăstiĭ orĭ ameninţat de primejdiĭ. A doua zi era şi maĭ tristă. Într'o seară, după ce se culcă bătrînul, Zoe maĭ remase în salonaş să ceteascâ. De un răstimp îĭ pierise somnul.

În tăcerea nopţeĭ strada se liniştise de tot. Nicĭ ziua nu era tocmaĭ umblată. Într'un tîrziŭ auzi lătrînd ciinele vecinuluĭ. Nu trecu mult şi portiţa curţeĭ se deşchise izbită cu răpejune. Zăpada scrîşni sub paşĭ grăbiţĭ. Uşa de la întrare era încuiată. De pe ciocănit cunoscu pe Ilie.

Eşi în grabă să ĭ dea drumul.

— Cine-ĭ? zise Zoe din obicĭnuinţă de-a întreba.

— Eŭ, dragă Zoe.

Ilie păşea încet, doar nu l'ar zăpsi cine-va.

— Cum, civil? zise Zoe, holbînd ochiĭ marĭ.

— Da, maĭ resuflu.

Zoe avu un fior prin spate. Simţea că-ĭ îngheaţă sîngele. Maĭ venise el odată aşa, şi nu fusese a bine.

Amîndoĭ umblaŭ încet, să nu-l trezească pe Serafim. După ce-aŭ întrat în odae, Zoe, obosită, şezu pe scaun; îĭ era frică să-l întrebe la ce-a venit. Aşteptă să'nceapă el vorba. Ilie umbla de colo-colo, cu sprîncenile încruntate, privind în jos. Numaĭ voie bună nu i se citea pe faţă. Ce să spuie? Nu ştia singur de unde ar lua vorba. Ar fi dorit s'o auză pe Zoe certîndu-l orĭ să-l întrebe ce are; dar ea sta ca de piatră, nu zicea o vorbă, părea înlemnită.

În sfîrşit Ilie se hotărî.

— Dragă Zoe, sînt pierdut. De-o septămînă umblu nebun. Am cercat tot, nicĭ o nădejde nicăierĭ. Magda m'a tot îngăimat cu însurătorile.... S'a isprăvit cu mine.

— Iar?

Atîta putu îngăima Zoe. Un nod i se pu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sese în gît. Mintea-ĭ nu maĭ avea putere de-a cugeta, ochiĭ i se împăinjeniseră ca'ntr'un vis reŭ.

— Sînt netrebnic şi, pe de-asupra, nicĭ n'am noroc. Alţiĭ fură de zvîntă şi nu li se întîmplă nimic.... Şi ce furăturĭ?! Din hrana şi îmbrăcămintea bietuluĭ soldat... Şi, uit'te, îĭ înnaintează, trec de energicĭ şi de treabă... N'am furat, am luat cu gînd să pun la loc... Cînd aĭ şti cîtă durere, cîtă mustrare e'n sufletul mieŭ; nu pentru mine, dar pentru durerea ce vă fac vouă! Cu mine e lesne: un glonte şi, cît a-ĭ clipi, le-am pus capăt la toate.

— Ilie, Ilie, poţĭ vorbi aşa? zise Zoe, şi lacrimile o podidiră.

— Ce vreĭ? Te'nduri tu să-mĭ pretinzĭ să duc o viaţă de ruşine, de închisoare şi degradare, pentru nişte banĭ de carĭ nicĭ n'am avut parte?

— O să-l omorĭ pe tata!

— Orĭ-cum, tot veţĭ suferi. Cel puţin nu sufăr eŭ şi spăl ruşinea familieĭ.

— De ce nu te-aĭ stăpînit?

— In faţa banilor, a-zĭ şi mîine, te simţĭ tras ca de-un magnet; îĭ aĭ în mînă, a-zĭ, o lună, un an, îţĭ pare că sînt aĭ tăĭ. Te stăpîneştĭ o septămînă, două şi, într'un ceas reŭ, cazĭ în ispită, iaĭ o sută două cu gînd să cîştigĭ miĭ şi să-ĭ puĭ la loc. Crezĭ că e un nimic, dar nimicul te trage la fund şi te'nnecĭ.

— De ce lasă banĭ pe seama unor pătimaşĭ?

— De ce lasă? E grozav lucru: să aĭ poftе şi să nu te-atingĭ de banĭ. Cînd îĭ vezĭ, ameţeştĭ, te simţĭ momit ca de o prăpastie... Cum să pricepĭ, tu, suflet, curat, dacă eŭ păcătosul şi-mĭ daŭ greŭ seamă... Nu, ticăloşĭ ca mine nu trebuie să trăească?

— Ilie!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce să fac? Am bătut pretutindene: bani... nicăieri!

— De-atîtea ori ai păţit şi tot n'ai prins minte. Ţi-a dat şi Magda, ţi-am dat şi noi.

— Calicia de care doream să scap!

— Jocul aduce sărăcie, nu bogăţie, nici fericire.

— Ce să fac eu cu două sute de lei pe lună? E alt chip de cîştig? Ai şi tu dorinţi. Să le împlineşti, ai munci zi şi noapte, dar n'ai ce. Vezi tu singură, Zoe, cum unul ca mine se duce orbeşte, mînat de acel «poate cîştig». Civilizaţia, cu cerinţile ei, mai bine n'ar fi fost.

— Sărmanul tată!...

Zoe se ridică, frîngîndu-şi mîinile. Mustrări şi temeri îi apăsau inima. Aci o prindea milă de frate-so, aci îi era necaz că n'are bani, aceşti duşmani, cari aŭ canonit'o toată viaţa. Din copilărie, groaza neajunsului banilor i-aŭ sădit în suflet ura împotriva acestor chinuitori neadormiţi.

Nu s'a bucurat nici odată de bani. Cît nu-i avea se mira cum va urni nevoile; cînd lua Serafim leafa, fugeaŭ în toate părţile ca argintul viŭ... Şi acuma, după atîţia ani de jertfe şi chin, se loveşte tot de acest duşman nemilos, banul. Să aibă ea bani, Ilie ar scăpa. Nici el nu-i atît de vinovat. Cîte-va sute de lei mai mult pe lună şi n'ar fi luat din casă. Cîte-va mii de lei ar scăpa familia de ruşine, pe Ilie de moarte; dar mai ales pe bietul bătrîn de ceea mai fioroasă durere.

Îl vedea pe Ilie copil mic, drăguţ şi nevinovat, cu pletele bălăi. L'a crescut cu atîta dragoste, cu atîta strădanie. Tinerii, ca şi copiii, poticnesc pe calea vieţei. Datoria celor mai mari e să-i ridice. Cum să poată ea trăi, ştiindu-şi fratele înfierat ca hoţ, închis la tem-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niță? A greșit, dar îi e frate; rușinea lui e și a ei.

«Sîngele lui e și al meu. Te poți lepăda de-un prieten, îți poți lăsa soțul ori soția, dacă sînt ticăloși, dar fratele remîne frate și lumea te-arată cu degetul. Ce ești tu? Nu alt eu al lui? De ce oare ar fi atîta deosebire la simț și la apucături? Mulți zic că Ilie seamănă cu mine, atunci cum de face și gîndește alt-fel? Dar vinovații sînt cei cari lasă banii pe mîna unor suflete slabe. De-ar fi mereu cercetați, n'ar lua ei sută cu sută. De ce i-ar pune în ispită? Cu cît se fură, s'ar putea ține control aspru și nu s'ar pierde atîția oameni, cari nu sînt de felul lor hoți, dar n'au puterea de-a se stăpîni, întocmai ca lacomul în fața bucatelor gustoase».

In sufletul Zoei se zbătea o furtună de gînduri; ca valurile se loveau și se ciocneau în de ele. Era soră și nu-și putea blestema sîngele. Nu era ea făptașa, dar, în dragostea ei nemărginită, aci căta să-l desvinue, aci nu știa ce-ar face să-l scape. Par'că-l vedea mic, făcînd vre-o vinovăție și, cînd tată-s'o vrea să l pedepsească, ea lua copilul în brațe și fugea cu dînsul în grădină, dojenindu-l cu milă: «Drăgutule, să nu mai faci!»; «Nu mai fac, Zoe» respundea micuțul. Așa ar fi dorit acuma, ca și în acele vremi, să-l ducă departe, să l scape de asprimea legei, de pedeapsa ce-l așteaptă. La gîndul că primejdia de a-zi e așa de mare, că-i e cinstea și viața amenințată, simțea cum i se stringe inima, cum îi piere resuflarea.

«Doamne! De unde să împrumut! Pe ce? Casa e pusă la credit, pensia nu se poate sconta pe ani de zile. Și cîte datorii sînt!

«Așî întra roabă, toată viața. Așî munci, numai să-l scap... E așa de prăpădit, bietul! Și atîta lume, Doamne, are bani! Ca un nimic socoate miile, le aruncă pe ferești și eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'am cu ce scăpa familia de ruşine şi fratele de moarte!»

Durerea îi îmbătrînise faţa cu zece ani. Abia descleştă gura uscată şi amară.

— De ce n'ai fugit?

— Unde? Şi cu ce? Mîine, dacă lipsesc de la biuroŭ, se dă alarmă, se face cercetare, se descopere lipsa, şi, 'nnainte de-a ajunge la graniţă, m'aŭ şi prins.

— Oh, dumnezeule, de ce lasă banii, de ce aduc în ispită nişte nerespunzători? Şi tata, bietul, care aştepta să te înnainteze!... Credea că te-ai cuminţit....

Zicînd aceste cuvinte, două şiruri de lăcrimi îi tăiară faţa. În durerea-i nemărginită, în dragostea fără seamă, pentru fratele crescut de dînsa cu iubire de mamă, avu o simţire haină. Să fi avut cum, ar fi furat de unde-va bani, numai să-l scape pe Ilie de la ruşine şi moarte. Umilirea, căderea ta, e nemic pe lîng' a celor prea mult iubiţi. I se părea că-l vede pe Ilie înnecîndu-se, iar dînsa, cu mîinile şi picioarele legate, nu poate sări, dacă nu să-l scape, măcar să moară şi ea cu dînsul.

«Şi n'avem pe nime: nici o rudă, căreĭ să-ĭ cerĭ ajutor!... Cum o să ne sfăşie lumea!... Aşĭ suferi foame, chinurĭ şi cazne ca mucenicii, dar balele otrăvite ale lumeĭ nu pot»...

—Şi Zoe începu a plînge, zdrobită de suspine înnăbuşite. Ca să nu audă Serafim, muşca batista cu dinţii.

Văzînd jalea surorei, Ilie căzu şi mai zdrobit pe margenea canapeleĭ, îşĭ strînse timplele în mîinĭ şi-l năpădiră lacrimile. Oare îĭ era milă de jalea Zoeĭ orĭ desnădejdea eĭ îĭ areta prăpastia în care de-acum avea să se prăvală fără zare de mîntuire? Ca un somnambul, trezit, vedea că se prăbuşeşte totul. Gîndul îĭ şoptea: «Orĭ glonte orĭ ruşine!». Dar viaţa tînără, în atotputernicia eĭ, se răzvrătea în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

potriva morței. Să te ucizi, cînd atîtea plăceri te momesc, cînd ți-i sufletul dornic și plin de năzuințî?

O noapte atît de fioroasă, nu mai petrecuse Zoe. «În sobă focul se stinsese de mult. Ilie, pierdut de oboseală și durere, cu capul pe speteaza canapelei, adormise. Zoe îl privi o clipă. Mintea, cu icoanele ei nesterse, i-l aretă băiețel mic, cînd îl adormea în brațe. Cum îl săruta atunci cu drag! Unde-i copilul blînd și nevinovat? Ce-a făcut lumea din el?

O ardea ură nestăpînită și nebună împotriva acestei ispititoare, care, cu momele ei, nenorocește atîția inși slabi de înger!

Trecu încet alături, aduse o perină și i-o puse cu duioșie de mamă sub cap; îi așează încet picioarele și-l învăli c'o plapomă, oftînd adînc: «Bietul Iliuță!»

Răscoli cenușa din sobă și, peste cărbunii, roși-gălbui, așează cîte-va lemne.... În vîrful degetelor, abia atingînd clanța, ești făr' a face nici un zgomot. «Cine știe de cîte nopți nu doarme, bietul!» Credea s'alipească și dînsa, dar sufletului zbuciumat de grijă și durere nu-i e dat somnul. Ilie, zdrobit, bolnav, putea să doarmă; dar ea, ca o mamă duioasă, nu închidea ochii, știindu-și odorul în primejdie de moarte. Vedenii înfricoșate aŭ chinuit'o toată vremea. Aci îi treceaŭ prin minte anii copilăriei, grijile și bucuriile ce avusc cu frații; aci se înduioșea de soarta lui Ilie, băiat bun, dar fire slabă. La cărți nu s'a dus singur, tot niște stricați, l'aŭ îndemnat. Icoanele închipuirei se schimbaŭ ca norii mînați de furtună.... Se gîndi la sfertul de lotărie ungurească. Tocmai zilele-acestea fusese tragerea... «De ce n'ar face Dumnezeŭ o minune, să cîștigăm cîte va mii de lei?» Pe dată ar lua bani și ar scăpa pe Ilie. Ar stărui să-l strămute în altă slujbă, unde să n'aibă bani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un lucru de nimic ar schimba soarta neîndurată.

Serafim își pusese toată nădejdea în viitorul strălucit al Magdei; Zoe într'al lui Ilie. De cînd era mic, se uită la el, ca la un odor scump. De cîte-orî îl împodobea cu haine mai deosebite și cu mîndrie de mamă întreba: «Așa-i că-i frumos Iliuță?»

Cîte greutăți n'avea de întîmpinat Zoe, ca să poată scoate la capăt cu venitul lor! Iconomisea, păn și de la hrana și hainele sale cele mai trebuitoare. Ciorapi noi, nu-și lua nici odată: pentru ea și pentru Serafim, prefăcea din vechiturile băeților. În dragostea ei, nu de soră, ci de mamă adevărată, îi părea că prea e cheltuitoare pentru sine. O bucățică de pîine j-ar fi de ajuns. Cum trăeau pustnicii cu pîine și apă? Numai copiii să nu ducă lipsă.

Mai tîrziu, făcea iconomii să-i poată lua cravate și gulere la modă. Dragostea ei pentru fratele mai mic, crescuse clipă cu clipă, ani de-a rîndul. Cît suferise, cînd, Ilie, scăpat din nevoi, da rar pe-acasă! În fața primejdiei, se treziseră toate bucuriile și toate greutățile ce avuse cu el păn să-l vază mare. Nici odată, în viața ei, n'a simțit, cît e de mare urgia sărăciei, ca în clipă de-acum, cînd nu-și putea scăpa fratele din pricina lipsei de bani. Cîrceii foamei, umilința hainei zdrențuite, pe toate le-ar fi dus, dar să nu-și poată ajuta fratele era mai grozav!

Tot ce-a făcut pînă acum, nimic. Va să zică zădărnicie și pulbere în vînt, toată jertfa ei de o viață! Gînduri nebune îi treceau prin minte. Toate ajungeau la același: «Cum să nu pot face nimic, eu, care am făcut atîta?» I se părea c'a străbătut o cale lungă, plină de piedeci, și, cînd se credea la liman, de-odată o prăpastie fără fund îi sta înnainte și Ilie era aproape să cază.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Ce va zice, ce se va întîmpla cu tata, cînd o afla?» Groaza ajunse la culme. Gîndul haiu şoptea, acum răspicat: «Doamne! să pot aşi fura, numaĭ să-l scap! Maĭ lesne aşi duce eŭ ruşinea fărdelegeĭ mele, de cît să-l ştiŭ pe dînsul necinstit! Dar, ca să-ĭ scap viaţa, cu drag, aşĭ jertfi-o pe a mea. Doamne, ce lume! Să vreĭ să facĭ tot şi orĭ-ce şi să nu poţĭ nemic, nemic!» Zoe, în acest zdruncin de gînduri, aţipi spre ziuă.

Serafim, cu boala lui de inimă, în unele dimineţĭ dormea maĭ tîrziŭ, în altele se trezea pănă'n ziuă. Crezînd acum că Zoe doarme, nu voi s'o trezească. Chemă baba să facă foc şi să deschiză fereastra; simţea nevoie de aer. Păn se va aerisi, trecu 'n salonaş.

Se'ngăna ziua cu noaptea şi de perdelele trase, nu-l văzu pe Ilie. Auzi pe cine-va resuflînd, se duse şi dădu perdeaua la o parte. Se uită spre canapea şi văzu pe Ilie! Simţi un fior în inimă, pieptul i se strînse ca'ntr'o minghenea, gîndi: «Semn bun nu e. Iar a făcut vre-o ispravă!»

Zoe auzi paşiĭ bătrînului prin sală şi sări arsă. «Numaĭ de n'ar da peste Ilie!» Se duse în odae, baba făcea foc.

— Unde-ĭ tată?

— A trecut în salonaş.

Zoe oftă la gîndul supărăreĭ bătrînului şi se duse să vază ce face. Serafim se uita în neştire pe fereastră, privind fulgiĭ marĭ de zăpadă cum cădeaŭ la întîmplare ca şi clipele vieţeĭ, neştiutoare de ce-o aduce ziua de mîine.

— Aşa dimineaţă te-aĭ trezit, tată?

Serafim se'ntoarse spre fie-sa. Îmbrăcat în halatul luĭ vechiŭ, pe cap cu fesul împletit de Zoe, părea mult maĭ bătrîn de cît c'o zi înainte.

Grija şi supărarea la carĭ se aştepta, îĭ adînciseră şi maĭ mult toate cutele feţeĭ. Cu o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chiĭ plinĭ de nelinişte, cu glas înnecat de grijă şopti :

— Ce-ĭ cu Ilie ?

— A stat până tirziŭ. Era obosit şi s'a culcat aci.

— De ce-ĭ în civil ?

Zoe voi să'ngîne un respuns, dar nu putea. De multe orĭ ascunsese bătrînuluĭ faptele lui Ilie, acuma era prea mult.

În vremea asta Ilie se trezise, buimac de somn şi teamă.

— Ce-ĭ ? Ce ? Mă caută ?

Seraftm privi cu stringere de inimă la faţa galbenă a băiatuluĭ. Simţi milă, că-ĭ era copil ; dar nu-ĭ ţinu mult şi-o furie nestăpînită îl biciui.

— V'am crescut cu grije şi jerttă, v'am dat nume sărac, dar cinstit şi voĭ îmĭ mînjiţĭ periĭ albĭ, îmĭ înveninaţĭ bătrineţele ? De ce atîta urgie pe mine ? Ce-am greşit, copiĭ ? Ucideţi-mă, dar nu-mĭ canoniţĭ inima să văz necinstea voastră, carĭ mi-aţĭ fost maĭ scumpĭ ca lumina soareluĭ.... Doamne, îndură-te.... Sub greul mormîntuluĭ, nu voiŭ maĭ simţi mişelia copiilor ! Ce-am greşit, Doamne, de mă loveştĭ atît de fără milă ?

— Linişteşte-te, tată ; poate nu va fi nimic.

— Cum, poate ? Va să zică, nu mă 'nşeală inima. Iar a luat banĭ ? De unde să-ĭ maĭ dăm ? Cum să-l scap ? Băiatul mieŭ hoţ, puşcăriaş, mînjit înnaintea lumeĭ ! Doamne, oare toate astea se pot întîmpla şi viaţa se maĭ ţine în ticălosul ăsta de trup ? Zoe, tu, copila mea scumpă, fă-mĭ ceva, pune capăt suferinţeĭ ; moartea e o pomană, cînd durerea ţi-a înfipt ghiarele în inimă !

— Tată, nu-ĭ el de vină. Vinovaţĭ sînt ceĭ carĭ lasă banĭ pe mîna unor pătimaşĭ.

— Nu-ĭ minune să fie cinstit în casă pustie. Neapărat ! Şi eŭ am avut banĭ pe mînă, dar paraua străină nu mi-am însuşit'o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bătrînul se lăsă istovit pe scaun. Îi zuzăiau urechile, vinele de la gît i se zbăteau încordate.... Faţa i se făcuse cărămizie din galbenă cum era de obiceiu. Gîndurile nu se mai urmaŭ; suferinţa, ca o noapte întunecoasă, coperise tot.

Ilie nu spunea, că un prieten îl vestise, că s'a şi dat mandat de arestare. De cîte-va zile nu fusese la biuroŭ. La cercetare s'a găsit lipsă peste cinci mii de lei. Poate s'ar fi mai trăgănat lucrurile; dar un coleg l'a fost părît. Voea să ia el pe o fată, ochită de Magda pentru Ilie. La vestea neaşteptată, acesta remăsese prostit. Nu ştia încotro s'apuce. Buimac, în neştire, paşii îl duseră la casa părintească. Numai acolo nădăjduea mîntuire. Acolo, unde crescuse, unde îl iubeaŭ şi unde avuse viaţa ticnită şi nevinovată a copilăriei. Toate astea le simţea, fără a le gîndi răspicat. Vaetele şi durerea bătrînuluĭ îi aretaŭ limpede soarta nenorocită ce'l aşteaptă, ca şi unuĭ bolnav, care, din desnădejdea rudelor, ghiceşte primejdia. Avea simţirea celuĭ care vede cum o stîncă se prăbuşeşte peste el, şi n'are vreme să fugă, căci frica îl înţeleneşte şi maĭ tare loculuĭ.

Lumina albă a zileĭ, mărită de troianele ce se ridicaseră prin curte, arunca peste toate fiorĭ reci. Mobilele vechĭ, răscolite cum sînt dimineaţa, înnainte de-a se face regulă, canapeaua cu perna şi plapoma aruncate, dădeaŭ camereĭ o înfăţoşare jalnică. Focul stins, jos surcelele şi cenuşa căzută, măreaŭ şi maĭ tare neorînduiala. Oamenĭ şi lucruri căzuseră pradă supărăreĭ şi nenorocireĭ ce aşteptaŭ.

Pe la vre-o nouă ceasurĭ, baba aduse tablaua cu treĭ pahare de ceaiŭ. Se uită la feţele veştede şi trase ale tuturora, apoĭ clătină din cap gîndind :

— «Cine are copiĭ, are păcate ! Tustreĭ, par'că's fierţĭ în oală. Iar a dat diavolul de băiat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu mîna prin șperla. Nu s'a tript de-ajuns, de atîtea orĭ... Bietul boier, de unde să-ĭ dea? Copiiĭ, copiiĭ, sînt fără milă! Curat vorba: Pe cine nu laș, să moară, nu te lasă să trăeștĭ».

După ce puse tablaua pe masă, strinse încet așternutul, păturindu-l, ca doar ar mai prinde vre-o vorbă. Voea să afle ce-ĭ; nu din reutate, ci din mila ce avea de Serafim și de Zoe.

— «Biata domnișoară, ce-a înțeles, mititica, din viață?».

Zoe duse mesuța cu ceaiŭ înnaintea bătrînuluĭ.

— Ia, tată, ceaiul, se rece̦ște.

— Otravă, cu drag așĭ lua, mi-ĭ silă de viață!

Bătrîna oftă, gîndind: «Doamne, își mai încarcă și sufletul cu păcate. Nu destul a chinuit pe lumea asta?»

Eșĭ răpede cu așternutul, par'că să n'audă așa vorbe urîte luĭ Dumnezeŭ.

— Dragă tată, nu vorbi așa, îmĭ rupĭ inima.

— Ce vreĭ? Prea mi-ĭ silă, prea sînt obosit de-o viață plină de chin și suferințĭ. Tu, copilă, care ți-ĭ la mine, ar trebui să-ți fie milă, ar trebui să pricepĭ; de cît traiŭ chinuit mai bine liniștea morțeĭ! Nicĭ tu nu-mĭ crezĭ?

— Dragă tată, poate vom avea încă zile senine.

— Pentru mine de mult nu mai e senin, nicĭ soare. Copiiĭ eraŭ lumina vieței mele, bucuriile lor trebuea să mă răsplătească de o viață de chin și jale! Unde's? privește-le!

— Ilie, ia și tu ceaiŭ, zise Zoe!...

Pe zăpadă s'aud scîrțiiturĭ de pașĭ, maĭ mulțĭ inșĭ, vorbesc cu baba. Ilie trage cu urechea. Se face alb ca varul; fără să vrea, pipăie la buzunar.

Zoe începe să tremure, fața eĭ, de obiceiŭ palidă, se face ca de ceară. Abia îngînă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trecĭ, alăturĭ, curînd.

— Ilie se ridică. E ca beat. Zoe îl împinge de spete spre uşa ce dă în camera de alăturĭ. Dînsa ese pe ceealaltă uşă, în antret, gîndind : «Să-ĭ opresc de-a face zarvă. Le voiŭ spune, că tata e bolnav».

Bătrînul se uita cu ochĭ marĭ, par'că nu pricepea. Baba intră spăriată.

— Întreabă de domnişorul. Le-am spus că nu e acĭ. Aŭ strigat : «Minţĭ, îl găsim noĭ, numaĭ de cît».

Serafim simţi o zguduire şi ca deşteptat din somn, strigă :

— Dumnezeule, copilul mieŭ arestat, hoţ... în casa mea, Doamne ! Îndurare !

Zoe deschise uşa mare.

— Poftiţĭ. E numaĭ tata.

Comisarul întră, se pleacă. Zoe eşi cu eĭ. Aveaŭ să cerceteze în celealalte odăĭ. Baba se uită sperioasă la bătrîn.

— Dumnezeŭ cu ma-ta, boierule, nu te lăsa. În mîna luĭ sîntem cu toţiĭ.

Serafim, cu faţa roşie-vînătă, lăsă capul pe speteaza jeţuluĭ, oftă adînc şi începu a horcăi, par'că se 'nnăbuşea! Baba începu a-l stropi cu apă.

În vremea asta, în camera de-alăturĭ s'auziră două detunăturĭ de revolver. Zoe alergă unde era Ilie. Serafim deschise o clipă ochĭ marĭ, voi să se ridice, dar căzu îndărăt.

— Maica luĭ Dumnezeŭ, l'aŭ dat gata copiiĭ ! Stăpînul mieŭ bun şi cinstit !

Şi baba începu a plînge cu glas, stropindu-l cu apă.

Serafim, cu ochĭ marĭ, sticloşĭ, căuta mereŭ să afle ce s'a întîmplat în camera de-alăturĭ : nu maĭ avea glas, îĭ pierise.

Zoe ţipă desnădejduită : «Domnule comisar, un doctor, maĭ curînd».

Ilie căzuse de-a curmezişul patuluĭ. Îşĭ trăsese două gloanţe, unul în piept şi altul în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gură. Biata soră, cu ochĭ de nebună şi, neştiind ce face, îĭ săruta mîna luĭ Ilie, plîngînd şi chemîndu-l pe nume.

Ilie, cu gura şi faţa plină de sînge, numaĭ fruntea galbenă ca de ceară, sta nemişcat. Pusese capăt patimelor. O clipă a fost de-ajuns să liniştească şi clocotul sîngeluĭ tînăr şi zbuciumul poftelor nesăţioase!

Un ofiţer s'apropiè, apucă mîna luĭ Ilie şi zise încet:

— Nu maĭ are puls. S'a isprăvit. L'o judeca Dumnezeŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Românului Românesc
revista.muzeuldigital.ro/index.php/mrr/issue/1-1932